

Telve

2022 / 7

Dil, Düşünce ve Edebiyat Dergisi

"Türkçenin derinliklerine dalınca, gözlerime on sekiz bin evrenden daha yüksek bir evren göründü."

SÖYLEŞİ

Avrupa'daki Türkçe
Dergiler ve Kitaplar

DOSYA

DİASPORADAKİ
TÜRK EDEBİYATI

DENEME

Dilden Dile
Açılan Kapılar

Telve Dergisi'nden herkese merhaba

Kıymetli edebiyatseverler,

Edebiyat tarihin, kültürün, dilin zenginliğini ve mirasını taşıyan hazinedir. İnsana insandan haber veren, hayatın tanıklığını yapan ve insanın insanı anlayabilmesi için köprüler kuran, farklı coğrafyalarda cereyan eden hadiselerin toplanma alanıdır. Çeşitli medeniyetlerden, farklı insanları birbirine yakınlaştıran söz sanatıdır. Yurt dışında yaşayan Türkler olarak birbirimizle bağımızı koruyabilmek ve yaşadığımız coğrafyalarda edindiğimiz tecrübeleri birbirimizle paylaşmak için edebiyatı aracı kılarak iki sene önce bu derginin temelini attık. Bugün o temel üzerinde layıkıyla yol katetmek amacıyla varımızla yoğunuzla bu dergi için çalışıyor, çaba sarf ediyoruz.

“Konuk/misafir işçi edebiyatı”, “gurbetçi edebiyatı”, “yabancı edebiyatı”, “göç edebiyatı”, “kültürlerarası edebiyat”, “trans kültürel edebiyat” vb. gibi birçok kavramla anılan fakat genel ve küresel haliyle “diaspora edebiyatı” olarak adlandırabileceğimiz birikim; yurt dışında yaşayan Türklerin yaptığı edebiyattır.

Diasporadaki Türklerin göçleri, göçten önceki ve sonraki hayatları başlı başına yazılacak hikâyelerle doludur. Diasporadaki yeni neslin arşivini oluşturacak olan da bu hikâyelerdir. Diaspora hikâyelerini, olayların içerisinde yer alanlar, duyguları birebir yaşayanlar, âna şahitlik edenler en iyi şekilde kaleme alacaklardır. Atılacak bu adım, hem dilimizin zenginleşmesinde hem de edebiyatımızın gelişmesinde büyük önem taşımaktadır. Dergimizin ilk sayısından bu yana hedeflerimizden biri de tam olarak bu alana katkıda bulunmak ve yurt dışında yaşayan yazarları teşvik ederek bir çatı altında buluşturmak olmuştur.

Bu sayımızda dosya konumuz Türk diaspora edebiyatı adı altında Türkçenin diasporada nasıl soluklandığına, ne tür hikâyelerin

anlatımında aracı olduğuna, yeni kavramlar ve tasvirler edindiğine değindik. Hep birlikte Türkçenin zenginliğine zenginlik katarak yürüyüşüne şahitlik edeceğiz.

Türk diaspora edebiyatı dosyasında hâlihazırda yurt dışında faaliyetini devam ettiren ve Türkçe olarak yayımlanan dergilerle ve “Diaspora Kitaplığı”nın çiçeği burnunda yazarlarıyla yapılmış söyleşileri bulacaksınız. Önceki sayılarımızda olduğu gibi bu sayımızda da deneme, öykü, şiir ve inceleme yazılarına yer verdik. Çizerlerimizin birbirinden güzel resimleri ve illüstrasyonları dergiyi süslerken her zamanki sade ama bir o kadar da hoş tasarımların da göz zevkinize hitap etmesini umuyoruz. Telve’nin günbegün büyüyen yazar kadrosu mutluluğumuzu zirveye taşıırken dileğimiz odur ki uzun vadede ne mutluluğumuzdan ne de kadromuzdan eksilme olmasın.

Telve’nin okurları ve Avrupa’nın çeşitli ülkelerinden yazar arkadaşlarımızın yeni çıkan kitaplarıyla diaspora edebiyatına sağladıkları katkıyı taçlandırmak adına Telve söyleşileri düzenledik. “1 Kitap 1 Yazar” sloganı altında çevrimiçi gerçekleştirdiğimiz oturmulara olan ilginizden dolayı da teşekkür ederiz. Dileriz bu söyleşiler hem faydalı hem de teşvik edici olmuştur.

Türk diaspora edebiyat üretiminin artması, zenginleşmesi ve bu türe yönelik yeni açılımlar kazandırarak diaspora edebiyatını değerlendiren edebiyat eleştirmenlerinin ve araştırmacılarının gün yüzüne çıkması dileğiyle...

Telve çatısı altında bir araya gelen tüm yazarların; derginin devamlılığı adına bitmez tükenmez gayretleri, Türkçenin, bu oldukları coğrafyalardaki geleceğine armağan olsun. Keyifli okumalar diliyoruz.

Selam ve muhabbetle.

Büşra Akyüz Tunç

Telve

İmtiyaz Sahibi: T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı adına Abdullah Eren, **Yayın Yönetmeni ve Yazı İşleri:** Ali Işık, **Yayın Danışmanı:** İsmail Yıldız, **Yayın Koordinatörü:** Elif Neslihan Güney **Editörler:** Mehmet Bolat, Ecem Tuba Hızarcı, Rumeysa Öztürk, Ertuğrul Sabuncu, Ubeydullah Çavuş, Firdevs Çağlar, Dücan Demirtaş **Metin Editörleri:** Duygu Er Quilichini, Fatma Türk, Büsra Akyüz, Zümra Ufuk **Tasarım:** Yasin Çetin, **İletişim:** Oğuzlar Mah. Mevlana Bulvarı No: 145 P.K: 06520 Balgat Ankara Tel: 090 312 218 40 00 Mail: telve@ytlb.gov.tr, dergitelve@gmail.com

Kapak Sözü: “Türkçenin derinliklerine dalınca gözlerime on sekiz bin evrenden daha yüksek bir evren göründü.” Ali Şir Nevai

Yayın Türü: 3 Aylık Süreli Yayın, **Basım Tarihi:** Temmuz 2022, **Baskı:** Ankara Ofset Basım Matbaacılık Ltd. Şti. Zübeyde Hanım Mah. Sebze Bahçeleri Cad. No: 93/43-44 İskitler Tel: 0312 384 50 63 Faks: 0312 384 50 66 Altındağ / ANKARA www.ankaraofset.com.tr Sertifika No: 17937: 93/43-44

Abdullah EREN

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanı

İmlediği, ad verdiği ve nihayetinde bir mânâ evrenine yerleş-tirdiği eşya ve mefhumlarla dil; canlı, dinamik ve değişken bir yapı arz ediyor. Dünyanın en eski ve en zengin dillerinden biri olan Türkçemiz de hem beslendiği kaynaklar hem de binlerce yıldır var olduğu, dolayısıyla yazıldığı, konuşulduğu ve bir kül-tür/kimlik dünyası inşa ettiği o geniş coğrafyada tüm renkleri-ni, tüm hususiyetlerini koruyarak, fakat bir yandan da kendisi-ni yenileyerek büyüyüp serpiliyor, nefes almaya devam ediyor.

Diasporada yaşayan Türkçe, bunun en sarıh örneklerinden biri... 1960'lı yıllarda çeşitli Avrupa ülkeleriyle imzalanan iş gücü anlaşmaları çerçevesinde bu ülkelere göç eden vatandaş-larımız türkülerini, şiirlerini, hikâyelerini, örflerini, adetlerini, hülasa kendilerine ait ne varsa onları da yanlarında götürdü. Kim olduklarının, nereden geldiklerinin, hâlihazırda ne dü-şündüklerinin ve nereye varmak istediklerinin, kısaca söyler-sek, kimliklerinin ayrılmaz bir unsurunu oluşturan bu değer-ler, mukim oldukları yerlerde onlarla birlikte yaşadı, değişti, dönüştü ve bambaşka bir hüviyet kazandı. Bu yönüyle, tarihsel süreç içerisinde klasik diaspora kimliğinden bugünün modern diaspora kimliğine evrilen sosyolojik ve politik kimlik, pek ta-biidir ki Türkçeye ve Diasporadaki Türk Edebiyatına da doğ-rudan yansıdı.

Öyle ki, 1960'lı yıllarda ilk mahsullerini vermeye başlayan Di-asporadaki Türk Edebiyatının hem dil hem şekil hem de muh-teva olarak değiştiğini ve dönüştüğünü gözlemliyoruz. Burada Konuk İşçi Edebiyatından Kültürlerarası Edebiyata doğru bir akışa, bir kabuk değişimine şahit oluyoruz. Örneğin; memleke-te geri dönüş düşüncesinin hâkim olduğu 1960 ve 1970'li yıllar-da diaspora mensuplarımızın kaleme aldıkları edebi eserlerde memleket hasreti, kültür şoku ve iletişim problemi gibi konu ve temaların olduğu göze çarpıyor. 80'li yıllarda (ki artık kalı-cılık fikri yaygınlaşmaya başlamıştır ancak bu kez de Avrupâda

kimlik, entegrasyon ve yabancı meseleleri tartışılmaktadır) dil bariyerinin de aşılması ile şiir, öykü ve romanlarda kimlik kri-zi, aidiyet sorunu, yersiz-yurtsuzluk, ikiye bölünmüş benlik ve yabancılaşma gibi izleklerin merkeze oturduğunu görüyoruz. 1990'lı yıllardan itibaren ise, küreselleşmenin hız kazanması, ulus-aşırı zeminlerin genişlemesi, ulaşım ve iletişim teknolo-jilerinin ilerlemesiyle paralel bir biçimde Batı'da çokkültürlü-lüğün benimsendiğine, fakat aynı zamanda ırkçılık ve yabancı düşmanlığının da arttığına şahit oluyoruz. Bu atmosfer, Di-asporadaki Türk Edebiyatına doğrudan tesir ediyor: Eserler kültürlerarası, metinlerarası bir hâl alıyor, bunlarda kullanılan Türkçe zamanın ruhuna uygun olarak post-modern kurgular-la, düşünüş biçimleriyle şekilleniyor, ev sahibi ülkelerin ana dilinde verilen eserler Türkçenin zihin süzgecinden geçerek farklı bir tını kazanıyor, dolayısıyla o dile de katkı sağlıyor, onu da zenginleştiriyor. Bu dönemde artık nereden geldiklerinin, kim olduklarının farkında olan Türk yazarlar, anlatılarında bö-lünmüş kimlikleri terk ederek senkretik, çok katmanlı ve çok bileşenli karakterleri ele almaya başlıyor. Bu eserlerde atasözle-rimiz, deyimlerimiz, masallarımız, halk hikâyelerimiz mesken ülkelerin dil imkânlarından da istifade edilerek "üçüncü alan"-larda yeni baştan, bambaşka bir ruhla aktarılıyor. Dolayısıyla, bir yandan Türkçenin kültürel birikimi farklı Batı ülkelerinde satırlar arasında "edebiyat kamusu"nu etkisi altına alırken, di-ğer yandan değişiyor, dönüşüyor ve kendisini, hücrelerini yeni-leme fırsatı elde ediyor.

Türkçe yolculuğunu coşkuyla, son sürat sürdüren Telve ekibi, bu sayısında Diasporadaki Türk Edebiyatını mercek altına alı-yor. Batı'da ses bayrağımızın edebi zemindeki iz düşümlerinin peşine düşüyor.

Bu önemli ve anlamlı sayıda emeği geçen tüm ekibi tebrik edi-yor, Telve Dergisi okurlarına keyifli okumalar diliyorum.

ÖYKÜLER

- 6 / Fatmanur Tülümen **Ateşte Açan Çiçek**
8 / Nüket Durur **Tozlu Sesler**
10 / Esra Hanım Akdeniz **Bana Ait**
12 / Duygu Er Quilichini **Kara Duman Kâsesi**
14 / Elif Neslihan Güney **Uyarı**
16 / Furkan Uzun **Pianissimo**
18 / Betül Alpaslan **Karnavalda Bir Prenses**
20 / Zümra Ufuk **Beyaz Sayfa**
24 / Bahar Akar **Romeo**
26 / Yasemin Kelkit **Yedinci Anahtar**
28 / Zeynep Yaman **Ölü Battaniyesi**

DOSYA | DİASPORADAKİ TÜRK EDEBİYATI

- 32 / Kadri Akkaya **Türkçenin Yeni Evladı**
42 / Ecem Tuba Hızarcı **İki Dilin Ortasında Yeni Bir Dünya**
46 / Zümra Ufuk **Diaspora Dağlarında Açan Edebiyat**
48 / Sena Şeker **Geleneksel Yaklaşım Alternatif Üçüncü Alan**
52 / Mihriban Harbi **Hissetmek ve Yazmak**
54 / Fatma Türk **Tozların Arasından Yükselen John Fante**
58 / Zehra Kasapçı **Ganz Unten**
62 / Sabah Ülkesi **Dergi Söyleşi**
64 / Köprü Dergisi **Dergi Söyleşi**
68 / Kef Dergisi **Dergi Söyleşi**
70 / Münire Eslem Bozkurt **Söyleşi**
73 / Fatma Türk **Söyleşi**
76 / Emine Doğrul **Söyleşi**
78 / Elif Neslihan Güney **Söyleşi**
80 / Zeynep Zuhul Kılıç **Söyleşi**
83 / Ecem Tuba Hızarcı **Söyleşi**
86 / Belkis Kılıç **Söyleşi**

ŞİİRLER

Yasemin Kelkit **21 Haziran** / 90

Münire Eslem Bozkurt **Kahverengi Dantel** / 91

Âsumân Çiftçi **Sevdâ** / 92

Halil Aykut İnce **Uzaklar Saklı** / 93

Demet Nebilir **Tan Yeri** / 94

Tuana Yüksel **Kar Küresi** / 95

Aslıhan İnce **Misilleme** / 96

Nezahat Ceylan **Sahne** / 97

Türkçesi: Fatma Türk **Şimdi Nereye?** / Heinrich Heine / 98

Türkçesi: Rumeysa Öztürk **Kış Gecesi** / Nikolaus Lenau / 99

DENEMELER

100 / Sena Şeker **Dilden Dile Açılan Kapılar**

102 / Mehmet Bolat **Tekdüze Dil**

104 / Zişan Özkan **Acının İlacı**

106 / Emine Doğrul **Kavramlar**

108 / Tolga Atabaş **Doğa Bizim Evimiz**

110 / Ubeydullah Çavuş **Hangi Almanya**

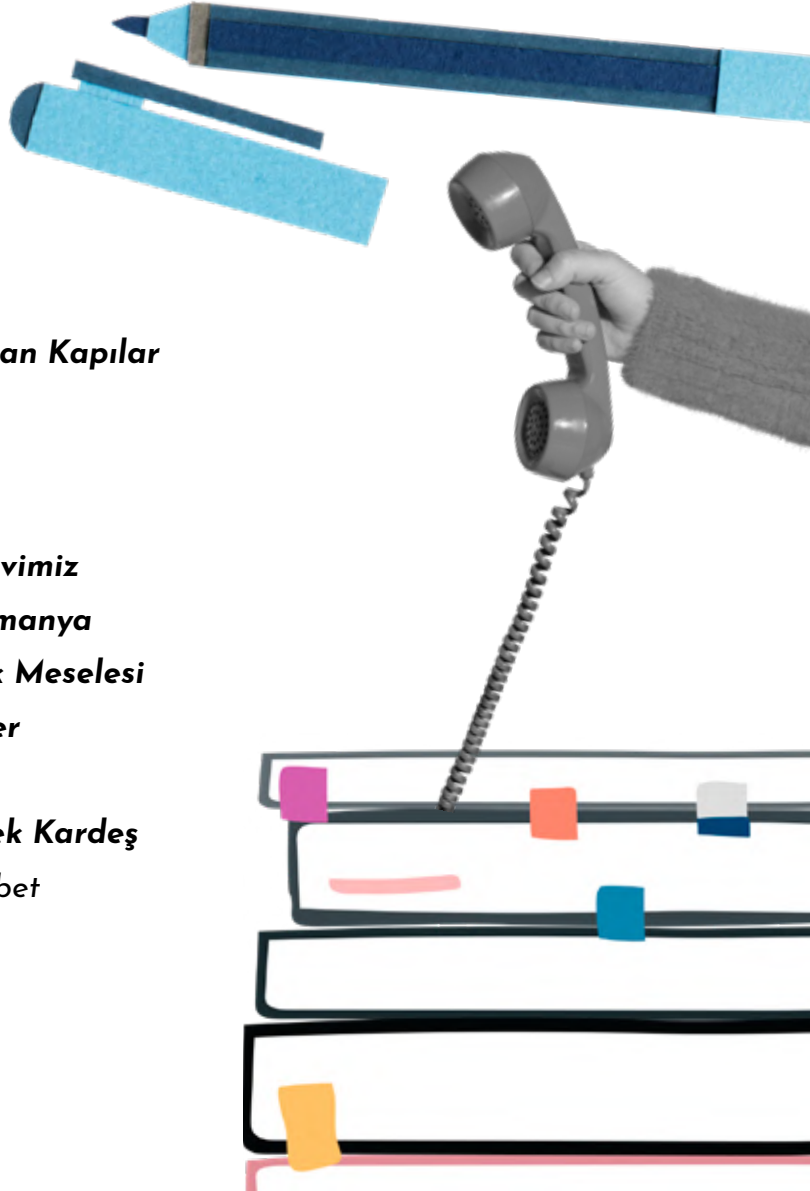
112 / Belkıs Kılıç **Bir Küçük Harçlık Meselesi**

116 / Esra Hanım Akdeniz **Deyimler**

118 / Elif Kılıç **Göğе Bak**

119 / Türkçesi: Bahar Akar **Üç Erkek Kardeş**

122 / Sanat Köşesi Çizerlerle Sohbet

Ateşte Açan Çiçek

Fatmanur Tülümen

Tanımadığım verimsiz topraklara göç ettim. Yapayalnız kaldım. Üzerime güneşin ışıkları vuruyordu. Çürüyordum. Rüzgâr beni yerimden alıp savuruyordu. Donuyordum. Gecenin karanlığı üzerime çöküyordu. Korkuyordum.

Gelişini uzun zamandır bekliyorum yağmur. Yapraklarla örtünmüş toprağın derinliğine gömdüler beni. Kabuğumun bir damla suya ihtiyacı var, yoksa nasıl çimlenir ufacık tohumum? Aşk olsun sana yağmur. Damla damla yağan sen, benden vazgeçtin. Oysa etrafımda ıslak gübre kokusunu alabiliyorum. Ne olurdu birazcık da bana yağsan, sağlam kökümle yeşillenmiş dallarımda tatlı tatlı meyveler çıkarsam, dallarıma renkli renkli kuşlar konsa? Doğal afetler senin gidişin kadar sarsmadı beni. Bulutların yerine güneşin yakıcı ışınları geldi. Kavruldum. Mahsuller yandı, kıtlık etrafımı sardı ama gidişine hiç küsmedim. Toprağım suyunu çekmeli. Ne olur, dön artık.

Etrafıma bakıyorum. Bitler, kurtlar ve tırtıllar zavallı düşmemi bekliyor, tohumumdan beslenmeye hazırlanıyor. Tepemde toprağı eşen fareler varlığını umursamıyor. Beni önemseyen sadece sen vardın yağmur.

Güneş, hiç mi acımadı seni benden alırken? Sen git-tin ya yağmur, ben bittim.

Düşmanlarım yaklaştıkça aklımda çalan hüznü-lü fon müziğinin sesi yükseliyor. Mağaralarda uyuyan ayı yavrularının horlamalarını, misk öküzünün ağır nefes alıp verişini, yaban tavşanının tilkilerden kaçışını duymuyorum. Kelimelerin intihar ettiği müzik notalarında donmuş bedenimle dans ediyorum sadece. Dans ettikçe düşünüyorum. Mutlu anılarımı, kötü hatıralarımı, gezdiğim şehirleri, kurduğum arkadaşlıkları, sildiğim insanları, kalbimi kıran sevdiklerimi, ailemle kavgalarımı, onlara sarıldığım zamanları. Sunulan o şanslara pes etmeseydim diyorum. Dipsiz kuyunun karanlığında ışığı arıyorum ama gözlerim görmüyor. Sadece birkaç yıl bu gezegendeyim ve birikmiş binlerce hatıram oldu. Hiçbir tohum, benim yaşadığım kadar yaşamamıştır.

Yıldızlarla doluyor gecem. Başıma toplanıyor vahşi kurt. Kavuşamadığı aya uluyor.

Seslendim ona:

“Ey doğanın kurallarını koyan kurt. Kime ağlıyorsun?”

“Bak işine!” dedi. Sürüden ayrılmıştı.

“Ben de yalnızım ama ağlamıyorum.” dedim. Susmam için pençesiyle toprağıma vurdu. Onu göremiyordum ama hissediyordum.

Keşke kırabilseydim gökyüzünü engelleyen pencere-lerimi. Savurabilseydim yıkım topunu duvarlarıma.

Yine uludu. Her gece ağladı. O aya kavuşacağını düşünmedi ama ağlamaktan da vazgeçmedi. Dönmen için ağlamalı mıyım yağmur?

Kurdun sayesinde öğrendim. Gidişine yeterince ağladım. Dönüşüne bir yaş dahi ziyan etmem. Öyle ya. Yaşıyoruz, seviyoruz, gülüyoruz, ağlıyoruz ve ölüyoruz. Hayat bu. Canlı çıkamayacağım. Artık dinlenebilirim.

Böceklerin kazmalarını artık yakından duyuyorum. Çiftçinin tırmıkla çöpü benden hassasiyetle ayırmasını hatırlatıyor bana. Özlüyorum o günlerimi.

Kurdun salyaları topraktan sızıp üzerime akıyor. Ümitsizdim çünkü salyadan tohum mu yeşerir? Hâlâ inancım var. Bu kadar olmazlarım arasında “Ol” demene çok muhtacım.

İçimdeki her yeri güneş kapladı. Güneş ve salyanın birleşimi herhâlde bitişimin işaretiydi. Yolun sonu gelmişti. Ben, galiba ölüyordum.

Mezar taşıma para harcamayın. Çimlenmeyen çekirdeğimi çöpe atsanız gocunmam. Benim derdim ruhumla fakat içimdeki garip bir his. Düz yolda ayağım

kayar gibi. Tıpkı açmayı bekleyen çiçekler gibi heyecanlandım. Yoksa düşmanlığımız sona mı eriyordu? En dik açısıyla ışınları, koruyucu kabuğuma isabet ediyordu. Gökyüzü güldükçe çiçekler yaşarmış. Ben, yaşıyorum galiba.

İmkânsızlığın içinde tohumum çatladı. Filizlendim. Ateşte çiçek açtım, kıtlıkta ağaç oldum. Zorluklarım, yeniden doğuşumun simgeleri-ydi. Hayal kırıklıklarının enkazında ezilmedim. Sözlerine tutundum. Sevdğin biri olmaya hazırım.

FATMANUR TÜLÜMEN

1994 yılında Belçika’nın Heusden-Zolder şehrinde dünyaya geldi. Brüksel Üniversitesi’nde pazarlama bölümünde lisansını ve iktisat bölümünde yüksek lisansını tamamladı. Şimdilerde ekonomi öğretmenliği alanında ikinci yüksek lisansını yapıyor. Ayrıca 2020 yılından beri Youth of Rose Gençlik Derneğinin başkanlığını yürütüyor.

Tozlu Sesler

N ü k e t D u r u r

Yürüyorum. Her yerde ses. Araba sesi, insanların sesi, kafamın sesi, onun bile sesi var. Herkes bir koşuşturma içinde. Ellerindeki telefonla konuşuyorlar ama anlıyorlar mı denilenleri çünkü her yerde ses var. Bir kafe görüyorum, içeri girip oturuyorum. İçeride klasik müzik çalıyor. Bir kahve ısmarlıyorum kendime. Kısa bir süre beledikten sonra kahvem güneş ısıltılı bir porselende geliyor. Dumanı üstünde tütüyor ve sessizce havada kayboluyor. Yudumlarken damağım farklı tatlar ve aromalar keşfediyor ama yine, burada da ses var. Dışarıda bir iş makinesi çalışıyor, sadece zemini delmekle kalmıyor beynimi de deliyor âdeta. Dünyanın çekirdeğine de ulaşmak üzere. Masam yerinden oynuyor, kahvem sarsıntıdan üzerime sızıyor. Kahvenin ücretini ödeyip çıkıyorum. Dışarısı kalabalık. İnsanlar konuşuyor, susmuyor. Kimsenin dediğini de anlayamıyorum. Tek bir kişi arıyorum ne konuştuğunu sormak için ama kimseyi yalnız bulamıyorum. Herkes kalabalık. Vazgeçiyorum. İnsan yığınının içinden ite kaka geçerek تنها bir yere gitmeyi başarıyorum. Burada bir göl var. Güneş gölün üstünde bir parıltı bırakıyor. Bir yapay şelale yapılmış, sükûnet içinde sularını akıtıyor. Üzerimde birikmiş bütün gürültüyü biraz yıkıyor. Su sesi kulağımda bir ezgi, dinlendiriyor beni ama sonra yüksek sesle bir gümürtü başlıyor, dinletiyi bölüyor. Bir alışveriş merkezinin açılışı yapılıyor. Herkes müziği duyun-

ca kendinden geçmiş bir şekilde ve çılgınlarla oraya hücum ediyor. Yine seslerin gürültüsü geliyor. Avuçlarımı kulaklarıma götürüyorum. Huzursuz bir şekilde buradan da uzaklaşıyorum. Karşıdaki orman sessiz ve dilsiz görünüyor. Oraya gidiyorum. Orman ferah kokuyor. Yürüyorum. Kurumuş dalların üstüne basıyorum. Çıtırdama sesi geliyor. Kuşlar da ötüyor. Dilleri anlaşılıyor. İleride yere yatmış ağaç gövdeleri görüyorum. Oraya koşuyorum. Sayamayacağım kadar ağaç gövdesi cansız bir şekilde yerde yatıyor. Birden motor sesleri yükseliyor ve başka ağaçlar da şiddetli bir sesle yere düşüyor. Buraya koşarak geldim ama sürünerek kaçıyorum. Hiç kimse bu sesleri duymamış gibi kargaşa içinde birbirini itekleye itekleye koşuşturuyor. Hava kararıyor. Sokakların sesi yorgun. Evime doğru gidiyorum. Eve vardığımda bağırma sesleri geliyor. İnsanlar birbiriyle anlaşıyor. Kavga var, gürültü var. Camlardan anlaşılamamanın sesleri yankılanıyor. Giriş kapısını gıcırdatarak açıyorum ve sokağın sesleri biraz azalıyor. Tahta merdivenlerin sesi eşliğinde yürüyorum. Evimin kapısını açıyorum ve içeriye giriyorum. Kapıyı kapatıyorum ve birden sessizlik çöküyor. Saat tıklıyor. Kendimi de duyuyorum. Nefesimin sesi geliyor. Nefesimi alıyorum ve yine nefesimi veriyorum. Kalbimi de duyuyorum galiba. Ceketimi asıyorum. Anahtarlarımı komodinin üzerine koyarken takırdıyor. Kahve yapıyorum. Kahveyi alarak pencerenin önüne

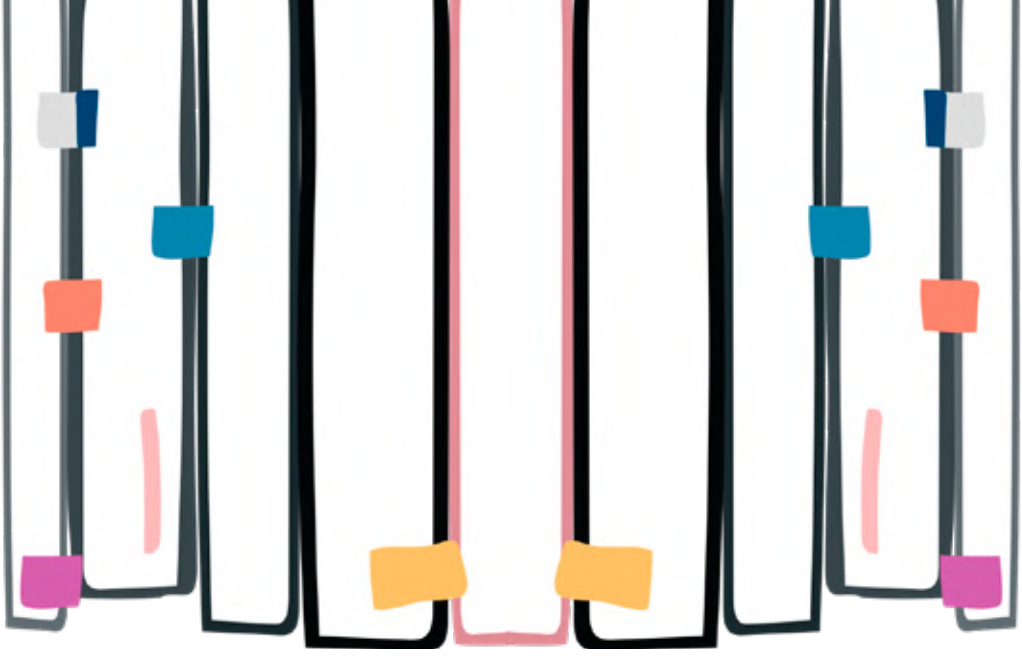
oturuyorum. Karanlık çok sessiz. Birden yağmur başlıyor. Yağmur çok sakın, narin ve ince yağıyor. Pencereme konan yağmur damlaları bir kelebek hafifliğinde camdan sessizce aşağıya akıyor. Yağmuru duymak istiyorum ve duyuyorum. Ama yine de sessizmiş gibi geliyor. İç sesim evet sessiz diyor; onu duyuyorum ve bu beni rahatsız etmiyor. Kendi sesim bana bir şeyler anlatmaya başlıyor. Durmuyor. Hiç tükenmeden bir şeyler anlatıyor bana. Bana kırgınlıklarımın bahsediyor. Küçükken bulduğum bir papatyayı anlatıyor bana ve onu heyecanla bir büyüğüme göstermek istediğimde, karşılaştığım ilgisizliği hatırlatıyor. Anlaşılmamamdan bahsediyor. Bir gün öfkeme hâkim olamadığımda önemseydiğim bir insanı kırmamdan mesela. Sesimi var gücümle dinliyorum.

Daha derinlerden bir ses geliyor. Ses telleri tozlanmış. O da ümitlerden bahsediyor. Bir gün hayallerimi gerçekleştirmek istediğim aklıma geliyor ama bunun için daha ne kadar zaman geçmesi gerektiğini söylemiyor. Ne zaman çok geç olur onu da demiyor. İrkiliyorum birden. Duruyorum, düşünüyorum, zaman geçiyor ve yağmura dalıyorum yine. Yağmur yağdığı gibi içimdeki bütün olumsuzlukları yıkayıp gidiyor ve içimde bir huzur pınarı oluşturuyor. Elimdeki bardağı pencereimin önüne koyuyorum. Kendimi görüyorum camda. Kendime gülümsüyorum ve içimdeki ses de bana gülümsüyor ve uykuya dalıyorum.

NÜKET DURUR

1991'de Almanya'nın Stuttgart şehrinde dünyaya geldi. Albstadt-Sigmaringen Üniversitesi'nde ilaç mühendisliği bölümünden mezun oldu.

Bana Ait

Esra Hanım Akdeniz

Lütfen, sözümü kesme!” dedi aynadaki yansımasına. Tarağı eline aldı. Kuzgun karası saçlarının arasından geçirirken eskiden ne kadar gür olduklarını düşündü. Gerçi neden döküldüklerini de çok iyi biliyordu. “Sizden yavaş yavaş kurtulacağım, buna yemin ederim!” diye haykırıp elindeki tarağı küçük odasının ortasına fırlattı. Birkaç eşyadan oluşan varlığına göz gezdirdi. Hiçbiri onun değildi. Verilen başışlardan nasibine düşen bunlardı işte. Zaten buraya sığmayan hiç kimsenin yanında getirebildiği bir toz tanesi bile yoktu. Dolan gözlerini aynada fark edince kendini teskin eden birkaç cümle söyleyip kapıya yöneldi.

Rahil askıdan kahverengi montunu alıp giydi. Bu montun en çok kolundaki sahte kürklerini seviyordu. Biraz bol ve büyük geliyordu ama bu sayede kürkleri ellerini bir nebze de olsa sıcak tutuyordu. Yaşına pek uygun olmayan bu montun, orta yaşlı bir kütüphane memurunun başışı olduğu söyleniyordu. Çok yardımsever ve bilge bir kadıymış. Ne de olsa kütüphanede geçirmiş koca ömrünü.

Çıkmadan saatine bir göz attı. Saat 06.45. “Çok erken, yine çok erken!” diye söylendi. Rahil’in entegrasyon kursu, 09.00’da başlamasına rağmen o her gün saat 05.30’da çalan kol saatiyle uyanıyor, yulaf ezmesini yiyip hazırlanıyordu. Hâlbuki Rahil yulaf

ezmesinden nefret ediyordu. Yapmak istemeyip yine de ayak uydurduğu bu zoraki rutini artık neden uyguladığını biliyordu.

Bir hafta önce her gün olduğu gibi istemsizce 06.45’de evden çıkmış, programlanmış bir oyuncak gibi kütüphaneye gitmiş ve istediği dergiler yerine, onu yönlendiren gücün sesini dinleyip Almanca klasiklerinin rafına yönelmişti. Alfabetik sırası karışmış birkaç kitabı yerlerine yerleştirdi. Eli Friedrich Schiller’e giderken gözü yandaki rafa kayıp bir isim okumuştı. Kendi dilinden, kendi dininden bir isim. “Ahmet Hamdi. Bir Müslüman.” dedi ve o kitaba yöneldi. İçindeki ses, kronolojiyi bozmaması gerektiğini, derhal o kitabı bırakıp okuma listesine sadık kalmasını söylüyordu. Onu yöneten sesle çatışmaya girmişti. Tercihini izah etmeye çalışsa da, o dediklerine kulak asmadan, soğukkanlılıkla emrediyordu. Rahil, “Lütfen, sözümü kesme!” diye çığlık attı. Birden montun düğmesi kopup yere yuvarlandı. İlk defa o gün kendi tercihini yapmış olmasına rağmen tedirgin hissediyordu. Etrafı kolaçan edip kendine her günden farklı bir yer seçti. Kitabı açıp okumaya başladı. Okuduğu her söz Rahil’in kafasında şimşekler çaktırıyordu, aydınlanmasının tüm belirtileri yüzünden okunuyordu. Demek o yüzden yapmak istemediği davranışlarda bulunuyordu, tıpkı kitaptaki kahraman Hayri İrdal gibi o da eşyaların etkisinde

kalmıştı. Üzerindeki montu şüpheli bakışlarla süzüyordu. Şimdi anlamıştı kütüphaneye hipnoz edilmiş gibi gelip bilmediği bir okuma listesine sadakat göstermesini. Sonra kolundaki saate baktı. Bağışları dağıtan görevli eski sahibinden bahsetmişti. Saatin sahibi yaşlı adam disiplinli, katı kuralları asla şaşmayan, her sabah 05.30'da uyanan ve savaştan kalma alışkanlığıyla sakladığı bir kiler dolusu yulafı beslenirmiş.

Rahil bir hışımla ayağa kalktı. Kitabın önünde eğilip “Teşekkürler Sayın Tanpınar,” dedi minnetle. Şimdi aklından yüzlerce soru ve fikir geçiyordu. Koşa koşa yurda vardı. Odasına girip eşyaları, onların sırrını ifşa etmişçesine, sinsî bir gülüşle süzüyordu. Hepsini odanın ortasında yakıp etrafında dans ettiğini hayal ediyordu. Kendini intikam ihtirasından sıyrıp daha gerçekçi bir çözüm bulmaya yöneltti. Elini cebine götürüp çıkardığı paraları saydı. “Dört avro, 48 sent. Ay sonuna bir hafta var. Acil bir iş bulmalıyım,” dedi kendi kendine.

Ayağının altında duran tarağı alıp, “Senden kurtulacak kadar param var! Al o ince saç tellerini ve sonsuza kadar defol!” diyerek onu çöp kutusunun dibine fırlattı. Rahil’in yüzünde bir hafifleme belirdi. Tarağı bağışlayan çelimsiz saçlı kadının lanetini kırmayı başarmıştı. Atalarından yadigâr siyah gür saçlara bir adım daha yaklaşmıştı. Uzun zamandır hissedemediği özgürlüğün bir kırıntısını tatmıştı. Aklına gelen fikirle soluğu tekrar kütüphanede aldı. İdareye gidip iş istedi. Kitapları inanılmaz bir hızla alfabetik sıraya göre düzenleyebildiğini sergileyen Rahil, işi aldı. Şimdi kendini ödüllendirmenin vakti gelmişti. Girdiği “1 Euro Shop” mağazasında kendine yeni ve kimsenin daha önce sahibi olmadığı bir tarak seçip satın aldı. Sadece ona aitti. Tarağı bağrına basarak oradan çıktı.

Haftalar sonra Rahil, odasının ortasına tüm emanetleri toplamıştı. Ellerini arkada bağlamış, önlerinde volta atıyordu. Kolundaki saate baktı, saat 05.45’ti.

Onu da çıkarıp yığının üzerine koydu. “Bundan sonra benim dediklerim olacak! Kahvaltıda asla bir daha yulaf ezmesi yemeyeceğim. Sabahları bir saat daha fazla uyuyacağım. Kütüphaneye haftada üç defa gitsem yeterli...” Eşyalar huzursuzlandı. Kahverengi monttan homurtular geliyordu. Tam itiraz edecekti ki Rahil karşılık verdi, “Lütfen, sözümü kesme!”

ESRA HANIM AKDENİZ

1990 yılında Münih’te dünyaya geldi. Okul öncesi öğretmenliği okudu. Uzun süre profesyonel olarak Tekvando ile ilgilendi. İki çocuk annesi. Münih devlet okulunda öğretmen olarak çalışıyor.

Kara Duman Kâsesi

Duygu Er Quilichini

Duvarlara sinmiş özlemi içime çekerek koltukta hiç kıpırdamadan oturuyorum. Mutfaftaki televizyondan hava durumunu sunan spikerin kusursuz konuşması ta odadan işitiliyor. Annemin kulakları son zamanlarda iyice duymaz oldu, televizyonun sesini sonuna kadar açıyor. Öğle yemeği için hazırladığı biber kızartmasının kokusu spikerin sesiyle bir olup tüm eve yayılıyor. Her noktasını bildiğim oturma odasında farklı bir şey görme umuduyla bakışlarımı etrafta gezdiriyorum. Eşyalar yerli yerinde. Vitrinde misafir çay bardağı takımları, konsolda beyaz melek biblolar, ilaç kutuları, duvarda guguklu saat... Bu kıpırtısızlığın beni bir gün delirtmesinden korkuyorum. Odadaki tek değişiklik annemin çeyizinden kalma emaye kâsedeki mandalinaların çürümeye başlamış olması. Beyaz kaplama üzerine tozpembe çiçek deseniyle herkesin bir arada olduğu zamanların tasasızlığını anımsatarak duruyor kâse masanın üzerinde. Herkesin işini gören bu emektar kâseler dört taneydi aslında. Annem pilav pişireceği zaman pirinci bu kâseyle ölçerdi. Babamın kırk yılın başı açtığı yirmiliğe meyveler bu kâsede eşlik ederdi. Ben kumaşlara işlediğim boncukları renklerine göre ayırıp bu kâselere koyardım. Ağabeyimin kara duman kâsesiydi. Hep Karabacak

Osman'ın bakkalından alırdı çekirdek külâhını. Çitlediği çekirdeklerin kabuklarını kâsede biriktirir sonra ateşi harlamak için kabukları sobaya atardı.

Yirmi sene önce buğulu bir kasım ikindisi ağabeyim yine aynı şeyi yapmıştı. Dünden kalan çekirdek kabuklarını sobaya attı, demir çubukla koru kurcaladı, ateş bir anda parlayıverdi. Ağabeyimin yüzünde belli belirsiz bir gülümseme gelip geçti. Yengem çocukları alıp kendi babasının evine gittiğinden beri yüzü hiç gülmüyordu. Durgundu, kimseyle konuştuğu yoktu. Bakışları bulanıktı son zamanlarda. Çocuklarını uzun zamandır göremiyor, yengem telefonlara çıkmıyordu. Bir gece Tornacı Erkan'la ağabeyim gırtlak gırtlığa girişmişlerdi. Bütün mahalle uyanmış, balkonlara çıkmış, hayretler içinde olanları izliyordu. Erkan- seni gebertirim ulan- diye inletiyordu mahalleyi. İyi arkadaşlıklar aslında. Bu yüzden kimse sokağın ortasında kavgaya tutuşmalarına anlam verememişti. Abimin çok iyiliği dokunmuştu Tornacı Erkan'a. Zil zurna olup evin yolunu bulamayınca komşudur diyerek abim bırakırdı hep evine. Öylelikle görmüş işte ilk kez Naciye Ablayı. Görür görmez vurulmuş. Öyle anlatıyordu anneme. Kadın kapıyı açıp ayyaş kocasını karşısında yıkılmak üzereyken

görünce su yeşili gözleri nefret ve yılgınlık dolu bakışlara dönüşüyormuş. Her seferinde mahcubiyetle -zahmet oluyor, Allah senden razı olsun- diyormuş ağabeyime, sanki bir kurtuluş arıyormuş ağabeyimin geliş gidişlerinde. Zaten bir tek Erkan şişenin dibine vurup kütük gibi olunca evine çıkardığı zamanlarda görüyormuş Naciye Ablayı. Bir keresinde ise karlı bir gün pazar poşetleriyle minibüs durağında beklerken Naciye Ablayı görmüş, aynı mahalleye gidecekler nasılsa, götüreyim evine demiş. Naciye Abla -gerekle yok zahmet olmasın- dese de inmiş arabadan almış poşetleri Naciye Abla'nın elinden, arkada koltuğa koymuş. Naciye Abla öne oturmuş böylelikle. Yol boyunca hiç konuşmamışlar. Naciye Abla soğuktan kıpkırmızı kesilen, poşetlerin iz yaptığı ellerini nereye koyacağını şaşırılmış. Mahalleye iki sokak kala Naciye Abla ineyim demiş, teşekkür etmiş, elleri titreyerek poşetten iki mandalina çıkarıp tutuşturmuş abimin eline. Artık her kim gördüyse Naciye Abla'nın abimin arabasından indiğini Tornacı'ya yetiştirmişler. Sen misin başka adamın arabasına binen diye köpürmüş, eve gelip tekme yumruk girişmiş Naciye Ablaya. Naciye Abla zaten narin, çıt kırıldım. Yıgılı vermiş, bayılmış oracıkta. Hırsını tam çıkaramayınca bizim apartmanın önüne gelmiş Tornacı. Gerisi malum. Yengem hemen o gece bavulları hazırlayıp sabah olmasını bekledi ve çocukları da yanına alarak ilk otobüsle baba evine gitti. Yengemle pek severek evlenmemişti abim, askerdeyken çektiği yalnızlığını yengemden gelen mektuplar hafifletiyordu. Lisede edebiyat okumuştı yengem, bana günlüğünü okutmuştu bir defasında, güzel yazıyordu. Ağabeyim tezkeresini alıp kasabaya dönünce kendini yengemle evlenmeye mecbur hissetmişti. Yine de karısıydı işte çocuklarına iyi analık yapıyordu, gitmesine engel olamadığı için üzgündü, kendini suçlu hissediyordu. Canını asıl acıtan ise Naciye Abla'nın ifade vermek için karakoldan içeri girişiydi. Sağ gözü mosmor, patlayan dudağında kan oturmuş hâliyle bu onu son görüşü oldu.

Ağabeyim sobadaki ateşi bir tur daha karıştırdı ve ceketini giyip bir şey söylemeden evden çıktı. Cumartesiydi. Bize söylemese de Kasap Necati, Sütçülerin Hüseyin ve Yangöz Rüstem'le Mürefte'ye gideceklerini bildirdik, bunu tüm kasaba bilirdi. Yürek burukluğunu bir tek bu dost meclislerinde bir nebze unutabiliyordu.

Akşam on bir sularıydı. Annem uyuklu gözlerle akşamdan ıslatacağı mercimeği ayıklıyor, babam Ay-

gaz eşantıyonu turuncu küllüğe o akşam tıttırdığı beşinci sigarasını söndürüyor, çizgili pijamasının lastiğini çekiştirerek bağdaş kurduğu minderden kalkmaya hazırlanıyordu. O sırada telefon çaldı. Ahizeyi kaldırdım.

-Alo?

-Alo, Güngör Karapınarlı'nın evi mi?

-Evet, kendisi evde değil, kim arıyor?

Arayan jandarma komutanıydı. Sağlamtaş mevkiinde su yeşili renkte bir otomobil dereye uçmuş. Komutanın dediğine göre sürücü karşıdan gelen frenleri patlak kamyonu çarpmamak için direksiyonu sağa kırmış sonra da hâkimiyetini kaybetmiş. Civardaki köylüler fark etmiş kazayı, hemen jandarmaya haber vermişler. Olay yerine derhal ambulans çağırılmış ama zaten arabadakiler daha olay yerinde can vermiş, kazadan kimse sağ kurtulamamış. Arabada kana bulanmış bir ceketin cebinden Güngör Karapınarlı'nın kimliğiyle bir kadın fotoğrafı çıkmış. Aileden birisi tutanak için morga gelebilir miymiş? Güngör arabadaymış... Hayır morgdaymış... Hayır derede... Kanlı ceketin cebinden kara duman kabukları çıkmış... Hayır, kimliği çıkmış... Kadın fotoğrafı çıkmış, evet... Güngör abim... Abim, abim.

Ahizeyi kapattım. Katran karası çaresizlik yapıştı üzerimize. Babam minderinden kalkamadı uzun bir süre. Annem kimseyle göz göze gelememi ve kâselelere bir daha hiç dokunamadık.

DUYGU ER QUILICHINI

1991 yılında Edirne'de dünyaya geldi. Bilkent Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi'nde lisans eğitimini, YTB burslusu olarak Hacettepe Üniversitesi'nde Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi Yüksek Lisans Programını tamamladı. İtalya'da yaşamakta, çeşitli sivil toplum kuruluşlarında Türkçe Saati Projesi'ni yürütmekte ve edebiyat çevirileri yapmaktadır.

Uyarı

Elif Neslihan Güney

Deniz sinsice hırçınlaşıyordu. Henüz oluşmamış dev dalgaların uzaklardan gelen uğultusu kulağımı tıkıyordu. Ne sahildeki güle oynaya güneşin tadını çıkaran insanların kahkahasını ne de yumurtalarından çıkmayı bekleyen deniz kaplumbağaların kalp atışlarını duyabiliyordum. Kavurucu güneşin altında, sımsıcak kumda öylece oturuyordum.

Tenimi deniz tuzuyla güneş ışınlarına feda etmiştim. Vücudumdaki yanıklar her nefes alışımında büyüyor. Kulağımda, oluşmamış dalgaların boğuk sesi gitgide artıyordu. Ses ilk başta tatlı bir kaşıntı gibiydi. Zaman geçtikçe yumuşak bir uğultuya dönüştü. Sonrasında kulağımı tıkayan boğuk bir ses oluverdi. Tüm vücudumu sarmadan kaçıp sığınacak bir yer bulmalydım. Güneş ve dalgalardan uzakta olan bir yer.

Dev dalgaları niye sahildekiler duymuyordu? Yoksa duyup ciddiye mi almıyorlardı? Yetişkinler, yaşlılar ve çocuklar, herkes niye gamsızdı? Geçmişsiz ve geleceksiz bir hayat yaşıyor gibiydiler. Onlar için dev dalgalar şimdi yoksa gelecekte de yoktu. Fakat dalgalar sahile vurduğunda kaçmak veya dua etmek için çok geç olacaktı. Etrafımdaki insanlara bakarken bir “acaba” geçti zihnimden. Onlar gibi rahatça

sahilde güneşlenip düşünmeden sadece anı yaşasam belki kaybolurdu ses. Kulağımda yankılanmalar şiddetlenmeseydi mümkün olabilirdi bu. Uğultu sese, ses uyarıya, uyarı aniden ağrıya dönüştü. Ağrı kırmızı bir şerit gibi kulağımı delip geçiyordu. Yerimde duramıyordum. Sahilde dengesizce birkaç adım attım. Ellerimle kulaklarımı kapattım ne ağrıyı ne de sesi engelleyebildim. Şakaklarımdaki damarlar patlarcasına belirginleşti. Gözlerim kısıldı, etrafındaki çizgiler keskinleşti, yüzüm büzüştü. Dudaklarımın arasından sancının çılgılığı kaçarken gözlerimden sivri damlalar düştü.

Kumda hareket etmenin ne kadar zor olduğuna aldırış etmeden ve arkama bakmadan yürümeye başladım. Yanıklarım büyüdü. Kulağımdaki ağrıya tiz bir ses daha eklendi. Her adımda yer çekimine meydan okuyup bedenimden ter boşanana kadar koştum. Nefes nefese kaldım, böğrüm sancıldı. Koşarken etrafa savrulan kumlar tenime diken gibi battı. Bacaklarımdaki güç kayboluyordu.

Sonunda kendimi kuma bıraktım. Dizlerim ve ellerim kavurucu kuma gömüldü. Alnımdan süzülen ter damlaları tane tane kumda eridi. Elimi yumruk yaparak sıcak kumu kavradım. Parmaklarımdaki

kumlar tenimi yakmaya başladı. Ağrılarım birbirine karışıp dayanılmaz hâle geldi. Kırmızı şerit kulağımdan tüm vücuduma dağıldı.

Ayağa kalkmak için zorladım kendimi. Önce sağ dizimi kurtardım kumdan sonra sol dizimi. En son parmaklarımı çekebildim. Yanıktan kabarcıklar oluşmuştu.

Arkama dönüp denize baktım. Bir adım bile uzaklaşmamıştım. Dev dalgalar yakın, güneş tepemdeydi. Ses tellerimi kum taneleri koparmıştı.

İrkilerek uyandım. Saat gecenin üçüydü. Yastığım sırlıslıklamdı, ter içinde kalmıştım. Aval aval karanlığa baktım. Nerede olduğumu algılamam için birkaç saniye geçmesi gerekiyordu. Ayaklarım hâlsiz, dizlerim yanıyordu. Kulağımda kalp atışlarımı duyabiliyordum. Boğazım kurumuştı. Mutfığa gidip kana kana su içtim. Yine de boğazımdaki kuraklığı bir türlü gideremiyordum. Biraz daha su içtim. Gözüm parmaklarımdaki yanıklara takıldı. Kulağımda bir uğultu. Sese dönüşmeden uzaklaşmalıydım.

ELİF NESLİHAN GÜNEY

1992’de Münih’te doğdu. İlk ve orta öğrenimini Münih’te tamamladı. Ludwig-Maximilians-Universität München’de Orta Doğu Uzmanlığı ile Almanca Dil Öğretimi Fakültesini bitirdi. Şimdilerde aynı üniversitede bilişsel ve kültürel dil bilimi alanında yüksek lisans yapıyor. YTB Türkçe Ödülleri 2020 Kitap Desteği Kategorisinde ödüle layık görüldü. *Bir*

Bardak Su yazarın ilk kitabı.

Pianissimo

Furkan Uzun

Çocukluğundan beri akli diğer arkadaşlarıyla denk sayılmayan Sammy, çevresi tarafından *Silly* lakabıyla çağrılıyordu. Kendini bildi bileli piyanoya ilgi duyuyordu. Artık müzik okuluna kaydolmaya karar vermişti. Binbir türlü koşuşturmadan dolayı yıllardır bu hayalini gerçekleştirme fırsatını elde edememiş, en büyük tutkusunu ancak hayallerinde diri tutmayı başarabilmişti.

İlkokul, ortaokul, lise, iş güç derken derslere kaydolmaya bir türlü vakit bulamamıştı. Müzik konusunda kendini her ne kadar yetenekli addetse de okuldaki öğretmenleri onunla aynı fikirde değildi.

Silly ilkokulda, “Öğretmenim bana da piyano çalmayı öğretir misiniz?” diye sorunca, “Senin piyanoya olan yeteneğin, isminin manasıyla doğru orantılı yavrum,” diye cevap vermişti öğretmeni. Cümlesinin sonuna eklediği kahkaha Silly’nin içini acıtmıştı.

Aynı arzusunu ortaokulda da dile getirdi. “Evvela ritim kulağı gerekir,” diyen öğretmeni hem saymaya hem de ellerini şaklatmaya başladı.

- BİR ‘ki üç dört. BİR ‘ki üç dört... Hadi Sammy göster marifetini. BİR ‘ki üç dört... İlk notaya vurgu

yapacaksın unutma. BİR ‘ki üç dört. BİR ‘ki üç dört... Hadi Sammy, hadiiii...

Öğretmeni coştukça coşmuş, kendini ritmin akışına teslim etmişti. Delicesine ellerini çırpıyor, kafasını sallıyor, müziğin sihrini ruhunun derinliklerine kadar hissediyordu. Bu adanmışlığın aksine Silly tamamen bozguna uğramış ne dörde kadar sayabilmiş ne de beklenen notaya vurgu yapabilişti. Ortaya çıkan sonuç içler acısıydı.

- Bir ‘**Kİ** üç. Bir ‘**Kİ** üç. Bir ‘**Kİ** üç... Öğretmen Silly’nin çırpınışlarını acıyarak seyrediyor, sadece kafa sallayabiliyordu. “Aciz varlık,” diye geçirdi içinden. “Sen bir ritim katılisin...” Silly gözleri kapalı ritmi tutturmaya çalışırken öğretmen koşar adım yanından uzaklaştı. Ardına bakmadan kaçıp gitmişti. Silly ise gözlerini açıp öğretmenin gittiğini gördüğünde bile kabiliyetini sorgulama ihtiyacı hissetmemişti.

Sorunu sadece pratikte yaşıyor olsaydı piyanoyu öğrenmek için ufak bir umut ışığı belki olabilirdi. Fakat Silly’nin teorik kabiliyeti pratik yetenek(sizlik)lerini aratmayacak mahiyetteydi. Mr. Smith lisede sözlüye kaldırmıştı onu.

Bari bunu bil be çocuk, demişti. Sorularımın hepsini nasıl boş geçersin. Güya müzikal bir yeteneksin. Pabucumun virtüözü. Söyle bakalım. Dinamik terimler arasında yer alan *pianissimo* kelimesi ne anlama gelir?

Silly bu sorunun cevabını elbette bilmiyordu. Öğretmenin sabrının gittikçe azaldığını hisseder gibi oldu. Susmayı tercih edip parmak uçlarına baktı.

Sana sordum çocuk. Heyy?

Sessizlik.

Dinamik terimler diyorum!

Yine sessizlik.

Sammy, son defa soruyorum çocuk. *Pianissimo* ne manaya gelir?

Bilmiyorum öğretmenim, der demez Mr. Smith kulağını çınlatan bir sesle kükremeye başladı.

Kulaklarını tıkamadan önce duyduğu son şey öğretmenin terimi açıklama çabasıydı. “Geri zekâlı mısın sen? Kaç kere söyledim. *Pianissimo* eserin bir bölümünü çok hafif ve sessiz çalmaya verilen addır. Kelimenin kökü İtalyancaya dayanıyor, bilhassa Mozart ve Beet...”

Fakat Silly çoktan kulaklarını kapatmıştı...

Yıllar böyle akıp gitmiş, Silly piyano öğretmeni bulamadan gençliğini heba etmişti. Şehrin bütün müzik okulları onu reddetmişti. Hepsi şart olarak müziğe yatkınlığı öne sürdükleri için onu öğrenciliğe kabul etmiyorlardı.

Bir gün bu hâlin verdiği üzüntüyle kendini sokağa atmışken ufak bir kenar mahalle panosunda ‘*Piyano dersi verilir... Silence Street No. 13*’ yazısına denk geldi. İlanda ne okulun adı ne öğretmenin ismi ne de başka bir detaya yer verilmişti. Adres haricinde kâğıt bomboştur. Durumun acayipliğini göz ardı edip çaresizliğin verdiği özgüvenle Silence Sokağı’na doğru yürümeye başladı. Bu yürüyüşün koşuşa, hatta depara dönüşmesi saniye hızında gerçekleşti. Hayalleri bir depar ötede bulunan Silence Sokağı’nın 13 numaralı evinde gizliydi. Oradaki özel varlığı öğretmeni olarak benimseyecek öğretmenlerine, arkadaşlarına ve okullara yeteneğini ispatlayacak bir piyano virtüözü olacaktı. Sevinçten gözünden yaşlar süzölmeye başladı. Coşkusuna çılgınlıkları eşlik ediyor, tavırlarıyla insanların ters bakışlarına maruz kalıyordu.

Fakat Silly’yi ırgalayan bir durum yoktu ortada. Kanatlanmıştı sanki. Piyanonun eşsiz hürriyetine teslim etmişti ruhunu...

Uçar hızda sokağa ulaştı. Böğürtlen dallarıyla süslenmiş evin dış cephesinden içeri süzölüp kapının tokmağına asıldı. Önce bir sessizlik sardı her yanı. Sonra, “Kim o?” diye eskimiş bir ses duyuldu kapının ardından.

Ben Sammy Williams, hanımefendi. Piyano dersi için gelmiştim, dedi heyecanla.

Sesi titriyordu. Dörtnele koşmaktan her yeri terlemişti. Alnını silmek için elini tokmaktan çekince avucunda kırmızı bir leke fark etti. İyice yorup böğürtlen dallarından eline bulaşmış olabileceğini varsaydı.

Kapıyı kısa boylu, yetmişli yaşlarda, gözlerinin ışığı sönmüş bir kadın açtı.

Hoş geldiniz *darling*, dedi. Hadi girin içeri. Ne duruyorsunuz? Koridorun sonu piyano odasına çıkıyor.

Tereddüt etmeden eve giren Silly’nin burnuna ağır bir koku ilişti. Kendini toparladıktan sonra etrafı süzmeye başladı. Herhangi bir hanenin herhangi bir holünden farkı yoktu girişin. Alabildiğine normal olarak addedeceği evin koridorunda ilerlerken duvarlarda rengârenk süslenmiş ve kolye hâline getirilmiş kemik parçacıkları dikkatini çekti.

Bunlar nedir madam, demekten alıkoyamadı kendini. Portobello Road’dan mı aldınız bu nadide takıları?

Efendim? diye sordu kadın. (Silly’yi detaylıca incelemeye koyulmuştu). Haa. Hı hı evet... Purtabella Red’den, diye geçiştirdi.

Sanatkârlar hangi hayvanın kemiklerinden elde etmiş bu kolyeleri acaba, dedi Silly.

İçini adlandıramadığı bir sıkıntı sarmış olsa da az sonra piyanonun başına geçip ilk dersini alacağı için mutluydu.

Ben mi? diye atıldı kadın.

Hayır madam. Portobello Road sanatkarlarından bahsediyorum.

Evet, evet Purtabella. Sizce de orası olağanüstü güzellikte bir yer değil mi Bay Williams. Hangi hayvanın kemiği diye mi sormuştunuz? Bilmem... Yani... Gerçekten... Bilemiyorum. İnsan da bir nevi hayvan sayılır bence.

Silly ismine yaraşır şekilde öğretmen verdiği cevapları anlamlandıramıyordu. Neyse, diye geçiştirdi yaşlı kadın.

- Buyurun Bay Williams. Piyano salonuna geçelim.

Salona girer girmez devasa bir kuyruklu piyano karşıladı onları. Giriş katından daha keskin bir kokusu vardı odanın. Müzik aletinin haşmetini kıpkırmızı rengi daha da ön plana çıkarmıştı. Silly gözlerine inanamıyordu. Yıllardır hayalini kurduğu piyano dersini kırmızı bir piyanoda alacak olmak onu iyice heyecanlandırmıştı. Belki de bu yüzden piyanoya yaklaştıkça keskinleşen yoğun kokuyu algılayamadı.

Fazla çekingensiniz *darling*, dedi yaşlı kadın. Lütfen piyanonun başına geçin. Hemen derse başlayalım.

Silly enstrümanın başına oturunca koku daha da keskinleşti. Onu bir yerden anımsıyordu. Çocukluğunda elini veya dizini kestiğinde de burnuna çalınan koku buydu. Piyano kan mı kokuyordu yoksa? Düşüncesi ni nihayete erdiremeden yaşlı kadın araya girdi.

Evet; ilk dersimiz başlasın öyleyse Bay Williams.

Silly'nin heyecanı doruk noktasına varmıştı. Anlamlandıramadığı tedirginliğine piyanoya dokunacak olmanın heyecanı eşlik ediyordu.

İlk dersimizde piyanoyu tanıyacağız Bay Williams, dedi kadın. Bunun için sizden tüm tuşlara dokunmanızı isteyeceğim. En pes sestten başlayarak en tize doğru. Bakın bu şekilde...

Kadının elleri raks edercesine klavyenin üstünden süzülüp geçti. Tonların ahengi Silly'yi büyülemişti. Yaşlı öğretmen aynı hareketi bir daha tekrarladı.

Ve bir daha... Ve bir kez daha...

Piyano aşığı adam kendinden geçmişti iyice. Bu yüzden kadının ellerinin kırmızıya çalmış rengini fark ettiği halde sorgulama ihtiyacı hissetmedi. Belli ki girişteki böğürtlenleri topladıktan sonra elini yıkamaya fırsat bulamamıştı.

Şimdi sıra sizde, diyerek piyanonun başından kalktı öğretmen.

Sandalyeyi işaret etti oturması için. Silly oturur oturmaz sandalyenin yüzeyi dikkatini çekti. Aışageldik kumaşlardan ne kadar da farklıydı. Pamuk desen değil, deri desen hiç değildi. Tüy gibi bir şeydi sanki. Kıla veya saça benzer bir hali vardı. Silly bile iyiden iyiye işkillenmeye başlamıştı artık. Son bir umut ışığı

ararcasına, "Bu da mı Portobello Road'dan madam?" diye sordu.

Purtabella'dan evet canım, dedi kadın.

Portobello hanımefendi. POR-TO-BEL-LO.

Ay evet evet... Portobella'dan aldım onu.

Portobella?! Hayır, madam; Port...

Cümlesini yarıda kesti. Bu kadar emare Silly için bile fazlaydı. Adının ona biçtiği kaderle lanet olası bu odaya kadar gelmişti. Ansızın ismine aykırı davranıp özgür iradesine uyarak odadan topuklamayı istedi. Hayatının şu anına dek bundan daha fazla arzuladığı bir şey olmamıştı. Amansız bir buhran sarmıştı içini. Soğuk terler döküyor, titriyordu. Evet, bundan on dakika önce de terli ve titrekti ama şartlar tamamen değişmişti. Mutluluk hissi kaybolup yerini derin korkuya teslim etmişti. Tam ayağa kalkıp kaçmaya hazırlanırken yaşlı kadın elbisesinin altında gizlediği bıçağı çıkarıp Silly'nin karın boşluğuna sapladı. Bay Williams neye uğradığını şaşırđı. Acılar içinde kıvranıp delicesine bağırırken kadın ikinci hamlesini yaptı. Sonra üçüncü ve dördüncü hamlesini...

İlk saldırı anından beri eliyle kurbanının ağzını kapattığı için Silly'nin haykırıları faydasız kalıyordu. Hayatında son kez gözleri kapanmak üzereyken yaşlı kadının mırıltısına şahit oldu.

Şşşşt! Pianissimo *darling*, pianissimo diyordu...

M. FURKAN UZUN

1994 yılında Almanya'nın Aalen şehrinde doğdu. Aalen Üniversitesi makina mühendisliğinde lisansını ve aynı bölümde yüksek lisansını bitirdi. 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında öykü kategorisinde birincilik ödülü kazandı.

Karnavalda Bir Prenses

Betül Alpaslan

zerimize yağan şekerleri toplamaya çalışıyorduk. Meydan kalabalıktı. Biraz daha erken gelseydik ön sıralarda yer alabilirdik ama geçen sene sakladığım tacımı tekrar bulmam zaman almıştı. Çok sesli bir müzik çalıyordu.

Sınıf arkadaşım ile geldiğimizde her yer dolmuştu ama küçük olmanın avantajıyla ön sıralara sıvışabildik. Babamla birlikte gelmiş olsaydık ben de diğer çocuklar gibi omzuna oturur böylece daha çok şeker yakalar ve gösteriyi rahatlıkla izleyebilirdim. Önümdeki örümcek kılıklı adam beraberinde getirdiği şemsiyeyi ters çevirmiş, içine düşenler birikirken geçit töreninin keyfini çıkarıyordu. Coşkulu müziği duyunca geçen aracı görmek için başımı kaldırdım. Tacım yere düştü. Bulmak için eğildiğimde eteğim kirlendi. O anda yanıma düşen çikolatayı almak için uzanacaktım ki örümcek kılıklı adam üzerine bastı. Doğrulduğumda ejderha görünümlü aracın uzaklaştığını gördüm. Müzik sesi ondan geliyordu, üstelik araçtan çokça çikolata atıyorlardı. Örümcek kılıklı adamın şemsiyesi dolmak üzereydi. O bir prenses gibi durmuş töreni izliyordu. Bense yaptığım hareketler ve kirli elbisemle daha çok bir örümceği andırıyordum.

Günün sonunda arkadaşım ile topladıklarımızı paylaştık. Jelatinli şekerlemeler ona, veganlar bana. Maalesef benim poşetim dolmadı. Ertesi gün derste görüşmek üzere sözleştik.

Okulda beni kocaman bebek tulumu giymiş, yanaklarını al al boyamış, boynunda emzik takılı biri selamladı. Konuşunca müdür olduğunu anladım. “Yine prenses olmuşsun. Bu seneki kostümün de çok güzel.” dedi. Teşekkür edip karnaval zamanı dağıtılan içi kayısı reçeliyle doldurulmuş pofuduk hamur kızartması Krapfen’i sordum. “Öğle arasında yemeklerinizi yiye, son dersten önce dağıtılacak,” dedi. “Ben kahvaltımı evde yaptım. Bence yapmayanlar yemek arasında ekmekleri yoksa Krapfen yiyebilir,” diye karşılık verdim. “İşte bir Avusturyalı prensesten beklediğim cevap: Ne ekmek ne pasta! Krapfen yesinler,” diye güldü. Müdür ona boş gözlerle baktığını görünce ekledi: “Fransız ihtilali...”

Bakışlarım değişmedi, “Avusturyalı Prenses Antoinette? Her neyse, öğreneceksiniz daha bunları,” dedi ve gitti.

Sınıfa girdiğimde kovboylar, Arap milyonerleri ve uğur böcekleri dolaşıyordu. Bense her sene olduğu gibi ya Hatice yengelerin ya da Mehmet amcaların düğünü için aldığımız elbiselerden birini giyip başıma bir taç takmıştım. Elbiselerim her sene değişse de kostüm aynıydı. Bu durumun tekrarlanmasından sıkıldım. Karar verdim, seneye korsan kostümü alıp giyecektim.

Ramazan Bayramı, ardından Kurban Bayramı ve sonrasında da kış geldi. Biriktirdiğim bayram harçlıkları korsan kostümü almam için yeterliydi. Bunu söylemek üzere anneme “Karnaval zamanı yaklaşıyor,” dedim.

Annem, “Yaklaşıyorsa yaklaşsın, bize ne bundan. Bizim kültürümüzde böyle bir bayram var mı? Bizim için değişen bir şey yok. Her zamanki gibi giyinir çıkarız evden,” dedi. Sonra bana uzun uzun özümden kopmamayı tembihledi. Dudaklarım büzüldü, lafını bitirince başımı salladım. Söylediklerini onayladığımı sandı.

Karnaval günü geldi çatı. Bütün sınıf arkadaşlarım farklı bir kılığa bürünmüştü. Benim için değişen bir şey yoktu her zamanki gibi giyinip gitmişim okula. Buna rağmen bana da Krapfen ikram ettiler. Canım yemek istemiyordu, anneme vermek üzere çantama koydum. Eve geldiğimde, annem beni evde kendi yaptığı Krapfen’lerle gülümseyerek karşıladı.

BETÜL ALPASLAN

Viyana’da dünyaya geldi. Linz’de Ticaret Meslek Lisesini bitirdi. Johannes Kepler Üniversitesi’nde hukuk okuyor.

Beyaz Sayfa

Z ü m r a U f u k

Ⓢaat gecenin tamıydı, zifiri karanlıktı. Kırmızı, cam lotus çiçeği şeklindeki mumluktan süzülen ışık hüzmesi yüzünün sadece sağ tarafını aydınlatıyordu. Masayı dayadığı duvarda asılı olan küçük aynaya bakınca kendini yarım görüyordu. Böyle zamanlarda karanlık tarafını kendi hâline bırakır, aydınlık tarafını ise tanımadığı başka bir yarım yüzle tamamlamaya çalışırdı.

Evinde üç masa vardı. Bunlardan biri, gerçekliğin adresi olan ve üzerinde resmî evraklarını düzenlediği yani hayatıyla ilgili önemli notlarını aldığı çalışma masasıydı. Bu masanın rengi bembeyazdı. Evraklar ve gerçeklikle ilgili her şey için öyle karartıyordu ki bu beyaz arka plan sayesinde dikkatle okunup imzalanması gereken resmî belgelere daha çok konsantre olabiliyordu.

İkinci masa her yanı kitaplarla dolu olan bir okuma masasıydı. Bunu özel olarak ahşap oyma ustası olan bir arkadaşına yaptırmıştı. Masanın yapılış sürecini çok yakından takip etmiş, dikkat edilmesi gereken her ayrıntıyı ustaya sık sık hatırlatmıştı. Arkadaşlıkları, çocukluklarının nazını taşıdığından bu aşırı titizliği toleransla karşılanmıştı. Bu ceviz ağacından yapılmış koyu renk masada bir not defteri ve bir kalem mutlaka

bulunurdu. Kitap okurken altını çizdiği yerler olurdu. Bazen de aklına aniden bağımsız fikirler damladığında, onları not etmeyi ihmal etmezdi. Çat kapı gelen taze fikirlerin uçup gitmesinden ödü kopardı. İfade edilmesi mümkün olmayan duyguların, kelimelere bürünmüş hallerini bulunca onları hemen kâğıda aktarırdı çünkü içine ılık ılık, soğuk soğuk ve kaynar kaynar akan her şeyin kaydını tutmak isterdi. Bu yüzden masasından ayrılmadan önce bunların hepsini bir bir not ederdi. Öyle günler olurdu ki daha kitabın bir sayfasını bile bitirmeden eli kalem arar ve kendini iştahla bir şeyler karalarken bulurdu.

Ama en çok sancı çektiği masa üçüncüsüydü. Üzerinde oval bir yüz aynası asılı olan bu yazı masası aynı zamanda onun gözdesiydi. En çok burada olmayı tercih ederdi. Bu masanın başında oturmak, onun için; ateşli, bencil, kavgalı bir aşkın hazzını yaşamaktan farksızdı. Onu bir an bile yalnız bırakmayan ve lise arkadaşları gibi koluna giren gerçekler, bu masaya gelirken de ona eşlik ederdi. Böyle bir durumdayken aklının başında olmaması nasıl mümkün olabilirdi ki! Ama bu bir ana kadar böyle sürüyordu. Yazmaya başladığında ise yanında rahatça dolaşan bu arkadaşlarının suratları, okulun sert mizaçlı

müdürünün yaklaşan silüetini görmüş gibi bembeyaz kesilir ve kollarından teker teker çözülürlerdi çünkü o, yazarken kim olduğunu ve nerede olduğunu tamamen unutup trans hâline geçmişti. Böylece biraz da olsa hayatından, kendi gerçekliğinden uzaklaşıp ara ara derin soluklar alıp verebildiği yerlere doğru yol alırdı. Yolları refaha, yolları çıkmaza bağlanan yollar... Ancak onu bu yollardan ayırıp tekrar kendine getirecek bir şey tam da karşısında asılıydı. Aslında bir aynanın varlığı, onun o sırada görmek isteyeceği en son şey olmalıydı. Fakat o, asla tam bir rahatlamayı tercih etmezdi. Her şeyin yerli yerinde ya da olması gerektiği gibi olmasını istemezdi. Rahatını, elinde olmadan bozmaya meyilliydi. Rahatsızlığın içinde bir rahatlama arayışıydı peşinde olduğu. Öte yandan kendinden geçtiği, farklı benliklerin hülyalarına süzülüşü sıralarda yüzüne takılan o yabancı ifadeleri de merak etmiyor değildi. Başını arada masalardan birinden kaldırdığı zamanlarda, aynada kendini fark ediyordu. İşte bu kısacık anlarda ruhunu zapt eden düşüncelerin bedene bürünmüş hâlinin bir yansımasını görebiliyordu. Böylece düşüncenin maddesel silüetinin tadına bir lokmacık da olsa varabiliyordu. Fakat gerçeklik, bu hazzın hemen ardından, kaybolmuşluğun arasından sıyrılıp bir şamar gibi yüzüne çarpardı. Yazının başında, kollarından teker teker ayrılmış olan arkadaşları ise bu fırsatı kaçırmaz hemen yanında bitiverirlerdi.

Yazı odasında eksik etmediği bir diğer şey de buhurdanlığıydı. Ondan yayılan kokular, sihirli bir lambanın içinden süzülerek ortaya çıkan bir cinin vaatleriyle doluydu. Kendisine iyi gelen, rahatlatan aromatik kokuları severdi. Her biri onu başka bir duyguyla sarardı. Özellikle de küçüklüğünün soğuk kış akşamlarını ısıtan sobanın üzerine konulmuş portakal kabuklarının kokusu... Bu gece de pencerenin kenarına koyduğu buhurdanlığından portakal kokusu bütün odaya yayılıyordu.

Akşam olunca buhurunu hazırlayıp sandalyesine oturmuştu. Yazı masası koyu kestaneydi. Koyu renk sayesinde masanın üzerindeki beyaz sayfalar gözüne bir bulmacanın boş kalan yerleri gibi görünüyordu ve onları tamamlama arzusuyla sözcükleriyle dolduruyordu. Böylece hem yazma dürtüsü kamçılanıyor hem de ihtiyacı olan çağırışı görsel olarak duyumsuyordu. Ayrıca bu yöntemle hafızasının en dip, en kuytu köşelerine saklanmış; yaşamının her ânıyla harmanlanmış düş ve düşünce hazinelerine daha kolay ulaşabileceğini düşünüyordu. Zamanla da

haklı olduğunu görmüş, hazinelerde bulduğu her bir parçanın bambaşka hikâyeleri olduğuna bizzat şahit olmuştu.

Ama şu anda başı sonu olmayan bir paragrafın ortasında, yarım kalmış bir cümle gibi kaskatı şeklinde oturuyordu. Gittikçe artan huzursuzluğu sandalyesini kaplıyor ona ancak ucunda oturabileceği kadar bir yer bırakıyordu. Koyu kestane masasına gelişigüzel uzanmış sayfalara odaklanmıştı. Kimisi hâlâ boş ve tertemiz, kimisi kararsızlıkla titreyen harflerin gölgesinde gri ve kirliydi. Derin bir nefes aldı. Akşamdan beri başına oturduğu masada bir arpa yol kat edememişti. Günlerce, loş mum ışığı altında, kafasındakileri sayfalara aktarmayı denemiş ama somutlaşan hiçbir cümle onu tatmin etmemişti. Bu gece de beyhude bir şekilde yazmaya çabalıyordu. Yazıyor, yazıyordu ama bir türlü olmuyordu. Yazdığı her şeyden, kelimelere dökülen her düşünceden bunalıyordu. Önündeki sayfalardan çok daha fazlası da masanın yanındaki beyaz çöp kovasını doldurup taşırmıştı. Buruşturulup atılmış onlarca, yüzlerce kâğıt... Tekrar sorguladı kendini, “Yazmalı mıyım?” Evet, yazmalıydı. Yoksa içindeki o dürtü onu rahat bırakmayacaktı. Uzun süre karşı koymayı da denemişti ama her defasında elinde bir kalem ve bir kâğıtla buluyordu kendini. Nerede yanlış yapıyordu. Hepsini düşündü. Bulamadı. Sinirlendi ve öfkeyle karalanmış sayfaları da buruşturup kovaya attı. Günden güne bir çığ gibi büyüyen bu dağ yığınına daha fazla görmek istemiyordu. Artık yazmaktan daha çok bu artık gittikçe yükselen dağ yığımına dikkat kesilir olmuştu. Dahası her buruşuk kâğıdın üzerinde memnuniyetsiz bir yüz ifadesi görmeye başlamıştı. Ayaklandı. Yere kartopu gibi dağılmış olanları da toplayıp çöp kovasına attı ve kovayı alıp hızla odadan çıktı. Buruşuk kâğıtlardan birkaçı asi bir şekilde kendini yerlere attı. Kucağındakiler ise sanki geride kalanlara bakarak acı çekiyordu. Mutfağa gitti. Hepsini balkondaki çöp poşetine atmak istiyordu. Balkon kapısının camına yaklaşıncam kendi yansımasıyla karşılaştı. Gördüğü şey onu, aniden çekilmiş bir el freni gibi durdurdu. Kâğıtlar, beyaz çöp kovasıyla bir olup koca bir sayfaya dönüşmüştü. Üzerindeki siyah eşofman takımını da arka plan olarak kullanıyorlardı. Bu görüntüsüyle kucağında kocaman, boş ve beyaz bir sayfa taşıyan ayaklı bir masayı andırıyordu. Gülümsedi sinirden. Dişlerini sıkıyordu. Elleri ayakları buz kesmiş, iyice gerilmişti. Balkona çıkamadı.

Kucağındakilerle odasının ortasında dikiliyordu. Kafası allak bulaktı. Önce elindekileri yerine bıraktı. Sonra yere düşmüş olanları da toplayıp kovanın içine tekrar koydu. Masanın üzerinde dağılmış olan kalemleri düzeltti. Sönmek üzere olan mumu yenisiyle değiştirdi. Sonra mutfığa gidip demlikteki akşamdan kalma çayı ısıttı. Bergamot kokulu bir bardak çayla odasına geri dönüp masasına oturdu. Aynasına bakmıyordu. Bir süre, çayın titreyen mum ışığının etkisiyle yer yer açılıp koyulaşan kızıl tonlarını izledi. İçinde sürekli tekrarlanan soru ve isteklere maruz kalıyordu. Buruşuk kâğıtların üzerindeki şekli bozulmuş harfleri, kelimeleri düşündükçe kaçmak geliyordu içinden. Yine de başka seçeneği yoktu, karşı koyamayacağını anlamıştı ama kolay değildi çünkü bu, beğenilmeyip bir paçavra gibi atılan kâğıtların yüzüne tekrar bakmak demekti. İki ay boyunca yazıp yazıp attıklarını tekrar gözden geçirmek son çaresiydi.

Derin bir iç çekişten sonra çöp kovanından rastgele bir sayfa aldı. İlk önce çok zorlandı. Şimdiye kadar böyle bir şeyi hiç yapmamıştı. Karışık ve düzensiz kâğıtların içinden art arda almaya devam etti. Her biri ayrı sayfalarda yalnız yazılan cümleler, paragraflar bir araya geldikçe âdeta şekil alıyor, onu kendinin de bilmediği bir serüvene sürüklüyordu. Sonunu bilmiyordu. Sadece birleştiriyordu. Bazen aralarına bir şeyler ekliyor ya da çıkarıyordu. Bazen de bir kelimeyi başkasıyla değiştiriyor bir nevi yapboz yaparak ilerliyordu. Bunu elleri titreyerek tekrarlıyordu. Kâh odada biri varmış gibi hararetle konuşup tartışıyor, kâh neşeli bir şey izlercesine tebessüm ediyordu. Hatta bazen kahkaha attığı bile oluyordu. Sonra gittikçe daha sakin ve yorgun bir ruh hâline büründü. Yazmaktan kramplar giren parmaklarının arasında tuttuğu kalem titriyor ve artık başladığı her cümlelerin son olmasını umut ediyordu. Uzun ve ağır geçen saatlerin sonunda artık bu serüvenin de sonuna gelmişti. Kovanın dibinde sadece bir kâğıt kalmıştı. Kıyametten sonra dünyada yalnız kalan ve ümitsizce kurtarılmayı bekleyen son insan gibi. Eğilip tek kalan kâğıdı da özenle aldı. Sayfanın üzerinde yazanlar, son bölümü oluşturacak ve hikâyesini tamamlayacaktı. Kâğıt en altta kaldığından iyice yıpranmıştı. Bu yüzden onu, sanki elinde ürkek ve hassas bir kuş varmışçasına yavaşça açtı:

Bölünüp parçalanmadan olamazmış bir bütün, anladım...

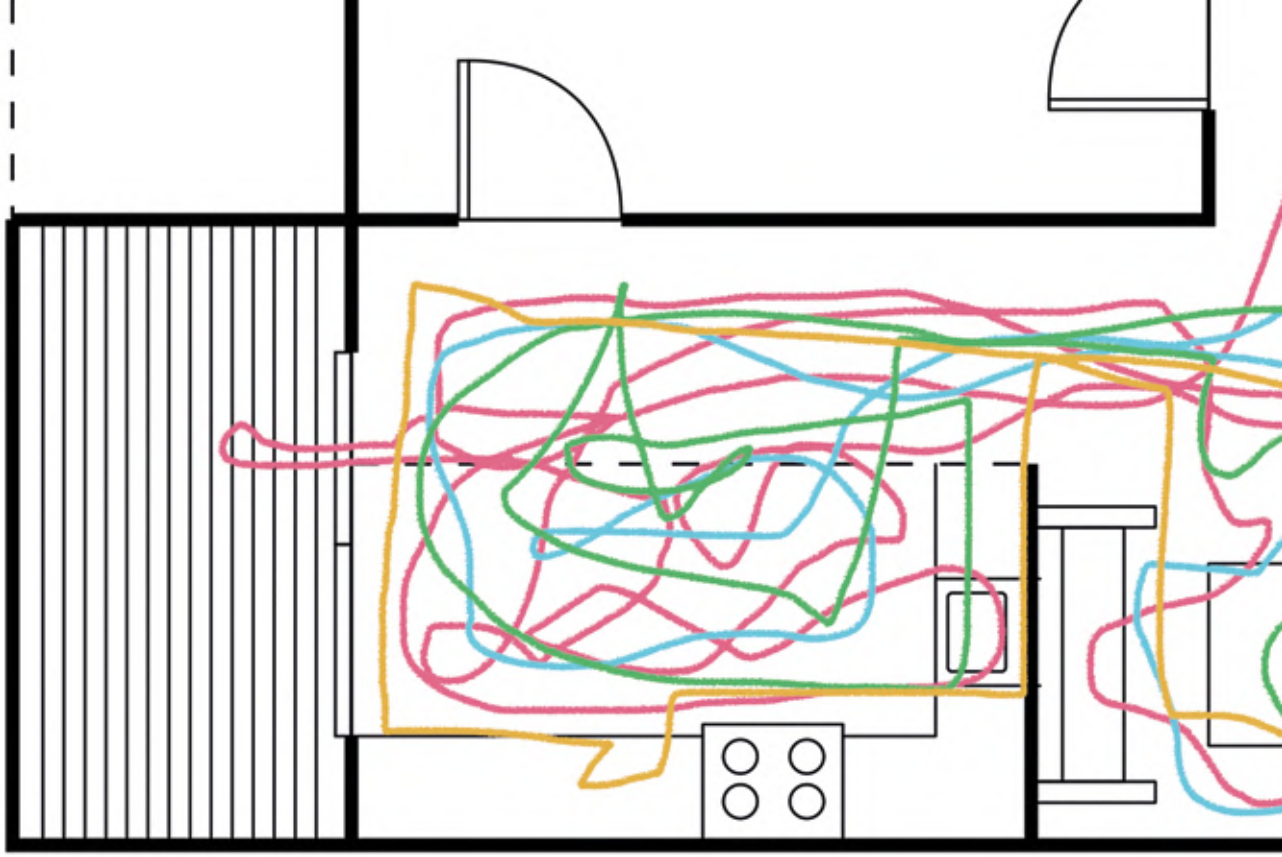
ZÜMRA UFUK

1985 yılında İzmir’de doğdu. İstanbul Bahçeşehir Üniversitesi’nde görsel iletişim tasarımı lisansını bitirdi. Yüksek lisansını Viyana Üniversitesi’nde iletişim bilimleri bölümünde tamamladı.

GAMZE TAŞKIN

1993'te Yukarı Avusturya eyaletinin Gmunden şehrinde doğdu. Liseyi Linz'te, HBLA Lentia moda okulunda okudu. Güzel Sanatlar Üniversitesi Linz'te resim ve el sanatları öğretmenliği okurken bir yıl ara verip Viyana'da kadın terziliği ustalık eğitimi aldı. Resim, çizim ve illüstrasyon çalışmalarını @gatasch adlı Instagram sayfasında, moda tasarımı çalışmalarını @ga.taschkin adlı sayfasında paylaşıyor.

Romeo

Bahar Akar

Pencerenin önünde uçuşan tebeşir tozu havada asılı kalmış.

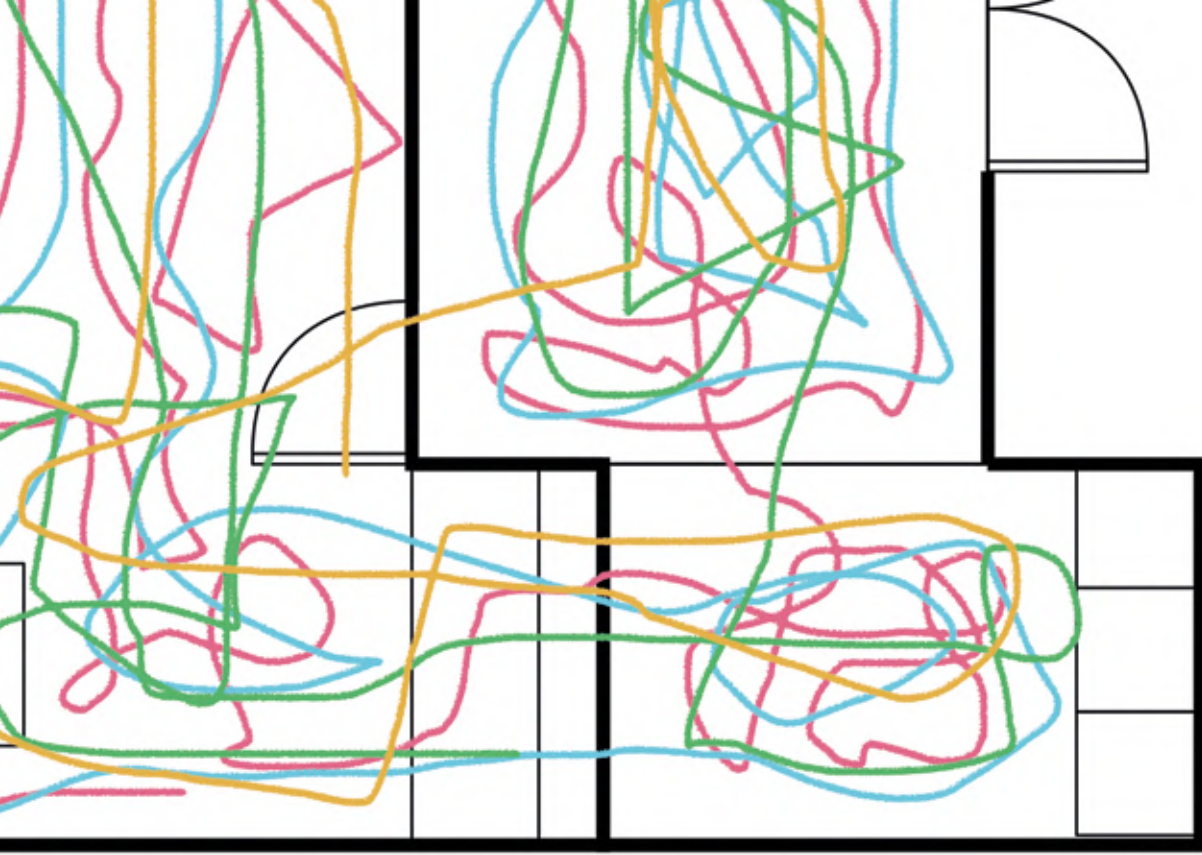
Nemli gözleri güneşin altında duran misket gibi ışıltıyor. Dişleri ayı kaparı gibi kilitlemiş. Tırnakları avucunun içine saplanmış. Küçük parmakları bir yumruk şeklini almış. Kızgın bir boğaya dönüşmüş; burnundan sesli sesli nefes alıp veriyor. Ayı kapanını aniden açıyor: “Annem değilsin! Bana ne yapacağımı söyleyemezsin!” Bu ani öfke patlaması karşısında Bayan Tischbein lâl oluyor.

Julietta ruhu vücudundan kopmuş gibi yürüyor. Bedenini yöneten sanki kendi aklı değil de oyuncak arabalarda olduğu gibi uzaktan kumanda. Sağ eliyle şakağını ovuyor. Sonra çatlamış elini saçlarının içinden gezdirip boynunda durduruyor. Ciğerlerinden ittiği nefes, yüzünde hâkimiyet kurmuş olan FFP2 maskesinde

hapsoluyor. *Umarım Romeo ödevini Kinderhort¹’da yapmıştır.* İşten çıkmasına daha iki buçuk saat var.

Esasında Julietta’nın bir mesaisi biterken diğer mesaisi başlıyor. İş kıyafetini çıkarıyor, anneliğini giyiyor, o saatlerde Frankfurt’ta herkesin akın ettiği metrolardan birine biniyor, eğer oturacak bir koltuk bulursa biraz nefes alıyor, yeraltından günışığına doğru çıkıyor, küçük oğlunu almaya anaokuluna gitmesi gerekiyor. Eve yürüyerek gidecekler. Zamanla yarıştığı günlerde Julietta merdivenleri, oğlunu kucağına alıp çıkıyor. Öyle günlerde küçük çocuğun kendi gücüyle attığı adımlar anaokulunda başlayıp anaokulunda bitiyor. Göz kapaklarını açmadığı günlerdeyse, anne ve oğlu zamanın akışını yavaşlatarak ilerliyorlar.

Büyük oğlu eve gelmiştir. Hemen ardından ortanca oğlu Romeo gelecek. Julietta annesine tekerlekli sandalyesine oturmasında yardım edecek. Hafta sonu hazırladığı yemeği ısıtıp yiyecekler. Ailecek oturup konuşabildikleri akşam yemekleri Julietta için altından

daha değerli. İnanılması güç olsa da akşam yemeği, bu evin annesi için en sakin zaman. Masanın etrafı sessiz değil ama Julietta'nın sakin ve tebessümle oturabildiği nadir anlardan biri. Yemek molasından sonra hangi işi önceleyeceğini her zaman planlayamıyor. Annesinin banyo ihtiyacı, büyük oğlunun disiplin meseleleri, küçük oğlunun ninni isteği veya Romeo'nun ödevi onu bekliyor olabilir. Bazen de bu işlerin hepsi. Işıklar sönüp bütün gözler kapanınca gece lambası gibi yanan evin annesinin de mesaisi bitiyor.

Anneannesi temiz çamaşırları katlıyor. Küçük kardeşi televizyonun önünde uyuyakalmış. Abisi cep telefonunda video izliyor. Romeo masanın üzerine defter ve kalemliğini dizmiş bir asker gibi hazır ve nazır. Gözlerini kocaman açmış. Ağız kenarları yukarı çekmiş. Dirseğini masaya koymuş, avucu yanağını sarmış. Başını hafifçe eğmiş. Bakışlarıyla Julietta'yı takip ediyor. Yanına oturduğunda Romeo derin bir nefes alıyor. Sonunda diyor içinden. "Anne, bana ne yapmam gerektiğini söyler misin?"

dipnotlar

1 **Kinderhort** yada kısaca Hort: Almanya'da ilk okul öğrencileri için ders sonrası sunulan, eğitimciler/pedagoglar tarafından gözetilen ücretli bakım. Genelde öğle yemeği, programlı etkinlikler, oyun alanları ve ödevler için alanlar sunulmakta. Özellikle çalışan Anneler bu çocuk bakımından istifade etmekte.

BAHAR AKAR

1988'de Almanya'nın Offenbach kentinde doğdu. İlk, orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. Üniversite eğitimi sırasında St. Edwards School Oxford'da Almanca öğretmen asistanı olarak çalıştı. Frankfurt Goethe Üniversitesi'nden öğretmenlik ve eğitim bilimleri bölümünden mezun oldu. İngilizce ve tarih öğretmenliği yaptı. Hacettepe Üniversitesi'nde Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretimi yüksek lisans eğitimi aldı. Almanya'da öğretmen olarak çalışıyor.

Yedinci Anahtar

Yasemin Kelkit

Ne garip, insanın başına gelecekleri bir rüyadan öğrenmesi ve bu zamansız gerçeğe yaşamak yalnızca taşıyamayacağından fazlasının verilmeyecek oluşuna teslim olanların yeteneği. Yıldızlı bir gecede yorgunluğuna yenik düşmeden önce avucundaki notu bir kez daha okudu ve kendisini bekleyen gerçeğe yüzleşmek için gözlerini yumdu:

‘Bir hûma-yı zevki bin sayyâd-ı gam takib eder.

Böyle bir mevhumu bilmem neden halk üftâdedir.’^[1]

**

Elimdeki mumun ışığı benimle adım adım merdivenlerden inen, soğuk kireç taşı duvarlara yansıyan gölgemin boyunu uzatıyor. O da en az elimdeki mum kadar titrek. Geriye üç yüz kırk sekiz basamak kaldı. Bu sessizlikte yere iğne atsam yerini iki saniyede tespit ederiz. Biz, yani ben ve kralın muhafızları. Bugünlerde bir tuhaflık var üzerinde. Amenhotep’i daha önce böyle durgun ve düşünceli gördüğümü hatırlamıyorum. Yalnızca sarayın surlarını değil, Nil’in coşkun dalgalarını da Mısır’ın sınırlarını da aşacak bir bakışla dalıyor gözleri uzaklara sık sık. Ufukta bana bile anlatamadığı bir şeyler arıyor. Seziyorum. Gece-leri daha bir uykusuz. Gözaltındaki morlukları kapat-

mak için büyücüler ejderha kanı getirtti Lahun’dan. Her sabah halkı selamlamadan önce Rahip Dira kendi elleriyle hazırlıyor karışımı: Riskir. Yüz yıllardır, yerini yalnızca başrahibin bildiği bir odada saklı tutulan defterde yazan notların gerçek gücü ancak şifalı eller değiştiğinde ortaya çıkabilir: iki adet dövülmüş kayısı çekirdeği, bir tutam kurutulmuş gül sardunya yaprakları, bir deben^[2] okaliptüs yağı ve yedi damla ejderha kanı.

İki yüz yetmiş bir basamak. Ptah tarafından kutsanan demircilerin işlediği anahtara gidiyor elim. Vücut ısıma eşitlenen demirin üzerindeki sembollerde geziniyor parmak uçlarım. ‘Güneşi ardında bırak ve gel.’ Gölgem biraz daha titriyor. Zaman bu ışısız basamaklarda yüzeyin diğer tarafındaki kadar hızlı bükülmüyor. Burada geçirilen bir saat şehrin aydınlık sokaklarında yirmi iki dakikaya tekabül ediyor. Bu da neredeyse üç katı bir yalnızlık demek. Uzun araştırmalar sonunda, bilim adamlarımızın hesaplamaları ve rahiplerimizin buyuruları doğrultusunda önce konumu belirlendi ve tam on iki senede inşa edildi bu piramitler. Bütün bu sayılar... Bazen başımı döndürüyor.

Bunca zamandır Amenhotep’in emrinde bulunmama rağmen herhangi bir şahsi çıkarı olmadan hiç kimseye

merhamet ettiğine rastlamadım bugüne kadar. Rüya denilince akla o Kenanlı köle geliyor artık. Sanki her rüya önce onun alnından, avucundan, içinden geçiyor ve sonra bizim ruhlarımıza aktarılıyor. Olacak şey mi bu? Tanrımız Âri-em-âua'nın Amenhotep'i uykusuz bırakma sebebi bu olsa gerek. Başımıza bir bela gelecekse tanrıların gazabına uğrayacaksak şayet, hep o köle yüzünden. Kim bilir, belki de Shemu^[3] bu yüzden alışlagelmişin dışında sıcak ve kurak geçti. Yüz elli dokuz basamak. Oysa kâinatın görüp görebileceği en güzel çocukları, kadınları, şehirleri, savaşçıları, tapınakları yaratma kudretine sahip olan biz, aylardır bir köleye kıyamıyoruz. Öyle mi!

On yedi basamak. Muhafızlara burada beklemelerini emrediyorum. Yolun kalanına tek başıma devam edeceğim. Kaç yıl oldu onu görmeyeli? Satın alındığında henüz on iki yaşındaydı. Pazara giden saray alayına beni de dâhil etmişti Haşya. Aramızda dört yaş olmasına rağmen, benden ve tanıdığım bütün diğer gençlerden daha olgun bir bakışı vardı. Güzelliği gerçekten seksen altın eder miydi? Bilemiyorum... Yine de bu güzelliği dahi örtecek güç, gözlerinden süzülüyordu. Onu tanıyan herkes bunu masumiyetine yordu ama işin aslını hep sezdim. Hem sandıkları kadar masum olsa, burada zindanda işi ne? Er ya da geç, hayat herkese hak ettiği adaletle muamele ediyor.

Son kapıdan geçtiğimde ortada bölmesi bulunan bir odaya giriyorum. Odanın bir köşesinde oturuyor Kenanlı. Gözleri ilk gördüğüm gibi. Karanlık geceler nefessiz ve terli bir şekilde uyanmadan evvel rüyalarım sızdığı gibi. Hiç çekinmeden bakıyor gözlerimin içine. Ruhumu gördüğüne yemin edebilirim. Elimdeki anahtarı biraz daha sıkıyorum, ancak daha fazla dayanamayacağım. Odanın sol kısmı tüylerle dolu. Sanki birkaç dakika önce Horus'un buradan geçtiğini belli etmek istercesine tüyle kaplı her yer. Kırk santim, elli santim, yetmiş santim... Boy boy, renk renk tüyler. Tüylerin uçtuğu yerlerde damla damla balmumu izi. Kenanlının tam karşısında oturuyor İ. Elleri... Sanki odaya hiç inmemişim gibi. İkisi de kendi hallerinde. 'İ' diye sesleniyorum. Tepki yok. Bir adım daha yaklaşıyorum çömelip duvara yasladığı vücuduna. Elbisemin etek uçları tüylere değiyor. 'İ' diyorum yeniden. Yavaşça kafasını kaldırıp donmuş gözlerle bana bakıyor uçuşan tüylerin arasından. 'Yeniden güneşleneceksin. Hadi.' Tepki yok. Elimdeki muma takılan gözleri git gide sarılaşıyor. 'Bir daha tekrarlamayacağım, hadi! Kanatlarını al ve

gel.' *Ra'ya kadar yolun var*, dememek için zor tutuyorum kendimi.

Kadın elindeki mumu camın kenarına bıraktı. 'Mumun, titremek için rüzgâra ihtiyacı yok belli ki,' diye geçirdi içinden. Bir müddet lacivert gökyüzünü izledi kadın, sonra şiltenin üzerinde yatan, odaya düşen ay ışığının yüzüne vurduğu adama baktı usulca. Sakince yanına yaklaşıp, huzursuz bir uykuda olan adamın omzuna dokundu kadın. 'Yakup. Uyan, uyan artık!' Adam ruhu bedeninden koparılmış gibi bir acıyla açtı gözlerini, vücudu attığı boş kulaçlardan sırsıklam ter içindeydi. 'Ne oldu' sorusuna verilebilecek tek cevabı dudaklarından sızdı: 'Ben hüznümü ve kederimi yalnızca Allah'a arz ederim.'

Kadın, adamın kendine gelmesini bekledikten bir süre sonra, nemsizlikten çatlamış elleriyle duvarda asılı olan anahtarı aldı ve adama uzattı. 'Şu tepenin yamaındaki kuyunun kapağını kaldırmamanın vakti geldi. Yıldızlara bakılırsa, bu sene epey kurak geçecek.' Yakup'un gözleri ince bir telaşla avucundan düşen nota değdi.

dipnotlar

- 1 Anonim
- 2 Antik Mısır'da bir ağırlık ölçümü. Bir deben yaklaşık 13.6 grama denk geliyor.
- 3 Antik Mısır'da zaman ölçüm birimi.
- 4 Yılın üçte birini, sıcak ve hasat zamanını belirleyen zaman dilimi.

YASEMİN KELKİT

1990 yılında Almanya'nın Bielefeld şehrinde doğdu. Uluslararası ticaret üzerine lisans eğitimini tamamladıktan sonra İstanbul'da global bir İT danışmanlık şirketinin insan kaynakları departmanında çalıştı. Tekrar Bielefeld'e dönen Kelkit, yaklaşık dört senedir aynı şirkette sistem ve süreç danışmanlığı yapmaktadır. 2020 yılında YTB Türk Diasporası Medya Ödülleri yarışmasının senaryo kategorisinde üçüncülük ödülü kazandı.

Ölü Battaniyesi

Zeynep Yaman

Hastane ziyaretleri ve sayısız tedaviler işe yaramadı. Genç Fatma öldü. Arkasında üç çocuk, bir koca ve dokuması yarıda kalan bir ölü battaniyesi bırakarak ebediyete göçtü.

Cenaze henüz kaldırılmamıştı. Fatma'nın ölüm haberi köyün minaresinden anons edildikten sonra eş dost, tüm tanıdıklar cenaze evine akın etmişti. Evde tuhaf bir atmosfer vardı. Bir yanda Fatma'nın ağıt yakan annesi, diğer yanda ölüm gerçeğini tam olarak kavrayamayan çocukları. Ağlamıyordu. Bir metanet göstergesi miydi ağlamamak? Semih, Fatma'nın en küçük oğlu, kalabalık odada kalmaya dayanamayıp korku ve endişeli bir şekilde evden çıktı. Kapıyı ardından çekerken biraz sendeledi. Günlerdir ağzına bir lokma girmemiş, uyumamış ve hastane köşelerinde perişan olmuştu. Büyük teyzesi onu kenara çekip bir sandalyeye oturttu. Sırtını sıvazladı. Kardeş acısı çekerken bir diğer yanda öksüz kalan yeğenlerinin kaderine üzülüyordu.

Birkaç kadın cenazeyi yıkarken Fatma'nın tek kızı olan Leyla, çocuk hâliyle kapıda bekliyor, kimsenin içeri girmesine izin vermiyordu. Kapının kolunu sımsıkı tutarken annesini düşünüyor, onun gidişini idrak etmeye çalışıyordu. O sırada akrabalarından birisi gelip, "Annenin sandığı nerede?" diye sordu.

Anadolu'da kadınlar küçük yaşlarında dokumaya başlarıydı. Fatma da ortaokulu bitirmeden annesinin yanında dokumayı öğrendi. Genç kızlar evlenmeden önce çeyizlerini dokumaya başlar, evlendikten sonra dokumaya yine devam ederlerdi. Evin ihtiyacı olan heybeler, çuvalar, sofralar, halılar, kilimler ve daha nice yaşarken kullanılan eşyanın yanı sıra bir de öldükten sonrası için ahretlik kilimler dokunurdu. Bunlar, her kadının sandığının bir köşesinde kefenliklerle birlikte hazır beklerdi sonun başlangıcını. Fakat Fatma'nın ölü battaniyesi dokuma tezgâhında yarıda kalmıştı.

Az sonra Fatma'nın kız kardeşleri ve ablası eve girdi. Enişterinin yüzünde üzüntüye dair herhangi bir ifade yoktu. Aksine, omuzlarındaki yük hafıflemiş gibiydi. Etrafa savrulan üç çocuğuna bakma, onlarla ilgili endişe duyma gibi bir derdi yoktu. Köy halkı, vakit geçtikçe

evin avlusunu doldurmuş, yer bulamayanlar sokağın kenarında ve bahçe duvarlarının önünde toplanıyorlardı. Ağıt yakan yaşlı kadınlar, onlardan etkilenip dizlerini döven genç kızlar, kenarda kümelenen adamlar; hepsinin yüzünde garip bir hüznün ifadesi, gözlerinde birkaç damla gözyaşı vardı. Akraba çocukları ölen kadının çocuklarını teskin etmeye çalışıyordu. Olayı tam anlamalarına rağmen birbirlerine omuz veriyorlar, el ele tutuşup güçlerini ve inançlarını belli etmeye çalışıyorlardı.

Damat, mutfağın camından dışarı bir göz attı. Etraf fazlasıyla kalabalıktı. Biraz dolandı ve yine pencerenin önüne geldi. Kalabalık sürekli artıyordu. "Bizim karının ne kadar da seveni varmış, görüyor musun!" diye geçirdi içinden. Fatma'nın etrafındakilerle kurduğu iletişimi, dostluk ve akraba bağlarını şimdiye kadar pek ciddiye almamıştı. Ölen kadının ablası Semih'le birlikte mutfığa girdi. Damada hiç bakmadan çocuğu kanepeye oturtup buzdolabına yöneldi. Çocuğa atıştırılacak bir şey aradı. Biraz peynir biraz salatalık ve domates çıkardı. Kenarda üst üste konulmuş kuru yufkadan birini alıp suyla ısladı. Küçük bir dürüm hazırlarken kendi kendine konuştu. Kardeşi ölmüştü. Damadın umurunda değildi. Köy halkı onunla ilgili bazı söylemleri dilinden düşürmüyordu. Fatma'ya kanser teşhisi konulduğundan beri ona, öncesine nazaran daha beter davrandığını, yok yere başına dert açtığını ve damadın bu ölümü beklediğini biliyorlardı. İnsanlar bir yuva kurarken hastalıkta sağlıkta birbirlerine destek olacaklarına söz veriyordu. Damat, Fatma'ya ne sağlığında destek olmuştu ne de hastalığında. Teşhis raporunun eline tutuşturulduğu gün gözü dışarı kaymış, o beklenen sonun sonrası için planlara koyulmuştu. Fatma, damadın gözünde ölmeden önce mezara konmuştu. Bunu bilmek Fatma'nın ablasına çok ağır geliyordu. Gözyaşlarını engellemek için dişlerini sıkı ve dürümü sarıp küçük çocuğa uzattı. "Semih, al yavrum, burada bekle ben ağabeyinle ve ablanı da çağırayım, aç kaldınız." diyerek mutfaktan çıktı. Çıkalı bir dakika olmuş olmamıştı ki Semih gözlerinde yaşlar, elinde dürümle dışarı çıktı ve sessizce bir kenara oturdu. Dürümü sımsıkı tutuyordu. Teyzesi yanına gidip ne olduğunu sorunca çocuk, "Babam beni dışarı gönderdi, mutfığın

kapısını da kilitledi.” dedi. Teyzesinin başından kaynar sular dökülüyordu âdeti. “Tamam, hadi sen dürümünü ye.” dedi çocuğa. Semih diretti. “Hayır, mutfak kapalı! Abimle ablam aç kalacak, ben dürümümü onlarla paylaşacağım.” dedi ve abisiyle ablasını bekledi.

Cenaze yıkanmış, kefenlenip tabuta konmuştu. Fatma, tabutunun üzerine örtülmesini istediği ahretlik kilimini vaktinde tamamlayamamıştı. Nereden baksan birkaç haftalık işi vardı dokumanın. Yarım kalan kilimin her ilmeğinde Fatma’nın duyguları vücut buluyor, motiflerle birlikte sonsuz ama bir o kadar gizemli bir iz bırakıyordu geriye. Kırmızı renkteydi. Arada beyaz çizgileri vardı. Yıllar evvel aynı renk ve motiflerle kendisinden önce kocasının kilimini dokumuştusu. Sandığa giden kadın, damadın ahretlik kilimini almış, Fatma’nın kardeşleriyle birlikte tabutun üzerine örtmeye çalışıyorlardı. Damat bir hışımla saatlerdir çıkmadığı evden çıkıp kilimi tabutun üzerinden çekip yere attı. “Bu benimdir, benim!” diye haykırdı. Onun sesini duyanlar acısından ne dediğini bilmiyordu diye düşünmeye çalıştı. Fatma’ya eziyet ederdi ama cenazede olay çıkaracak değildi ya... Leyla yere düşen kilimi kaldırmaya çalışırken babası onu kenara itti. “Ne dediğimi duymuyor musun? Bu kilim benim, anan kendi kilimini dokumaya bile yetmedi!” diye kızdı. Damadın gözlerinden yersiz bir öfke fışkırıyor, insanların ona iğrenerek bakmasına sebep oluyordu. O sırada köyün imamı gelmişti. Tabutun üzeri örtülüp cenaze namazı kılınması gerekiyordu. Komşulardan biri hızla evine giderek yeni dokunmuş bir kilim getirip tabutun üzerine örttü. Saflar tutuldu. Damat arka saflarda dayken birkaç kişinin zoruyla en ön safa gönderildi. Dili ve dişi arasında helallik verdi ve cenaze namazı kılındı. Fatma’nın annesi son bir defa kızını bağrına basarcasına tabuta sarıldı. “Ah benim bahtsız kızım.” diye ağıt yaktı. Fatma tabutun içinde, üzerinde ona ait olmayan bir ölü battaniyesiyle mezarlığa götürüldü ve toprakla buluştu.

Ahretlik kilimleri darda kalınsa bile satılmazdı. Tabutun sarıldığı bu kilim mezarlıktan dönüşte ölen kişinin hayrına camiye serilirdi. Fatma’nın bu vefakâr komşusu da kendileri için hazırladıkları kilimi Fatma’nın hayrına vakfetmişti.

Evde toplanan kalabalık, cenazenin mezarlığa götürülmesine eşlik etti. Cenaze toprağa verilip dualar edildikten sonra aynı kalabalık bu sefer köyün camisine gidip kilimin serilmesine tanık oldu ve sonra yavaş yavaş dağılmaya başladı. Damat defin işlemleri bittikten hemen sonra kalabalıktan sıyrılıp kayboldu ve saatlerce ortaya

çıkmadı. Kilitlenen mutfakın kapısı, birkaç saat sonra kırılarak açıldı.

Zaman akmaya devam ediyordu. Bir kadın öldü, bir çocuk üzüldü diye duracak değildi ve hayat acımasızdı. Çocuk yaşta hayatın yükünü omuzlamış insanlara, fazlasıyla acımasız.

Damat, Fatma’nın kırkı çıkmadan yeniden evlendi. Kendi çocuklarını başından savdı. Birini evlendirdi, diğerlerini yatılı okullara gönderip bağlarını kesti. Hepsini, onları birleştiren bir baş olmadan farklı yerlere savruldu. Kendi başlarına büyüdüler, kendi kendilerine yettiler.

Annesinin ölümünün üzerinden kısa bir süre sonra Leyla’ya görücü geldi. Annesinin ona hazırladığı çeyizlik eşyası yoktu. Sadece tezgâhta yarım kalmış bir ölü battaniyesi vardı. Düğün gününe kadar annesinin eksik bıraktığı bu parçayı dokudu. Düğünden önce bitirip sandığına yerleştirdi ve tek çeyizi olarak yanında götürdü.

Yıllar geçti. Damat öldü. Fatma’dan sonra evlendiği kadın ona ne bir ahretlik kilim dokudu ne de hastalığında ona sahip çıktı. Fatma’nın çocukları son görevlerini yerine getirmek için gelirken Leyla da yıllar evvel annesinin yanında bıraktığı ahretlik kilimi yanında getirdi. Bir cenaze birleştirmişti kıtaları ve yine öncesinde bir cenaze sebep olmuştu dört bir yana dağılmasına o çocukların.

Damadın Fatma’ya çok gördüğü ölü battaniyesi onun kaderi oldu. Bir pazar günü, damadı o kırmızı battaniyeyle sarılı tabutla taşındılar mezarlığa.

Z E Y N E P Y A M A N

2000 yılında Almanya’nın Minden şehrinde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. Lisans eğitimine Osnabrück Üniversitesi Fransızca ve tekstil öğretmenliği bölümünde devam ediyor. YTB Türkçe Ödüllerine öykü kategorisinde katıldı.

DİASPORADAKİ
TÜRK
EDEBİYATI

D O S Y A

TÜRKÇENİN YENİ EVLADI: AVRUPA'DAKİ EDEBİYATIMIZ

Kadri AKKAYA

Fotoğraflar: Isabelle M. BECK

Türk edebiyatı Türkiye'nin dışında ana hatlarıyla Orta Asya, Kafkasya, Orta Doğu ve Balkanlarda yüzyıllardır geçmişle geleceğini bina ederken en nihayet merkezî Avrupa'daki toplumların içerisinde de yeni bir edebiyat damarı açtığını gözlemliyoruz.

Kimilerinin Avrupa Türk Diasporası diye kavramsallaştırdığı Avrupa Türklerinin edebiyatını kültür ve edebiyat tarihi açısından mercek altına alarak durum değerlendirmesi yaptığımızda sanki bir insanın ergenliğinden yetişkinliğe geçişindeki rüştünü ispat davranışlarına benzediğini söylemek mümkün. Edebiyat kamusunun tüm bileşenlerinin bulundukları konumun ferasetini elden bırakmadan, Türkçemizin bu coğrafyadaki yeni ve genç evlâdının yani Avrupa Türk Edebiyatı'nın -vefa ve özveriyle

sorumluluklarına devam ederlerse- bugününe ve yakın geleceğine umutla bakmak gerek.

1960'lı yıllardan sonra sosyal, siyasal ve ekonomik nedenlerle Türkiye'den Avrupa ülkelerine göç ederek yeni coğrafyalarda yerleşik hale gelenler tarafından üretilen yeni bir Türkçe edebiyat kolunu irdeleme ve görüş belirtmede bizi burada zorlayan; Türkçenin bu ülke coğrafyalarındaki geçmişine olan vefa ödevi ile Türkler ve Türkçenin merkezî Avrupa ülke coğrafyalarında toplumsal bir olgudan öte, artık kültürel değer olarak da algılanması gerektiğini zamanında dile getirmek.

Geçmişte ve hâlâ süren toplumsal zorluklara; bazen de kültürel "ötekileştirilmelere" rağmen, yerleşilen bu coğrafi mekânın, yani Avrupa ülkelerinin "vatan" yapılmaya çalışıldığı; yarım asır-

dan fazla geçmiş zamandan sonra hâlâ bu insanları Avrupa hâkim kültürün sözcüsü olan basın diliyle "yabancı göçmen" gibi ayrımcı adlandırış misali, tekrar tekrar onlara "gurbetçi" demek; Avrupa'daki Türk toplumunun gerçeklikleriyle, yani oldukları ve olabileceklerinin aksine, onları nostaljilerle beraber yaşamaya mecbur etmek demektir. Toplumsal nesnelliklerinden, toplumsal öznelliğe geçişlerine yardım etmeyen bir bakış açısı ve uygulamasıdır. Dört nesildir bu coğrafyalarda doğmuş, sosyalleşmiş ve yaşadıkları Avrupa ülkelerini en azından artık yurt edinmiş, yani toplumsal gerçek bir tanımlamayla Avrupa Türkleri olan bu insanları hâlâ "gurbetçi" olarak adlandırmak isabetli bir tanımlama olmasa gerek.

Gerek basının kültür sütunlarında gerekse edebiyat dergilerin-

de Avrupa Türklerinin edebiyatını “gurbetçi” söyleminin ötesine geçerek ve ideolojik dar bakış açılarının da dışına çıkarak sürekli takip eden, bu coğrafyadaki yeni Türkçe edebiyatını tüm geniş yelpazesıyla değerlendiren edebiyat eleştirmeni ve edebiyat araştırmacılarının çoğalması dileğimiz olsun.

Türklerin ve Türkçenin bu coğrafyada rûştünü hem içinden çıktığı topluma hem de beraber yaşadığı yerli topluma Türkçenin bu yeni edebiyat damarıyla ispat etmekte olduğu süreci, hak ettiğince yani Avrupa Türkleri Edebiyatı olarak adlandırmayı ve bu coğrafyada üretilen Türkçe eserleri, çoğunlukla yapılanın tam aksine, hiç ayırım yapmadan; çıkarılan dergileri, edebiyat mahfillerini; öne çıkan şair ve yazarları, eserlerini tespit ederek; bu coğrafi koldaki yeni edebiyatımızın yurdu olan, yani Avrupa'daki Türkçe Edebiyatın geçmişini ve bugününü irdeleyerek geleceğine ışık tutmak, bu yazıdaki niyet.

Avrupa Türkleri Edebiyatının İşçi Göçü Öncesi İşaret Taşları

Avrupa'daki Türklerin ve onların Türkçe edebiyatının, tarihî süreç içindeki temelleri işgücü antlaşmalarının da öncesine, hatta Selçuklular ve Osmanlı dönemlerine dek götürülebilir. Tarihî kaynaklarda ilk gösterilenler: Selçuklulardan Haçlı Seferleri esnasında esir edilerek Almanya'nın Brackenheim şehrinde yaşamaya mecbur kalmış sipahi Sadık Selim Soldan (ö.1328) ya da Osmanlı döneminde Viyana önlerinden Hannover'e (Mehmet von Königstreu gibi) esir olarak

getirildikten sonra zadenin olarak nesillerini devam ettirdikleri zamanlardan günümüze kadar kalmış, örneğin Münih’de esir yaşamış Babadağlı Ahmed’in sılasına dönebilme istidası gibi bir kaç mektup ve kimi mezarlardaki hece taşları metinlerinden başka elimizde bir şey yok.

Goethe'nin evrakı metrukesinde bulunan divit ucuyla mürekkep-
lediği “karalamaları” koca şairin
“Işık Doğudan Gelir” cazibesine

tutulduğunda Osmanlı Türkçesine de özentiyile hat taklitleri desek de Şehzade Cem Sultan'ın Fransa'nın Rumilly şehrinde bir nevi esirken oğlunun boğdurulduğunu haber aldığındaki sızıyla üç ayrı gazelden oluşan “felek” redifli Oğuz Han Mersiyesi’ni cönküne Fransa’da kaydettiğini, hüznün şairin kendisinden öğreniyor ve Türkçe edebiyatımızın belki o coğrafyadaki ilk sesi ve sözlerinden biri olduğunu

tespit ediyoruz. O şiirin bir bölümü şöyle: “İşidelden Şâh Oğuz Hânun şehid olduğunu / Derd ile oldu Frengistân’da Cem mecnun, felek (Ey felek, Şâh Oğuz Hân’ın şehid olduğunu işittiğinden beri / Cem, Frengistan’da onun derdiyle mecnun oldu.) / / Gözlerim şol denlû kân dökti Fregistân’a kim / Bahr-ı Mağrib cûşa gemişdür taşup çağlar felek (Ey felek, Gözlerim Frengistan’da o kadar yaş döktü ki, Atlas Okyanus’u bu yaşlardan taşıp çağlamaya başlamıştır.)”

Osmanlı Daimi Elçisi Ali Aziz Efendi’nin Berlin’de 1797 yılında tamamladığı tahmin edilen eseri Muhayyelât’ı Almanya’daki ilk Türkçe edebiyat eseri sayılmasa bile elçinin felsefi konular üzerine yazdığı mektupları, yani Hülâsatü’l Efkâr adlı risalesiyle elçilik konutu Ebrahim’schen Palais’de yazdığı Elçilik Notları’nı ve ölümü sonrasında Berlin’in ilk Müslüman mezarlığı olan Berlin Şehitlik Mezarlığı’ndaki hece taşları bu coğrafyadaki ilk görünür kılınmış Türkçe yazılı metinlere sayabiliriz.

Osmanlı’nın münevverlerinin hem gârbzede hem de siyasi mecburiyetten Fransa, İngiltere ve İsviçre’ye yerleşerek oralarda siyasi dergi yayımlamalarının yanında, Avrupa coğrafyalarında müstakil üretilen şiir ve edebiyat eserleri diğer ilkler listelerine girer. Genç Osmanlıların 1870 yılında çıkarmaya başladığı İnkilâb dergisi Cenevre’de yayımlanmıştı. Ziya Paşa Hürriyet dergisini, Ali Suavi Ulûm dergisini Cenevre’de yayımladı. Uzun süre İsviçre’de yaşayarak yazan diğerleri: Mizancı Murad, Hasan

Arif, İshak Sukûti, Ahmed Seraceddin, Akil Muhtar (Özden), Yusuf Akçura, Süleyman Nazif ve Yakup Kadri (Karaosmanoğlu). Genç Osmanlılar ve Jön Türklerin İsviçre’de çıkardığı gazete ve dergilerin sayısı yirminin üzerinde. Tunalı Hilmi Bey’in Ezan’ı, Tarsusizade Münif Bey’in Hakikat’ı, Namık Kemal ve Ziya Paşa’nın Hürriyet’i, Abdullah Cevdet Bey’in İctihad’ı ve Ahmet Rıza Bey’in Meşveret’i gibi. Hatta Davul, Tokmak ve Beberuhi gibi mizah dergilerini de sayabiliriz.

Almanya’da belli süre yaşamış Türk edebiyatçıları ve bu coğrafyadayken yazdıkları edebi metinler, hatta çıkardıkları bazı dergiler işçi göçünden de önceki zamanlara dayanmaktadır. Nitekim Birinci Paylaşım Savaşı öncesi henüz on beş bin kadar Türkçe konuşan bir nüfusun yaşadığı Berlin’de Yıldız isminde bir derginin çıkartıldığı ve Türk Kulübü adındaki bir dernekte aktif kültür faaliyetlerinde bulunduğunu tespit ediyoruz. Hem savaş öncesi hem de savaş esnasında Almanya’nın başka şehrinde öğrenci olarak bulunanlardan Şaziye Berin’in (Kurt) Osmanlı Türkçesiyle yazdığı anı-gün-lükleri 2020 yılında Heidelberg Hatıratı adıyla yayımlandı. Birinci Paylaşım Savaşı’nda Almanlara esir olarak Wünsdorf’ta tutulan Müslüman askerlere “ümmet şuuru” vermek için geldiği Berlin’de Mehmet Âkif’in (Ersoy) 1914 sonuyla 1915 yılı başındaki gözlemiyle yazdığı Berlin Hâtıraları edebiyatçılarımızın Almanya ve topluma ilgilerinin, işçi göçünden

önceki en çok bilinen edebî örneklerinden. Berlin’de gördüğü durumu, şair İstanbul ile şöyle karşılaştırır bu şiirinde: “Çamur bu beldede adet değil ne kış ne yaz / Geçende haylice kar yağdı Berlin’in içine / Bıcık bıcık olacakken yer takır takırdı yine!”

Ahmet Haşim’in Frankfurt Seyahatnâmesi (1933): İkinci Dünya Paylaşım Savaşı öncesi Almanya’sına tedaviye gelmiş yazarın, kendine özgün gözlemleri okuyana deneme türü tadı da veren bir gezi kitabı. Uzun süreli bir tedavi mecburiyeti için geldiği Frankfurt’un, 1930’lu yıllardaki durumunu anlatırken aynı zamanda kuvvetli ön sezgisiyle ufukta başlayacak büyük bir savaşı okuyucuya hissettirir. M. Saffet Engin İkinci Büyük Savaşta Almanya’da Gördüklerim ve Sabahattin Ali’nin öğrenciliği sırasında Berlin’den bir arkadaşına gönderdiği Mufasssal Cermenistân Seyhât-nâmesi adlı ironik mektup, yukarıdakilere başka örnekler. Yine Sabahattin Ali’nin Kürk Mantolu Madonna’sı (1943) işçi göçü öncesi Almanya’sını ve orada eğitimdeki bir Türk öğrenciyi de konu alan edebiyat eserlerindendir. Yazar tahsil yıllarının gözlem ve izlenimleriyle yazdığı roman kahramanı Raif Bey ve Maria Puder üzerinden, hem iki toplumun hem de iki ayrı karakterin sosyal ve kültürel değişimini roman türü anlatının en iyi örneği ve usta bir kurguyla anlatır. Celâl Nuri (İleri) ondan bir nesil önce kendini Berlin’de şöyle görmüş: “Berlin’in şu mu’azzam, mücessem, müheykel medeniyetgâhın içinde bir öksüz vaziyetindeyim.”

İş gücü Göçü Sonrası Süreç

30 Ekim 1961’de Almanya, sonraki yıllarda ise Avusturya, Fransa, Belçika ve Hollanda ile imzalanan işgücü anlaşması ve hemen ardından başlayan göç dalgasıyla Türklerin kitleler halinde ve sistemli bir şekilde sıllarından Avrupa’ya yerleşmesine ve geride kalanlarla göçenlerin birbirlerine yabancılaşmasına neden olur. Bu duygular ağıt ve destanlara veya ilk Erkan Ocaklı’nın derleyip Almanya Acı Vatan diye söylenen anonim türkölere vesile olur. Nasıl ki Türk edebiyatının taşıyıcı ve temel sütunları tarihte hep söz ve saz ustaları, yani halk ozanları idiyeler; Avrupa’daki Türk edebiyatının temelinde bu coğrafyada yaşamış ve hâlâ yaşayan âşık ve ozanların önemli yerleri var: Mahsuni Şerif (Şerif Cırık, 1940-2002), Ozan Arif (Arif Şirin, 1949-2019), Ozan Şahballı (1953), Ozan Maksudi (Osman Dağlı, 1936-2007), Ozan Yusuf Polatoğlu (1956-2021), Neşet Ertaş (1938-2012) ve Uğur Işılak (1971) gibi isimler bu ses ve söz ustalarının en bilinen ve önde gelenleri.

İşçi göçü 1970’li yıllarda resmî olarak sona erdirilmiş olsa da işçilerin çocuk ve aile birleşimi şeklinde Türkiye’den Avrupa ülkelerine göçü devam etti. 1974’te Almanya’da Türk nüfus bir milyonu, 1980’li yıllarda ise iki milyonu buldu. Günümüzde İngiltere, Avusturya, Belçika, Fransa, Hollanda, Danimarka ve İsviçre’de yadsınamayacak Türkçe konuşan bir toplum var. En fazla Türkçe konuşan

nüfus günümüzde tahmini üç milyon ile Almanya’da. Avrupa’daki bu altyapı göz önüne alındığında niteliği ve niceliği gittikçe belirginleşen yeni bir Türkçe edebiyatın Almanya ağırlıklı başlaması ve zamanla gelişmesi de normal. Yeni bir coğrafyada kök salan bu yeni Türkçe edebiyatı, hakıyla edebî süzgeçten geçirince şu yazar ve şairin ilk nesil olarak öne çıktığı görülür: Ali Özdemir, Ali Özenç Çağlar, Aras Ören, Bekir Yıldız, Cengiz İyilik, Emine Sevgi Özdamar, Güney Dal, Gültekin Emre, Fahri Özcan, Fethi Savaşçı, Habib Bektaş, Hasan Kayıhan, İsmail Eryılmaz, Kemal Yalçın, Meray Ülgen, M. Ali Zaimoğlu, Murat Karaaslan, Molla Demirel, Necati Mert, Ozan Yusuf Polatoğlu, Sacettin Mert, Sümer Akat ve Yüksel Pazarkaya.

1973 yılında Türkiye’den Almanya’ya işçi alımının tamamen durdurulmasıyla işçilerin Türkiye’de bulunan aile üyeleri de Almanya’ya göç ederek yer-

leşmeye başladı. Bu durum işçilerin ve aile üyelerinin göçülen ülkeye tamamen yerleşme dönemini başlattı. O dönemden sonra Almanya’da yetişen genç yazarlar, Almanya’daki ikinci kuşak Türk yazarları temsil etmektedir. Birinci kuşağın aksine memleket özlemini arka plana atarak daha çok Almanya’da yerleşik yaşam biçimlerini kurmaya ve bu doğrultuda hem nesir hem de şiir türünde eserler verdiler. Bunlara en iyi örnek Zafer Şenocak. Diğer ikinci nesil edebiyatçılara Ertunç Barın, Gülbahar Kültür, Halil Gülel, Harun Yiğit, Hıdır Eren Çelik, Hüdayi Ülker, Hülya Kandemir, İrfan Söyler, İlhan Atasoy, Kadri Akkaya, Menekşe Toprak, Nuray Lale, Tülay Esat ve Yücel Sivri’yi sayabiliriz.

Siyasi nedenle Almanya’da kaldığı sürede yazarlar: Adnan Binyazar, Aysel Özakin, Dursun Akçam, Doğan Akhanlı, Fakir Baykurt, Haydar Işık, Necati Tosuner, Orhan Asena, Orhan Murat Arıburnu, Oya Baydar, Şa-

kir Bilgin, Selahittin Eş Çakırgil, Sırrı Ayhan, Sinan Öztürk, Vasıf Öngören, Vehbi Bardakçı, Yaşar Miraç ve Yusuf Ziya Bahadınlı.

Görevle veya öğrenim amacıyla Almanya'da yaşayan yazar ve şairler: Ali Uzun, Acem Özler, Alev Tekinay, Ali Asker Barut, Ali Arslan, Altan Apaydın, Avni Doğan, Ayhan Can, Ertunç Barın, Esmehan Aykol, Füzün, Halûk Aker, Hayrettin Bulut, Kemal Kurt, Mahmut Aşkar, Mehmed Niyazi, Mevlüt Asar, Mustafa Can, Mustafa Gencer, Orhan Aras, Osman Çeviksoy, Ömer Polat, Sıtkı Salih Gör, Sinan Eskicioğlu, Süleyman Deveci, Yağmur Atsız ve Zehra İpşiroğlu. Almanya'da yaşayıp Türkiye'ye dönenler ise Gönül Özgül, Mehmet Ünal, Nevzat Üstün, Özgen Ergin, Şefik Kantar, Tekin Sönmez, Tezer Özlü ve Yücel Feyzioğlu.

Üçüncü nesil genç yazar ve şairler: Aslıhan İnce, A. Ahmet Yaşar, Bahar Akar, Bayram Zıvalı, Büşra Tuğba Koç, Büşra Kızıl, Çağdaş Eren Yüksel, Demet Nebilir, Dinçer Güçyeter, Elif Neslihan Güney, Emine Doğrul, Esra Çöloğlu, Ertuğrul Sabuncu, Kübra Dutak, Mehmet Bolat, M. Fatma Ören, Melissa Işık, Menekşe Toprak, M. Eslem Bozkurt, N. İlkut Ayvaz, N. Hilal Şan, S. Esmâ Telaşeli, Sema Kalkan, Seyyid Yıldız, Seda Karabacak, Taibe Akdeniz, M. Furkan Uzun, Yasemin Kelkit ve Zeynep Yaman.

Avrupa Türk Edebiyatının Gelişmesine Destek Veren Muhitler

Edebiyat muhitleri çoğunlukla dergiler etrafında oluşurlar. Böyle dergilere örnek Londra'da

kısa süre çıkan Core dergisi, Viyana'da Sabah Ülkesi, Arz ve Magrib dergisi ve Hollanda'da Kara Zambak. 1980'li yıllarda Berlin'de çıkan Yabanel ve Ekin dergisi; 1982'de Duisburg'daki Direniş, Hannover'deki Yeni Zamanlar, Frankfurt'ta iki sayı çıkabilen Demet ile kısa ömürlü Tohum dergisi, Gültekin Emre'nin Berlin'de bir süre yayımladığı şiir ağırlıklı Parantez. 1980 yılı sonunda Yüksel Pazarkaya öncülüğünde uzun süre çıkarılan Anadil, Stuttgart Yazar ve Sanatçılar İmeces'i'nin edebiyat ürünüydü. Anayurt edebiyat ağırlıklı olmamakla birlikte 1985 yılında Arif Nihat Asya şiir ve Ömer Seyfettin hikâye yarışmasıyla yazarları teşvikle, yeni yurttaki Türkçe edebiyatın gelişmesine katkı sağladığı görülür. "Avrupa'daki Türklerin Kültür ve Sanat Dergisi" Yazın Frankfurt'ta Engin Erkiner'in genel yayın yönetmenliğinde 1984-2009 yılları arasında yayımlandı. Kafka'da dergisi Bochum'da, Eylül 1991 yılında yolculuğuna başlamış. Bu derginin devamı Wird hem sayfa sayısını artırarak hem de renkli olarak 2000'li yıllarda kendini gönül gözüyle de okumaya davet eden estetik bir kalitede. Kafka'da/Wird muhitinin uzun yıllar şiir dostlarına "Şiir Günü ve Akşamları" düzenlediğini, şiir üzerine kıymetli sohbetler edildiğini kaydedelim. Kepade dergisi Almanya Türklerinin yayımladığı belki de ilk mizah dergilerinden birisi olarak yoluna 1998 yılının aralık ayında başlamış. Künyesinde "Hediyesi yarım Alman, gönül alma Mark'ı" diye ve "Allah'ın izniyle ve para buldukça çıkacağı" be-

lirtilmiş. Detmold'da Allı Turna, Frankfurt'ta Demet, Pusula ile Kalem ve İbibik dergilerini saymış olalım. Son yıllarda STK desteğiyle kültür-sanat-düşünce dergisi Referans; haber-yorum dergisi Perspektif ve kültür-sanat-felsefe dergisi Sabah Ülkesi çıkmaya devam ediyor olsa da, edebiyat ağırlığı olan özgün ve özgür dergilerin eksikliği günümüzde hâlâ hissediliyor.

Avrupa Türk edebiyatına hizmet eden günlük Türkçe gazetelerin basımına öncü 1964'te Erdoğan Olcayto'nun yönetimindeki aylık çıkan Anadolu gazetesi ve 3 Şubat 1969'dan sonra günlük çıkan Akşam gazetesi oldu. Altan Öymen, Akşam'ın ilk yönetcisiydi. Akşam'ı Hürriyet'in günlük baskısı takip etti. Tercüman Frankfurt'ta 1971'de basılmaya başlandı. Sonraki yıllarda Milliyet, Günaydın, Sabah, Aydınlık, Zaman, Türkiye, Özgür Politika, Evrensel, Milli Gazete, Dünya, Yeni Şafak, Cumhuriyet gibi gazeteler yayımlandı. Kimi hâlâ yayınına devam ediyor. Bazı gazetelerin özel sayfalarında, şiir başta olmak üzere ara sıra edebiyat ürünleri yer aldı. Kimi yazarların oralarda gazete sütunu oldu.

Avrupa'nın önemli şehirlerinde yüze yakın eski Türkçe yerel gazetenin çoğu kapandı. Köln'deki İntertürk ve Paris'deki Hodrimeydan, Londra'daki Avrupa Gazete ve Londra Gazete gibi internet üzerinden varlığını sürdürürken; Öztürk, Birlik, Muhabirce, Binfikir, Gazette Aktuell, Post, Kilim ve Yeni Hayat gibi on kadar yerel gazete, Türkçenin anadil olarak yaşatılmasına destek veriyor. Almanya ağırlıklı

Avrupa'daki Türk medyasının unutulmayan gazeteci ve yazarları Adnan Öztürk, Ahmet Külahçı, Ahmet Özey, Altan Öymen, Arif Şentürk, Celal Özcan, Erdoğan Olcayto, Fatih Güllapoğlu, Gürsel Köksal, Hakkı Akduman, Hülya Sancak, İrfan Söyler, İsmail Erel, Mahmut Çebi, Mehmet Koca, Mehmet Canbolat, Metin Gür, Muhsin Ceylan, Mustafa Köker, Osman Çutsay, Recai Aksu, Şefik Kantar, Selahattin Eş Çakırgıl, Tahir Hacıkadıroğlu, Tansu Sarıtaylı, Yağmur Atsız, Yasin Baş, Yücel Özdemir. Bunlardan Şefik Kantar, Yağmur Atsız, İrfan Söyler ve Tansu Sarıtaylı edebiyatın çeşitli türlerinde eser de verdi.

Almanya'daki Türk toplumunun haber ihtiyacı için 1964 yılında Köln'de Batı Alman Radyo ve Televizyon Kurumu (WDR) günde 45 dakikalık Türkçe yayınlara başladı. Radyoda bazen kısa hikâyeler ve şiirler okunurdu. Köln Radyosu ve çevresi Yağmur Atsız, Yüksel Pazarkaya gibi yazarların, yazar ve şair adaylarına

örnek olduğu bir edebiyat muhitiydi aynı zamanda.

Yayınevleri, Kitapevleri ve kütüphaneciler: Duisburg belediye kütüphanesinde yıllarca görev yapan Tayfun Demir, Avrupa'da örneği olmayan bir ilki gerçekleştirdi. Şehir kütüphanesine 1970'li yıllarda elli binin üzerinde Türkçe kitap tedarik ederek çevrede yaşayanlara Türkçe edebiyatı sevdirdi. Türk yazarlarıyla okuma ve söyleşiler düzenleyerek yazma kabiliyeti olan gençlerin ortaya çıkmasına da vesile oldu.

1970'li yıllardan 2000'li yıllara dek Viyana, Londra, Amsterdam, Brüksel, Berlin gibi şehirlerde Türkçe şiir ve edebiyatsever çevresi de olan kitapevleri vardı. Duisburg'da Kaynar, Berlin'de Dost, Frankfurt'ta Türk, Paris'te Mevlana ve Köln'de Ömer Özer-turtut'un Türki kitapevleri, kitap ve edebiyatla haşır neşir olanların aklına ilk gelecek olanlar. Bu kitapevleri uzun ömürlü olamadı. Kalabilenler ve yenileri devam ettirse de çoğu ya yok

oldu ya da uzaktan satış sistemi-ne geçti.

Türkçe kitap yayıncılığının temeli 1977 yılında Anadolu ve 1982 yılında Önel yayınevlerinin Türkçe anadil ders kitaplarını yayımlamalarıyla atıldı. Hem onlar hem de Dağyeli, Literatürca, Orient, Ararat, Dünya, Hitit, Harran, Elif, Plural, Uncu gibi yayınevleri, edebiyatın çeşitli türlerinde kitaplar yayınladı. Bunlardan Elif, Dünya ve Plural hâlâ kitap pazarında kalma uğraşında. Özellikle çocuklara ve gençlere yönelik kaliteli Türkçe kitapların sayısının artması ve Türkçenin bir kültür dili olarak Avrupa Türklerinin geleceğine katkıda bulunuyor olması sevindirici. Köln merkezli Dünya Yayınevi sahibi ve Bir Daha Susma Yüreğim gibi romanların da yazarı olan Şakir Bilgin önderliğinde geçen yıl Almanya'ya göçün 60. yılına ithaf ile bir edebiyat yarışması düzenlenerek kazanan kabiliyetlere ödülleri verildi.

Yazar ve şairlerin kurduğu oluşumlar: Bunların ilki Almanya'da Kuzey Ren Vestfalya Türkiyeli Yazarlar Çalışma Grubu. 1990'lı yıllarda Fakir Baykurt ve arkadaşları tarafından Duisburg şehrinde kuruldu ve 2010 yılından sonra Avrupa Türkiyeli Yazarlar Girişimi adıyla Belçika, Fransa ve Hollanda'dan Türkçe yazan edebiyatçılarla beraber Avrupa Türkiyeli Yazarlar Grubu ismiyle daha geniş edebiyat ortamını oluşturdu. Amsterdam Türkevi, Hamburg Düşün İnsanları Grubu, Tiyatro Ulm, Köln Arkadaş Tiyatrosu ve Berlin Vasıf Öngören Tiyatro Merkezi Avru-padaki diğer kültür ve edebiyat

muhitleri. Başka bir oluşum olan Türk-Alman Yazarlar Birliği 2013 yılında Alattin Diker, Orhan Aras, Mahmut Aşkar, Cengiz İyilik ve arkadaşlarınca Köln’de kuruldu. Yeni Dergi adında, kültür, araştırma ve edebiyat alt başlığıyla iki aylık bir dergiyi bir yıl kadar çıkardı. Bu veya benzer oluşumlar görünür olmak için kişisel tüm özverileriyle bir dergi çıkarmış olsalar bile kurumsallaşamadıklarından uzun ömürlü olmadı. LiteraTürk oluşumu her yıl düzenlediği yazar ve şairlerin okuma etkinliklerine ara vererek Türkçe ve Almanca edebiyat-sevenlere internet üzerinden hitap ediyor. Bir başka internet edebiyat oluşumu ise H@vuz. Tüm oluşumlar için umudumuz, bilinçli bir dayanışmayla hep beraber derli toplu, kalıcı ve basılı dergilere veya yetkin edebiyat sitelerine öncülük etmeleri.

Avrupa Türk Edebiyatının Almanya’daki Öncüleri ve Kısaca Eserleri

Almanya’da dört yıl kadar işçi olarak kalan ve ilk nesil yazarlardan Bekir Yıldız, Türkler Almanya’da (1966) adlı eserinde, yaşadığı veya gözlemlediği özgün olayları hem abartılı hem de edebi değeri çok yüksek olmayan bir dille anlatır. Yine işçi olarak Münih’e gelenlerden Fethi Savaşçı, 1971 yılındaki Bu Sarı Biraları İçince adlı şiir ve İş Dönüşü (1972) adlı hikâye kitabında Türk işçilerinin çalıştığı fabrikalarda ve yeni yaşamaya başladığı toplumdaki tecrübeyle gözlemleri oldukça yetkin ama ara sıra Türkçenin sade anlatım akışının tam aksine “toplumcu-gerçekçi” bir yazarın anlatım zorlamasıyla anlatır. Almanya’ya işgücü göçünden de önce, öğrenci olarak gelen Yüksel Pazarkaya, işgücü ihtiyacını gidersinler diye getirilmiş binlerce Anadolu insanının şiir diliyle söyle sesi olur: “geldik konduk Anadolu’dan / üç yılına yaşam yılına / geldik konduk barakasına susuz helasız / çalış derler çalışırız / gün saat gece saat işte düşler // geldik konduk yapısına fabrikasına / bu iş pis dedi Alman / sen yap bunu yabancı / bu iş ağır bunu sen yap / bu iş uçuz bunu da sen yap / sen konuk işçi.” Şair, bu sesin sadece kuru bir dert yanma ve şikâyet olmadığını, edebiyat çevirmeni ve usta yazar olarak altmış yıldır ürettiği çok çeşitli edebî türdeki ve evrensel temalı eserleri üzerinden hem ehil hem de usta anlatışla edebiyat kamusunun tümüne göstermiş oldu. Türkçenin Avrupa ve Almanya’daki bir “Aksakalı” olarak Yüksel Pazarkaya’ya verilen ödüllerin yanına verilecek ödülleri de çoktan

hak ettiğini, hem geniş kültür ve edebiyat kamuoyu hem de olası muhatapları bilincindedir muhtemelen.

Aras Ören hem işçi göçü sürecini yaşayan hem de bir yazar olarak bu göçün nasıl geliştiğini, verdiği edebiyat eserlerinin isimleriyle sanki özetliyor: Kâğıthane Rüyası (1974) yurtdışında iş arayanların hayallerini; Özel Sürgün (1977) istemediği halde yurtdışında “ilticacı” veya “sürgün” yaşama mecburiyetini; Almanya Bir Türk Masalı (1978) ile göçülen coğrafyayı; Gurbet Değil Artık (1980) ile göçmenliğin kalıcılık evresine dönüşünü ve Berlin’den Berlin’e Yolculuklar (1984) adlı eseriyle de göçülen coğrafyada artık yerli oluşu anlatıyor.

Hasan Kayıhan Avrupa’daki Türk edebiyatına Almanya’dan edebiyat dili ve üslubu ustaca eserlerle imza atan velud bir yazar. Bir eğitimci ve öğretmen olarak Almanya’da yaşayan Türk gençlerinin ana dillerini unutmaması, hatta edebiyat yapabilecek noktaya gelmesi için hem meslek hayatında hem de birçok dergi yazılarında gayret sarf etmekte. Yazarın Gurbet Ölümeleri (1982) roman dalında TYB 1983 Ödülü’nü aldı.

Fakir Baykurt’un Almanya’da Gece Vardiyası (1982), Barış Çöreği (1982), Duisburg Treni (1986) öyküleri; Yüksek Fırınlar (1983) Koca Ren (1986) ve Yarım Ekmek (1997) romanları bir yandan çok iyi gözlemle Almanya gibi sanayi toplumlarındaki insanların evrensel çıkmazlarını mercek altına alırken, diğer

yandan da “toplumcu-gerçekçi” yazarlığından ve siyasi duruşundan ödün vermek istemeyen edebi üslûbu, okuyucuları da olan Almanya’daki Anadolu insanına anlatmak istediklerini ne yazık ki tabi bir dil akışıyla değil, aksine mezarlık yerine “gömüt” veya Yahova Şahidi yerine “Yahova Tanığı” gibi zorlama kavramlarla yazıyor olması, yazarla okuyucu ve dolayısıyla anlatıcıyla okuyucu arasındaki mesafeyi de artırıyor.

Bonn’da kısa süre basın ataşeliğinden sonra Alman kamu televizyon kurumunda (ARD) da uzun yıllar görev yapan Yağmur Atsız (1939), “Bir adımız Almanya beyleri / bir adımız Anadolu yabanı / döner şeritlere dişli çark olduk / daha bırakmadan kara sabanı / gurbet desen bildiğin gurbet değil / bu memleket bizim memleket değil / hasret bile o eski hasret değil / ne öldürür ne ondurur insanı” diyor bir şiirinde. Şair ve yazarın hem kendisini hem de kendisi gibi işçi olmayan diğer Türkleri ve Almanya’daki sözde entelektüellerin duruşları konularında çok ustaca bir eleştiri ve hiciv diliyle anlattığı Ömrümün İlk 65 Yılı (2005) adlı anılarındaki bölümleri okunmaya değer.

İlk nesil yazarların eserlerinde yer verilen çoğu temalar iş koşullarının zorluğu, sıra özlemi, dil ve kültür sorunu, yaşanan toplumda yalnızlık, topluma uyum meselesi, memlekete dönme düşüncesi, dışlanmışlık, yabancı düşmanlığı, toplum içinde ve işyerinde ayrımcılık. İkinci nesil şair ve yazarların ürettiği eserlerin teması yoğun-

lukla yurtsuzluk, atalarının anayurdundaki kültürel atmosferi arayış, yaşanan reel kültürel çevreyle öz kültür arasında bir nevi arada kalmışlık, yabancılaşma, kimlik kaybı, benlik ve kimlik arayışı. İlk nesil yazarlara kıyasla daha az olsa da, ikinci nesilde de kara tren, tren istasyonu, kuş, mektup, soğuk hava, köksüz ağaç, yol, yolcu, ikinci vatan ve acı vatan gibi motiflerin yanı sıra; yerleşik olmuştğun ve yaşanan toplumun bilincinde olduğunu anlatan metin ve şiir konuları da yer yer ağır basmaya başlar.

Avrupa Türk edebiyatının esas kalbi Almanya’da atsa da Avusturya, Belçika, Fransa, İngiltere ve Hollanda sanki bu merkezin taşrası gibidir. Taşra deyip geçmemek lazım: Gül Yetiştiren Adam’ın yazarı ya da Batı’ya giden yedi oğlu anlatan Masal şairi gibi nice usta edebiyatçılar taşralardan çıkmadı mı?

Yahya Kemâl “Türkçenin “çekilmediği” yerleri vatan sayar. Türkçenin iki kez giremediği Viyana’ya Max Frisch’in ünlü imgesiyle söylersek: İstenen iş gücüyle beraber aslında insanların da göç ettiği sonradan fark edildi. Yani göç edenlerin diğer kültür değerleriyle beraber Türkçe de Viyana’ya girmiş oldu. Gerek işçi gerekse yükseköğrenim için gelenlerin içinden çıkan Avusturya’daki yazarlara Bekleme Salonu ve Beni Hikâyeden Çıkart ve Uzaklık Yaralar adlı eserleri de olan Ali Işık (d.1979) iyi bir örnek. Işık orada yaşadığı yıllarda Serdar Kacır ve diğer arkadaşlarıyla birlikte Arz ve Magrib dergilerini yayımladı. Serdar

Kacır’ın Uzak Ülkeme Doğru, Üç Adam ve İ Hâli adlı şiir kitapları var. Bir diğer Viyana şairi ise Barınma Felsefesi ve Azalan Kuş Nüfus şiir kitabı olan Yahya Kurtkaya. Viyanalı bir başka şair ise Ömer Faruk Bağ’dır. Avusturya’daki Türkçe edebiyatın Viyana’da yaşayan Türk öğrencilerin kültür ve edebiyat faaliyetleriyle yoğunlaştığının diğer güzel bir örneği Sabah Ülkesi adlı dergiyi orada arkadaşlarıyla beraber çıkarmaya başlayan Melek Paşalı. Paşalı uzun süre kaldığı Viyana’da ve sonrasında edebiyatla akademik düzeyde de ilgilen bir yazar. Avusturya’da yaşayan diğer yazarlar Gülmihri Aytaç ve Ercüment Aytaç gibi göçülen ve azınlıkta olunan toplumun yetersizliklerine (anadilin ve kültürün toplumda kurumsal yaşayan canlı örneğinin olmaması ve şahsiyetlerin çok az olması gibi) rağmen özveriyle Türkçe edebiyat muhitinin ortaya çıkmasına ve bazı gençlerin yazmasına vesile oldu.

Avrupa’daki Türklerin az yoğunlukta yaşadığı ülke İtalya’da genç nesilden Duygu Er Quilichini veya göreceli olarak yoğunluk fazla olduğu Fransa’dan Büşra Akyüz ve Ecem Tuba Hızarcı gibi genç yazarlar; yıllardır Fransa’da yaşayan ve yazan Nedim Gürsel gibi Avrupa’daki edebiyatımıza katkıda bulunuyor. Yine ilk nesilden Paris’in usta gazetecisi Tansu Sarıtaylı şiir kitabı Elmas Karası’ndan sonra, yeni kitabı Tansu Sarıtaylı Paris’ten Bildiriyor ile renkli anılar ve derin analizleriyle dolu anlatısıyla Fransa’daki sosyal ve kültürel tarihimize ışık tutuyor.

Hem Kırım Tatar Türk'ü ünlü yazar Cengiz Dağcı hem de "uzay şairi" diye anılan Kıbrıs Türk'ü Osman Türkay uzun yıllar Londra'da yaşamaya mecbur kaldı. Türkay, şiir kitaplarının çoğunu, Dağcı ise tüm eserlerini Londra'da yazdı. Yakın geçmişte ve günümüzde İngiltere'deki diğer kalem erbabı yazar, gazeteci ve şairler şunlar: Arife Retvan, Aydın Çubukçu, Faruk Eskioğlu, Feyyaz Kayacan, Gülsüm Coşkun, İlker Dikmen, Mustafa Köker, Osman Balıkçioğlu, Timur Öztürk. Londra'da Türkçe edebiyatı geliştirenlerin başında Mevlüt Ceylan geliyor. Ceylan hem edebiyat çevirmeni hem de Güller ve Çılgınlık (2017) şiir kitabının şairi. Türk şiirini tanıtmak amacıyla Londra'da Feyyaz Karacan ile çıkardığı Core dergisi önemli ve iyi bir atılım oldu. Hem Londra hem de Türkiye'de edebiyat yayınevlerinin karar vericileri tarafından göz ardı edilen Türkiye'nin önemli şairlerinden Cahit Zarifoğlu, Arif Ay, Nuri Pakdil, Erdem Bayazıt ve Asaf Halet Çelebi gibi şairlerin eserlerini tercüme ederek İngilizce okuyan okuyucuyla buluşturdu. Yusuf Ziya Çömert'den ödünç alalım ve onun: "Orada, kültürümüze, edebiyatımıza, bir sürü gürültücü, artist elemanın yapamadığı, yapamayacağı kadar hizmet etti." diyelim.

Hollanda'daki edebiyatımız Murtaza Vural'la başlamış. Onun Terim ile Suladım Hollanda Lalelerini adlı şiir kitabı Hollanda'ya göçü anlatan bir eser. Aynı kuşaktan olan Haydar Eroğlu diğer bir isim. Öyküde yetkin eserler veren Kazım Cümert, şiirde İb-

rahim Eroğlu, Ali Şerik, Muzaffer Yanık, Güleren Kılıçarslan, Ferda Güneş Aydın.

Murat Tuncel 1989 yılında Hollanda'ya göç etmiş bir eğitimci ve yazar. Öykü, roman ve masal türünde eserler veren yazarın kitapları çeşitli dillere de çevrilmiş. Şair arkadaşı Ali Şerik ile beraber Kara Zambak adlı sanat ve edebiyat dergisiyle oradaki Türkçe okura hitap etti. Onların ve tüm diğerlerinin özverileriyle matbu olarak, Hollanda'daki Türk edebiyatına destek veren ürünleriyle yayımlanmış ama uzun yaşaması için yeterli maddi destek oluşmadı. Daha önce çıkan Anafilya elektronik dergisi gibi internet yayınına geçti. Bu ve diğer muhitlerden şimdilik sayıları az da olsa yeni yetişen genç yazar ve şairler var Hollanda'da. Buradaki edebiyatın işte bu gençlerin çabaları ve kabiliyetleriyle güçlenmesini ve artmasını umalım. Hollanda'da oluşan edebiyat çevrelerine Türk Dili ve Edebiyatı Platformu Hollanda, Amsterdam Türk Ya-

zarlar Birliği, Türkevi, Anadolu Okuma Evi ve Balad Şiir Vakfı adlarındaki muhitleri ve uzun yıllardır Hollanda'da yaşayan şair ve yazar Hüseyin Kerim Ece gibi isimleri de ekleyelim.

Sonuç ve Gelecek

Avrupa ülkelerinde Türkçe ana dil eğitimi ve öğretimi müfredat içerisinde zorunlu ders yerine seçmeli ve haftada iki saat Anadile Destek Dersi olarak hak ettiği şekilde hem sorumlu olan eğitim kurumları tarafından verilmemesi hem de velilerle öğrencilerin ilgilerinin giderek azalmasından dolayı toplumda Türkçenin kültür dili olarak kullanımının zayıflamasına ve genç nesillerin edebiyat uğraşısı yapacak yetkinliğe ulaşamamasına yol açıyor. Bu süreç tabii olarak Avrupa'daki Türk edebiyatının varlığını sürdürmesini ve geleceğini de etkiliyor. Türkçe televizyon kanalları ve bazı Türk medya kuruluşları, Türkçenin günlük kullanım dili olarak yaşamasına katkıda bulunuyor olsa da bir dilin bilimsel ve yetkin bir

eğitimle ve ancak bilinçli yazım ve anlatım türlerindeki kullanımı sayesinde kültür ve edebiyat dili olarak gelişebileceği gerçeği, bizi sorumluların ivedi ve kalıcı çözümler üretmeleri gerektiğini hatırlatmaya zorluyor.

Toplumların, geçmişlerine ve geleceklerine aynı anda ayna da olan kültür ve onun en önemli ögesi olan edebiyat; bir yandan güncel yaşanılana diğer yandan da gelecekteki muhtemel yaşam biçimine yön veren önemli sanat dallarından biri. Eğer elli yıl veya yüz yıl sonra Avrupa Türklerinin istenen yetkinlikteki toplumsal ve kültürel durumlarına bugünden muhkem temel taşı olsun diye Avrupa Türk edebiyatının geleceği konusunda yayınevlerinin, yazarların, edebiyat dergi mutfağında özveriyle uğraş verenlerin ve en önemlisi eleştirel bakan edebiyatseverlerin ve de edebiyat kamusunun diğer tüm paydaşlarının yeniden ve nitelikli bir kurumsallaşma ve yapılanma için birlikte bir beyin fırtınası yapmaları, hem Avrupa Türk edebiyatının istikametini sahil ve kuşatıcı bir çizgide sürdürme çabasına hem de Avrupa'daki Türkçenin yeni nesillere kalıcı ve nitelikli aktarımına iyi bir köprü olacaktır.

Kendine has geçmişi ve çok yelpazeli özellikleri olan Avrupa'daki Türk edebiyatını, her türlü Türkçe edebiyat ürünleri verenleri ve onların kimi eserlerini özetlemiş olduk. Avrupa Türk edebiyatının geçmişindeki tecrübelerle geleceğinin muhkem bir şekilde bina edilecek kültür ve edebiyat kurumsallaşmalarının çağa uygun yetkinliğiyle, şair ve yazarların

eserlerinin edebi kalitesi belirleyecek. Ümitvar olunmasının önemli işaretlerinden ve takdirle tekrar edilesi güzel bir örnek: Diaspora Kitaplığı serisi. Bu seride son iki yılda çıkan Arafta Uçan Kelebekler (Ecem Tuba Hızarcı, öykü), Baktığım Kadar (Ertuğrul Sabuncu, şiir), Hücreden Sızan (Belkis Kılıç, öykü), Mavi Defter (Zeynep Zuhal Kılınç, öykü) gibi edebiyat eserlerinin yanında diğer genç yazarlardan Fatma Türk'ün Anadolu efsaneleriyle Avrupa'nın modern bürokrasisini Yabancılar Dairesi adlı eserinde Batı'ya yerleşmeye çalışanların gözünden anlatışı. Emine Doğrul'ın Sofya adlı uzun öykü kitabı ve yine Münire Eslem Bozkurt'un Bul Beni Doktor adlı eserinde kıvrak zekâsıyla okuru Batı ve Doğu'nun aidiyet değerleriyle kurgulanmış bir yolculuğa çıkarması ve en nihayet Avrupa Türk edebiyatının üçüncü kuşağının en iyi örneklerinden biri Elif Neslihan Güney'in Bir Bardak Su kitabı da okuyucuların takdirlerini hak ediyor.

Yazmak ve edebiyat uğraşısı niyetindeki gençlerin birincil amacının şair ya da romancı olmak değil, Türkçenin evlâdı olma ülkülerinin olması. Toplumların medenî kültür geleceğini inşa etme yollarının en evlâsı, üstün kadim edebiyat eserlerinin künhüne ererek; sanat, bilim ve günlük yaşamdaki olgun insan davranışlarıyla harmanlanmış doğal bir kişiliğin her türlü iyi örnekliği olmalı. İyiye çoğaltıp yayma uğraşlarında söylediklerinin dinleniyor olması, talep çoğaldıkça yazma eylemi de kendiliğinden bir kabiliyete dönüşecektir.

İçerik ağırlığı sanat, kültür konuları olan, hatta sadece edebiyat ürünlerine ve edebiyat konularına has bir veya bir kaç derginin Avrupa'daki eksikliğini giderecek yeni bir atılım için başta o ülkelerindeki Türkçe edebiyat ürünü veren şairlere, yazarlara ve iyiliğin yayılarak artırılması için infak edecek edebiyatsever kültür yatırımcılarına ayrı sorumluluk düştüğünü bilenlerin birbirlerini çoğaltarak sivil bir imeceye dönmesi umuduyla ve Türkçenin bu yeni coğrafyasındaki kültür ve edebiyat ocaklarının “közleri sönmessin, külleri soğumasın!” niyazıyla, yetkin olma isteğiyle bir an önce yetişkinliğe ulaşma yolundaki Avrupa'daki edebiyatımızın özündeki temiz ve saf çocukluğunu kaybetmeden rüş-tünü sağlıkla ispat etmiş, yeni bir edebiyat ermişliğine ulaşmasına ferasetle destek verelim.

KADRI AKKAYA

Sosyolog ve yazar. Özel şirketlerde yöneticilik görevi, Almanya'nın bir büyükşehir belediyesinde kültürlerarası daire yöneticiliği görevinde bulundu. Hâlen bir kamu kurumunda yönetici olarak görev yapıyor. Almanya'daki bazı dergilerin oluşumuna dostlarıyla beraber öncülük etti. Hikâyeleri ve yazıları Almanca-Türkçe çıkan dergilerde ve kültür portallarında yayımlandı. Yazılarını birçok mecrada özellikle KülTour adlı blogda yayımlamaya devam ediyor. Kadri Akkaya, *Avrupa'ya İçeriden Bakmak* adlı kitabın yazarı; evli ve üç çocuk babasıdır. Türkçe Ödülleri yarışmasında kitap desteği kategorisinde ödül aldı.

İKİ DİLİN ORTASINDA YENİ BİR DÜNYA

ECEM TUBA HIZARCI

Yazar, dillerin hayal gücünü dikkate alan olmalıdır”, bu cümleyle Édouard Glissant, çift ve çok dilli yazarlar hakkında en önemli bilgiyi veriyor: dillerin kendilerine ait bir hayal gücüne sahip olması. Büyük bir hızla, zihnimizde durmadan kelimeler ve onların canlandığı hayali dünyalar çarpışıyor. Çift dilli yazarların zihni aynı anda iki dille yaşıyor ve ikisinden birini susturmak imkânsız bir istektir; iki dil yeni bir dünya yaratıyor.

Çift dilliliğin beraberinde getirdiği hayal gücü birçok araştırmaların odak kaynağı olmuştur. Araştırmalarda, çift dilli çocukların hikâye anlatım aktivitelerinde büyük bir kreatiflikle hikâyeleri anlatabildikleri ortaya çıktı. Çift dilli çocuklar bir olayı anlatmak için sadece bir kelimeye bağlı kalmadan birçok kelimeyle ifade etmek istediklerini anlatabilir; bu, kognitif bir bakış açısıyla baktığımızda çok

ilginç bir olaydır ve iki dilliliğin anlatımsal düşünce için ne kadar önemli olduğunu gösterir. Bir birey ne kadar erken yaşta bir dil öğrenirse, kognitif olarak o dil onu bir o kadar çok etkiler, bir dil geliştikçe de kişinin ana dilleri arasında bağlar oluşmaya başlar. Dili geliştirdikçe, gitgide dillerimizi öreriz ve bu tüm hayatımız boyunca — normal şartlarda — devam edebilen bir süreç. Bu tür sebeplerden dolayı çift dilli yazarların zihin yapılarının biraz daha farklı olduğunu söyleyebiliriz. İki dil bir insanın karakterini, dünyaya bakışını etkiler: bu durumda olan yazarların düşünceleri ve hayal güçleri de çift dillidir.

Çift dilli yazarlar için kesinlikle dilin yolculuğundan bahsedebiliriz, farklı ülkelerde bulunup zihinleri çok daha uzak diyarlara, ait oldukları diğer dilin kokusunu uzaktan aldıkları topraklarda da olabilir. Her dil bize farklı perspektifler açar, onların

kimliğimize damgalanmalarının birçok etkisi vardır. Öncelikle, bir olayı iki farklı dilde ifade edebilmek, bir olayı farklı dilde, yani farklı pencerelerden düşünmek anlamına gelir: bir yazar için çok önemli bir detay çünkü yazarlar durmadan kendilerini, eserlerindeki karakterlerinin kalıplarına sokar, farklı düşünce yapılarını düşünür ve bu jimnastiğin bir çift dilli yazar için belki de daha kolay olabileceğini düşünebiliriz.

Beyinde yaptığımız aktivitelere göre gelişen bağlantılar vardır, bir bölge sadece bir aktiviteye bağlı değildir: beyin, orkestra şeklinde çalışan bir organdır. Türkçe ve Fransızca konuşan bir çift dilli yazar için durmadan birbiriyle aynı anda bağlantı kuran kelimeleri, birbiriyle beraber gelişen iki kültürünün tam ortasında yeni oluşan, iki dilin karışımı bir dünya vardır. Tam da o yeni kişisel dünyada gelişen hayal gücünün bir çift dilli

yazar için bir farkındalık olduğunu söyleyebiliriz ancak asıl sorumuz bu ara dünyanın nasıl kullanıldığıdır. Bir bakıma, dilleri suyun farklı halleri gibi düşünebiliriz, belirli bir derecede su nasıl şeklini değiştiriyorsa, bir birey de ortama göre kurgusunu bir dilde yapabilir.

Çift ve çok dilli yazarlar, her ne kadar iki dili aynı anda yaşasa da aynı yerde aynı zamanda değiller. İki dille oluşan bağ da bu, uzaklarda dili yaşatmak ve bunun kaleme farklı bir güç katması. Peki, dillerden biri diğerinden daha güçlü olabilir mi? Neden bazı çift dilli yazarlar sadece bir dilde yazar, neden bazıları akademik yazılarında bir dili ve kurgularında diğer dili kullanır? Bu soruların cevapları o kadar kişisel ki tek bir cevap vermek neredeyse imkânsız. Fransa’da yaşayan ve çocukluk yaşlarını orada geçiren Fransızca ve Türkçe ana diline sahip olan bir yazarın, Türkçe kuralları hakkında

Türkiye’de okumuş bir bireyden daha çok zorlandığı mantıklı gelebilir ancak bu çabalayarak gelişebilen bir durumdur ve örneğin, Telve dergisinin yazarlarına baktığımızda engel olarak sayabileceğimiz bir senaryo gibi durmuyor. Bir yazar, kendi çapında eksiklerini durmadan düzeltmeye çalışabilir, bu dilleri için de geçerlidir. Dili bilmek ve tanımdır önemli olan: eğer ki yazar Fransızcaya daha hâkim olduğunu düşünürse, daha akışkan bir şekilde bu dilde yazdığına inanırsa, yazarken seçtiği dilin Fransızca olması gayet mantıklıdır. Yazarken kimliğinden birkaç parçayı eserine döken yazarın, güvende olduğu yere sığınmasıdır bu. Yalnız, bu durumda iki dilde de yazanlar için ne diyebiliriz? İki dilde de kendimizi evimizde, kendi dünyamızda hissederek bizi seçim yapmaya ne iter? Bu aynı kazağın farklı renklerine sahip olmak ve farklı günlerde farklı

rengi seçmek gibi düşünülebilir: iki kazak da sizin, iki dil de sizin ancak ana göre seçim değişiyor. “*Bu eseri Fransızca yazacağım ve diğer eseri Türkçe yazacağım*” gibi bir düşüncenin gerçekleştiğini düşünmüyorum. Bazen eser mi dilini seçiyor gibi düşüncelelere bile kapılıyorum ancak bu seçimi sadece eserin omuzlarına yüklemek haksızlık olur, her ne oluyorsa, yazarın zihninde gerçekleşen olaylar sonucu bir dilin bir eser için tercih edildiği, içgüdüsel bir mekanizmanın varoluşu en mantıklı açıklama gibi duruyor. Farklı ana diller etrafımızdaysa, bize görünmez iperle bağılsalar, kurgu esnasında hikâyeleri de yazarın bağlaması oldukça mümkün.

Bir yazar, sesinin ulaşmasını istediği yere göre de dil seçiminde bulunabilir ancak bu durumda seçim nedeni ortada: bu bilinçli bir karardır. Bazı yazarlar ise akademik dil ve kurgusal dil ayrımını yapar. Örneğin, bir

akademik makalede Fransızca yazmayı tercih edip şiirini Türkçe yazar. Genç yaşta öğrenilmiş dillerin kognitif izleri daha derindir, bundan dolayı ilk önce bir dili öğrenip sonradan diğerini öğrenen bir yazar için tercihin ilk bağlandığı dil olması da bir olasılıktır.

Çift dilli yazarların en çok karşılaştığı eleştirilerden biri, “*Türkçe yazarken Fransızca düşünüyor-sun*” veya tam tersidir. Bu elbette ki doğru bir eleştiridir. Bir dilin kurallarını kullanarak bu kadar farklı bir dili yazmak büyük sorunlara sebep olur ancak bu durumda “*Türkçe yazarken Fransızca kurallarıyla yazıyor-sun*” demek daha uygun olabilir. Evet, çünkü çift dilli bir yazar, her ne kadar dikkat etse de iki dilden birini, diğerini kullanırken sessize alamaz. Kuşkusuz dil susmaz, durmadan düşünür, iki dil çarpışır, birbirine bağlanır, bazen bu kafa karıştırıcı olur ancak iki bağlı dili koparmak daha da uğraştırıcı bir işlemdir. Yazar, gazeteci ve tercüman olan Tim Parks, “*Farklı diller, düşünceler farklı renkler ve farklı nüanslar katar.*” der. Bundan dolayı çift dilliliğin eserlere de yansması oldukça normal duruyor.

Dillerin bulunduğu yer ise dillerin hayal gücünün ülkesidir ancak aynı zamanda anlamların başkentleridir. Glissant, “*Diller bizim peyzajlarımızdır*” ifadesini kullanıyor; Her dil farklı bir anlam penceresi açar ve çift dilli yazarlar için bu önemlidir. Tzvetan Todorov ise dillerin nötr olmadığını ve bizlere dünyalar açtığını düşünür. Todorov dillerin tarihlerinin önemini de

vurgular, her kelimenin anlamı ve yükü çok farklı olabilir. Bir çift dili yazar aynı zamanda bir çift dilli okurdur, aynı eseri iki farklı dilde okuduğunda çok farklı detaylar aklında kalabilir, dikkatini çekebilir ve çeviriler hususunda daha ince detaylara, nüanslara dikkat edebilir. Ne kadar tuhaf, değil mi? Aynı kelime, “sadece” dili farklı, aynı anlama sahip ama aynı derecede aynı yükü taşımıyor. Bazen bazı kelimelerin karşılığı bile olmayabiliyor. Kelimelerin toplumsal ve kültürel boyutlarını bir çift dilli yazarın önemsemesi gerekir. İki dilin arasındaki farkları ve benzerlikleri, kendi zihninde onların yerlerini anlamak için bunun çok önemli olduğunu düşünüyorum. Tüm bunları dikkate alarak neden bir eserin bir dilde ve diğer eserin başka bir dilde yazıldığını anlayabiliriz. Çift dilli yazar, dildeki nüansları hissediyor ve görüyor, zihninde canlanan hikâyenin hangi dilde daha çarpıcı olduğunu belki de seçebiliyor. Bazen sadece kişisel bir tercih olabilir, bazen ise fikrin ilk aklında canlandığı dille devam etmeyi tercih eder. Renklerin bile insan psikolojisinde çağrıştırdığı farklı duyguları düşünürsek, dilin de esere göre çok farklı duyguları uyandırabileceği veya bir dilin bir insanı, bazı durumlarda daha güçlü bir şekilde duygulandırabileceği yüksek bir olasılıktır. Bu yazar için de geçerlidir. Belki de yazarken tam o anda üzüntüsünü Türkçe yaşadığı için tüm duygu dünyası aynı dilde hayatlanır veya aksine duygulardan uzaklaşmak için tamamen diğer diline sığınır. Bir hatırası aklına gelir, bir şekilde

kurgusunda bir yer alır, bu farkına varmadan da olur ve o an, hatıranın yaşadığı dilden dolayı eseri farkına varmadan anının canlandığı dille yazar.

Çift dilli yazarlar hakkında araştırmalar çoğalıyor ve beyinde gerçekleşen mekanizmalar ilgi çekiyor ancak her çift dilli yazarın yazma süreci çok farklı ve hepsini sadece bir kalıba sokmak belki de mümkün olmaya bilir. Önemli olan bu yazarların, iki dillerinin bulunduğu yerde canlanan dünyaları ve peyzajları okurlarla paylaşması.

dipnotlar

1 “L’imaginaire des langues”, Introduction à une Poétique du divers, Presses de l’Université de Montréal, 1995

2 “Do bilingual writers write differently?”, A. Dagnino, The University of British Columbia, 2015.

ECEM TUBA HIZARCI

1998’de Mont-Saint-Martin’de (Fransa) doğdu. İlk ve orta öğrenimini Longwy şehrinde, Notre-Dame des Récollets okulunda tamamladı. Lorraine Üniversitesi’nde psikoloji eğitimi almaktadır. 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında kitap desteği kategorisinde ödül almıştır. *Arafta Uçan Kelebekler* kitabının yazarıdır.

MERVE HÖYÜK

1996 yılında Almanya'nın Krefeld
şehrinde dünyaya geldi. Bochum
Ruhr Üniversitesi'nde biyoloji
bölümünü okudu. 2018 yılında diş
teknisyenliği mesleğine başladı.
İllüstrasyon alanındaki çalışmalarını
@artwithmerve adlı Instagram
sayfasında paylaşıyor.

DİASPORA DAĞLARINDA AÇAN EDEBİYAT

ZÜMRA UFUK

Doğa olayları ve toplumsal gelişmeler arasındaki paralellikler dikkat çekicidir. Örneğin farklı kültürlerle sahip iki milletin karşılaşmasından doğan sonuçlar, uzak kıtaların birbirine yaklaşmasından doğan sonuçlarla benzerlik gösterir. Milyonlarca yıllık süre içerisinde birbirlerine yaklaşan kıtalar, arada kalan yeryüzü tabakalarının çarpışmasına sebep olur. Bu çarpışma sonucunda kırık ya da kıvrım dağlar oluşur. Özellikle kat dağları olarak da bilinen kıvrım dağlarının oluşum şekli diğer dağ türlerinden oldukça farklı ve etkileyicidir. Bu tür dağlar yeryüzünün en uzun, en yüce dağlarıdır. Everest Dağı bunlardan biridir. Kıvrım dağlar zıtlıkların birbirleriyle karşılaşmasından doğan bireşimlere benzer. Bu nedenle de kıvrım dağları Hegel'in diyalektik yöntemi olan tez-antitez-sentez üçlemesi kuramının doğadaki bir karşılığı, bir yansımasıdır gibidir âdetâ

çünkü bu iki yeryüzü tabakası çarpışınca daha esnek ve dayanıklı olan tabakalar üstte kalıp kıvrılarak yükselir ve dağları meydana getirir. Altta kalan tabaka ise yerin dibine doğru uzanarak dağın kökünü oluşturur.

İşte farklı sebeplerden dolayı yurt dışına göç eden ya da göç etmek zorunda kalmış Türklerin gittikleri ülkelerdeki ev sahibi toplumla karşılaşması da bu dağlara benzer. İki milletin karşılaşmasıyla kültürel bir çarpışma meydana gelir. Burada başka bir kültürle çarpışıp yeni ve güzel bireşimlere sebep olacak değerler, insanların yüreklerinde taşıdıkları dil ve beraberinde götürdükleri düşünce yapılarıdır. Karşılıklı kültür alışverişinin sonucunda doğacak olan her yeni kültürel değer ve zenginliğin birbiri üzerine eklenerek sağlamlaşabilmesi, üst üste katlanarak yükselen kıvrımlı dağlar gibi göklere uzanabilmesi ise ancak edebiyatla mümkün olabilir.

Diaspora Türklerinin göçten önceki ve sonraki hayatları uzun bir hikâyedir. Bu hikâyeleri yazabilecek olanlar da yine bu süreci yaşamış ve yaşamakta olanlardır. Yazılacak şeyler hüznölüyse de sevinçliyse de bunu en iyi anlatabilecek kişiler yine o duyguların sahibidir. Bir yazar ancak bu şekilde kendi anlatım tarzını oluşturabilir ve dil hazinesine katkı sunabilir çünkü bir dili ancak gerçek deneyimler, birikimler ve bilinçli ya da bilinçsizce yapılan gözlemler sonucunda ortaya çıkan izlenimler zenginleştirebilir. Bunların yanı sıra edebiyat alanında verilecek eserlerle yukarıda bahsettiğimiz bireşimden ortaya çıkan bir neslin arşivi oluşacaktır. Dolayısıyla onların korkularının, hüznlerinin, sevinçlerinin, hasretlerinin kısacası tüm yaşamış duygularının aktarılmasıyla diaspora insanının yüzü görünür olabilecektir. Böylece edebiyat vasıtasıyla diasporada yaşayan-

ların anlaşılmasına katkı sağlanabilecektir.

Edebiyatın gözbebeği olan dil, iki dille büyüyenler tarafından daha da zengin kullanılabilir çünkü düşünce biçimleri bir dili geliştiren ve şekillendiren en önemli unsurlardan biridir. Dil yaşayan ve gelişen bir varlıktır. Bir dilin doğru kullanılması onun yaşayabilmesine; yeni düşünce biçimleri ve farklı bakış açıları da gelişebilmesine katkı sağlar. Bu açıdan bakıldığında diaspora edebiyatının sadece Türkçe diline değil kullanılacak olan her dile zenginlikler kazandırmayı mutlaklıdır.

Bu yönden bakıldığında diasporada yaşayan Türklerin hem kendi ana dilinde hem de bulundukları ülkelerin dilinde yazmaları edebi bağlamda her iki millet için de oldukça değerlidir. Burada önemli olan şey yazarın hangi dilde yazdığı değil, iki dilin düşünce biçimlerini iyi tanıyan biri olarak özgün ve zengin bir dille yazabilmesidir. Bu dil ve düşünce zenginliğiyle bezenmiş eserlerde belki de yeni kavramlar, yeni tanımlar ve tasvirlerle edebiyat sanatı yeni bir can damarına sahip olacaktır. Böylece yazar hem kendi ana

diline hem de öğrendiği dile büyük katkılar sunabilecektir. Yazarın kendi eserini bulunduğu ülkenin dilinde yazmasının birçok avantajı olacaktır. Yabancıların, Türk bir yazar tarafından kendi öz dillerinde yazılmış bir eseri okumaları hem okudukları yazarın dil üzerindeki etkinliğini anlamalarına hem de yazar ile daha yakın ve samimi bir bağ kurmalarına sebep olacaktır çünkü yazar duygularını doğru ve aracısız olarak aktarabilmiş olacaktır. Ayrıca çevirmene ihtiyaç duyulmadan yani orijinal dilde yazılmış bir eser diğer yerel eserlerin yanında yer alacak ve o edebiyat çevresinde sahiplenilecektir. Aynı şekilde yazarın eserlerini Türkçe dilinde yazması hem Türk diline

hem de Türk edebiyatına büyük katkılar sunacaktır. Bunların yanı sıra edebiyatın en büyük gücü olan empati duygusu oluşturabilme özelliğiyle şimdiye kadar yürütülen uyum politikalarının başaramadığı entegrasyon, belki de diaspora edebiyatı sayesinde aşama kaydedecektir. Bu yüzden diasporada yaşayan Türklerin edebi eserler vermesi çok kıymetli ve elzemdir. Türk diasporasında verilecek her bir edebi eserle diaspora dağları yeşerecek ve çiçeklenecektir.

GELENEKSEL YAKLAŞIMA ALTERNATİF: ÜÇÜNCÜ ALAN

SENA ŞEKER

Darih boyunca insanlık “nereden geldim, neredeyim ve nereye gidiyorum” soruları arasında yönünü bulmaya çalışmış. Geçmiş, şimdi ve gelecek arasında gidip gelirken kendi hayatını şekillendirmiş herkes. Bu hususta göç, kültür, ırk, kimlik, aidiyet, yabancılık, milliyetçilik, dil vb. olgularla karşılaşmamak mümkün değildir. Dünya üzerinde nüfus arttıkça birbirlerinden farklı toplumların karşılaşması kaçınılmaz olmuştur. Karşılaşmaların sonucunda çatışma ve zıtlıklar öne çıkmıştır. Herkesten aynı şeyler beklenilmiş, yani çeşitlilik tek bir renge indirgenmiştir.

Kolonyal dönemde özcü yaklaşım, yani kültürün saf olması gerektiği inancı hâkimdi. Bu nedenle sömürge toplumları

kendi kültürlerinden farklı olan etkilerin önüne geçip bastırmıştır. Konuya ilişkin postkolonyal dönem mercek altına alındığında Edward Said’in Şarkiyatçılık eseri öne çıkmaktadır. Said’e göre oryantalizmin özünde hiyerarşik bir algı vardır. Buna binaen Batı’nın üstünlüğü korunurken Doğu alt sırada konumlandırılır. Batı’ya yabancı olan ve bilinmeyen her şey tehlikeli ve risk barındıran bir unsurdur. Bu endişe verici durumu bertaraf edip üstünlüğünü korumayı hedefler. Etnolojik ve kültür tartışmalarında farklı ve kendi çerçevesinde manaya erişmeyen davranış biçimlerinin ötekileştirildiği (‘Othering’) gözlemlenir. Bu durumda kişi bireyliğinden bağımsız bir kültürün temsili olarak ve basmakalıp klişelerle sınırlı algılanır. Özellikle toplumun içinde azınlık olan, göçmen

ve onlardan sonra gelen jenerasyonlar için klişe hâline gelmiş söylemler hem bireylerin kişisel gelişimini göz ardı etmekte hem de düalist ayrımların zeminini oluşturmaktadır. ‘Biz’ ve ‘onlar’ diye ayrılan tüm dikotomik yapılar insanlar tarafından oluşturulan kavramlar olduğu için kurgusaldır fakat ‘dışlama-içerme’ durumlarını meşrulaştırırlar. Bir kültürü yüceltirken diğer bir kültürü hiyerarşik bir düzlemde aşağılamak insanlar arasında ayrıştırmayı meşrulaştırdığı gibi bir üstünlük belirliyor. Ancak tek tip kültür yoktur. İnsanlar birbirinden öğrenerek, esinlenerek ve tecrübelerden faydalanarak gelişmiştir. Bu hususta farkındalık ve idrak oluşturabilmek için geleneksel bakış açısından uzaklaşıp çemberi geniş tutmak elzemdir. Kendini bir kültüre sığdıramayan insanlar bu tip

düşünceler nezdinde ya arada kalmışlık ya da kimlik bozukluğu yaşadığı öne sürülür. Oysa homojen kültür/toplum yoktur, çünkü kültür pratikte geçmişten günümüze kadar birçok dönüşüm ve değişime uğramıştır. Ayıriyeten kültür çok geniş bir kavramdır, pek çok alanı kapsar ve bir ülkenin sınırları içinde dahi şehirden şehre farklılık gösterir. Bu aşamada kültürün ve aidiyetin çoklu olabileceği düşünüldüğünde entegrasyon, asimilasyon vs. gibi kavramlar hükmünü yitirir. ‘Yanlış sosyalizasyon’, ‘iki dünya arasında kalmışlık’, ‘yersiz-yurtsuz’, ‘köksüz’ gibi söylemler karamsar bir bakış açısı sergilemekte ve insanların yaşam tarzlarını dramatize ederek sorun haline getirmektedir. Özellikle genç toplum bu tür söylemlerle gün be gün karşılaşp sürekli kendini

ispat etme ve ön yargıları yıkma peşinde koşarken karamsarlığa itilmektedir.

Etnik metaforlar ve damgalayıcı söylemler göç kavramının bir parçası hâline gelmiş ve toplum içinde ayrıştırmaya yol açmıştır. Akabinde ön yargılar ve klişeler insan ilişkileri arasına bir duvar örmekte ve insanların potansiyellerini gölgelemektedir. Kültürlerin değişken ve devingen olması yadsınamayacak bir gerçektir. Sınırlar şeffaflaştıkça kültürlerin iç içe geçmesi de sürecin bir parçası hâline geliyor. Bu çerçevede kültür ve kimlik konu edildiğinde öne çıkan teorisyenlerden biri şüphesiz Homi Bhabha’dır. Said’den etkilenen Bhabha iki seçeneğin arasına sıkışmak yerine üçüncü bir alan (‘Third Space’) açmaktadır. Soyut olan üçüncü alan/mekânda

iki farklı kültür bir araya eklenir ve melezleşir. Birbirine zıt ve diyalektik karşılaştırmalar imgesel olarak üçüncü alanda birleşip müzakere edilir ve yeni bir anlayış meydana gelir. Bu algı homojen toplumun var olabileceği anlayışını yıkar ve çeşitliliği merkeze alır. Hiçbir kültür evrensel değildir, aksine kültürler birbirlerinden esinlenerek hem eksilir hem de gelişir. Melezleşme ikili ayrıştırmaları ortadan kaldırır ve kültürel tercümeyle dünyayı dönüştürür, yani yıkıcı olduğu kadar yenilikçidir. Olumsuz ön yargılar ve kalıplar üretmek yerine, tarafsız bir tutumla bireysel farklara saygı duyulur, potansiyeller keşfedilir ve vizyonlar tanınır.

Göçün temelinde yer değiştirmek yatar. Bundan 60 yıl önce Türkiye’den Almanya’ya ‘misafir

işçi' olarak gelip Avrupa'nın farklı ülkelerine yerleşmiş insanların yaşadıkları yerlere bakıldığında, farklı kültürlerin bir araya gelip kentlere yenilik ve hareketlilik kattığı görülür. Özellikle misafir işçi çocukları ve torunları yeni perspektifler geliştirmeye ve kendi hikâyelerini anlatmaya başladıkları göz önünde bulundurulursa, hibrit kimliklerin ve çoklu aidiyetin avantaj olduğu fark edilecektir. Bir yandan göç geçmişlerini diğer yandan büyüdükleri toplumun tutumunu eleştirme yetisine sahip nesiller, farklı soluklar getirmekte ve yeni bakış açıları sunmaktadır. Farklı yaşam tarzlarına sahip insanlar yenilikçi bakış açıları ve fikirlerle şehirlerin tasarımına katkı sağlamaktadır. Bhabha'nın üçüncü alan olarak tanımladığına tekabül eden yaşam tarzları negatif olguları yıkıp alternatif sunmaktadır.

İnsanın olduğundan farklı davranmasını ve uyum sağlamasını beklemek kişisel anlamda bunalıma sürükler. Her ne kadar bazı şeyler öğrenilebilir olsa da bazı şeyleri değiştiremez insan. Toplumda kabul görmeyen veya kendinden feda edip uyum sağlaması beklenen bireyler uzun vadede psikolojik sorunlar yaşar. Bir yanda kendi yaşam tarzı diğer yandaysa sonu gelmeyen beklentilere uyum sağlama çabası arasındaki git gel yorucu bir süreçtir. İnsanların nezdinde hiçbir zaman nihai kabul görmediği bir serüvende sürekli başa sarmak ve bir arpa boyu yol alamamak kişinin hayatını olumsuz etkiler. Sahip olduk-

larını değiştirmeye çalışmak ve inkâr etmek yerine kabullenmek psikolojik anlamda ciddi rahatlama sağlar. Tam da bu noktada insanı olduğu gibi kabul eden perspektiflere ihtiyaç vardır. Kişiyi olduğundan farklı davranmaya ve bir seçim yapmaya zorlamadan, ön yargısız bir yaklaşımla tanıtmaya müsaade etmek gibi. Birbirini tanımaktan kaçınan insanlar suizannın esiri olur. Hem kendisine hem de etrafındaki insanlara dar bir pencereden bakmak zorunda kalır çünkü uçsuz bucaksız dünya çizdiği sınırlar ekseninde küçücük kalır. Ütopik olan homojen toplum algısını yıkıp insanların muhtelif olduğunu kabullenmek. Bu, beklentileri azaltır. Beklentinin azaldığı noktada muhabbet başlar ve insanlar birbirini tanımak için çaba sarf eder. İnsanlar, doğa, kısaca hayat sürekli hareket hâlinde. Bu akışkanlığın içinde kişiler sürekli gelişim ve değişime tabidir. Teknolojik donanım ve gelişmeler sayesinde yerleşik yaşam muteberliğini yitirdi. Şehirlerin keza ülkelerin mesafelerine bakılmaksızın ulaşımı kolaylaştı. Bu nedenle farklı yaşam tarzları, dünya görüşleri, ekonomik ve sosyal statülerin buluşması kaçınılmaz oldu. Sınır ötesi bağlantı kurmak ve birbirinden farklı tutumları uç bölgelerden takip edebilmek çeşitli görüş ve fikirleri benimsemeyi beraberinde getirdi. İnsan gelişen, değişen ve sabit olmayan bir sürecin parçası olduğu için alışlagelmiş ve klişelerle sınırlı düşüncelerin de yeni anlayışlara ihtiyacı vardır.

dipnotlar

1 Edward, Said (1978): Orientalismus.

Frankfurt am Main: S. Fischer

2 Bhabha, Homi K. 2015: Grenzen.

Differenzen. Übergänge. Spannungsfelder inter- und transkultureller Kommunikation, Bielefeld: transcript-Verlag

3 Bhabha, Homi K. 2011: Die Verortung der Kultur. Tübingen: Stauffenburg

SENA ŞEKER

1994 yılında Avusturya'nın Bregenz şehrinde dünyaya geldi. Innsbruck Üniversitesi'nde eğitim bilimleri bölümünde göç alanında lisansını ve yüksek lisansını tamamladı. 2019 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında deneme kategorisinde üçüncülük ödülü kazandı.

HİSSETMEK VE YAZMAK

MİHRİBAN HARBİ

Diasporada yaşayanlar hangi dilde yazmalı? Öncelikle bu soruyu sorabilmenin ne kadar büyük bir zenginlik olduğunun farkına varalım. Hangi dilde yazacağımıza karar vermeye çalışmak, birden fazla dil bildiğimizi ve bu diller arasından seçme imkânımız olduğunu gösterir. Bu, duygularımızı ve düşüncelerimizi ifade etmek içinengin bir denizdir çünkü her bir dilin ufkumuza, kelime hazinemize ve bakış açımıza çokça katkısı vardır. Ancak denizin derinliklerine inmek isterken azalan ışık, hangi yöne gideceğimize karar verirken sorunlara yol açabilir.

Diasporada yaşamının bize kattığı güzel şeylerden bir

tanesi tartışmasız yeni diller öğrenmektir. Ana dilimizin yan ısıra, doğup büyüdüğümüz ve ömrümüzün büyük bir kısmını geçirdiğimiz yabancı ülkelerde öğrendiğimiz lisanlar âdeta bizim ikinci ana dilimiz hâline gelir. Çalışma ve iş saatlerini göz önünde bulundurursak, ömrümüzün en az üçte birini yaşadığımız ülkenin diliyle geçirdiğimizi görürüz. İş ve okul hayatından geri kalan kısım ise özel hayatımızı oluşturur. Ana dilimizi kapsamlı kullanmak genel anlamda ancak bu özel hayatımızda yer bulur. Dolayısıyla bu zaman diliminde Türkçeyi yeterince kullanmıyorsak, anadilimizi yeterince geliştiremeyiz ve bu durumda iki dile aynı seviyede vakıf olmamız imkânsız gibi duruyor. Peki,

bizim için bu ne anlama geliyor? Tam olarak vâkıf olmadığımız bir dilde yazarken nasıl başarılı olabiliriz? Aklımızdakinin ne kadarını kelimelere dökebiliriz? Bu soruyu yanıtlamadan önce kısaca neleri kâğıda döktüğümüze değinmek istiyorum.

Bizi etkileyen ve paylaşmak istediğimiz duygularımız, düşüncelerimiz ve gözlemlerimiz hakkında yazmak isteriz. Bunları okura en güzel şekilde aktarabilmek için de dilin doğru kullanılması çok önemlidir. Bunun için en uygun dil ise hissedilen dildir. Bu Türkçe olur, Almanca olur, Fransızca olur, hiç fark etmez. Önemli olan söylemek istediğimiz şeyleri hissettiğimiz dilde yazabilmektir. İç sesimiz aslında

tam olarak burada devreye girer. Yazmaya başlamadan önce, kafamızdaki düşüncelerin hangi dilde dolaştığını tespit etmeliyiz. Bir düşünce hissedilmediği dilde yazılırsa, o düşünceye haksızlık etmiş olunur çünkü hissedilmeyen bir dilde yazılan metin iyi ifade edilemez. Okur da metindeki bu anlam kopukluklarını anlayacak ve metni okumayı bırakacaktır.

En baştaki soruya cevap bulmaya çalışırken iki farklı bakış açısı önemli görünüyor: yaşadığımız yerlere iz bırakmak ve bulunduğumuz yerin insanlarına hitap etmek, dolayısıyla yaşadığımız yerin dilinde yazmak veya ana dilimizi ve kimliğimizi kaybetmemek adına Türkçe yazmak.

Büyük resme bakacak olursak aslında bizim yaşadığımız yerlere bir şeyler bırakmamız gerekmiyor mu? Asırlar sonra da yaşadığımız yerlerde anılmak istiyor muyuz? Eğer bu sorulara cevabımız evet ise, yaşadığımız yerin diliyle yazmamız gerekir. Bu durum aynı zamanda aidiyetin de bir göstergesidir çünkü burada kurmuş olduğumuz ve ait olduğumuz hayat, bize bu satırları yazdıran en büyük etkenidir. “Söz uçar yazı kalır” deyişi bu bağlamda önemli yer alır. Yazı kalıcı bir eserdir, bir varlık göstergesidir. Bu yüzden yaşadığımız toprakların diliyle yazmak buradaki varlık ve etkimizin en büyük göstergesi olacaktır.

Olaya bir de diğer taraftan bakalım: Herkes bulunduğu ülkenin dilinde yazarsa, bizi bir araya getiren ve diasporayı oluşturan kimliğimize haksızlık etmiş ol-

maz mıyız? Anadilimizde eserler ortaya koymak, tüm dünyadaki Türkçe okurlara hitap etmek anlamına gelir. Dolayısıyla tüm dünyadaki Türkçe bilenlerle bir araya gelmiş oluruz. Bu durum Anadilimize sahip çıkmak ve kendisine yeni ve farklı pencerelerden bakan eserler kazandırmak anlamına gelir. Ayrıca Türkçe’nin dünyanın dört bir yanında ve özellikle de bulunduğumuz yerlerde yaşadığının ve yaşatıldığının bir göstergesidir.

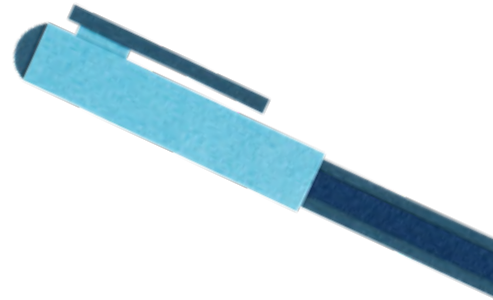
Bu iki farklı pencere diasporada yaşayan bizlerin iki dünya arasında arafta kalışının da bir tablosu gibidir. Bir yandan yaşadığımız diyarlara iz bırakmak isterken, diğer yandan da bizi bir arada tutan değerli dilimizi kaybetmek istemeyiz...

İlk başta bahsettiğim engin denizi burada izah etmek istiyorum. Deniz derinleştikçe azalan ışık, biz diasporada yaşayanların anadillerindeki eksiklikleridir. Yani anadilimizde yazmak istediğimizde, özgün bir Türkçe eğitimi almamış olmamız kendimizi ifade etmekte zorluklara yol açacaktır ancak belirtmeliyim ki, anadilimizde yeterince donanımız olmadığı için, onu geliştirmemek ve sadece yaşadığımız yerin diline odaklanmak büyük bir tehlike oluşturabilir. Çünkü böylelikle anadilimiz kaybolabilir. Burada diasporada yaşayan her birimize önemli bir sorumluluk düşüyor: Ana dilimizi hissettiğimiz dil hâline getirmek. Böylece hissettiğimiz ve içinde kendimizi emin hissettiğimiz dillerin sayısı artacak ve metnin diline karar aşamasında tüm özgürlük bize ait olacaktır. Çün-

kü farklı konular farklı dillerde aklımızda yer alır ve böylelikle fikirleri aklımızda dolaştığı dilde yazma imkânına sahip oluruz.

“Diasporada yaşayanlar hangi dilde yazmalıdır” sorusuna cevap bulmaya çalışırken en önemli unsurun aklımızdakini hissettiğimiz gibi, hiç bir çeviri yapmaksızın kâğıda dökmek olduğunu gördük. Bu durum hem Anadilimize hem de yaşadığımız toprakların diline yeterince hâkim olmamız gerektiği anlamına geliyor.

Ancak hissettiğimizi yazabiliriz fakat yazabilmemiz için de kendimizi yeterince geliştirmemiz kaçınılmaz...

MİHRİBAN HARBİ

2000 yılında Ludwigsburg’da doğdu. İlk ve orta öğrenimini burada tamamladı. Stuttgart Üniversitesi’nde lise öğretmenliği okuyor.

TOZLARIN ARASINDAN YÜKSELEN JOHN FANTE

FATMA TÜRK

“**C**mlerin özü sayfaya bir biçim veriyordu; sayfaya oyulmuşlardı sanki. Duygusalıktan korkmayan birini bulmuştum sonunda. Mizah ve acı olağanüstü bir kolaylıkla i ie geçmişti. O kitabın ilk sayfaları benim için çılgın bir mucizeydi,” diyor Charles Bukowski, John Fante’nin kaleme aldığı “Toza Sor” adlı eserin önsözünde. Ne tuhaf, öyle değil mi, aslında siz iyi bir yazarınız ama bundan kimse- nin haberi yok. Ta ki şans eseri ünlü bir yazar sizi işaret edene kadar. Sonra ift kanatlı kapılar birdenbire açılıveriyor. Zihninizin ürünü, yıllardır “Ben buradayım,”

diye bas bas bağırırken, çok az insan fark ediyor sizi. Belki de artık umudunuzu yitirdiğiniz anda yıldızınız birden parlayıveriyor, lmenize tam dört yıl kala nleniyorsunuz. Yazdıklarınız kıymetleniyor, hak ettiği ilgiyi görmeye başlıyor. Bir de hiç fark edilmeden sessiz sedasız göçüp gitmek vardı ya da öldükten sonra önlenmek... Ne mutlu ki talih size gülüyor, bacaklarınızı, gözlerinizi kaybetmiş olsanız da yazdıklarınızla yeniden vücut buluyorsunuz. Bardağa dolu tarafından bakmak zaten ezelden beri bildiğiniz bir şey. Kederin kucağında feneri söndürmek istemeyecek

kadar müspet, kelimeleri eğip bkmeyecek, kasmayacak kadar usta bir kalem olduğunuzu artık bütün dünya görmeye başlıyor. Bukowski köşeye sıkıştığı zamanlarda “Arturo Bandini’yim, ben!” diye haykırıyor çünkü Bandini sizin kahramanınız olmaktan çoktan çıkmış, okurunun kalbine yerleşmiş bile!

Peki, kim bu Bandini! Nasıl oluyor da kalpleri bu denli fethedebiliyor! Samimi, sıcak, tanıdık hllerıyla içimizden biri olarak karşımıza çıkıyor kendisi. İtalyalı bir göçmen olmanın ezikliği içerisinde zaman zaman

kendisinden utanan, aslını reddeden, Amerikalı olduğunu iddia ederken bile hâl ve hareketleriyle İtalyan olduğunu haykıran bir yazar adayı “*Toza Sor*”un Bandini’si. 155 sayfalık kitabı satır satır anlatmayı düşünmüyorum tabii ki. Zaten o kadar sade ve akıcı ki bir çırpıda okuyacağınızdan hiç şüphem yok. Beni asıl cezbeden nokta, Bandini’nin kökleri ve muhtemelen köklerinin ona armağan ettiği yazarlığı. Göç etmenin sancıları, aşağılanarak hor görülme, kısacası önüne çıkan hiçbir engel onu yolundan alıkoymuyor, aksine kamçılıyor, önünü açıyor. “*Ah, Camilla! Colorado’da küçük bir çocukken onlar beni iğrenç isimlerle çağırıp aşağılamışlardı, beni yağlı İtalyan diye çağırmışlar, bu gece benim seni yaraladığım gibi yaralamışlardı. O denli yaraladılar ki beni, kitaplara sığındım, içime kapandım, kasabamdan kaçtım...*” derken ne kadar da samimi öyle değil mi! Aradan geçen onca yıla rağmen içinden söküp atamadığı duygularla en sevdiğine saldırıyor, aynı ölçüde onun canını yakmaya çalışıyor. Görebileceğiniz en insani davranış türleriyle selamlıyor bizi Bandini. Bir volkan gibi lavlarını püskürterek rahatlayacağını zannederken, vicdanının sesini dinleyerek her defasında geri adım atıyor. Roman boyunca kırıp dökerek değil, anlamaya çalışarak ilerliyor çünkü ateşine lazım olanın odun değil su olduğunu fark ediyor.

“Onların gazetelerine kustum ben, edebiyatlarını okudum, örf ve adetlerine uydum, yemeklerini yedim, sanatlarına esnedim. Ama ben yoksulum, soyadımın sonu

ünlü bir harfle bitiyor ve benden nefret ediyorlar, babamdan ve babamın babasından da...” Kendi köklerinin üzerine bir nevi siva yapmaya çalışsa da benimsemiştiği şeyleri nasıl da içtenlikle dile getiriyor, nasıl da topa tutuyor herkesi ve her şeyi. Göçmen olsun olmasın, okuyan herkes öyle veya böyle Bandini’ye hak veriyor. Onunla aynı kaderi paylaşanlarsa ortak sızıyı iliklerine kadar hissediyor. Neden mi! Çünkü bir göçmen ne yaparsa ne yapsın, etiketlerinden kurtulmayı asla tam anlamıyla başaramaz. Çift yüzlüdür onun kimliği, bir tarafı geldiği yere, bir tarafı da yaşadığı ülkeye aittir. Yarım insandır göçmen, hiçbir yerde tam olamaz. İşte Bandini karakterinde de bunun ete kemiğe bürünmüş şeklini görüyoruz.

Başkalarına göre acınası bir hayata farklı açılardan bakarak, oradan yeni şeyler üretmeye çalışmak, insanın şu hayattan geçerken yapabileceği en iyi şeylerden biri olabilir. Düşünsenize, karnınız deli gibi aç, mideniz sırtınıza yapışmış ama siz Los Angeles’in köhne otellerinden birinde oturmuş yazıyorsunuz. Bulduğunuz tek besin maddesi meyve olduğu için gözeneklerinizden buram buram portakal fışkırırken bile son gaz yazmaya devam ediyorsunuz. Elinize geçen üç beş kuruşu, hiç çekinmeden hatta biraz savurganca harcıyor, olur olmaz kimselerle rastgele paylaşıyorsunuz çünkü sizin derdiniz asla para değil! Aranızda elle tutulur, gözle görülmür bir şeyler bırakmak, içinizdeki dereyi başka başka ırmaklara taşımak istiyorsunuz! Tek bir öykünüzün yayımlanmış olması

bile yetiyor sizi harekete geçirmeye, tek bir okurun olumlu geri dönüşü bile yetiyor sizi mutlu ve motive etmeye.

Okura kendisini iyi hissettirmek, kafasının içine yerleşmek, âdeta zihninde bir oda kiralamak, çok az yazar başarır bunu. John Fante için ise basit bir eylemiş gibi görünür bu, öyle bir atmosfer oluşturur ki yazar, kahraman birden satırların arasından çıkıp gelir ve sizinle aynı masada oturup dertleşmeye başlar. Yalnız olağanüstü, beylik cümlelerle yapmaz bunu Fante, kuralları ve sınırları darmadağın eden yazım şekliyle, sözcüklerin en yalın ve en kuvvetli hâliyle yapar. Kelimelerle oynamadan, süslü püslü cümleler kullanmadan meramını anlatmak, oraya buraya sıçramadan merkezde kalabilmek, ne şahane bir ustalık! Mizah da ironi de tam dozunda kullanılmış. İnsanın karanlık taraflarını, iniş-çıkışlarını, hayallerini, dürtülerini, var olma sancılarını anlatırken, kendinden asla ödün vermeyen bir yazarla burun buruna gelirsiniz “*Toza Sor*” da. Hatta yön gösterici, eğitici satırlarla bile karşılaşabilirsiniz, üstelik hiç didaktik olmayan satırlardır bunlar. Sıcak, içten, duru, olduğu gibi, nasılsa öyle! Düşlerine daima sahip çıkan, onlara sıkı sıkı sarılan Bandini, birçok şeyi öğretmiş olarak terk eder zihninizdeki odayı ve siz eğitimden geçtiğinizi fark etmezsiniz bile. Söz konusu oda artık çok değişmiştir, bir daha eskisi gibi olmaz, silemeyeceğiniz izlerle baş başa kalırsınız orada. Küçük veya büyük, mutlaka bir yara açar sizde Fante ve o yara hep taze kalır. En çok da ne olursa olsun vazgeç-

memeyi, yıkılan molozları üst üste koyup yeniden inşa etmeyi, ne için yaratıldıysanız onu güçlendirerek hedefinize adım adım gitmeyi öğrenirsiniz. Hiç de öyle zorla falan değil, fitratınızdakini büyütüp besleyerek, tereyağından kıl çeker gibi alırsınız almanız gereken dersi.

Belki de sadece kabul görmek içindi bunca çaba. Nerede olursam olayım, ben de insanım, benim de hayallerim var diye çırpınması bunun içindi muhtemelen. Nefretini, kırılganlıklarını, zaafalarını sayfalara dökerek, kızdığı her şeye kendi usulünce cevap vermektir niyeti. O hiçbir yere ait olamayışlık, o buhran ortaya çıkardığı bir ihtimal Fante'deki cevheri. O da bunu ova ova parlattı, ışığı öylesine güçlendi ki hiç beklenmedik bir anda tozlu rafların arasından birdenbire doğan güneş gibi yükseldi. Işığı satırlara sığmayıp dışına taşıtı ve onca kitabın arasında altın gibi parladı. Bazen size gerek kalmaz işte böyle, sizin adınıza eserinizi konuşur, savunmanızı bile o yapar.

“Ayakların neye alışıkla onları giymelisin -çarık. Ya yüzüne sürdüğün boyalara ne demeli. Berbat görünüyorsun – ucuz bir Amerikan taklidi. Pasaklı. Ben bir Meksikalı olsaydım beynini dağtırdım. Halkının yüz karası,” diyerek yapıyor sert eleştirisini Bandini. Meksikalı Camilla aracılığıyla, insanın özünü unutup başkalarına özenmesinin oluşturduğu yapaylığı görünce kendisiyle yüzleşmeye başlıyor Bandini. Kahramanın deli gibi benliğini sorguladığı anlarda, farkında olmadan okur da kendini sorgu-

luyor. Sahip çıkılmayan değerlerin bir gün yok olacağının altını çizirken en çok da okunmadan tozlar arasında yitip gitmekten, yazdıklarının unutulmasından korkuyor Bandini çünkü ona göre; *“Dünya tozdan geliyor ve sonunda yine toz olacak.”*

Özetle, insan her koşulda varlığının altını çizmek ister, hele söz konusu insan bir göçmense, bu istek ikiye çarpılır çünkü iki ayrı yerde de varlığın ispat edilmesi gerekmektedir. Bunun için de daha fazla çalışmak, daha kalın konturlar kullanmak icap eder. Avi Pardo'nun muhteşem çevirisiyle sizi baş başa bıraktırken içim hiç olmadığı kadar rahat. Biliyorum ki onu okuyup anlayanların kurduğu ruh akrabılığı ilelebet sürecek, zira Arturo Bandini sağlam bir yazar, pardon John Fante!

“Çöl hep ordaydı, insanın ölümünü, medeniyetlerin parlayıp sönmesini sabırla bekleyen beyaz bir hayvandan farksızdı. İnsanoğlu cesur göründü gözüme birden, insan olmaktan gurur duydum. Dünyanın bütün kötülükleri kötülük gibi değil de, kaçınılmaz, iyi ve çöle galip gelmek için verilen müthiş savaşın parçalarıymış gibi geldi bana. Katil ya da barmen ya da yazar, ne olduğunun önemi yoktu; kaderi hepimizin ortak kaderi, onun sonu benim sonumdu; ve bu gece, pencereleri kararmış bu kentte onun ve benim gibi milyonlarca insan vardı; ölmekte olan çimen yaprakları kadar ayırt edilemez milyonlarca insan. Yaşamak yeterince zor, ölmekse büyük işti.”

FATMA TÜRK

1983'te Ankara'da dünyaya geldi. İlköğrenimini bu şehirde bitirdikten sonra orta ve lise öğrenimini Almanya'nın Mannheim şehrinde tamamladı. Doktor yardımcısı olarak görev yaptı. Devlet hastanesinde özel bir şirket adına teknik asistanlık ve tıbbi ürün danışmanlığı yapmaktadır. 2021 yılı YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında kitap desteği kategorisinde ödül aldı. *Yabancılar Dairesi* kitabının yazarıdır.

Ja

GANZ UNTEN

ZEHRA KASAPCI

Hans Günter Wallraff 1 Ekim 1942 tarihinde Almanya'nın Burscheid şehrinde doğmuştur. Kendisi araştırmacı -gazeteci ve yazardır. Aşağıda sıralananların yanı sıra yazarın başka eserleri de bulunmaktadır: İstenmeyen On Üç Röportaj, Dünyanın Merkezinden Bildiri, Siz Yukardakiler-Biz Alttakiler ve daha birçok eleştirel yazı. Wallraff'ın *Ganz unten* adlı kitabı 1985'te basılmış ve otuzdan fazla dilde yayımlanmıştır. Kitabı değerli kılan nokta ise insani, sosyopsikolojik ve siyasi birtakım değişiklikleri beraberinde getirmesidir. Gazeteciliğin unsurlarından biri olan doğru araştırmayı kendine düstur edin-

miştir. Öyle ki araştırma metodundan dolayı İsveç'te "wallraffing" terimi akademik alanda kabul görmüştür. Kitabın ikinci baskısı yazarın, yabancı asıllı işçilerin maruz kaldığı çalışma şartları hakkında iki senelik saha çalışmasının delillere ve verilere dayanan bütünüdür. Kitabın amacı o dönemde yaşanan insan hakları ihlallerine ve yabancı düşmanlığına dikkat çekmektir. Dönemin Almanya'sında bu konu birçok kez ele alınmış olsa da Günter Wallraff'ın kitabı kamuoyunda en çok ses getiren kitapların arasında yerini almıştır.

Günter Wallraff, Ali Sinirlioğlu kılığına girer ve Almanya'nın farklı şehirlerinde birçok

sektörde taşeron işçi olarak çalışır ve çalıştığı iş ortamlarında dışlanmaya, sömürüye, görmezden gelinmeye ve nefrete maruz kalır. Yazar, kitabını yazmaya başlamadan önce senelerce bu deneysel proje hakkında düşünmüş ve her defasında ertelemiştir. Dönüşümü için birtakım hazırlıklar yapmıştır. Alman kimliğini gizleyebilmek için kendine kahverengi lens ve siyah peruk yaptırır. Bu onun tipik bir Türk gibi görünmesini sağlar. Gazeteye iş ilanı verir: "*Yabancı, güçlü, iş arıyor, hangi iş olursa olsun, az paraya ağır ve pis işlerde de çalışabilirim, teklifleriniz için bu numarayla aramanız yeterlidir: 358*

458". "Yabancı" tarafa geçmek için basit denklemler yeterli olur. Bazı iş alımlarında ismi bile sorulmaz. Ali'ye bir hiçmiş gibi davranırlar. Kendini ana dilinden ele vermemek için "Ausländer-deutsch" konuşmaya başlar. Hâl-buki konuştuklarını daha dikkatli dinleseler foyası ortaya çıkacak. Yazarın şu sözlerine kulak vermekte fayda var: *"Benim Türk olmadığım kesindir. Fakat toplumun maskesini düşürmek için kılıktan kılığa girmek elzemdir. Hakikati bulmak için rol yapmak ve kandırmak gerekir."* Yazar, "yabancıların" dünyasına girdiğinde hayretler içerisinde kalır. "Yabancıların" günlük aşağılanmalara, nefrete ve düşmanlığa maruz kalmasına oldukça şaşırır. İnsanı bu kadar yok saymanın bu ülkede had safhada olabileceğini görür. *"İçimizde ırk ayrımı yapılıyor-kendi demokrasimizde. Tecrübe ettiklerim beklentilerimin ötesine geçti. Federal Almanya'nın ortasında öyle durumlara şahit oldum ki aslında bunlar tarih kitaplarında bahsedilen 19. yüzyıldan kalma uygulamalardı."* Ali tanınmış şirketlerde: Mc Donalds, Thyssen; inşaatlarda ve daha birçok yerde az maaşa ağır işlerde çalışırken Alman iş arkadaşları ve patronları tarafından eziyete uğrar. Bunun yanı sıra iş güvenliği olmadan çalışır, girdiği yerlerde iş güvenliği için gerekli ekipmanlar verilmez. Türklerin büyük bölümü taşeron işçi olarak yasa dışı, kayıtsız ve sigortası yapılmadan çalıştırılır. İş ekipmanlarının olmaması yetmezmiş gibi fazla mesai yapmaları da cabasıdır. Bazen iki ve daha fazla vardiya birden çalışıyorlardı. Diğer taraftan ise aynı işi yapan Alman işçilere iş güvenliği sağ-

lanıyor, sosyal sigortaları işliyor ve kayıtlı çalışıyorlardı. Alman işverenler kâr uğruna sayısızca Türk işçisini sigortalatmıyordu. Ali'nin ilk iş deneyimi Köln'de bir at çiftliğindedir. Aldığı maaş oldukça az ve kalması için ona önerilen yer ahırdan farksızdır. İhtiyacını gidereceği bir lavabo bile yoktur. İşten arta kalan vakitlerde dışarı çıktığında ise bir eğlence mekânında bile dışlanır, garsonlar ona hizmet etmez ve müşterilerden biri onu kovar ve "dreckiges Türken Schwein" diye hakaret eder. Ali kılığındaki Günter sadece işverenlerden değil, toplumdaki insanlar tarafından da hakaretlere ve kötü muamelelere maruz kalır. Bunun yanı sıra bizzat yaşadığı olumsuzlukları değil, yabancı iş arkadaşlarının da yaşadıklarını ele alır. Çalıştığı günlerden konuşmalar ve anılar paylaşır. Türk ve yabancı işçi arkadaşlarının nasıl iş yerinde toplumdaki soyutlandığını, nele-re maruz kaldığını aktarır. Kimi zaman monolog halinde, bazen ise arkadaşlarıyla arasında geçen konuşmaları diyalog halinde kâğıda döker. İşçiler arasında sadece Türkler değil, aynı zamanda Yugoslav, Tunuslu ve az da olsa Alman işçi arkadaşları vardır. Çevre bilimleri enstitüsünün gerçekleştirdiği bir araştırmada yabancı işçilerin maruz kaldığı çalışma şartlarının neticesinde verilen numunelerden yüksek miktarda ve yirmi beşi aşan son derece tehlikeli ve zehirli maddeye rastlanır. Bir iç hastalıkları doktoru yabancı bir hastasının raporunda şunlara yer verir: Bu denli işlerde çalışmanın erken kemik yıpranmalarına, solunum yolları rahatsızlıklarına, psikolojik hastalıklara ve daha birçok

hastalığa yol açtığını belirtir. Tüm iş deneyimlerinin sonunda Günter Wallraff'ın sağlığı da kısa süreliğine zarar görür. En büyük zararı ise ücret karşılığında ilaç firmasında denek olarak alır. İlaç araştırma laboratuvarı ilaçların oluşturabileceği yan etkiler hakkında Ali'yi bilgilendirmez. Duisburg-Wedau şehrinde duvarda yazılan bir deney söylemi okuru hayrete düşürür: "Stoppt Tierversuche-nehmt Türken!" Bu cümle toplumun Türklere karşı tutumunun vahametini gözler önüne serer. Alenen bu ve benzeri söylemler bir duvarda, işyerinde bir tuvaletin kapısında buluverir yerini. Bir Türk işçisi, işçi arkadaşının kaldığı gençlik evinden bir kâğıt getirir Ali'ye. Yönetmelik, Türk işçilerinin uyması gereken davranışları içerir: "Almanların yanında Almanca konuşma zorunluluğu, sarımsak yenildiğinde en az Almanlar kadar hassas davranılarak bir süre insan içerisine çıkmamak, gençlik evlerinde kalan gençlerin bu evde herhangi kullanım hakkına sahip olmasının sebebini babalarının veya amcalarının Almanlara ödediği vergiden dolayı sanmamaları. Sadece ve sadece Almanların örf ve adetlerine uyulduğu ve benimsenildiğinde bu hakka sahip oldukları. Yani entegre olduğunda." Bu gibi yazılar belki Thyssen ve diğer işyerlerinde yoktu ama beklentiler bu yöndeydi. Thyssen'de kötü davranışlara maruz kaldılar. Madende çalışmalarına rağmen ne iş eldiveni, ne kask, ne gaz maskesi, ne de koruma gözlüğü verildi. Onca toz bulutunun altında, dayanılmaz sığağa rağmen zehirli maddeleri içlerine çekerek işlerini yapmaya devam

ettiler. Bunca muameleye karşın Türk işçiler seslerini çıkarmadı. Nedeni ise işten atılma ve sınır dışı edilme kaygısıydı. Ali, Alman Millî Takımı'nın ve Türkiye'nin karşı karşıya geldiği maçta can korkusundan Alman takımına tezahürat yapmasına rağmen sırf dış görünüşü yüzünden aşırı sağcı Neonaziler tarafından hakarete uğrayıp kötü muamele görür. Başından aşağı bira döküp saçına sigara atarlar ve "Sieg-Heil", Deutschland den Deutschen, Türken raus" sloganlarına maruz bırakılır.

Kitap on üç bölümden oluşuyor ve okuruna röportaj hissi veriyor. Bu bağlamda yazarın gazetecilik izlerine rastlamak mümkün. Yazar deneyimlerini kaleme almakla yetinmiyor, okurlarının farklı araştırma içeriklerine ulaşmasını sağlıyor. Kitabın gerçekliği çeşitli fotoğraflar, kilise arası yazışmalar, şirketler arası yazışmalar, farklı gazetelerde yayımlanan haber ve makaleler, yazarın özel arşivinden video ve fotoğraf kayıtları, doktor raporlarıyla destekleniyor. Sürekli karşınıza araştırma içeriği çıkıyor. Gerçek kişilerin yaşanmışlıkları dokümanlarla gün yüzüne çıkarılıyor. Bahsi geçen işletmelerde yaşananlar ana kaynaklarıyla beraber kanıtlanıyor. Eser; akıcı, yalın, saf bir dilde ve detaylı bir şekilde yazıldığı için kitabı okunur kılıyor. Kitap siyah beyaz oluşuyla dikkat çekiyor. Federal Almanya'nın yakın tarihimizde iş dünyasında yaşanan karanlık sayfalarına atıfta bulunuyor. Eser, hem olayların işlenişyle hem de grafik detaylarıyla ayna görevi görüyor.

Günter Wallraff, kısaca ifade etmek gerekirse Türk işçilerinin o zamanki yaşam ve iş koşullarını, sıkıntılarını, toplumda üstlendiği rolleri, toplumun gözündeki değerlerini, yabancı bir toplumun onlara tutumundan dolayı daha da yabancı hissetmelerini açıkça gözler önüne sermeyi başarmış. Doğrusu yazarın bu denli özveriyle çalışması takdire şayan. Kitabı okuduktan sonra bizden önceki nesillerin neler çektiğinin kulaktan dolma bilgilerden fazlası olduğunu idrak ediyorum. *Ganz unten* kitabı, geçmişe daha geniş bir pencereden bakmamı sağladı. Yaşanılanların alelade olaylar değil de insanların hayatında uzun vadede etkiler bıraktığı bir gerçektir. Ne yazık ki günümüzde benzer olaylarla karşılaşmak mümkün. Bu ülkeye yıllarını vermiş, burada doğmuş, büyümüş, eğitim görmüş, toplumun her katmanında çalışan vatandaşlarımız var. İşe alımlarda önüne engel çıkarılanlar, sokakta sözlü ve fiziksel şiddete maruz kalanlar gibi. Günümüzde yaşananlar sadece şekil değiştirdi. Toplumumuz ya bunların bilincinde değil ya da toplumda yabancı düşmanlığı konusunda aşamadığımız problemler var. Zamanın Almanya'sında kitap yayımlandıktan sonra Alman cemiyeti farkındalık kazanmış hatta Türklerle arkadaşlık kurmuştu. Toplumun birçok kesimi ayaklanmış, kamuoyunda birtakım değişiklikler gerçekleşmişti. Taşeron işçi çalıştırmak basit bir suç olmaktan çıkıp ağır bir suç olmuştu. Yasal düzenlemeler getirilmiş, işçi hakları genişletilmişti. İşçi sendikaları taşeron firma ve işçi sisteminin kaldırılmasını talep etmişti.

dipnotlar

- 1 Kırık Almanca
- 2 Apartheid (politik-toplumsal ırk ayrımı doktrini)
- 3 Kömür madeni
- 4 Kelimenin aslı: dreckiges Schwein (pis Türk domuzu)
- 5 "Hayvan deneylerini durdurun, onların yerine Türkleri alın"
- 6 Hitler'i selamlama, söylerken sağ eli çapraz bir şekilde göz hizasına getirmek; Hitler'e tabi olma göstergesi
- 7 Almanya Almanlarıdır, Türkler gitsin

ZEHRA KASAPÇI

1994 yılında Samsun'da doğdu. İlkokulu burada tamamladı. Berlin'de yaşıyor. Hukuk eğitimine devam ediyor. Türkçe Ödülleri yarışmasında kitap desteği kategorisinde ödül aldı.

Sabah Ülkesi

1. Derginizin çıkış hikâyesini, amacını ve misyonunu anlatabilir misiniz?

Sabah Ülkesi'nin doğum yeri Viyana. Üniversite öğrencilerinin emekleriyle bir kültür-sanat dergisi olarak yayımlanmaya başlıyor 2004 yılında. Avusturya İslam Federasyonunun katkılarıyla genç bir ses olarak bu konuların meraklılarına ulaşmaya çalışıyor. Daha sonra İslam Toplumu Millî Görüş'ün desteği ile yayın hayatına devam eden dergi nihayetinde Köln'e taşınıyor ve halen de Köln'den yayımlanmaya devam ediyor. Sabah Ülkesi Dergisi'nin yayın amacı Avrupa'da yaşayan Türklerin kültür-sanat ve felsefe alanında temel bir alt yapıya sahip olması ve hem köken ülkelerin, hem de Batı'nın kültür-sanat ve düşünce köklerini iyi tanıyıp bu alanda seçici olabilmeleri için asgari bir birikimi elde edebilmeleridir.

Sabah Ülkesi'nin ilk sayısından bugüne onlarca kişinin emeği var. Hepsini minnetle anmak gerekir burada. Yangında ilk kurtarılacak listesine giremeyen işlerin dakik takipçileri olmak, emek ortaya koymak her daim hayırla anılmaya vesile.

2. Derginizin Türkçe olarak yayımlanmasının özel bir nedeni var mı?

Dergi Köln'de yayımlanıyor ve ulaştığı kitle Türkçe dışındaki dilleri zaten hayatın belli aşamalarında kullanıyor. İnsanımızın, insanın serüvenini Türkçe takip edebileceği izlerin oluşmasına, belirginleşme-

sine katkı sağlamak istiyoruz. Türkçede var olan yüzyıllar içinde oluşmuş zenginlikten istifade etme gayreti bu. Kültürün eskiden olup bitmiş öykünme olmadığını, an itibarıyla yaşanmakta olduğunun altını çizme gayreti bizimkisi. Felsefenin, kültürün, sanatın, iyisiyle kötüsüyle hayatın terkinde yer alan her alanda sorun çözme biçimlerini kuşattığından hareketle bugünün cevaplarını bir zaman kayması olmaksızın takip etmeye gayret ediyoruz.

Kendini aramanın ya da bunun bir biçimi olarak sanatın ihlaslı yolcularının çok da giremeyeceği yüksek duvarlarla örülü bir sektör söz konusu. Biz bu sektörün piyasa koşullarına aldırmaksızın insan tekinin heybesine ne kadar çok sahil soru koyabiliriz, fertlere ne kadar fayda sağlayabiliriz düşüncesindeyiz.

3. Diasporada yaşayan Türklerin edebiyat, sanat ve düşünceyle ilişkilerini gözlemlerinizden yola çıkarak anlatabilir misiniz?

Diasporada yaşayan Türklerin yaşamayan Türklere göre bir farkı yok bu konuda. Diaspora Türkleri kavramıyla bir şekilde homojen bir gruptan bahsedilemez. En az diaspora dışındakiler kadar farklı ve zengin bir insan topluluğundan bahsediyoruz. İlişkileri ihtiyaç-imbân ve zaruretiler belirliyor. İnsanlar ihtiyaçlarını karşılamak için çok sayıda seçeneğe sahip. Kültür-sanat ya da felsefe için belli konuları ve kişileri takip etmek, belli kalıplarda

kalmak zorunda değil hiç kimse. Her insan belli çerçevede edebiyatla ilgilenir, sanatla hemhal olur, düşünür. Kimisi belli ürünlerle, belki de ürün vererek bir ilişki kurabilirken kimisi de bir paketi sarmak için kullandığı gazeteye göz atmakla yetinebilir. Kimisi kulağa hoş gelen ama düşünülünce kof çıkan vecizeleri tekrar edip bununla yetinebilir. Türkçeyi döner alırken de kullanabilirsiniz, Yunus Emre dizeleleriyle kendi hayatınızın anlamına dair tefekkür de edebilirsiniz.

4. Diasporadaki Türklerin duygu ve düşüncelerini en iyi yansıtan belli bir tür var mı?

Müzikle duygulanmak, şiirle düşünmekle iktifa ediliyor gibi duruyor. Bunun dışındaki türlerde müzik ve şiirle yakalandığı düşünülen-sanılan öznellik hiçbir zaman gerçekleşmeyeceği için tercih edilmiyor olabilir. Son sayımızda yayımlanan bir yazıdan bir alıntı yapmak istiyorum izninizle. “Edebiyat hayatımızın her anında bize eşlik eden bir sanat aslında. Genel anlamda, yalnızca okuduğumuz kitaplarda değil, izlediğimiz diziler ve filmlerde, gördüğümüz reklamlarda, karşımıza çıkan siyasi sloganlarda ve hatta bugün artık medyanın tamamında çoğu zaman ucuz ve sakil örnekleriyle de olsa hayatımızın her anını kuşatan bir gerçeklik olarak yaşıyor edebiyat.” Edebiyat her alanı kuşatıyor da felsefe kuşatmıyor mu? Ya sanat, kültür... Belki de belli türler üzerinden düşünmek yerine mevcut hâli duygusallıktan uzak somut veriler üzerinden değerlendirmek gerekir.

Diaspora diye bir şeyin varlığını kabul ile başlarsanız devamında şu soruları da cevaplamak gerekir. Diaspora denen şey coğrafya olarak neye karşılık gelir? Somut kültürel değerleri nelerdir? Neyi hangi araçlarla nasıl üretmiştir? Bu sorulara somut, karşılığı olan cevaplar verilmesi daha önemli türlerden. Mevcudu tespitten sonra türlere ayırmak kolay.

5. Sizce diasporada yaşayan gençlerde Türkçe yazma ve okuma alışkanlığı gelişiyor mu?

Evet gelişiyor. İhtiyaç duydukça, zemin buldukça okuyor ve yazıyorlar. Türkçe ile olan irtibatı hangi amaçla kurduğunuz çok önemli. Türkçe yazmamız lazım, okumamız lazım gibi çokça duyduğumuz söylevlerin ıskaladığı bir şey var: neden ama neden yazmamız lazım? Türkçe yazmazsam neyi kaçırmış olacağım? Türkçe ile nereye varabilirim. Tabi bu konuda da çokça söylev var. Lakin söylevden ziyade vardığı yerden konuşan, eyleyen kişilere ihtiyaç olduğu ortada. Gençlerin hepsinin ana dili Türkçe değil ya da Türkçenin yanı sıra başka ana dilleri de var. Alışkanlıklar üzerinde durursanız gelişirler. Bu çabanın, yani Türkçe okuyup yazmanın neye tekabül ettiği üzerinde yeterince tefekkür edildiği kanaatinde değilim. Tarihin bir kaçış alanı olarak çokça kullanılan, yenilgi psikolojisi tarafından dizayn edilmiş zihinler için Türkçenin benzer bir işlev görmesinden korkulur.

Köprü Dergisi

1. Derginizin çıkış hikâyesini, amacını ve misyonunu anlatabilir misiniz?

Dergi hikâyesi malum uzun ince bir yoldur, amacı da çıkmak değil çıkarmaktır. Dergiler insan yetiştirme atölyeleridir. 1992 yılında Herford şehrinde üç arkadaş “Kıvılcım” adlı bir dergiyle başladık fakat iki sayı sonra iş ve yer değişiminden dolayı dergiyi kapatmak zorunda kaldık. Acı bir hatıram ise dergiyi eline alan ve şöyle bir evirip çeviren bir STK yöneticisi, “Ne gerek var bunlara.” diyerek dergiciliğin gereksizliğinden dem vurmuştu. Yıllar sonra kendisiyle bir vesileyle karşılaştığımızda ise o çıkan iki sayının ne kadar doğru bir iş olduğunu ben o zamanda söylemiştim diyerek adeta rol çalmaya çalışmıştı. 1994 yılında Berlin’e taşınınca Berlin İslami İlimler Okulu öğrencileriyle birlikte “Üçüncü Kuşak” dergisini aylık olarak çıkarttık, 13 sayıdan sonra görev yerimin değişmesiyle bu dergi de yayın hayatına veda etti. 2016 yılının ocak ayında üç aylık periyodlar içinde Köprü dergisini çıkarmaya başladık. Bugün 7. yılını giren dergimiz ücretsiz dağıtılmakta ve abone usulü ile okurlarıyla buluşmaktadır.

Derginin adı onun amacını ve misyonunu yansıttığını düşünüyorum. Köprü ismi vatan topraklarıyla

vatan kılınmak istenen coğrafya arasında akışkanlığı sağlayacak olan canlı ve interaktif bir iletişim aracıdır. Yazarlarımızın köprüünün her iki yakasından oluşmasına özen gösterdik ki vatan-gurbet karşıtlığını en az seviyeye düşürebilelim. Köprü dergimizin misyonunu çıktığı topraklarda bir gurbet medeniyeti inşa etmek ve kendi entelektüel kadrolarını yetiştirmek şeklinde özetlemek doğru olacaktır.

Dergimizi ilk çıkarttığımızda dostlarımız ve çevremizdeki bizleri seven arkadaşlarımız, “Boşuna uğraşmayın bu devirde kimse okumuyor, herkes internetle meşgul, zorla insanları okutamazsınız...” gibi iyi niyetle de olsa olumsuz ve gayret kırıcı sözler fısıldamışlardı kulağıımıza. Çok ilginçtir ki dergiye sponsor olan bir şirket sahibi 7. sayımızı çıkardığımız hafta (tahminen derginin 2. yılını bitirmek üzereyken) telefonla arayıp teşekkür etti ve “ilk defa okuma fırsatı buldum ve çok beğendim, çok güzel yazılar varmış içerisinde...” diyerek iltifat etti. Yani maddi destek veren bir kardeşimiz dahi dergiyi iki sene sonra okumak için kendisinde bir motivasyon buluyor. Çok şükür şu anda 32. sayımızı çıkardık ve 7 yıl geçti. Ayrıca yazar, okur ve sponsor sayımızda da ciddi artışlar oluştu. Dergimiz Avus-

turalya ve Türkiye dahil 7 Avrupa ülkesine abone usulüyle gönderiliyor ve her geçen gün talepler çoğalıyor.

Dergiciliğin, vazgeçmemek ve yeni kalemler keşfetmek olarak iki olmazsa olmazı olduğunu söyleyebilirim. Köprü dergisi işte bu iki ana unsuru kendisine misyon edinmiş durumdadır.

2. Derginizin Türkçe olarak yayımlanmasının özel bir nedeni var mı?

Yayın dilinin ısrarla Türkçe seçilmesinin sebebi ise varlık ve var olma, görünür olma, kalabalıklar arasında ve zaman tüneline asimile olmamak için dile tutunma ve dili vesile kılma düşüncesidir. Dilin varlığı konuşanın varlığıyla denktir, dilin yokluğu da konuşanın kararması ve karanlıklar içinde kendi kültürünü bırakmasıdır. Dilin, bir iletişim aracı olmaktan çok daha fazla bir anlamının olduğunu düşünüyoruz. Bu sebeple yayın dilinin Türkçe olmasında ısrar ediyoruz.

Bazı dergilerin çift dille yayın hayatına girmesi bizim de bu konuda dışardan baskı görmemize neden oldu. Bu, tek dilli bir dergi için en zor durumlardan biri. Tek dilli bir dergi olmanız aslında sizin hedefinizin netliği ve kapsayıcılığı açısından

çok daha önemlidir. Dil üzerinden Köprü dergisinin yapmaya çalıştığı şey; kültürel kimlik erozyonuna engel olmaya çalışmaktır. Dili âdeta bir araç değil bir kalkan olarak kullanmak ve dilin ifadeleri arasında bir bahçe inşa ederek neslimizin duygu ve düşünce kaybını engellemek ve onun saflığını muhafaza etmeye çalışmaktır.

3. Diasporada yaşayan Türklerin edebiyat, sanat ve düşünceyle ilişkilerini gözlemlerinizden yola çıkarak anlatabilir misiniz?

Vatan topraklarından 60 yıldır uzakta yaşamak durumunda olan bir toplumun kendi değerleri ve dünyaya bakışlarının kaybolmamaları ve bulundukları coğrafyaya katma değer katabilmeleri için olmazsa olmaz etkinliklerin başında diaspora gelmektedir. Diasporanın kültür ve sanat kanadının ihmal edildiği ve sadece siyasi söylemlere boğulduğu gözden kaçmamakta. Kültür, sanat ve düşünce etkinlikleri üst düzey faaliyetlerdir, toplumsal uyanma ve farkındalık oluşmadan bu faaliyetlerin vücut bulması imkânsızdır. Avrupalı Türkler (Avrupa'da yaşayan Türkiyeliler) yeni bilinç merkezleri oluşturmali ve ev, iş ve yüksek gelir hedeflerine yüksek kültür hanesini de ekleyip yaşamlarında buna da zaman ayırmalı. Şiirin olmadığı, hikâyelerin ve anıların kaleme alın-

madığı, tuvalerin boş kaldığı bir geçmişin gelecek şansı azdır. Bunu görmek için kâhin olmaya gerek yok sanırım.

4. Diasporadaki Türklerin duygu ve düşüncelerini en iyi yansıtan belli bir tür var mı?

İlk günden beri insanlarımız içini şiirlere döker, şiirlerle avunur ve yazardı. Kanaatimce serbest ve kafiyeli hiç fark etmez, şiir diriltmeli ve tekrar insanımız dili haline getirilmelidir. Siyasi söylemlerin yoğunluğu sanatsal ve kültürel dil için yer bırakmamış gibi görünüyor âdeta.

Avrupalı Türklerde (ikili sohbetlerimizde öne çıkan) son dönemlerde tarih ve tarihi olaylarla ilgili soruların arttığını ve daha detaylı bir şekilde tarihi olaylarla ilgili bilgi edinmek istediklerini görüyoruz. Kendi tarih bilinci oluşmamış toplumların köklerinden koptuğu ve çabuk kaybolduğu göz önüne alındığında bu alanın (tarih) boş bırakılmaması gerektiği ve taleplerin süratle karşılanması gerektiği bir gerçektir. Keşke birkaç tarihçi kardeşimiz Avrupa’da yayımlanan bir tarih-coğrafya dergisi çıkarsa da biz de yararlansak.

Son dönemlerde özellikle gençlerde sosyal medya paylaşımlarının (görsel ve metin) duygu ve düşünce iletişim kanalı haline geldiğini gözden kaçırmamak gerekiyor. İmge dilinin yoğunlaştığı ve imgelerin üzerinden mesajların her katmandaki insan topluluğuna ulaştığını düşündüğümüzde dijital dünyanın ıskalanamayacak bir kanal olduğuna inanıyoruz. Video paylaşımları, sosyal deneyler ve okuma gruplarının etkinlikleri son dönemlere damgasını vuruyor.

5. Sizce diasporada yaşayan gençlerde Türkçe yazma ve okuma alışkanlığı gelişiyor mu?

Bu sorunuza içim rahat ve mutmain olarak “evet” cevabını rahatlıkla verebilirim. Köprü dergimizde ilk yazılarını yazmış gençlerimizden üç tanesinin şu anda kitapları da yayımlandı. Yazma ve okuma etkinliklerinin daha rahat ve yaygın hale gelmesi için zemin ve ortam hazırlığı ihmal edilmemeli. Uygun zeminlerin çoğalmasıyla birlikte gençlerin bu alana daha çok rağbet edeceğinden eminim. Okuma-yazma atölyeleri artık bu topraklarda görülür olmuş ve farklı şehirlerde bu işe gönül vermiş gençlerin

iletişimleri sosyal medya üzerinden yaygınlaşmaya başlamıştır.

Türkçe ile ilgili projeler daha canlı tutulmalı ve bu dil ile yayın hayatında olan medya organları özellikle basılı yayın organları çeşitlendirilerek çoğaltılmalıdır. Bir alanın rağbet görmesi için o alanın toplum içinde canlı tutulması gerekir. Bununla birlikte bu alanla ilgilenenler taltif edilerek bu alana olan saygı ve sevgileri körüklenmeli.

Popüler kültür birçok şeyi ezip geçerken okuma-yazma etkinlikleri de bundan nasibini aldı. Fakat aynı popüler kültür imkân itibarıyla okuma-yazma etkinliklerine müthiş bir kaynak oluşturmuştur. Bu kaynakları kullanarak bir bumerang etkisi oluşturmak çok kolaydır. Okuma-yazma alışkanlığının çocuk yuvalarında, cami ve derneklerde eğlenceli projelerle verilebileceğine inanıyorum. Nitekim yıl sonu törenlerinde çocukların şarkı ve şiirleri, gençlerin tiyatro ve sunumları, üniversite öğrencilerinin yazar-şair ve edipleri anma günleri tertip etmesi bu kanaatimizi güçlendirmekte.

Telve dergisi vesilesiyle Avrupa’daki kültür, edebiyat ve aile konulu çalışmaların destek görmesi ve bu alanda çalışan insanların seslerinin daha gür duyulabilmesi adına şahsınıza ve derginize çok teşekkür ediyorum. Umarım bir gün de sizleri Köprü dergimizin sayfalarına misafir eder, okurlarımızın istifadelerine sunarız.

Ja

Kef Dergisi

1. Derginizin çıkış hikâyesini, amacını ve misyonunu anlatabilir misiniz?

İş gereği kitap fuarlarına gidip oradaki etkinlikleri takip etme durumu oluyor. Frankfurt Kitap Fuarında toplumu etkilemenin ve kendini ifade etmenin en önemli yollarından birinin hâlâ kitap olduğunu gördüm. Almanya’da anlatacak bir derdimiz varsa bunun yine matbuat üzerinden yapılması gerekiyor. Toplumsal konulara değinen eserlerin yanında edebî çalışmalara ihtiyaç var. Bunun yanında Almanya bağlamında göçmenlik psikolojisini aşip artık yerli ve Alman dilinde İslami bir edebiyatın gelişmesi lazım. Almanya’da eğer geçici değil kalıcıysak ve evrensel bir din anlayışımız varsa bunu yerel dil olan Almanca üzerinden yapmamız gerekiyor.

Dil zenginliktir; İngilizce dizi izleyebilen Müslüman gencin en az bir iki klasik İslam dilini bilmesi ve iletişim dili olarak kullanabilmesi gerekir ama İslam dininin sadece belli diller üzerinden anlatılabileceğini savunmak ne derece doğrudur bilmiyorum. Böyle düşünersek Türkler gibi ana dili Arapça olmayan bir milletin evlatları olan Yunus Emre, Hoca Yesevi vb. gibi Türkçe eser verenlerin gayretini ve açtıkları yolun sonuçlarını yorumlamakta sorunlarımız olduğu ortaya çıkar.

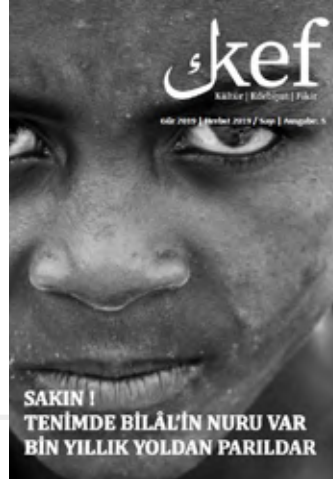
Kef Dergisi’ni çıkarırken Almanca İslami edebiyat dilini geliştirmek, bu konuda gençleri teşvik etmek ve heveslendirmek başta gelen hedefimizdi. Çalışma yollamak isteyenlere dilin tercihen Almanca olmasını ama gönüllerine nasıl geldiyse o dilde de yazabileceklerini söylüyorduk

2. Derginizin Türkçe olarak yayımlanmasının özel bir nedeni var mı?

Dergide Türkçe çalışmalara, Almanya’da 2018 yılı itibarıyla böyle bir mecra olmaması nedeniyle yer verdik de denilebilir ama Almanya bağlamında Müslüman gençler eğer farklı dillerde de eser gönderseydi onlara da yer verebilirdik.

3. Diasporada yaşayan Türklerin edebiyat, sanat ve düşünceyle ilişkilerini gözlemlerinizden yola çıkarak anlatabilir misiniz?

80’li yıllarda Almanya’ya gelmiş ve genelde Alman sol çevrelerde revaç bulmuş edebiyatçıların dönemi kapandı. Şimdi ise Alman okuyucunun ilgisini çeken genç yazarlar – yazarlar diyeyim edebiyatçıları değil - genelde Almanca yazıyor ve düşünüyor. Konuları da Almanya gündeminden seçiliyor ve genelde siyasetin belirlediği çizgiye paralel ilerliyor. Bizim zaviyeden değerlendirdince Alman edebiyatına verdikleri gözle görülür bir katkı da yok.

Müslümanca düşünen gençlere gelince kızlar edebiyata daha çok ilgi duyuyor, onların da çoğu arkadaşlarıyla Almanca konuşmayı tercih etse de edebiyat dilinde genelde Türkçeyi tercih ediyor. Zamanla bu dengelerin Almanca İslami edebiyata döneceği yönünde ümidim var. Diasporadan bahsetmek mümkün mü bilmem. Özellikle göçebe hayat süren ve İslamlaştıktan sonra da yaşayabilecekleri her bölgeye yerleşen Müslüman Türkler bağlamında dar sınırlara bağlı kalmak mümkün mü? Tabii ki kalbimiz ana vatanda atıyor ama tüm dünya bize mescit olarak verilmedi mi? Yani vatan Anadolu topraklarından çok daha büyük. Osmanlı tecrübesini yaşamış bir toplumun hafızasında dünya çok daha büyük ve bizim mesajımıza ihtiyaç olan insanlar çok daha fazla.

4. Diasporadaki Türklerin duygu ve düşüncelerini en iyi yansıtan belli bir tür var mı?

Ben edebiyatın zirve türü olarak şiiri gördüğüm için bunun şiir ve bestelenmiş şiirden geçtiğini düşünüyorum. Şiir, mesajı kısa ve öz veriyor olması nedeniyle de günümüze daha uygun ama önemli olan hedef kitlenin ilgisini çekecek şekilde yazmak. Bu manada yazmak içindekini dışa vurmak/ifade etmek olduğu için özgürlüktür. Sosyal medyada iki tık veya paylaşım sonrasında yitip giden yazılar yerine fikirleri toplayıp yine kalıcı şekilde kitap ola-

rak yayınlamak daha sağlıklı geliyor bana. Elektrik gider, şarj biter ama kitap kalır.

5. Sizce diasporada yaşayan gençlerde Türkçe yazma ve okuma alışkanlığı gelişiyor mu?

İdam sehпасına sorgusuz çıkardığımız sosyal medya bu açıdan yeni bir yol açtı denilebilir. Sosyal medya ve Türkçe yayın yapan kanallar Türkçeyi sadece Türkçe konuşanlar arasında değil tüm dünyada yeniden öğrenilen bir dil yaptı. Osmanlı bakiyesi ülkelerde her türlü dizi sayesinde çok hızlı bir Türkçe öğrenme süreci başlamış durumda. Edebiyat ve hikmetli sohbet yapan sosyal medya fenomenleri Türkçe olarak takip ediliyor ve yayınladıkları kitaplar Almanya'da da Türkçe okuyanlar arasında en çok satanlar arasına giriyor. Okuma alışkanlığını bu açıdan bakınca tembellik gibi menfi açıklamalara hapsetmek mümkün değil. Tezimiz bu olsaydı 600'den fazla sayfası olan Harry Potter serisinin gençler arasında merakla okunmasını açıklamak mümkün olmazdı. Önemli olan yaratıcı ve sürükleyici şekilde emek vererek çalışmalar yapmak ve oyunu kurallarına göre oynamak.

Münire Eslem Bozkurt

1

Yurt dışında doğup büyümüş bir yazar olarak Türkçe yazma duygusunu nasıl tarif edersiniz?

Evde olmaya benzetiyorum ben bu duyguyu. Eve dönmeye benzetiyorum. Dönecek bir yerimin olmasına da şükrediyorum. İnsan uyumlanabilen bir varlıktır. Bir ucundan kavradığı her yerde yaşayabileceği gibi hâkim olduğu her dilde de yazabilir fakat dönüp dolaşıp geldiği yer onun konfor alanıdır. Burada kelimeleri en esnek, en sanatsal, düşünce ve bilinç akışına en yakın şekilde kullanabilir. Emniyet ve özgürlüğün buluşma noktası sanırım. Zihnin sınırsızlığı algıladığı yer. Bunu birden fazla dilde hissedebilmek ise büyük nimet.

2

Bul Beni Doktor kitabınızda diasporadaki Türklere dair hangi temaları önelediniz? Neden?

Diaspora kelimesine bir türlü ısınmadım. Bir toplumu bu kelimeyle özdeşleştirmek içime sinmiyor. Azınlığın altını çizmeden onu anlatmanın, haklarını savunmanın yollarını bulmalıyız. Kaldı ki hicret sonucunda yaşadığımız gurbet, bu dünyada zaten gurbette olduğumuz gerçeğini değiştirmiyor, hatta tam da bunu hatırlatıyor.

Dolayısıyla bu bağlamda kasten öncelediğim bir tema yok. Bu kitap yurt dışındaki Türklerin biyografisi yahut yaşadıklarını ele alan bir inceleme değil. Okur elbette yurt dışındaki yaşam koşullarının belirlediği öykü dünyalarına rastlayacak fakat aynı sayfalarda hiç burada yaşamamış birinin de sesi yankılanabilir. Her bir hikâye zaman ve mekândan ayrıştırılarak yahut başka zaman ve mekânlara uyarlanarak da okunabilir. Her insan başka bir yolculukta fakat hepimiz gurbetteyiz zira hepimizi dünyada-olma-gurbeti birleştirirken, her birimizin içinde de farklı bir hicret barınıyor.

“Diaspora” ya da değil, ben insanı görmek istedim ve gördüklerimi yazmaya çalıştım. Hatta bilhassa göremediklerimi yazmaya çalıştım, görmek istediklerimi ve görülsün istediklerimi. Bakılmayan köşelere bakmaya çalıştım. Her anlamda yolu görmeye, yola girmeye ve yolculuğu yazmaya çalıştım.

Öykü yazmak sadece bir dil ve sanat işi midir? Neden yazıyorsunuz? Okurlarınıza neden hikâyeler anlatıyorsunuz? Bundan sonra neler anlatacaksınız?

İnsan, söyleyecek sözü varsa yazar. Filanca konuda bir çift sözü vardır ki yazıyordur. Yahut falanca konu unutulmasın diye, anlaşılsın, görülsün, kaybolmasın diye. Belki bir konunun dert edilmesi gerektiği kanaatindedir, yazar ya da tam tersi “dert etme” demek için yazar. Her gün bir miktar daha kararan bu dünya, arayan bir kalemle berraklaşabilir. Naçizane.

Konuyu ben bilirim, okur benim kastımı anlar yahut kendi dünyasının gerektirdiği kastı anlar. Fark etmez. Söz muhatabını bulur. Muhatabı olmayanın sözü olur mu?

Bundan sonra neler anlatacağım düşüncesi ‘yarın ne olacak’ sorusuna benziyor. Bilmiyorum. Kanımca anlatılması gerekenlerin anlatılabilir kısmını anlatabildiğim kadarıyla, diyebilirim belki. Kime ve ne haddime diyen bir ses yankılanabilir ardından zihnimde. İkinci bir ses ise şunu söyler ısrar ve huzurla: Her şeyin bir sebebi vardır. Hiçbir şey zayi olmaz ve söz, muhatabını muhakkak bulur.

İki dilde yazabilmek yazara ne gibi avantajlar sağlar sizce?

Menziller inanılmaz bir genişlemeye uğruyor. Bazen Almanca düşündüğünüz bir durumu Türkçe kaleme alıyorsunuz. Ya durum kabına sığamayıp kendini aşıyor yahut bambaşka bir istikamette kendini buluyor. Tam tersi de olabiliyor fakat her halükârda yazarın kapsayabileceği alan genişliyor. Seçenek çoğu zaman özgürlüğe delalettir, birden fazla dilde

Yazılarınızı Türkçe değil de yaşadığınız ülke dilinde yazmış olsaydınız sizce aynı duygu ve düşünceleri aktarabilir miydiniz?

Kanımca insan, kullandığı her dille kendine farklı bir dünya katıyor. Her dil ona başka bir dünya kurduruyor, dolayısıyla söyleyecekleri kullandığı dilde kurduğu dünyaya göre şekilleniyor, karaktere ve kimliğe bürünüyor.

İnsan ve dil süregelen karşılıklı bir bağımlılık altında evrilmiştir. Biri diğerine galip gelemmez: Yerli yerinde kullanılmayan kelime eskir, yeterince susup kararınca konuşmayan toplumsa dilini yitirir. Velhasıl, bir yazı başka dilde aynı duygu ve düşüncelere vesile olabilir fakat bir kelime de aynı ruha, aynı karaktere sahip olamaz. Gönül kelimesini tercüme etmeye çalışırken girdiğimiz çıkmaz bu durumun yalnızca bir örneği.

Dolayısıyla şartlara, bağlama ve meselenin esaslarına göre bir konu, belirli bir dilde diğerlerine göre daha sarsıcı bir etki yaratabilir. Hâkim olduğum her dilde yazıya dökmek isteyeceğim dertler olduğu gibi, A konusunu Türkçe yazma ihtiyacı duyarken B konusunu Almanca yahut İngilizce kaleme almak isteyebilirim. Örneğin ırkçılığı failine anlatmak dürtüsü bu meseleyi ırkçılığa uğranan dilde yazmayı gerektirecektir.

Dürtü konuyu, konu dilini, dil ise muhatabını seçiyor ve bu çoğu zaman bilinçli bir seçim olmuyor. Söz, muhatabını bulduğu gibi, birincil dilini de kendi kendine buluyor.

okuyup yazabilmek bir yazarın hareket alanı ve muhayyilesine paha biçilemez bir özgürlük sağlıyor.

Bunu özellikle Almanca bir şiir ve tercümesini okuduğumda fark ediyorum. Tercümenin iyi veya kötü olmasından öte bir soru bu: Bir Rilke şiiri tercüme edildiğinde hâlâ Rilke’nin şiiri midir? Ve ben Rilke’yi okuyabildiğim için nasıl şükredebilirim?

Diasporada yaşayan Türklerin edebiyat, sanat ve düşünceyle ilişkilerini gözlemlerinizden yola çıkarak anlatabilir misiniz?

Hepimiz bir şeylere hasret yaşıyoruz. Bir ülkeye, bir insana, bir duyguya, anlaşılmaya, geçmişe, yeşile... Hangisi olursa olsun, hasret duyulanla ilişkilendirilen (hatta ilişkilendirilmeyen) her şey de o özlemle yoğunluyor, o eksikliğin üzerine bina ediliyor, sesleniş ve serzenişler hep ona oluyor. İnsan özlem duyduğu şeye yoğunlaşıyor. Dinlediği müzik, okuduğu kitap, izlediği film... düşünce yapısına kadar her şey buna endeksleniyor.

Yurt dışında yaşayan toplumlar için ülkeye duyulan hasret ilk iki kuşakta daha yoğun olabilir. Üçüncü kuşaktaysa özleminden ziyade kendini arama çabasına dayanıyor edebiyat, sanat ve düşünceyle kurulan mevcut ilişki. Kimlik ve aidiyet soru(n)ları tarafınca tetiklenen kendini arama çabası ve belki de bu vesileyle varılan asıl arayışın yemyeşil patikaları onlar.

İlk yazma deneyiminizi anlatır mısınız? Sizi, elinize kâğıt kalem almaya ya da klavyeye geçip sözcükleri sıralamaya iten ne oldu?

Ben yazmaya çok küçük yaşta günlüklerle başladım. 7-8 yaşlarımdan bahsediyorum. Okuma yazmayı söktüğüm gibi başlamışım sanırım. Tabii bu yazılar gün geçtikçe bir karakter kazanmaya başladı. Çocuk Eslem'e sorsak nereden esti de eline kâğıt kalem aldın, eğri büğrü ilkökul yazınla neden bölük pörçük cümleler kurmaya kalktın diye; büyük ihtimalle susar, bir sebebi mi olmalıydı diye düşünür. Etrafımda gördüğüm bir alışkanlık değildi günlük tutmak. O sebeple kaynağını mefhumun kendisinde görüyorum. Yazmakta. Elime kâğıt kalem aldığım ilk anı düşünüyorum, arıyorum fakat bulamıyorum. Sanki hep öyleymiş gibi bir his. Nasıl kendimi bildim bileli gün doğuyor ve batıyorsa, nasıl sular tersine akıyor ve ateş düştüğü yeri yakıyorsa benim de elimin altında hep kâğıtla kalem varmış gibi.

Yine de sebebini sorguladığımda günlük tutmanın ekseri gayesi çıkıyor karşıma: (kayıp gideni) tutmaya çalışmak.

Ve bir kez daha görüyoruz ki: Dil, bize zannettiğimizden çok daha fazla şey söyler. Etimoloji toplumsal bir hazinedir. Sebep sonuç ilişkileri, tarihî, psikolojik, felsefi... Birçok sorunun cevabı dilde yatar. Yeri gelir dil, insana insanı anlatır zira boş yere "günlük tutmak" demiyoruz.

Diasporadaki Yazarlarla Söyleşi -2

Fatma Türk

1

Yurt dışında doğup büyümüş bir yazar olarak Türkçe yazma duyusunu nasıl tarif edersiniz?

Aslında yurt dışında doğup büyümedim, doğum yerim Ankara. Almanya'ya geldiğimde 13 yaşındaydım, o gün bugündür de Mannheim'da yaşıyorum. Türkçe yazma duyusuna gelince; cevap sorunun içinde saklı gibi, yazmanın duyguyla bir alakası olduğunu düşünüyorum. İnsan hangi dilde düşünüyor ve hissediyorsa dışarıya yansıyan davranış ya da eylem türü de muhakkak o dilin çevresinde bir şeyler üretiyor. Benim de öncelikli tercihim Türkçe yazmak çünkü Türkçe düşünüyor, Türkçe hissediyorum, kendimi Türkçe daha iyi ifade edebildiğime inanıyorum. Dilimizin doğru kullanılmasını fazlasıyla önemsiyor, küçük küçük adımlarla da olsa gramer bilgilerimi pekiştirmeye çalışıyorum. Yalnız şunu belirtmekte fayda var, Almanca diline de aynı ilgi ve özeni gösteriyor, konuşup yazarken dilin gerektirdiği kuralları gözetmeye gayret ediyorum. Bütün dillere aynı hassasiyetle yaklaşmanın önemli olduğunu düşünüyorum.

2

Yabancılar Dairesi kitabınızda diasporadaki Türklere dair hangi temaları öncelediniz? Neden?

Kitaba adını veren “Yabancılar Dairesi” isimli öykü, yabancıların bekleme salonunda ve memurların karşısında yaşadığı gerginliği, köşeye sıkışmış ruh hâlini yansıtmaya çalışan bir öykü. Yalnız yetişkin gözüyle değil de bir genç kızın gözünden aktarılmış bir hikâye. Çocukların maruz kaldığı gerilim, omuzlarındaki o görünmez yük beni hep çaresiz hissettirmiştir. “Ö-H-Ü” isimli öyküde havaalanındaki Alman memurların soğuk tutumlarını, yolcuların yaşadığı stresli anları işlemeye çalıştım. “Yüzükten Mezar” isimli öyküdeyse ölüm temasını ele aldım. Bir Almanın ölüme ve defin işlemlerine yaklaşımını, dünya-ahiret düşüncesini irdelemeye çalıştım. “Kanguru Yorgunluğu” öyküsünde de huzurevindeki yaşlı kadınların penceresinden bakarak onların yalnızlığını, anılarıyla hayata tutunma kavgalarını ele almak istedim. “Cennetten Gelen Davetiye” isimli öyküde gurbet sebebiyle ayrı düşen çiftlerin birleştikleri zaman yaşadıkları sorunları, aralarına giren uçurumları gündeme getirmeye çalıştım. “Güneşin Saçları” adlı öykünün ise benim için çok özel bir yeri var. Hem kitabımı hem de bu öyküyü asla unutmayacağım öğretmenim Irina Kocher’a ithaf etmek istedim. Aynı zamanda 3 Şubat 2008 yılında Ludwigshafen’de yanarak hayatını kaybeden vatandaşlarımızın anısına kaleme aldığım bir öykü. “Yarım Kasnak” isimli öyküde de yine bir ölüm teması var, yalnız başına sona eren hayatlar, günümüz insanının iş yoğunluğu sebebiyle sevdiklerini erteleme konusuna inceden gönderme yapmaya çalıştım. “Misina” adlı öyküde de Almanya’ya gelen yabancı çocukların, dil öğrenirken

yaşadığı sorunlara, zorluklara yer verdim. Bir çocuğun uyum sağlamak adına gösterdiği çabayı, başka bir çocuğun adapte olamayışını, yeni düzene uyumlanamayıp ayaklanışını anlatmak istedim. Diğer öykülerin konuları ise oldukça değişken; Batı ve Doğu arasında gidip gelirken efsanelere, insanın çeşitli ruh hâllerine özellikle değinmek istedim. Türk mitolojisi ve folklorik öğeler de son derece ilgimi çekiyor, mirasımıza sahip çıkmak adına ileride kaleme almak istediğim farklı konular var. Bunu biz yapmazsak başkaları çıkıp üstüne konabiliyor ya da en kötüsü, sözden ve yazıdan düşen her şey bir gün mutlaka unutulmaya mahkûm oluyor.

3

Yazılarınızı Türkçe değil de yaşadığınız ülke dilinde yazmış olsaydınız sizce aynı duygu ve düşünceleri aktarabilir miydiniz?

Almanca yazmayı pek düşünmedim doğrusu. Eğer akademik bir yazı kaleme almıyorsak, yazdığımız metinle ister istemez duygusal bir bağ kuruyor, kâğıda döktüklerimizi en derinlerimizde hissetmek istiyoruz. O yüzden Türkçe yazmayı tercih ediyorum. İkinci dilde mutlaka yazdıklarımızın bir tarafı eksik kalırdı diye düşünüyorum. Aynı his ve düşünceleri birebir aynı şekilde iletmek mümkün olmayabilir, muhtemelen daha farklı duygu durumları sıvrilerek ön plana çıkacaktır. Tabii ki bu da ayrı bir kazanç olarak görülebilir. Almanca şiirleri çevirirken büyük keyif aldığımı gözlemliyorum. Şiirin sesini Türkçede yakalamaya çalışmak, tınısını bozmadan onu yepyeni bir dile kazandırmak bana müthiş heyecan veriyor. Tıpkı bir çocuğun Lego parçalarını birleştirmesi gibi, kelime kelime dizelerle boğuşuyor, onları dilimize monte etmeye çalışıyorum. Yorucu olduğu kadar zevkli ve eğlenceli bir iş. Sonuç odaklı değil de süreç odaklı çalıştığımız takdirde yazı ve edebiyatın bize çok şey katacağına inanıyorum.

4

İki dilde yazabilmek yazara ne gibi avantajlar sağlar sizce?

İki dilde yazabilmek büyük bir zenginlik. Kişi her iki dile de yeteri kadar hâkimse mutlaka bunu değerlendirmelidir. Zayıf olduğu yerleri güçlendirmeli ve mümkün mertebe yelpazesini genişletmeye çalışmalıdır. İki dilde yazarak iki kültüre de eşit şekilde hitap edebilme fırsatı yakalarız. Çift koldan ilerleme şansı, yazarın entelektüel görüşünü büyütüp beslerken okura da muazzam bir veri sunar. Batı ve Doğu’yu anlama hususunda birden fazla dile başvurma imkânı oldukça avantajlı sayılabilir. Çift veya çok dilliliği özellikle kaynaklara ulaşma açısından küçümsenmeyecek bir üstünlük olarak görüyorum.

5

Diasporada yaşayan Türklerin edebiyat, sanat ve düşünceyle ilişkilerini gözlemlerinizden yola çıkarak anlatabilir misiniz?

Nedense bu soru bende “Varoluşçuluk” felsefesiyle ilgili birtakım düşünceleri çağırttırdı. Kendi değerlerimizi oluşturmak ya da mevcut değerlerimize sahip çıkmak, geleceğe yönelik iz bırakma arzusu çoğumuzu harekete geçiren güçlü bir argüman. İnsan nerede olursa olsun bireysel ve toplumsal varlığının altını çizmek ister. Diasporada bu istek ikiye katlanır çünkü iki ülke arasına sıkışmış bir ruh hâli çıkar karşımıza. Bu da insanın, daha fazla ses çıkarmak istemesi, varlığını belli etmek için daha kalın konturlara ihtiyaç duyması anlamına gelir. Diasporada yaşayan Türkler, monoton sistemin kurbanı olmamak adına birçok alanda sosyal ağlar oluşturmuştur. Sayamayacağımız kadar fazla dernek, çeşitli çalışmalarla kültürel değerleri nesilden nesle aktarmak için uğraş vermekte, dil, düşünce, kültür, sanat kavramlarını yeşertmek adına birbirinden farklı etkinlikler düzenlemekte. Örneğin; Türk tiyatrosu, halk/sanat müziği korusu, envaiçeşit spor kulübü ve benzeri topluluk dilimizi, kültürel mirasımızı yaşatmak adına haftanın belli

belli günlerinde bir araya gelmektedir. Bana göre diasporada sanatsal anlamda bir şeyler üretebilmek için yerleşik duruma geçmiş olmak önemli ve gereklidir. Oturmuş bir düzen, asgari bir huzur ortamı sağlanmış olmalıdır. Ancak kendini güvende hisseden biri içindekilere kulak verebilir. Bu sebeple sağlam temelli bir zemin elzemdir. Sürekli hareket hâlindeyken yoğunlaşmak ve ürün vermek kolay olmayacaktır.

6

Öykü yazmak sadece bir dil ve sanat işi midir? Neden yazıyorsunuz? Okurlarınıza neden hikâyeler anlatıyorsunuz? Bundan sonra neler anlatacaksınız?

Öykü yazmak sadece bir dil ve sanat işi değildir. Her öykünün beslendiği bir konu, olay ya da fikir vardır. Bana göre yazdığım metinlerin bir derdi, bir sorunsalı olmalı. Herhangi bir olgu veya düşünceye farklı perspektiflerden yaklaşarak yeni kapılar açabilmeliyim. İlle de mesaj verme dürtüsüyle hareket etmekten ziyade okurun hayal dünyasını tetikleyerek ona yeni pencereler sunabilmeliyim. Etrafımızda binlerce hikâye akıp giderken bazen arada kaynayan, üzerinde durulmadan unutulmuş olaylar yaşanabiliyor. Ancak bu olay veya konular bir öyküde işlendiği zaman durup dururken parlamaya ve kendini göstermeye başlıyor, işte beni cezbeden ve harekete geçiren kısım da burası! Dil becerisi ve sanat işçiliği, öyküyü estetik açıdan yükselterek etkisini artırıyor. Benim neden yazdığımı gelince; çok sık söylemek ve altını çizmek istediğim şeylerle yüz yüze geliyorum. Onları paylaşmak, aktarmak beni hem heyecanlandırıyor hem de mutlu ediyor. Ayrıca iletişim yöntemlerinden en kuvvetli ve en etkili olan hikâye anlatmak olduğunu düşünüyorum. Kurgulanmış metinler zihinlerde daha kalıcı oluyor. Princeton Üniversitesi psikoloji bölümünden Dr. Uri Hasson bu durumu “senkronize” olmak diye adlandırmış. Bir şeyin hikâyesi anlatıldığı zaman, dinleyenler de senkronize olup aynı şeyleri hissetmiş. Bence bu herkesin elde etmek isteyeceği muazzam bir başarı olabilir. Sırf bunun için bile yazmak çok güzel.

7

İlk yazma deneyiminizi anlatır mısınız? Sizi, elinize kâğıt kalem almaya ya da klavyeye geçip sözcükleri sıralamaya iten ne oldu?

İlkokul yıllarında “Oyuncak” isimli bir şiir yazdığımı anımsıyorum ama hayal meyal. İçerik zihnimden maalesef tamamen silinmiş. Kalem kâğıdı her zaman çok sevmişimdir, çeşit çeşit defter koleksiyonum vardır. Kırtasiye, kütüphane, sahaflar her zaman en sevdiğim mekânlar arasında olmuştur. Ayrıca yazılmış onca sayfanın müthiş bir enerji kaynağı olduğunu düşünüyorum. Kitapları yazan, okuyan, şöyle bir kapağını aralayıp geçen herkesin o sayfalara kendi enerjisini bıraktığına inanıyor ve bazen de o enerjinin peşine düşüyorum. Her kitabın ve her satırın bir okunma zamanı olduğuna inanıyor, zaman zaman doğru kitabın kapımı çalmasını bekliyorum. Okumadan yazılmayacağını biliyor, bundan dolayı iyi kitaplar okuyarak yazın serüveni desteklemeye çalışıyorum. Şu hayattan geçip giderken durmaksızın akan nehre oltayı daldırmak ve oradan bir şeyler yakalayıp yazmak bence müthiş heyecan verici ve tutku dolu bir uğraş. Bazen bir imge veya bir olay ruhumuzu alıp bambaşka diyarlara taşır, eğer bu hissi ustaca kâğıda dökmeyi başarabilirsek okur da bizimle birlikte aynı heyecanı, aynı duyguyu paylaşır. Bence satırlarda buluşmak ve paylaşarak çoğalmak eşi benzeri olmayan muhteşem bir duygu. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığının sunduğu imkânlar olmasaydı muhtemelen edebiyatla yakınlaşmam epey zaman alacaktı. O sebeple müteşekkirim. “Söz gider, yazı kalır,” sloganıyla katıldığım yarışmadan bir kitapla çıktım, başarı Allah’tandır zira Allah’tan olmayan hiçbir şey yoktur. Bize düşen çalışmak, çalışmak...

Emine Doğrul

Bir

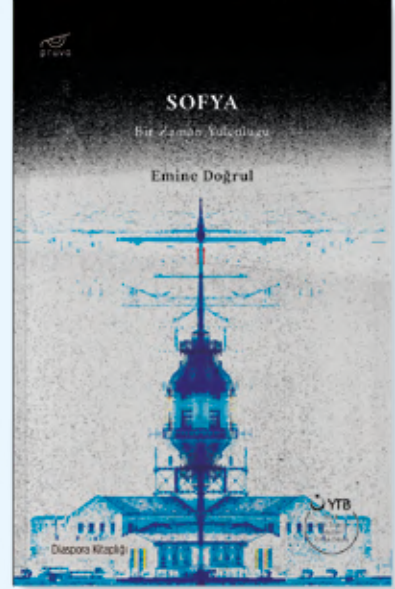
Yurt dışında doğup büyümüş bir yazar olarak Türkçe yazma duygusunu nasıl tarif edersiniz?

Türkiye’de doğdum ve çocukluğumun bir kısmı orada geçti, belki de bu yüzden Türkçe her zaman hissiyatımı dile dökmek için kullandığım dil olmuştur. Dolayısıyla ruh dünyasının bir nevi ifşası olan edebi yazma eyleminde Türkçe bana kendimi daha iyi ve daha özgür hissettiriyor.

iki

Sofya kitabınızda diasporadaki Türklere dair hangi temaları öncelediniz? Neden?

Sofya’nın, daha doğrusu ailesinin bir diaspora geçmişi var ve bu hayatlarını belirgin bir şekilde etkilemiş, hatta seçimlerini daima sorgulatmış. Benim için önemli olan sürekli kendini anlatma gereksinimi duymanın ne kadar hayat kalitesini ve ruh dünyasını etkilediğini vurgulamaktı. Belki de bu yüzden Sofya Almanya’da değil de Üsküdar’da yaşıyor, buna asıl anlatmak istediklerimi dile getirmek için uyguladığım bir zihinsel kaçış diyebiliriz sanırım.

üç

Yazılarınızı Türkçe değil de yaşadığınız ülke dilinde yazmış olsaydınız sizce aynı duygu ve düşünceleri aktarabilir miydiniz?

Almanca benim için fazlasıyla bilimsel bir dil, özellikle son yüzyılın şekillenmesine yön vermiş bilim insanlarının bu dili kullanmış olması ve bunu sanatsal bir estetikle sunmuş olmaları beni daima çok etkilemiştir. Örneğin Heisenberg’in sağlığı için gittiği bir adada Goethe’nin Faust eserini ezberlerken kendi izafiyet teorisini geliştirmesi sanat ve kâinat ikilisinin nasıl sarmal bir ilişkide olduğunu gözler önüne koyuyor bence. Bu olayın ruhumda bıraktığı etki belki N.F.K. in Çile’sinin bıraktığı etkiyle yarışabilir. Kısacası şöyle söyleyeyim evet aynı duygu ve düşünceleri iki dilde de aktarabilirdim belki ama sonuçta ortaya çıkan şey aynı olmazdı.

dört

İki dilde yazabilmek yazara ne gibi avantajlar sağlar sizce?

Bir lisan bir insan derler ya hani ben onu biraz farklı kullanıyorum. Bir dil binlerce yeni insan, yani her dil yeni bir ufuk ve ulaşılacak yeni insanlar, dünyanın dokunabildiğiniz yeni bir kısmı demek.

beş

Diasporada yaşayan Türklerin edebiyat, sanat ve düşünceyle ilişkilerini gözlemlerinizden yola çıkarak anlatabilir misiniz?

Açıkçası bu konuda çok yeni ve henüz başlarda olduğumuzu düşünüyorum. Aslında çok şaşılacak bir durum da değil bu. İlk gelen nesil ve ardı Maslow piramidindeki ilk basamakları dahi tatmin edememişken kendilerini bir hayat mücadelesinin içinde buluverdiler ve birkaç istisna hariç, tabii ki bu alanda çaba sarf etmediler, edemediler. Hâlbuki hayatlarının ne kadar sanatla bezenmiş olduğunu; mektuplarıyla, şiirleriyle, türkülerıyla biz yıllar sonrasında gözlemleyebiliyoruz. Fakat şimdi bir kalıcı olma gayesi, bir kimlik inşası hatta özgüven oluştu zihinlerde. Olduğumuz gibi bilinmek, edebiyatta, sanatta, fikirde yer edinmek ve derdimizi anlatabilmek istiyoruz. Sanırım ontolojik bir sorunsalın ilk sorularını sormaya başladık Avrupalı Türkler olarak, kendimiz açısından en azından.

altı

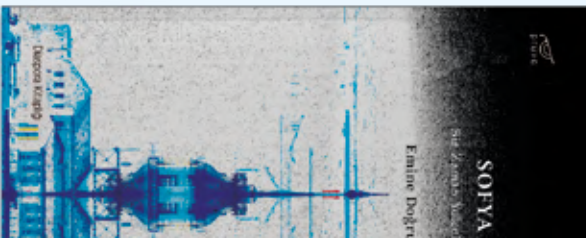
Öykü yazmak sadece bir dil ve sanat işi midir? Neden yazıyorsunuz? Okurlarınıza neden hikâyeler anlatıyorsunuz? Bundan sonra neler anlatacaksınız?

Benim için yazmak her şeyden önce ilhamla olan bir şey. Bir konu üzerinde yoğunlaştıktan sonra zihinde çakan şimşeklerin kâğıda dökülüşü. Bir keresinde düşünmekle alakalı yoğunlaşırken Montaigne'nin denemelerini tamamen dinlemiş ama sonunda sadece yarım sayfa bir yazı yazabilmişim ama en sevdiğim yazılarımdan biri, her cümlesinde başka bir düşünce gizli. O şimşekler çıkmadan yazmak benim için hayli güç, hatta bir iş. Bu hissi tarif etmek çok zor sanırım. Yazdıklarımı okuduktan sonra o insan derinlere dalıp tefekkür edebiliyorsa ruh dünyasında bu benim için en büyük mutluluk. İlerisi için düşündüğüm birkaç ufak şey var; öncelikle tabii ki Sofya'nın devamını yazmak istiyorum, bir de başladığım diasporada yaşayan çocuklara özel yazılmış bir kitap serisi var kültür ve anlayış farklılıkları üzerine. Bakalım, zaman ne gösterecek.

yedi

İlk yazma deneyiminizi anlatır mısınız? Sizi, elinize kâğıt kalem almaya ya da klavyeye geçip sözcükleri sıralamaya iten ne oldu?

Edebiyatla ilk tanışmam Nevin teyzem sayesinde oldu. Yanlış hatırlamıyorsam lise öğrencisiydi ve babam Almanya'da olduğu için annem yalnız kalmasın diye sıkça bizde kalıyordu. Sesli sesli şiirler okurdu yanımda, belki bize bile değil kendi kendine. Biliyor mu bilmem ama "Sürgün Ülkeden Başkentler Başkentine" şiirini o okurken ezberlemiştim 8-9 yaşlarındayken. O zamanlarda başlamıştım yazmaya ilk şiirimle.

Elif Neslihan Güney

Yurt dışında doğup büyümüş bir yazar olarak Türkçe yazma duygusunu nasıl tarif edersiniz?

Türkçe yazmak benim için çok keyifli. Her yazı yazdığımda Türkçenin özelliklerini keşfediyorum. Almancayla kıyaslamalar yapıyorum. Türkçe sevdiğim, öğrendiğim birçok dilden farklı. Evde ailemle genellikle Türkçe konuşuyorum. Bu yüzden hayatımda önemli bir yere sahip. Duygu ağırlıklı veya sanatsal yazıları Türkçe yazmayı tercih ediyorum.

Bir Bardak Su kitabınızda diasporadaki Türklere dair hangi temaları öncelediniz? Neden?

Öykülerimde arada kalmışlık, bir yerlere özlem, kimlik gibi temalara öncelik verdim. Bu konular sadece "Diaspora"da yaşayan "Türk"lerin konuları değil birçok mültecinin, Almanya'nın bir eyaletinden başka bir eyaletine göç edenlerin, yaşlıların, kısacası her insanın karşılaştığı duygular. Hayatın içinden gözlemlediklerimi aktarmayı önceledim.

Yazılarınızı Türkçe değil de yaşadığınız ülke dilinde yazmış olsaydınız sizce aynı duygu ve düşünceleri aktarabilir miydiniz?

Öykülerimi Almanca yazmış olsaydım aynı düşünceleri aktarabileceğimi düşünüyorum fakat aynı duyguyu aktarmakta sıkıntı yaşayabilirdim. Örneğin bir kitabın Almanca ve Türkçe tercümesini okuduğumda da aynı duyguları yaşamıyorum. Bazen Almancası bazen de Türkçesi daha çok hoşuma gidiyor. Öykülerimi Almanca yazsaydım büyük ihtimalle farklı kurgulardım veya duyguları aktarmak için başka bir tarzda yazabilirdim.

İki dilde yazabilmek yazara ne gibi avantajlar sağlar sizce?

İki dile sahip olmak çok güzel bir duygu. Bazen bir cümle yazarken bunu Almancada nasıl ifade edebileceğimi düşünüyorum. Kelimeleri Türkçeye tercüme ettiğimde farklı bir ifade şekli ortaya çıkabiliyor ve öykünün diline zenginlik katıyor. İki dilde düşünüp bir dilde yazmak bazen zor da olsa çok özel bir durum. Yazılarım için gerek iki dilin özelliklerinden gerek Alman ve Türk kültüründen çok faydalaniyorum.

Diasporada yaşayan Türklerin edebiyat, sanat ve düşünceyle ilişkilerini gözlemlerinizden yola çıkarak anlatabilir misiniz?

Benim gözlemlediğim kadarıyla edebiyat ve sanatla ilgilenen çok az Türk var. Çoğu sadece okulda ödev olarak verilen kitapları okuyor. Kitap okumayı daha çok zahmet olarak gören birçok insan var. Belki de ilgilerini çekecek kitaplarla karşılaşmadıkları için veya aile ve çevrelerinden bu konu hakkında yeterince destek görmedikleri için de olabilir. Özellikle Türkçe kitap okuyanlar maalesef çok az. Bunun nedeni de Türkçeye karşı ilgili olmamaları veya yeterliliklerinin olmaması olabilir.

Öykü yazmak sadece bir dil ve sanat işi midir? Neden yazıyorsunuz? Okurlarınıza neden hikâyeler anlatıyorsunuz? Bundan sonra neler anlatacaksınız?

Öykü yazmak sadece dil ve sanat işi değildir. Etrafımızda olup biten olayları, tanıdığımız veya hayatımızda bir kez gördüğümüz insanları gözlemlemek de çok önemli bir unsur. Öyküler gerçek olaylardan beslenebilir fakat yazarın kurguladığı dünya ve karakterler, bunu okuyucuya nasıl aktardığı da büyük önem taşıyor. Gözlemleme yeteneği, kullanılan dil, kurgu ve öykü karakterleri de çok önemli.

Yazma nedenimi tam olarak ben de bilmiyorum. Kendimi yazarken buluyorum çoğu zaman. Aklıma takılan bir sözcük veya cümleyi, gözlemlediğim bir anı veya insanı yazıyorum ve bazen bunlardan bir öykü çıkıyor. Yazarken bir olaya başka pencerelerden bakma şansım oluyor. Bu yüzden de insanları ve olayları daha iyi anlamak için yazmayı önemli buluyorum.

Bundan sonra da farklı konuları, karakterleri ve aklıma takılanları yazmak istiyorum.

İlk yazma deneyiminizi anlatır mısınız? Sizi, elinize kâğıt kalem almaya ya da klavyeye geçip sözcükleri sıralamaya iten ne oldu?

Küçüklüğümden beri günlük yazmayı severim. Kalem elime aldığımda önce gün boyunca yaşadığım iyi ve kötü olayları yazardım. Bu şekilde olaylar ve kendi hakkımda düşünmeye başladım. Bazen de çizdiğim resimlerin hikâyelerini yazardım. YTB'nin düzenlemiş olduğu yazarlık akademisi ve yarışmalar sayesinde bilinçli bir şekilde öykü yazmaya başladım.

Zeynep Zuhal Kılınç

1

Yurt dışında doğup büyümüş bir yazar olarak Türkçe yazma duygusunu nasıl tarif edersiniz?

Belçika'da üç resmî dil mevcut; Felemenkçe, Fransızca ve Almanca. Ben bu üç dili de öğrendim. Yaşadığım bölge Flaman bölgesi olduğu için ikinci ana dilim Felemenkçe oldu.

Bu dilin içinde doğup büyüdüm ancak Türkçe kadar kendimi ifade etmeme yardımcı olmadı. İnsanın kendi varlığını hissetmesi ve ifade edebilmesinin en temel faktörü şüphesiz dildir. Bu açıdan dil konusunda kendimi hangi dilde daha iyi ifade edebiliyorsam onun üzerine düştüm.

Ancak Türkçe evde her zaman ana omurgayı oluşturmuş olsa da kardeşler arasında Türkçe ve Felemenkçeyi mezcetip konuşuyoruz. Bu aslında diasporadaki çoğu Türkün yaptığı bir şey, yani kendi ana dilleriyle yaşadıkları ülkenin dilini birbirine karıştırarak konuşmak çünkü Felemenkçe, bir Türkün kendisini ifade etmesinde nakıs kaldığı bir dil.

Bu, o dilin kötü veya yerilmesi gerektiği anlamına gelmiyor ancak Türkçe mantığıyla yetişmiş gurbetçi çocukları olarak sizi anlatacak kelimeleri bulmakta zorlanıyorsunuz. Bu sebeple ben de kendimi "Türkçe"de buldum, kendimi "Türkçe"de ifade ettim.

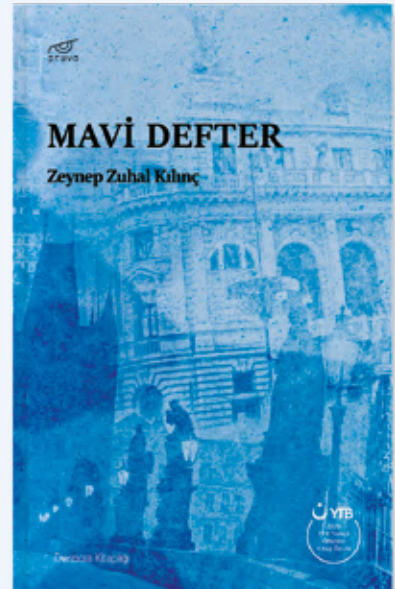
2

Mavi Defter kitabınızda diasporadaki Türklere dair hangi temaları öncelik verdiniz? Neden?

Öncelikle hikâyelerin çoğu yurt dışında geçmekle zaten diasporadaki Türklerin kendilerini Türkçe yazılmış bir eserde bulmalarına olanak sağladı.

Türkçe yazılan roman veya öyküler genelde Türkiye'de geçmekte, bu da diasporadaki bir Türkçe kendisini hikâyeye ait hissettirmiyor. Mavi Defter adlı öykümde Belçikalı bir hemşireyle hasta olan Michel'in hikâyesini yazdım örneğin. Diasporadaki Türkler bu isimlere ve yaşadıkları içsel sorgulamaya yabancı değil.

Yine diğer öykülerimde de genellikle insanın temel acılarını ele almaya çalıştım.

3

Yazılarınızı Türkçe değil de yaşadığınız ülke dilinde yazmış olsaydınız sizce aynı duygu ve düşünceleri aktarabilir miydiniz?

Türkçenin anlam bakımından ulaştığı derinliği Felemenkçede bulamadım, bu sebeple Felemenkçe çok yazı yazmadım. Lise döneminde Fransızca ve Felemenkçe şiirler yazıp okulun gazetesinde yayımlatmıştım. O sıralar yine Felemenkçe değil de Fransızca yazmanın benim için daha kolay olacağını biliyordum çünkü Fransızcanın gramatikal yönü Türkçeyle benzeşiyor ve bu da o dili öğrenme konusunda bana fayda sağlıyordu.

Ancak şunu ifade edebilirim ki şimdi Felemenkçe çok kitap okumaya yöneldim. Okuduğum türlerde felsefe ve tarih yoğunlukta. Bugün bu dili tekrar değerlendirdiğim zaman ben de öykülerimi Felemenkçe yazsam olur diyorum ama tabi yine de Türkçenin verdiği anlam derinliğinin olacağını sanmıyorum.

4

İki dilde yazabilmek yazara ne gibi avantajlar sağlar sizce?

Farklı dilleri bilmek demek farklı düşünme yetisine sahip olmak demektir. Bu, yazıyı zenginleştirmek anlamına gelir.

5

Diasporada yaşayan Türklerin edebiyat, sanat ve düşünceyle ilişkilerini gözlemlerinizden yola çıkarak anlatabilir misiniz?

Aklıma “Coğrafya kaderdir” diyen İbn Haldun geliyor burada çünkü yaşadığınız ülkedeki olanaklar gelişmenize müsaade etmiyorsa ne olursa olsun gelişemezsiniz.

Türkler ilk önce Almanya’ya geldi ve orada tabiri caizse bir medeniyet kurdu. Her geçen yılda bir taş eklediler bu medeniyet binasına. Dolayısıyla Almanya bu hususta diğer Avrupa ülkelerine göre daha önde oldu her zaman. Oradaki Türkler her açıdan bir kökleşme yaşadı; dinî, sosyal ve ekonomik açıdan bir kökleşmeden bahsediyorum.

Yani çok önceden beri Almanya’da tiyatro kursları, bağlama ve ney kursları, şiir yarışmaları, Türkçe kitapların olduğu kütüphaneler v.b. daha birçok kültürel gelişme söz konusuydu.

Oradaki etki diğer ülkelere, mesela benim örneğimde Belçika’ya yansıdı ve burada da birtakım sosyal ve kültürel faaliyetler yapılmaya başlandı ve birçok ülkede bu açıdan ilerlemeler görüyorum bu da beni çok sevindiriyor.

Özellikle sinema ve tiyatro alanlarına ilgi arttı, gençlerimizin buradaki üniversitelerde bu bölümlere daha cesur bir şekilde adımlar attığını görüyorum. Son zamanlarda Türk gençlerinin Felemenkçe kısa filmler, senaryolar ve romanlar yazdığına şahit oluyorum. Bugün buraya kadar gelindiye yarın daha güzel şeyler olacaktır diye inanıyorum.

Öykü yazmak sadece bir dil ve sanat işi midir? Neden yazıyorsunuz? Okurlarınıza neden hikâyeler anlatıyorsunuz? Bundan sonra neler anlatacaksınız?

Açıkçası ben sırf yalnızlıkla barışmak için yazıyorum. Buna elbette dil ve sanat meselesi de dâhil. Ancak toplumda kendi yansımamı göremediğim ve kendimi bulamadığım ve bunun da bir çeşit varoluş krizine sebep olduğu için, ilk etapta yazdıklarım sanattan ziyade felsefi ve dinî bir kişiliği bir yere oturtmak kaygısını taşıdı. Bunun da nihai sonucu yazmak oldu çünkü söylediklerimden çok yazdıklarım beni rahatlatı.

Bunun yanı sıra dünyada herkesin bir iz bıraktığına inanan biri olarak, ben de izimi bir hikâyeyle, bir cümleyle bırakmak istedim. Bazen bir yazarın bir cümlesiyle teselli buluruz, anlaşılmadığımızı düşündüğümüz demlerde bir cümleyle, “Birisi benim gibi hissetmiş, benim gibi düşünmüş.” diye düşünür seviniriz. Dolayısıyla hem kendim hem de aramayı kendine şiar edinen herkes için bir teselli ve şifa niyetiyle yazıyorum.

Bundan sonra da yazılarım bu minval üzerine olacak ancak insanoğlu değişime tabidir. Her zaman bu niyetle yazacağım diye bir şey de yok. Bazen deneme ve fikir yazıları da yazdım.

İlk yazma deneyiminizi anlatır mısınız? Sizi, elinize kâğıt kalem almaya ya da klavyeye geçip sözcükleri sıralamaya iten ne oldu?

Çocukluğumdan beri çevreme karşı hep duyarlı oldum. Bu duyarlılık beni çok fazla düşünmeye ve sonuç olarak da yazmaya yöneltti.

Lise çağlarımda defterlerime hep Türkçe aforizmalar ve şiirler yazardım. Yazının değerini önemsiyor ve arkadaşlarımla yazılar hakkında konuşmaya çalışıyordum ama bu her zaman olumlu bir sonuç vermiyordu çünkü Belçika’da Türkçe bir yazı o zamanlar çok ilgi görmüyordu. Bu sebeple kendimi çok yalnız hissetmiş ve bir günce tutmaya karar vermiştim.

O sıralar şiire çok meraklıydım, birçok şiir yazdım, tabi oldukça amatör şiirlerdi ama bunlar benim yazıya olan merakımı artırdı ve sürekli okumama vesile oldu.

Ayda yılda bir kere düzenlenen kitap fuarlarına giderdik, bu açıdan annem ve babama çok duacıyım çünkü bu fuarlar kitaplarla olan bağımı güçlendirdi. Orada yazarlarla tanıştık ve ben kendimi o insanlarda gördüm. Bütün bunlar yazıya ve yazın hayatına olan ilgimi artırdı.

Yanı sıra dile ve dil felsefesine ilgim hâlâ sürmekte, bu konular üzerine kitaplar okuyorum hatta Brüksel Üniversitesi (VUB) dil felsefesi bölümünde bir dönem dersler aldım.

Önümüzdeki yıllarda Felemenkçe de yazılar kaleme almayı düşünüyorum ama hikâye türünden değil, daha çok fikrî yazılar.

Bu açıdan gerek Türkçe gerek Felemenkçe yazı yazmak varoluşsal bir anlamlandırmayı ifade ediyor benim için ki hayatım sürekli bu merkezde dönüyor ve bu benim için hayatın heyecanı ve rengi demek.

Dilerim bu yazma heyecanı hiç dinmesin... Ve yazının rengi hayatımdan eksik olmasın...

Diasporadaki Yazarlarla Söyleşi -6**Ecem Tuba Hızarcı**

1

Yurt dışında doğup büyümüş bir yazar olarak Türkçe yazma duygusunu nasıl tarif edersiniz?

Çift dil konuşan çoğu kişinin yaşadığı bir durumu örnek alarak anlatmak daha kolay olabilir: sizin için çok önemli bir olayı veya duyguyu anlatmak isterken, o an konuştuğunuz dilden değil de ikinci dilinizden bir kelime aklınıza gelir, o an hızla konuştuğunuz dildeki kelimenin karşılığını ararsınız ama vaktin daraldığını hissedince kapana kısılmış gibi olursunuz. Bu durumda istediğiniz dili seçme imkânımız olmayabiliyor ancak yazarken, istediğim zaman Fransızca, istediğim zaman ise Türkçe yazma şansım var. Kendimi iki dile ve bu iki dile bağlı olan kültüre ait olmamı sağlıyor. İki dile sahip olmak bir bisiklet sürmek gibi, tekerleklerden biri patlarsa o bisikletle ilerleyemezsiniz. Türkçe yazmak benim için biraz Fransızca'yı bir süreliğine yan odada bekletmek gibi ama yine de kapımı açık tutuyorum, iki dil de istediği zaman içeriye girebilir çünkü hiçbir şekilde ikisinden birini susturamam, onları ayıramam. Türkçe yazmak benim için gerçekten bir dile bağlı olmanın kendi karakterimizi ve zihnimizi ne kadar etkileyebileceğini ve iki farklı yerde aynı anda olabilme ihtimalinin, iki dille sağlanabileceğinin farkına varmaktır.

2

Arafta Uçan Kelebekler kitabınızda diasporadaki Türklere dair hangi temaları öncelediniz? Neden?

İlk kitabımın beni en güzel şekilde ifade etmesi benim için çok önemliydi. Kitabımın ismi bence tam da yurt dışında yaşayan Türklere uygun, biz hep arada kalan ama iki dile de zihnimizin çoğu zaman gidip gelebildiği bireyleriz. Aynı anda iki farklı bölgede yaşıyoruz ve bu ikisini de birleştirip kendi dünyamız hâline getiriyoruz, iki dil arasında yeni bir hayal gücü doğuyor. Kitabımda bu farklı ülkelerde olmanın ne kadar da gerçeküstü diyarlar da olmakla benzer olduğunu ve iki dile olan bağımızı edebiyata nasıl yansıtabileceğimizi göstermek istedim. Bu hisleri paylaşabildim mi bilmiyorum ama gelecekte de bunun için çabalamak istiyorum. İki dile sahip olmak benim kimliğim ve her yazdıklarım zihnimden, yine kimliğimden bir parça. Farklı bir yönden, gerçeküstü türleriyle, gündelik hayatımızda karşılaştığımız olayları kendi açımdan, metaforlarla yazdım. Bu benim için çok önemli çünkü dünyaya bakışım da hep bu şekilde, hep bir düello var, Türkçe ve Fransızca arasında, gerçek ve hayal arasında.

3

Yazılarınızı Türkçe değil de yaşadığınız ülke dilinde yazmış olsaydınız sizce aynı duygu ve düşünceleri aktarabilir miydiniz?

Fransızca da yazıyorum ve bazen iki dilde yazdığım yazıları bir okur bakışıyla aralarında nerelerde farklılıklar olduğuna dikkat etmeye çalışıyorum. Önceden belirli duyguları belirli bir dilde daha yoğun hissettiğimi düşünüyordum ama sanırım bu, bu kadar basit bir mekanizma değil. Aynı duyguyu aktaran iki eserin birini Fransızca, diğerini Türkçe yazabilirim. Bence seçim, eserin, bazen fikrin zihnimizde ilk canlandığı anla, bazen de hikâyenin en akıcı olduğu dille alakalı. Örneğin, aklımda Fransızca bir fikir canlanıyor bazen ancak bir süre sonra devamını getiremiyorum, baştan başlayıp Türkçe düşünerek yazdığımda tüm olay örgüsü daha akıcı oluyor ve bu, tam tersi için de geçerli. Bu iki dilde yazarken aynı şekilde duygu ve düşüncelerimi aktarabildiğimi düşünüyorum ama her hikâyenin kendi dili var ve bence o dil, o hikâyeyi en güzel anlatan dil. Edouard Glissant, dillerin peyzajından bahsediyor, her dilin karşısında dünyanın ne kadar farklı görüldüğünü anlamak için gerçekten bunu düşünmek önemli, aynı peyzajı aynı ressamın gün doğumunda ve gün batımında boyaması gibi hayal edebiliriz. Her dilin kendi hayal gücü olduğunu düşünürsek dile göre bir hikâyenin ne kadar farklı olabileceğini anlamak kulağa mantıklı geliyor. İki dilde aynı hikâye çok güzel olabilir ama aktardığı duygular çok farklı da olabilir. Edebiyatta en çok sevdiğim “güçlerden” biri de bu.

4

İki dilde yazabilmek yazara ne gibi avantajlar sağlar sizce?

İki dilde yazabilmek ilk önce iki dilde düşünebilmek demektir. Durmadan iki dil arasında zihnimiz gidip geliyor, bu doğal olarak beynimizde farklı kognitif fonksiyonları aktiveleştiriyor. İnsanın kendi duygularının farkına varması çok zor bir süreç olabilir, iki dilde düşünmek ve yazabilmek bu anlamda kişisel olarak ve yazar kimliği olarak bizlere çok farklı kapılar açıyor. Yazarken her olayı iki dilde düşünmeye çalışıyorum, hangisinin daha çok hoşuma gittiğini ve bunun nedenlerini bulmaya çalışıyorum. Bir süre sonra bu

bir oyuna dönüşüyor, sağ kapı mı sol kapı mı? İki kapıda da farklı bir dünya beni bekliyor ve istediğim zaman bir kapıdan çıkıp diğerini kullanabiliyorum. Aynı anda okur olarak da aynı olayların farklı dillerde nasıl anlatıldığını görmemizi sağlıyor ve bunun yazma yolculuğumuzda çok önemli olduğunu düşünüyorum: farklı yollardan nasıl yazabileceğimizi ve düşüneceğimizi görebiliyoruz. Dilin esere kattığı bir güç var, bazen bir eser bir dilde diğer dile göre çok da büyüleyici olabiliyor.

5

Diasporada yaşayan Türklerin edebiyat, sanat ve düşünceyle ilişkilerini gözlemlerinizden yola çıkarak anlatabilir misiniz?

Diasporada yaşayan Türklerin edebiyat, sanat ve düşünceye olan bakışı son senelerde değişmeye başladı ve bu değişim hâlâ devam ediyor. İlk göç eden Türklerle, günümüzde burada doğup büyüyen neslin yaşam şartları, psikolojileri çok farklı. Diasporada yaşayan Türklerin çoğu aynı anda yaşadıkları ülkenin edebiyatıyla ve Türk edebiyatıyla tanışıyor. Bu, sanat ve düşünceler için de geçerli. İlk bakışta büyük bir farka yol açmıyormuş gibi gözükse de durmadan çift bir zihne sahip oldukları anlamına geliyor. Her eseri okurken, izlerken, düşünürken iki farklı gözlük kullanabiliyoruz ve bu algıları değiştiriyor.

Birkaç sene önce insanların hayatlarına sanatı, edebiyatı ve düşünceyi ön plana koymaları daha negatif karşılanabilirken artık bu daha çok bir zenginlik olarak görülüyor. Bir bireyin birçok ülke edebiyatına, sanatına ve düşünce yapısına bağlı olması kendi kişiliği ve psikolojisi için de gerçekten büyük bir deneyim. Bunun, bir insanın gelişimi için önemli olduğunun ve farklı bakış açılarına sahip olmanın bir insanın gelişiminde önemli bir etken olduğunun gitgide farkına varılıyor bence. Telve dergisinde bu kadar genç yazarın olması, bu kadar çok kişinin edebiyat, sanat ve düşünceye yakın olmasını görmek gelecek için umut verici. Bu dalarla ilgilenen kişileri destekledikçe devamının da geleceğine inanıyorum.

6

Öykü yazmak sadece bir dil ve sanat işi midir? Neden yazıyorsunuz? Okurlarınıza neden hikâyeler anlatıyorsunuz? Bundan sonra neler anlatacaksınız?

Buna cevap vermek daha çok deneyim ister diye düşünüyorum. Sadece bir dil ve sanat işi mi, yoksa bu iki maddeyle beraber yetenek de buna dâhil mi, emin değilim. Yazara göre cevabı değişebilecek bir mevzu olabilir ancak öykü yazmak için en önemli noktalardan biri farklı eserleri yazar gözüyle okumak ve onlardan ders çıkarmak bence. Öykü yazmak, kalemimizi geliştirmek için dilimizi eğitmemiz önemli. Yazarken hep öğrenmek gerekiyor. Yazının tüm detaylarına ulaşmak imkânsız olabilir ama yine de en önemlisi kalemimizi geliştirmek için çaba sarf ediyor olmamız.

Yazma sebebim ise günlük yaşantımda veya rüyalarımnda gördüklerimi, hissettiklerimi hayali dünyalara yerleştirip farklı bir şekilde aktarmak. Bu ilk başta kendime ve yaşadığım duygulara bir aynayla bakmamı sağlarken, aynı zamanda kendi düşüncelerimi, ilk bakışta hayal ürünü gibi duran olayları okurlara bir yapboz gibi sunmamı sağlıyor. Benden bağımsız birinin benim bilinçli, bazen bilinçsiz detaylarla yazdıklarını çok farklı şekillerde algılaması büyüleyici bir olay. Sanki her öykünün bir anahtarı ama farklı kapıları varmış gibi geliyor. Okurun algısına göre tüm hikâye değişiyor. Yazarken biraz olsun düşüncelerimi ve benim için önem taşıyan olayları, savunmak istediklerimi metaforlarla fantastik dünyalarda, gerçek dışı olaylarla anlatmak kendim ve okur arasında bir duvar olmasına rağmen, her an okurun ifade etmek istediklerini anlama olasılığına tutunuyorum. Bir duygumu, örneğin korkuyu, kendi hissettiğim şekilde acaba okura aktarabilir miyim düşüncesi, yazarken hep peşimde dolaşıyor. Yazıyla bu şekilde duygu aktarımı yapabilmek ilk önce bir okur olarak beni hayran bırakıyor, bunu yapma isteğim ise beni motive ediyor. Bir yazıyla, okur ve yazar arasında görünmez bir bağın olması çok değerli. Okurken daha az farkına varsak da gizli bir kelimeler dünyasında buluşuyoruz.

Bundan sonra yapacaklarımın çoğu rüyalarım başlıyor, hayal ettiğim başka dünyalar var ve onları realiteyle karıştırmaya devam etmek istiyorum an-

cak gelecek yazılarımda çoğunda neler olacağını ben de bilmiyorum, düşünceler sadece istediklerinde ortaya çıkıyor sanırım... Bazı fikirlerimin öykü için uygun olmadığını fark ediyorum ve onlar için daha farklı projelerim var. Fransızca olan yazılarıma da Türkçe de yer vermek istiyorum ancak bu düşüncümden daha da zor ve zaman alan bir çalışma. Hayal gücüm sönmediği sürece fantastik, korku ve gerçeküstü dallarından kopmak istemiyorum.

7

İlk yazma deneyiminizi anlatır mısınız? Sizi, elinize kâğıt kalem almaya ya da klavyeye geçip sözcükleri sıralamaya iten ne oldu?

Beni ilk yazmaya iten şey bazı hikâyelerin sonunu değiştirmek istemem ve kendi hayal gücümü daha gerçek bir hâle çevirmek istememdi. Bu ilk önce okumakla ve hikâyeler dinlemekle başladı. İlk yazılarımda sonunu beğenmediğim hikâyelerin devamını getirmeye çalıştım. Daha sonra ise yarım kalan rüyalarımın devamını yazdım ve yazdıkça başından sonuna kalemle, klavyeyle zihnimin nasıl farklı diyarlara yolculuk yapabileceğini gördüm. Zihnimde kurduğum gerçeküstü dünyaları, fantastik karakterleri yazıya döktüğümde tüm düşüncelerimin sadece bir hayal ürünü olmadığını, gerçek dünyaya bir kalemle bağlayabileceğimi anladım.

Belkıs Kılıç

BİR

Yurt dışında doğup büyümüş bir yazar olarak Türkçe yazma duygusunu nasıl tarif edersiniz?

Acımı da sevincimi de en samimi ve içtenlikle yansıttığımı düşündüğüm dil Türkçedir. Başka herhangi bir dilde acımın ve huzurumun zerresini dahi tarif edebilmemin imkânı yok. Ne kadar denesem de yüzeysel kalıyor. Başım ağrıyor derim, kendimi iyi hissetmiyorum derim ama hayal kırıklığımı, yürek sızımı, içimin parçalanışını, boşluk hissini ve mutluluktan yere göğe sığamayışımı nasıl yansıtabilir, nasıl tanımlarım bilemiyorum. Benim hislerim Türkçe. Hissedemediğimi tabii olarak tarif edemez ve yazamazdım. Türkçe, haykırmama müsaade eden tek araç. Türkçe, yazarak kendimi ifade edebildiğim ve benliğimi açıkça ortaya koyabildiğim tek dil. O olmasaydı kendimi nasıl yaşayan bir varlık olarak atfedebilirdim bilemiyorum. Belki de Türkçe olmasaydı, 'ben'den bahsedemezdim.

İKİ

Hücreden Sızan kitabınızda diasporadaki Türklerle dair hangi temaları öncelediniz? Neden?

Hücreden Sızan kitabının kitlesi diasporadaki Türkler değil, hiçbir zaman da o niyetle bir şey yazmadım. Ben insandan bahsediyorum; insanı ve insanlık hallerini önceliyorum. Eğer ki Hücreden Sızan'ın örneğin Almanca dilinde bir tercümesi olsaydı bunu okuyan Alman veya Avusturyalı da kendinden bir şey bulabilmeli, sonuç itibarıyla bu kitap onlardan da bahsediyor. Sırf diaspora Türkleri için yazılan eserlerin kendini kısıtladığına inanıyorum. Ben sınır tanımıyorum.

Ç

Yazılarınızı Türkçe değil de yaşadığınız ülke dilinde yazmış olsaydınız sizce aynı duygu ve düşünceleri aktarabilir miydiniz?

Aktaramazdım demek istemiyorum, kendi hakkıma girmek istemem. Uzun bir çalışmanın ardından pekâlâ mümkün olabilirdi. Belki de en fazla Türkçeye yakın bir aktarım olabilirdi. Denemek gerekir.

DÖR

İki dilde yazabilmek yazara ne gibi avantajlar sağlar sizce?

İki dilde yazabilmenin yazara başta dil üzerine düşünmesini sağladığı kanaatindeyim. Bu dillerin ortak yönleri ve farklılıkları nedir? Gramer bu dillerde nasıl işler? Cümle yapıları nasıldır? Yazar bu gibi sorulara yoğunlaşabilir ve dil bilgisini bu yönde geliştirebilir. Olaylara farklı çerçeve ve bakış açılarından bakmasını da pekâlâ sağlar. Bir diğer yandan da sınırsızlığı keşfedebilir. İstedikini istediğin dilde dilediğin yazabilirsin ve kimse de yazdığının yanlış olduğunu iddia edemez. Yazar dilleri ne kadar iyi tanıyorsa yazıda da o kadar çok esneklik gösterebilir. Diller yazara bir karakter katar; öznel ve eleştirilemez bir karakter.

B E N

Diasporada yaşayan Türklerin edebiyat, sanat ve düşünceyle ilişkilerini gözlemlerinizden yola çıkarak anlatabilir misiniz?

Bana öyle geliyor ki bir tarafta yazmaya, okumaya, üretmeye epey meraklı ve tutkulu bir kitle var, bir diğer taraftaysa edebiyattan ve sanattan anlamayan, anlamak istemeyen ve ilgi duymayan bir kitle mevcut. İki kesim de iki zıt uçta yaşıyor. Örneğin tanımadığınız bir Türk ile sohbet etmeye başladığınızda ya çok iyi bir okur ve düşünür olarak karşınıza çıkar ya da ne Tanpınar'ı, Peyami Safa'yı tanıır ne de belleğinde herhangi bir şiir bulundurur. Ben orta hallisini henüz tanıma fırsatı bulamadım.

A L T I

Öykü yazmak sadece bir dil ve sanat işi midir? Neden yazıyorsunuz? Okurlarınıza neden hikâyeler anlatıyorsunuz? Bundan sonra neler anlatacaksınız?

Dil bilgisi elbette öykü yazmak için önemli bir faktör ama öykünün bir derdi olmadan iyi bir dille kaleme alınmış olsa da yüzeysel kalacağı fikrindeyim. Benim derdim insanların bilinçli ve bilinçsiz bir şekilde takındığı davranış biçimleridir. Okurlarımın ilgisini sosyal hayatta pek önemsenmeyen, göz ardı edilen ve küçümsenen insani hallere çekmek istiyorum. Yolda tekmelenen bir kedi yavrusu, komşuya esirgenen bir tatlı söz, başı sıvazlanmayan bir evlat, empati kurulamayan bir mahkûm, anlaşılmaya hasret bir eş vesaire. Bu örnekler herkesin bildiği, ama kimseinin üzerinde açıkça konuşmadığı ve konuşmaya değer bulmadığı toplumsal konular. Ama hakikatte hayatımızı, yaşantımızı ve ilişkilerimizi büyük ölçüde şekillendiren davranışlar. Toplum olarak bunların farkına varmadan ilerlememiz mümkün değil. Ben bu küçük ama müthiş önem arz eden detayları öykülerime nakşetmek istiyorum. Bu sebepten kaleme aldığım öyküler okurlarıma mutlaka kendi yaşamlarına dair bazı şeyleri anımsatsın istiyorum. Var olan ama yokmuşçasına yaşanan insan ilişkilerindeki tutarsızlıkları ve sorunları insanların bilinçaltından kurtarıp gün yüzüne çıkarmaya çalışmayı kendime dert ediniyorum. Tabi bunları edebi bir dille ve öykünün sınırları içinde yapmaya çalışıyorum. Bundan sonra da sosyolojik yanı sıra psikolojik faktörler üzerinde daha fazla yoğunlaşıp öykülerin karakterlerini bu yönde şekillendirmek istiyorum. Günlük hayattan kesitler sunan ve insanlığın hâlini anlatan durum öykücülüğüne bu yönde devam edeceğim.

YE T

İlk yazma deneyiminizi anlatır mısınız? Sizi, elinize kâğıt kalem almaya ya da klavyeye geçip sözcükleri sıralamaya iten ne oldu?

Yanılmıyorsam eğer yazabildiğimi ve yazarak ufak da olsa bir başarı elde edebileceğimi ilk defa ilkokul öğrencisiyken fark ettim. Yazılı sınavlara annem hazırlardı beni. Bütün yazılı sınavlarda elde ettiğim notlar da bir nevi annemin elde ettiği notlardı. Aldığımız en iyi not genelde üçtü. O ne dediyse yazdım. Yazma dediklerini lügatimden çıkardım. Yine bir sınav haftasıydı. Almancadan yazılı olduğumuz bir haftaydı. Annem yoğunluğundan dolayı benimle çalışma vakti bulamadı ve beni sürekli erteledi ta ki sınavdan önceki geceye kadar. Bütün gün eteklerimde dolaştım ‘Anne, sınava çalışmamız gerek’ diye. O akşam da annem yakınımızın bir düğününe gidecek ve beni abim ve ablama emanet edecekti. ‘Gitme, Schularbeit’a çalışmamız gerek!’ Onlarca kez tekrarlamış, hatta sinirden ağlamıştım annemin düğünü kızının okul başarısından daha çok önemsemesini. Kendi başıma çalışmam gerektiğini söyledi. Nasıl çalışacağımı bilmediğimi söyleyince de ‘Bir hikâye yaz işte!’ diyerek beni geçiştirdi ve evden çıktı. Ne hikâyesi yazacaktım ki? Ne için? Böyle mi çalışılıyor sınava yani? Bu tür sorularla boğuştuğumu çok iyi hatırlıyorum. Bir odalı evde yaşıyorduk. Abim ve ablam salonda televizyon izledikleri için mutfakta bir başıma oturmuş ne yazmam gerektiğini düşündüm. Sarı saçlı, mavi elbiseli öksüz bir prenses. Sarayda doğmuş büyümüş, lakin sarayın dışına hiç adım atamamış şimdiye kadar. Babası, annesinin ölümünden sonra kızını da kaybetme korkusundan onun hiç dışarıya yani yabana ve bilinmezliğe çıkmasına müsaade etmemiş. Bir gün bu kız ne yapıp edip saraydan çıkmış ve ilk defa gördükleri karşı-

sında hayretlere düşmüş; kuşlar, bayırlar, çeşit çeşit çiçekler, sınırsız gökyüzü. Bunların hiçbirini daha önce görmemiş ve tanımamış. Upuzun ve rengarenk çimenlerde dolaşırken aniden yağmur yağmaya başlamış ve prenses ne yapacağını bilememiş. Yağmurdan korunması için bir prens bir mağaraya kadar ona eşlik etmiş ve bu prens tabi ki bir süre sonra prensese âşık olmuş. Yağmur durduktan sonra prenses delikanlıya yardımı için teşekkür edip oradan ayrılmış ve prens kızın bu hâline ister istemez şaşırılmış. Sonuçta prenses de prensle âşık olmalıydı, öyle değil miydi? Lakin prensin bilmediği bir şey vardı, o da prensesin aşkı da daha önce hiç yaşamamış ve bilmiyor olmasıymış. Almanca sınavından ilk defa iki almıştım. Bir başkasının; annemin, yardımı ve desteği olmadan. Ondan sonraki bütün yazılılarıma da kendim çalıştım ve bana has notlar aldım. Sınavlarda verilen notlar yazdıklarımın bir nevi değeri idi gözümde. Ondan sonra bir daha ikiden düşük not almamaya gayret gösterdim.

Yasemin Kelkit**21 HAZİRAN**

Ben biraz yazar, biraz okur.
Sen her şeyden çok şiir.
İçimde güler yüzün
Solduğunda
Güneş
Batıdan doğar.
Hayret! makamında
Bir gece saatlerden ikimiz
“Şirk değil - caizdir” denilse
Bir koşuda tavaf edilir yüreğin.

Münire Eslem Bozkurt**KAHVERENGİ DANTEL**

bir gecenin yazı hatırlayınız
 taş teneke taş teneke taş
 dikkat kesilmezseniz
 elbise yırtan çivili tahta sandalyelerde
 bir gecenin yazgısı

bağırmadı ertesi gün kasketli bir çocuk
 yazmadı hiçbir ses işlek sokaklarda
 siz hatırlayınız
 kimdik kim kime kimse
 gelmedi ertesi gün

/hani diye başlayan cümlelerin ağırlığına mı şaşıyorsunuz hayatın sahibiyim
 kibriyle yanlıya düşmekten mosmor suratlar nefessiz kalmış hani diye başlayan
 geçmiş hatırlayınız/

kararmak nedir anlayınız sonra
 tam dokuz yüz otuz yedi gün
 geçti diye bitmedi bitmeyecek hatırlayınız
 dokuz yüz otuz sekiz olacak
 sonra dokuz ve kırk

kırk bir kere söylesem olur mu
 beyaz dantel beyaz dantel beyaz dantel
 dikkat kesilirsiniz ve kesiliniz
 benim en sevdiğim danteller kahverengidir
 siz beyazken hatırlayınız

MÜNİRE ESLEM BOZKURT 1996'da Almanya'nın Sindelfingen şehrinde doğdu. Eğitimine 2016 yılından bu yana Würzburg Üniversitesi Tıp Fakültesinde devam ediyor. Anatomi Fakültesinde asistanlık yaptı ve anatomi dersleri veriyor. 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında öykü kategorisinde ikincilik ödülü kazandı. 2021 yılında aynı yarışmada kitap desteği kategorisinde ödül aldı. *Bul Beni Doktor* isimli bir öykü kitabı var.

Âsumân Çiftçi

SEVDA

Bir yoldur içimde uzar gider
Kuş desen hürriyete uçar
Melek desen sonsuzluğa uçar
Bir derttir yolda sızı verir.

Kalp sızı, iç çekiş
Şedde ile O ve tevhit
Ey nefes; kesildi sanki
Ve ölümler ancak kıyamda dirilir.

Mecnun desem Leylâsı yok yanında
Mecnunluğa talip olanın gönlü firarda
Yersiz yurtsuz avare yollarda
Gerçi arar, sızı var ve sevdalarda.

Sevda ve siyah hemdert gibi
Sevda ile yolda sızlar yüreği
Yürek içinde pek derin
Bir ok saplandı tarif edilemez sır denilen yerin’.

Kara sevda ve siyah ölüm
Ah gurbet, sende yaşamak zulüm
Sükût etmekle edilir dimdik isyan
Fakat O’nu fark edip yönelince acziyettir kelimelerle anlatılamayan.

Sen ey kuş, hangi diyardan geldin
İçinde bir melek, nişanlı mı gelirsin
Sevda kanatlı güvercin, Rahmândan ne haber getirdin
Kurtuluş desen...

14.4.42

ÂSUMÂN ÇİFTÇİ 1993 Almanya doğumlu. Ankara Üniversitesi’nde ilahiyat hazırlık okudu. Osnabrück Üniversitesi’nde Dikap, tarih ve pedagoji alanında eğitim gördü. Aynı üniversitede yüksek lisansını tamamladı. Uzun yıllar gençlere hafta sonu din eğitimi hizmetleri sundu. Bir okulda öğretmen adayı olarak görev yapıyor.

Halil Aykut İnce**UZAKLAR SAKLI**

kalbinde Berlin'in
tam ortasında
uzaklar saklı saklı yanımda

deniz pencereli kafe
meşe, kereste, masa
uzaklar saklı, ahşap kokusunda

küpeşte kitaplar
gün doğumu, loş ışıktaki
uzaklar saklı vapurlara, uzakta

şöminenin nağmeleri
hafif yalnızlık, hafif inziva
hasret saklı en yakınlarda

HALİL AYKUT İNCE 1990 yılında Berlin'de dünyaya geldi. Lisans ve yüksek lisans eğitimini bilgisayar mühendisliği bölümünde tamamladı. Uluslararası bir şirkette bugünün ve yarının mobilitesi için yazılım çözümleri geliştiriyor.

Demet Nebilir

TAN YERİ

Bir rüyaya takılı kalmışım
Karanlıkta sular çekilmiş
Dişlerimi sıkarken korkudan
Fecir vakti açıldı gözlerim

Aniden içime inen ferahlık
Korkma dercesine göklerden
Kıvılcımlanırken kuytular
Dargınlar çoktan uyanmış

Kâinatın şarkısını söylemekteler
Anladım, şiir bana küsmemiş
Harfler düşmüş tek tek
Kelimeler yoldaş, tan yeri ağırırken
Alnıma değen sonsuzluktan sonra
Gün vaktine kapandı gözlerim

DEMET NEBİLİR 1992'de Almanya'nın Kassel şehrinde doğdu. Frankfurt Üniversitesi sosyal hizmetler bölümü mezunu. Gençlik Dairesinde çalışıyor.

Tuana Yüksel

KAR KÜRESİ

Kırmızı burunlar ve sert çarpan rüzgâr
Göz kırıyor parıltılı ışıklar
Etrafımı heybetle sarıyor

Titriyor sonra bir gölün üzerinde
Kavrulan badem gülüşler
Ve insanlar burada nefes alıyor.

Susmak bilmez şiirlerim
Durma, solma, korkma
Hayatımın üç dakikası, bir avuç
Atlıkarıncanın sıcaklığında donuyor

Pervasızca dalıyorum belkide
Bir kuğu gibi altından mor gölete
İçimdeki melodi rüzgârla akarken
Endişem, kızıl güneş, son ışıkla ölüyor

Şairin mısraları arasında kaybettiği,
Ressamın fırçasında hissettiği
Mavi gök altında küçük bir kar küresi:
Strazburg'un sessizce kıpırdayan gecesi.

TUANA YÜKSEL 2002 yılında Almanya'nın Stuttgart şehrinde dünyaya geldi. İlk, orta ve lise öğrenimini burada tamamladı. Hastanede "gönüllü sosyal yıl" yapmaktadır. YTB Lise Bitirme Sınavı Başarı Bursu kazandı.

Aslıhan İnce

MİSİLLEME

derim ki suali tutulmuş dilimizde
eskimiş kelimelerin mabedinde
Integration pek yakıcı bir kelime

üstelik son harfi sonsuz vurgulu
bir dostun '*nein*' değişinden hallice

geçen yılların gölgesinde
bir yenilmiş yutulmuşluğu var

'r'si dönmez kelimelerin
nihayeti birbirine bulanmış lügat sayfaları
1915'ten tanışık iki müttefikin
hançeri kelimelerdir tanı ağırmış bu vakitlerin

kulağımda masallarda yitmiş nal sesleri
eski harplerden kalma
bir atlı bir ormanda yaban bir gülü
fütursuzca eziyor gibi
dökülüyor bütün incelikler yerlere
gülün boynunda sızlıyor gibi

oysa dakikliğin sirayetinde
yeni ufuklar yeşerir bahçelerimde
belki kuşlar kadar çok perspektifli
bir bakış kuşanmaz gözlerim
fakat tek heceden kurtulmuştur sözlerim

anlaşılır kılmahyım cümlelerimi
aşıkâr etmemeli bendeki kalabalıkları
düzeni tutulmuş bir takvim yaprağının eskiliğinde
yıpranmışlığı gizli geçip gitmiş dünlerin

sakın ola yanıltmasın boşluğa dalan gözlerim
zamanın amansızlığında,
geçen dünlerin kaygılarında doğmuştur bugünlerim
pas tutmuş demirleri parlatacak kadar keskin
bir kimyası var yakıcı kelimelerin

Günaydın. Guten Tag. Hayır olsun akşamımız.
Günaydın. Guten Tag. Bir çeviri bilmez hayırlı işlerimiz.

ASLIHAN İNCE 1998 yılında Almanya'nın Hamburg şehrinde dünyaya geldi. Eğitimine Hamburg Uygulamalı Bilimler Üniversitesi'nde biyomedikal mühendisliği bölümünde devam ediyor. 2021 yılı YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında şiir kategorisinde üçüncülük ödülü kazandı.

Nezahat Ceylan

SAHNE

Yüreğimden silebilsem katman katman dünya pasını
 Göz yaşıyla, yağmurlarla denediysem olmadı
 Savrulduğum sapkın yellerde,
 Yüzümde ıslak bir yas

Kanımla süsledim dost hançerlerini
 Sırtımda vefaya düşmanlar koleksiyonunu
 Hangi birini sarsam, türlü türlü izlerin
 Hangi birine sabrın türlü
 Merheminden süreyim

Dalgıç düşler Mariana Çukurunun en derinine
 Sürükledi beni dünyanın karanlık zindanına
 Yetmedi چراغ, yetmedi ışık
 Yeryüzü artık imkânsız
 Üşüdüm ve öyle dayanılmaz
 Bir basınçla pencerem kapandı.

Kar değdi lapa lapa güllerime
 Sonra gülüşlerime bir ayaz
 Zemheri okşadı saçlarımı bir yad eli gibi
 Yalan dostluklar bir de molotof
Patlama.

Kemiklerimi kırdın yalan dünya, düzenin
 Yahut hayat ve gerçeklerin
 Yanardağlar fışkırdı ve sardı kelimelerimi
 Yine iplerde geziyor cambazlar
 Ve yine hayat işte, iyilikle boğulanlar
 Aslan ve pençe,
 Heyhat! Kimler can veriyor

*Dağa küsen tavşanlar mı yoksa hayat sahnesinde savaşımlar mı?
 Vefasızlıktan yargılama talebim ulaşsın isterim ulu divana
 De bakalım yarınlar kalır da, kalır mı hiç yanına?*

NEZAHAT CEYLAN 1994 yılında Almanya'nın Münih şehrinde dünyaya geldi.
 Ludwig-Maximilians-Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okuyor.

Heinrich Heine (1797, †1856)

Türkçesi: Fatma Türk

ŞİMDİ NEREYE?

Şimdi nereye? Aptal ayak
beni Almanya'ya götürmek istiyor;
ancak makul aklım başını sallıyor
ve diyor ki:

Savaş sona ermiş olsa da
askerî mahkemeler duruyor
ve bir zamanlar
bir sürü şey yazıldığı söyleniyor.

Bu doğru, tatsız
olurdu benim için vurulmak;
ben bir kahraman değilim, bende
coşkulu jestler eksik

İngiltere'ye gitmeyi çok isterim.
Ah orada kömür buharları olmasaydı
ve İngilizler – kokuları bile
bana kuma ve kramplar veriyor.

Bazen aklıma düşüyor
Amerika'ya yelken açmak,
büyük özgürlük ahırından sonra,
eşitlik hödüklerinin yaşadığı bölge –

ama bir ülke beni korkutuyor
insanların tütün çiğnediği yer,
kralsız bowling oynadıkları,
kâse kullanmaksızın tükürdükleri yer.

Rusya, bu güzel imparatorluk
Belki beni memnun edebilirdi
ama kışın
oradaki despotizme katlanamazdım.

Üzülerek yükseklerle bakıyorum
binlerce yıldızın başını salladığı yer –
ama kendi yıldızımı
Orada hiçbir yerde göremiyorum

Altın labirentin içinde
Belki de yolunu şaşırdı gökyüzünde
benim şaşırdığım gibi
dünyevi kargaşa içinde.

Nikolaus Lenau (1802, † 1850)

Türkçesi: Rumeysa Öztürk

KIŞ GECEİ

Hava buz kesti,
Kar çatlıyor adımlarımdan,
Soluğum buharlaşıyor, sakalım çatırıyor;
Haydi ileri, haydi!

Etraf nasıl da huşu içinde susuyor!
Ay ışığı yaşlı ladinlere vuruyor,
Ölüme kavuşma hasretiyle
Dallarını yine toprağa döndüren.

Don! Tut kalbimin
Ateşli, vahşi derininde!
Ki artık huzur olsun içimde
Bu gece âleminde olduğu gibi!

Dilden Dile Açılan Kapılar

Sena Şeker

Dil toplumun düşüncesini şekillendirir hatta sınırlar. Dilin çizdiği sınırlar çemberinde düşünür ve konuşuruz. Kavramı olmayan şeyler idrak da edilemez. Şeylerin/durumların varlığını kavramak için kelimelere/adlandırmalara ihtiyaç duyarız. Gözün gördüğünü dile yansıtmak nesnelere anlam katar. Başka bir deyişle bir şeyin kavramı olduğu için görürüz ve bu kavram örgüsü hayata bakışımızı etkiler. Bazı durumlardaysa dilin sınırlarına toslarız. Yani bir durumu bir dilde tek kelimeyle anlatırken başka bir dilde uygun kelime bulamayız. Bu durumlar ve duygular o dili konuşabilen insanlara has değildir tabii ki. Sadece kelime dağarcığında durumu tanımlayan kelimeler vardır. His veya duruma yüklenen anlam yoğun duygular barındırdığı için duruma has kelimeler türemiştir. Bir rengin algısı dahi dilden dile özgü olabilir. Aynı rengi herkes görüyor ama betimlemesi farklı oluyor. Aynı ses ve tınıları herkes duyuyor ama diller arasında bariz farklar ortaya çıkıyor. Örneğin; hayvanlar çok dilli değildir fakat çıkardıkları sesler dilden dile farklı telaffuz edilmektedir. Tıpkı hisler, hâller ve durumlar gibi.

Her dilin kendine özgü, karakteristik kelimeleri ve deyimleri vardır. Bu yazıda, Alman dilinden seçmiş olduğum kendine has on kelimeyi tanıtacağım. Bu kelimeler bazı durumlara nokta atışı yapan ve diğer dillerde tam manasıyla tercüme edilmekten ziyade anlatma gereksinimi duyulan sözcüklerdir.

Fernweh [fernve:]

Zaman zaman hepimiz bulunduğumuz ortam/ mekândan uzaklaşmak isteriz. Günlük yaşantının stresinden, baskısından ve rutinlerinden sıyrılıp değişiklik arzularız. Bunalma hissi, insanın içinde yolculuğa çıkma isteği doğurur. Tam da bu durumu anlatır ‘Fernweh’; uzaklara duyulan özlem diye tercüme edilebilir.

Heimweh [hai:mve:]

Yukarıdaki kelimenin tam tersini ifade eder ‘Heimweh’. Ayrılığa verilen duygusal tepki ve insanı huzursuz eden hatta hastalığa sürükleyebilen derin duygu durumunu anlatır. Bu durumda insan aşına olduğu şeylere, büyüdüğü ortama, tanıdığı insanlara, huzuru tattığı yuvaya, kaybettiği şeylere hasrettir. Özetle uzaktayken – yakınına, yabancıyken – tanıdığını özlemektir. Kelimeyi ‘memleket hasreti’ olarak tercüme etsek yetersiz kalır çünkü memleketten ziyade birçok şeyi örneğin; vatan, sıra, aile, dost, evcil hayvan vb. kapsamaktadır. Kısaca bir zamanlar sahip olduğu ama artık ayrı düştüğü şeylere duyulan kavuşma isteği diye tanımlanabilir.

Weltschmerz [veltsmerts]

Dünya üzerinde acı ve kederin dili, rengi yoktur. İlkesi barış olan ve dünyanın daha iyi bir yer olmasını arzulama düşüncesi âcizliği ve çaresizliği beraberinde getiriyor. Savaşın, işgalin, zalimliğin olduğunu bilmek ve insanların çektiği acılara fiilen olmasa da zihnen şahit olmak insanı derinden etkiler. Bu husta hissedilen üzüntüyü tanımlar ‘Weltschmerz’.

Bilginin ve haberin bir tık mesafesinde olduğunu göz önünde bulundurursak bu hisse kapılmanın ne kadar yaygın olduğunu anlayabiliriz. Bu durum insanda umutsuzluk, karamsarlık, bunalım, korku, öfke, yorgunluk gibi belirtiler ortaya çıkarır ve melankoliye sürükleyebilir. ‘Dünya ağrısı/sancısı’ diye tercüme edilebilir.

Zeitgeist [tsaitgaist]

Çağın ruhu olduğunu varsayan bir kelimedir. Zaman sürekli değişip geliştiği için geçmişi eskitir ve bugünü yeniliklerle donatır. Bir zaman dilimini bütünüyle anlamayı ve özelliklerini günümüze taşımayı, kısaca bugün de geçmişin ruhunu anlamayı imgeler. Ayrıca geçmişle bugün arasında keskin çizgiler çizer ve çağa ayak uydurmayı anlatır.

Wanderlust [vanderlust]

İnsanın içinde yürüyerek gezme, özellikle dağlara çıkma isteği oluşmasına verilen ad. Yaz, kış fark etmeksizin dağlara yürüyerek çıkma arzusunu anlatır. Doğa, dağların tepesi, patika yollar, orman, temiz hava, manzara gibi motivasyon kaynaklarıyla dolu hissiyatı tanımlar.

Vorfreude [fo:rfroyde]

‘Ön sevinç’ desem, neler canlanır zihninizde?

Hazırlık aşamasında, başarının öncesinde, özel günlerin arifesinde yaşanan heyecan ve mutluluğa ‘ön/ilk sevinç’ denmiştir. Bir nevi gelecekte yaşayacağı sevinci önceden yaşamaya başlamak gibi. Gelecek belirsiz ve beklentinin karşılanmama riski olduğu için önceden sevinmek bazen hayal kırıklığıyla sonuçlanır. Asıl andan daha tatlı olan, heyecanlı bekle-yişin lezzetine varmayı vurguluyor bu kelime.

Schadenfreude [şa:dnfroyde]

Başka bir insanın mutsuzluğundan, başarısızlığından, talihsizliğinden beslenip mutlu olmayı tanımlar bu kelime. Bir insan darbe almışken bir diğer kişinin içten içe hissettiği sevinç bu şekilde adlandırılmıştır. Başkasının müşkül durumuna sevinen insanın niyetinden şüphe edildiğinden ‘kötü niyetli sevinç’ diye tercüme edilebilir.

Fremdschämen [fremdşe:men]

Gerek canlı şahit olunmuş gerekse bir video veya filmde utanç verici bir davranışa rastlanıldığında oluşan duyguyu betimler. Kısaca kendini başkasının yerine koyup onun adına utanma duygusunu ifade eder.

Zugzwang [tsu:gtswang]

Her zaman istediğimiz gibi gelişmez olaylar. Bazen zaman kısıtlı olduğu için işimize yarasa da yaramasa da zoraki karar vermek durumunda kalırız. Üzerimizde oluşan baskıdan kurtulmak için risk alırız zira başka seçeneğimiz yoktur. Zugzwang aslen satranç oyunundan esinlenerek güncel kullanılan dile yerleşmiş bir kelimedir. Oyunda genel tabloda pek bir değişikliğe yol açmayan veya oyunun seyrini kötü etkileyeceğini bile bile zoraki hamleler yapılır. Zamanın kısıtlı oluşu ve hamle yapma zorunluluğu kişide baskı oluşturduğu gibi kendi zararına adımlar attırır. Benzer durumlar gündelik hayatta da yaşanır ve bu gibi zamanlarda acele karar vermek gerekir. Bu hengâmede yaşanan baskı ve zorunlu davranış hissini tanımlar kelime.

Kopfkino [Kopfki:ino]

Bir olayı, hikâyeyi hayal etmek ve o hayali zihinde canlandırmayı belirten söz; tıpkı kafamızın içinde dönen bir film gibi. Anlatılan bir hikâyeyi veya okunan bir kitabı kişilerle senaryolaştırıp kendi yorumunu katarak hayal dünyasında oynatmaya benzer.

Gündelik yaşantımızda sık sık rastladığımız durumlar ve hislerin adını koyamayız bazen. Her dilde kelimelerin kifayetsiz kaldığı durumlar vardır. Ya kelimeler tükenir ya da uzun uzun anlatmak zorunda kalırız ama yine de tam anlamıyla ifade edemeyiz. Çok dil bilmenin faydalarından bir tanesi de bir durumu farklı açılardan ifade etme imkânının doğmasıdır. Yukardaki örneklerden görüldüğü gibi aslında aynı hisleri herkes yaşıyor fakat konuşulan dilde bir adı olmadığı için duygular adlandırılmıyor ve sınırlı kalıyor. Wittgenstein’in dediği gibi, ‘Dilimin sınırları dünyamın sınırlarıdır’.

Tekdüze Dil

Mehmet Bolat

Günümüzün eğitim anlayışı ve ne yazık ki anlamı, öğrencileri genç yaşta ekonomik açıdan yararlı sayılan branşlara itmekten geçiyor. Öğrencileri, ‘sözelci’ veya ‘sayısalcı’ olarak ayırmanın ve ders ağırlıklarını buna göre inşa etmenin sadece olumsuz sonuçlar doğurduğunu savunmuyorum. Öğrencilere artılarını ve eksilerini keşfetme imkânı sağlandıktan sonra bu şekilde farklı dallara yönelebilmeleri oldukça değerli.

Fakat bu ayırmanın yol açtığı sorun, bahsi geçen ayırmanın temelini ve zımnı anlamını sorgulamaya davet ediyor. **Dillere yatkın olan insanların, dillerin hazine değerindeki matematiksel anlamın farkında olmaması onlara matematik ve fen bilimlerine uzak olduklarını düşündürüyor.**

Bazı dillerde gramerin hayret edilesi sistematik dizilimi aslında matematiksel düşünceyle dillerin arasındaki köprüyü kuracak güçtedir. Dünyaca ünlü Belçikalı Filolog ve Oryantalist Johan Vandewalle konuştuğu 35 dil arasından Türkçeyi favorilerinin arasına alması da Türkçenin inanılmaz sistematik doğasından kaynaklanıyor. Matematikte olduğu gibi, bilinçli dil öğrenimi kapsamında gramer ve bilinmeyen kelimelerle ilgili hipotez oluşturma, bağlantı kurma, deneme, kombine etme, doğrulama vs. gayet mümkündür.

Dillerin fenni unsurları sadece gramerle sınırlı değildir aslında. Söz dizimi yanı sıra, pragmatikte (dil kuramlarını inceleyen dal) de kendini oldukça belli eder. Analoginin sınırlarını zorlayacak olursak, Einstein’ın İzafiyet Teorisi de dil kullanımı ve ile-

tişim psikolojisiyle ilgili birçok ifade barındırıyor aslında. İnternet çağının, takip edilmesi güç bir hızla insanların ve genç nesillerin iletişim şekillerini etkilediği aşîkâr. Fakat bu biçimler her ne kadar özel ve kendine has olsa da hepsinin ortak noktası **izafiyet bilincinin** eksik olması.

İzafiyet bilinci nedir? En genel şekilde cisim, mekân ve zamanın göreceli olduğuna dair kanıdır. Bu analogiyi dil kullanımına aktaracak olursak kelimelerin, değerlerin ve fikirlerin de aynı derecede göreceli olduğu genel bir kanıdır. Einstein’ın Görelilik Kuramının dille bağlantısı özellikle sosyal medya ve global dünyanın mecraları kapsamında unutulmuş kuraldır: **İnsanların beyan ettikleri fikirleri, seçtikleri kelimeleri ve savları her zaman ve her hâlûkârda görecelidir ve onların şahsi fikirlerinin bir fikir havuzunun sadece bir küresidir.**

21. yüzyıl iletişimde duymayı özlediğim kelimeler arasında ‘bence’ ve elimde olsa kullanılmasını yasaklayacağım kelimelerde de ‘aynen’ kelimesi başı çekiyor. İnsanların izafiyet kuramına karşı noksan hassasiyeti çokça az kullandıkları ‘bence’ kelimesinden belli oluyor. Diğer taraftan, bu çağın insanı, kendi fikirlerinden veya fikri beyan etme biçimlerinden farklı olanlara karşı kayıtsızlığı savuşturma kıyılarında gezen ‘aynen’ kelimesini çokça kullanmasından kendini ele veriyor. **İnsanlar anlatmaktan ziyade konuşmak isterken anlamaktan ziyade duymayı tercih ediyor.**

Kelime seviyesinde Görelilik Kuramının eksikliği de bir hayli belirgin. Mesleğim gereği öğrencilerim-

de karşılaştığım binden fazla iletişim şekillerinin ortak noktası şudur ki; tek kelimelik sıfat açıklamaları gereğinden fazla yaygın. Örneğin, İngilizce dersinde verdiğim bir görselin değerlendirmesini ‘iyi’, ‘kötü’, ‘güzel’ veya ‘saçma’ olarak yapmayı yeterli bulabiliyorlar ya da herhangi bir can sıkıntılarını, ıstıraplarını, hüznelerini, zorluklarını vs. ‘problem’ kelimesi altında ifade etmeleri de onlara yeterli geliyor. Verdiğim misalde ve özellikle dijital mecralarda ortaya çıkan **bu sıfatsız fikir beyanlarının temeli de yine izafiyet bilinçsizliği ve kendini ifade edeme durumu**dur.

Bu iletişim şeklinin kaynağıyla ilgili teorim de yine internet diliyle alakalı. Sosyal medya insanlara özgürlüklerini sınırsızca yaşama ve bu özgürlüklerini inanılmaz biçimde ifade etme imkânı sunuyor. Fakat bu söz özgürlüğü yüzeysel biçimlerde karşımıza çıkıyor. Sosyal medya kullanıcıları (buna ben de dâhil) ‘Beğendim’, ‘Beğenmedim’, ‘Tamam’, ‘Devam’, ‘Olur’, ‘Olmaz’ şeklinde iletişime maruz kaldıklarından bu biner düşüncenin (yine bir fen analojisi) iletişimlerine yansması kaçınılmazdır. **Yani insanlar ana dillerinden sonra, ‘akıllı telefon dilini’ benimseyecek gibi görünüyor.**

Küreselleşme ve küresel dünyanın aracı olan internet, paradokslarla doludur. İnternet vesilesiyle insanlar, çeşitli görüş ve değerlerden haberdar olup ufkunu genişletirken bu açık görüşün dilde yüzeysel karşılanması da madalyonun diğer yüzü.

‘Zevkler ve renkler tartışılmaz’ cümlesinin son senelerde oldukça sık kullanılması bir yandan sevindirici olurken diğer yandan slogan haline dönüşmesi bir o kadar üzücü **çünkü insanlar bu rengârenk çağda kullandıkları dille kendilerini tek renk ifade etmeyi benimsemeye başlıyor. Yani lanet, renklerin farkına varıp ifade edememekte.**

MEHMET BOLAT

1994’te Almanya’nın Krefeld şehrinde dünyaya geldi. Duisburg-Essen Üniversitesi’nde İngilizce ve Fransızca öğretmenliği lisansını ve yüksek lisansını tamamladı. 2019 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında öykü kategorisinde üçüncülük ödülü kazandı. İngilizce ve Fransızca öğretmenliği yapıyor.

Acının İlacı

Zişan Özkan

“Önce Kelime vardı” diye başlıyor Yohanna’ya göre İncil. Kelimeden önce de Yalnızlık vardı. Ve kelimeden sonra da var olmaya devam etti Yalnızlık. Kelimenin bittiği yerde başladı; Kelime söylenemeden önce başladı. Kelimeler, yalnızlığı unutturdu ve Yalnızlık, Kelimeyle birlikte yaşadı insanın içinde. Kelimeler, Yalnızlığı anlattı ve Yalnızlığın içinde eriyip kayboldu. Yalnız Kelimeler acıyı dindirdi ve Kelimeler insanın aklına geldikçe, Yalnızlık büyüdü, dayanılmaz oldu.

Oğuz Atay, Tutunamayanlar

Kelimelerin bazı anlamlara gelmediğini iddia eden kalem sahibinin sözleri ile başlayalım. Zehirli ok misali kalbe saplanan kelimeleri çıkaracak bir el var mı bilmediğinden, acıyı yok sayarak devam edenler vardır. Hâlbuki hisler ayan beyan damlar içeri.

“Kelime”nin yara anlamına gelmesine şaşırmamalı. İnsanın çıkardığı ses, anlamlı lafız, bıraktığı iz ve açtığı yara der etimoloji “Kelime” için. Kelimeler kör kurşundur, bu kurşuna yenik düşmemiş cengâver var mıdır, varsa bile cengâver denilir miydi ona bilmiyorum. Fakat bildiğim şey şudur ki insanı güzel kılar yara izleri. Bu romantik bir cümle değildir! Yaralarımız, eli cetvelli öğretmendir, travmalar yaratarak güçlendirir bizi. Dertlenip şarkılara, türkülere, şiiirlere, romanlara, öykülere sarılırız.

Sahi, nedir bunların hepsi?

Söylenmiş ve söylenmemiş kelimeler içimizde elem olur, elemden gebe kalır kimisi şiir doğurur, içli bir türkü doğurur, ressam olur boyar acılarını. Hayat her zaman kucaklamaz zihnimizi, içimizdeki yara bazen

duvarda yumruk izi, yırtılmış fotoğraf, sigara külleri ve doktor ışıkları altında görünen ur olur.

Sahi ne içindir bunların hepsi?

Dert varsa derman da vardır, hastalık varsa şifa da vardır, yaşamak varsa ölüm de vardır, mutluluk varsa hüznün de vardır ve bu böyle uzar gider. Yaralayan sözler varsa, iyileştiren cümleler de vardır. Kıyıcı insanlardan kaçmak için kitaplara sığındı Cemil Meriç ve yine kendi kelimeleriyle anlaşılır kıldı dünyayı. Acının ham maddesi de devası da kelam imiş. Yalnızlığın sebebi ve kurtuluşu da onda saklıymış.

Oğuz Atay’ın sorusu neydi?

“Neden insan bir kelime, bir cümle yüzünden kaybediyor?”

Her kaybediş bir kazanç değil midir aynı zamanda, Oğuz Atay yaralanmasaydı yazabilir miydi?

Hassasiyet insanlığın şanıındandı.

“Kelimeler, bazısı tüyden bazısı demir” der İsmet Özel.

Aciz bir kulun iki dudağı arasındaki enkazın altında kalan insanı kurtaran tüyden kelimelerdir, hatta dertten arındıran durulanmış kelimeler yazılıdır bir yerlerde.

Elemimiz, kederimiz, gamımız, derdimiz, adına ne dersek diyelim, hızlandırır bu süreci.

“İstirabı yaşamadan hiçbir cümle ve kelime anlam kazanamaz” diyor Samiha Ayverdi.

Anlamak için pişmek gerek, pişmek için yanmak.

Kelime çoğalan bir noktaydı, dağılanları birleştirdi.

Bir kelimenin açtığı yarayı başka bir kelime kapattı.

Hangi kelimeler, hangi sırrı çözer?

Her kelimenin bir görevi vardı, kim sarf ederse etsin yegâne amacı öğretmektir!

Hiçbir şey öğrenemesek bile, yalnızlık nedir mutlaka öğreniriz.

“Kelime ve yalnızlık hayatın tadı tuzu

Kucaklamak isterdi ölümü ve sonsuzu”

Oğuz Atay, Tutunamayanlar

ZİŞAN ÖZKAN

1998 yılında Viyana’da doğdu. Viyana Üniversitesi’nde sosyal ve kültürel antropoloji okuyor.

Kavramlar

Emine Doğrul

Kalemden ince, kahverengi parmakcıklarıyla uzattığım mandalinayı kavradı. Saçları sıkıca örülmüş, parıldayan kocaman gözleriyle dünyaya bakan minik kız onlarca denemenin ardından aylar sonra ilk defa saklanmadı annesinin eteklerinin ardına ve kaçırmadı bakışlarını. İnsanlardan ve insanlıktan korkmuş minicik kalbiyle korkunç bir yolculuğun ardından varmıştı Almanya'ya ve geldikten, özellikle insan kaçakçılarının küçücük feribotta bağırıışlarından ve hırpalamalarından sonra kimseye alışamamış, bağ kuramamış, iletişime geçememişti. Bunu biliyordum. O elinde tuttuğu mandalinanın kıymetini de annesinin o anki ısıltı simasını çerçeveleyen buğulu bakışın anlattıklarını da biliyordum. Üç yaşındaki Etiyopyalı Hanne'nin* yeni hayatına entegre olmasının ilk adımıydı belki de bu.

Yeni bir hayata, coğrafyaya, mevsime, topluma uyum sağlama hikâyesi insanlık tarihi kadar eski hatta belki de insanlık tarihinin başlı başına bir özeti, bir hareketten çok bir içgüdünün dışı vurumu, evet şüphesiz göç insanın/lığın bir parçası. Minicik Hanne sadece binlerce yıllık silsilenin iz düşümünü yaşamakla kalmayıp modern insanın çizdiği zihinlerdeki hayali çizgilerin/sınırların korunması adına çekilen cefaların da sembolü oluyor zihnimde.

Kanatlarını açıp semalarda süzülen kuşların özgürlüğüne hasret çeken insanoğlu belki de en büyük içgüdülerinden biri olan güvende olma hissi için özgürlüğüne gem vurup zamanı bilinmeyen bir tarihte sınırlar çizmeye başlamış olabilir. Güven, sahip olma, üstün olma ya da sadece kimlik veya kendine has bir toplum inşası; tarihin karanlık odalarında saklı kalan sebepler ne olursa olsun modernizmin getirdiği ulus devletlerin siyasal güçleriyle belirledikleri sınırları ve bu sınırların içerisinde bulunan yurttaşlarını verdiği haklarla birlikte insanlık yeni

sınıflar üretmek zorunda kalmış; “Yurttaş” kelimesi “Yabancı” kelimesini beraberinde getirmiş ve ister istemez toplum bu bağlamda “Öteki” kategorisini de meydana getirmiştir.¹

Kelimeler mi ihtiyacı belirler, ihtiyaçlar mı kelimeleri? “Öteki” kimdir? “Yurttaş” kimdir? “Yabancı” kimdir? Tanımak, tanış olmak yabancı olma hâlini bitirebilir mi? “Öteki” ne zaman bizimki olur? Toplumun bir parçası olmanın bedeli nedir ya da bir bedeli olmalı mıdır? İnsan toplumu oluşturuyorsa onun parçası olmak için neden emek sarf etmelidir? Toplum insanı bilhassa göçmen insanı kendine katmak için ne yapabilir ya da bir şeyler yapmalı mıdır? Ve tüm bu sorulardan daha önemli olan tek soru: tüm bunları kim belirler? Felsefi olduğu kadar gerek göçmen gerek mülteci diasporada yaşayan her bireyin realitesi olan bu sorular cevaplanma süreci henüz bitmemiş olan sorular. Belki de hepimizin kendi içimizde dahi cevaplamaya muktedir olmadığımız bu soruların belirli bir kısmı cevaplanmaya başlandı.

Cevap verebilmek için sorunun ortada olduğunu kabullenmek elzemdir. Avrupa ülkelerinin, özellikle Almanya'nın bir göçmen ülkesi olduğunu kabul etmemeye çalışması üzerine sorular, dolayısıyla da cevapları gecikmiş olsa da - ki Almanya'daki her beş kişiden birinin göçer planı olduğu ve bu kişilerinin yarısının Alman vatandaşlığına sahip olduğunun bilgisi aşîkârdır², artık bu soruların varlığı kabul edilmiş ve artık cevapları aranmaktadır.

Bu bağlamda entegrasyon kelimesi en çok duyduğumuz, en çok karşımıza çıkan kelimelerden biri. Neredeyse aynı bağlamda engelli insanlar için kullanılıyor olması ise çok manidar. Fransızca “intég-ration” kelimesinden dilimize göç etmiş bu kelime bütünleşme ve uyum manalarına geliyor.³ Toplumu norm olarak kabul eden bu olgu, topluma sonradan

müdahil olan göçmenlerin iki tarafın da uğraşlarıyla topluma karışmaları ve toplumun bir parçası olmalarını hedefler. “Bu noktada” en az yerleşikler kadar o toplum üyesi olma, “uyum sürecinin nihai hedefidir”.⁴ Sadece kırmızı giyimli insanlarla dolu bir odaya gelen mavi giyimli bir grup insanın odaya eşit derecede dağılarak kırmızı insanları rahatsız edecek davranışta bulunmadan ortama uyum sağlamaları ve mavi giyimli kalmaları olarak düşünebiliriz bu durumu. Kendin olmaktan vazgeçmeden toplumun bir parçası olma çabası ve toplum tarafından bu istikamette desteklenmek diyebiliriz bir nevi bu örnekte entegrasyona. Peki ya örneğimizde herkesin kırmızı giyinmesi ve aynı davranması beklenirse; hâlâ entegrasyondan bahsedebilir miyiz? Artık karşılaştığımız asimilasyon yani özümsemedir. Bulunduğun toplumda kökenlerine dair olan izleri kaybetme ve o toplumun bir parçası olmaya çalışma hatta olma. Türk Dil Kurumunun deyimiyle “farklı kökenlerden gelen azınlıkları ya da etnik grupları, bunların kültür birikimlerini, kimliklerini baskın doku ve yapı içinde eriterek yok etmek”tir asimilasyon.⁵

Bu iki ana sözcüğü duyduğumuzda, özellikle yurt dışında ömrünü geçiren insanlar olarak yaşantımız itibarıyla bir şeylerin eksik, yarım kaldığını hissedebiliriz. Daha önce dediğimiz gibi engelli insanların toplumda yerlerini konumlandırmak için de kullanılan bu terimler yüzyıllarca onları toplum dışına attıktan, “exclusion” uyguladıktan sonra ortaya atılmış kavramlar. Bu bağlamda göçmenlerin topluma müdahil olmak için en büyük engelini ise dil sorunu olduğunun altını çizmek gerekiyor.

Peki ya dil sorunu ortada yoksa? Ve bir ömrü yurt dışında geçirdiyseniz. Ve her şeyden önce kırmızı giyimli insanların bulunduğu odada kendi kıyafetlerinizle bulunduğunuz noktadan gayet memnunsanız? Entegrasyon dendiğinde içimizde oluşan garip hissin en büyük ve en önemli kırılma noktası burada başlıyor. Her şeyden önce algılamamız gereken şey odadaki insanların hepsinin kırmızı renkte olduğu yanılgısından kurtulmak. Toplumu homojen bir grup olarak algılamaktan uzaklaşır, farklılıklarını kabul edersek aslında mavi olanların da hepsinin tek tip mavi olmadığını, gecenin karanlığından göğün aydınlığına kadar çeşitleri olduğunu görmüş oluruz. Yani azınlık bir grubu çoğunluk bir grubun ortasına alma zihniyeti yerine zaten toplumun bir renk cümbüşünden oluştuğunu kabul etmek ve yeni gelen kişiye ilk andan itibaren toplumun bir parçası

olarak muamele etmek: daha yeni olan bu anlayış ise “inclusion” terimi olarak karşımıza çıkıyor. Ötekileştirme ve stereotiplerle mücadele edebilmenin en kuvvetli yolu insanların birbirlerini tanımalarında, göz hizasına gelebilmelerinde gizlidir.⁶ Bu ise ancak onları baştan itibaren toplumun bir parçası olarak görerek, yeni gelen ve orada olan insanların iç ve dışlarındaki mesafeleri azaltarak olur.

Hanne’nin annesinin ellerini tutarak minik adımlarla Almanya gibi bir ülkede gittiği sosyal hizmet kuruluşunda ilk olarak Almanca konuşan başörtülü Türk teyzeye kalbini açması ve uzattığı mandalinayı kavraması gibi, yani olduğu gibi yalın, sade, sadece var olarak birbirlerini kabullenmeleri gibi, tozlu raflardan kurtulan özgür kelimelerin birbirine kavuşması gibi bir dâhil olma, toplumun bir parçası olmaya çalışan değil toplumun kendisi olma hâli.

dipnotlar

* isim değiştirilmiştir

1 Özgüler, Verda Canbey (2018): Göç Ve Göçmen Sorunları. Anadolu University: s. 181

2 Youssefi, Lilia (2018): Farbe Bekennen: Deutschland Ist Ein Einwanderungsland. Friedrich Ebert Stiftung - www.fes.de/e/farbe-bekennen-deutschland-ist-ein-einwanderungsland

3 sozluk.gov.tr

4 sozluk.gov.tr

5 sozluk.gov.tr

6 Özgüler, Verda Canbey (2018): Göç ve Göçmen Sorunları. Anadolu University: s. 181

EMİNE DOĞRUL

1987 yılında Görele/Giresun şehrinde dünyaya geldi. İlköğrenimi burada tamamladıktan sonra 1999 yılında ailesi ile Almanya’nın Hamburg kentine yerleşti. Eğitim hayatına Uni Hagen’de sosyoloji dalında yüksek lisans yaparak devam etmektedir. 2011 yılında Dr. Zeynel Abidin Edebiyat Ödülünü kazandı. 2020 yılında YTB Türkçe Ödülleri yarışmasında deneme kategorisinde ikincilik ödülü kazandı. 2021 yılında aynı yarışmada kitap desteği kategorisinde ödül aldı. *Sofya* adlı kitabın yazarıdır.

Doğa Bizim Evimiz

Tolga Atabaş

(E)v nedir? Bazı kelimelerle tanımlamak istersek karşımıza şöyle bir liste çıkacaktır: aile, rahat, sevgi, sıcak, kutsal, sığınak, ülke ve vatan. Ev aynı zamanda bir özlem yaratan ulaşım noktasıdır. Aileden, yurttan, vatandan uzak kalırsak özleriz. Bu basit ve yaşanılmış bir gerçektir. Evin aynı zamanda bir kutsallığı da vardır, dinimizde, örf ve adetlerimizde çok önemlidir.

İlk olarak evin aile yönünü incelemek istiyorum. Her şeyden önce ev, bir bireyin ailesinin bulunduğu yerdir. Burada aileyle zaman geçirilir ve evde olan bitenler dışarıya her zaman yansıtılmaz. Ev ve dışarıdaki hayatın birbirinden ayrılması eve verilen önemi gösterir. Aynı zamanda aile bağlarını güçlendiren ve özelleştiren bir husustur. Yabancı birine karşı gösterdiğimiz tavır ve duygularla ailemize yaklaşırsak aile ilişkilerimiz güçlenmez. Mesela, anne-oğul ve anne-kız ilişkileri başka ilişkilerden çok farklıdır. Anne-çocuk arasındaki ilişki bilinen en şefkatli ilişkidir. Hayvanlar âlemine baktığımızda, annelerin yavrularını sadece kendi kendilerine bakacak

duruma gelene kadar yetiştirdiklerini gözlemleriz. Hayvanların annelik vazifesi burada biter. Bilakis insanlıktaki şefkatli anne ilişkisi daha uzun vadeli ve çoğu zaman ölüme kadar devam eder. Benzer şekilde bu anlattıklarım baba-oğul ve baba-kız ilişkilerini de tanımlıyor. Bu sıkı aile bağları evin içinde başlıyor ve evin içinde gelişiyor. Bu yüzden ev aynı zamanda aile için bir sosyal gelişim merkezidir.

Evdeki sosyal yaşantıda rahatlık da vardır. Genellikle yabancıların yanında rahatsız oluruz. Bu tedirginlik doğuştan beri vardır. Sosyal bilimlerde ve psikolojide kanıtlanmış bir görüş: uzmanlar ve araştırmacılar bebekteki sosyal ilişki gelişimine bakarken anneye olan bağlantı başka ilişkilere denk olamayacağını ve bebekte “yabancı kaygısı” olduğunu görmüş. Bu demek ki, insanlar bebekken bile -hayatımızın ilk adımlarında- “yabancı kaygısı” dediğimiz fenomen vardır. Yani, biz yabancıların yanında korkuya ve endişeye düşüp annemizi özleriz. Bu durumda annemiz bir özlem noktası oluyor. Bu açıdan bakarsak ev diye nitelendirebileceğimiz

bir kelime ortaya çıkıyor: anne. Evi karakterize eden kelimelere bir daha bakarsak iki hususa genelleştirebiliriz: rahatlık ve özlem. Bu iki husus olmadıkça “ev” olamaz çünkü biz evimizde rahat oluyoruz ve evden ayrıldığımızda evimizi özleyeceğiz. Bu genelleştirme az önce gördüğümüz gibi “anne” kelimesine uygulanabilir.

Şimdi diğer kelimeleri daha iyi anlayabiliriz. Orijinal listeden vatan ve ülke sözcüklerini kısaca incelemek istiyorum. “Vatan” çok ağır, köklü ve önemli bir kelimedir. Böyle bir önem taşıyan kelimeyi biz “ana” kavramıyla bağlayıp “anavatan” kelimesini oluşturuyoruz. “Ana” sözcüğünü eklemek “anne” kelimesindeki nitelikleri katıyor. Eğer en güçlü bağımız annemizle ve en rahat hâlimiz annemizin yanındaysa o zaman anavatana da bağımız güçlüdür. Aynı şekilde anavatan rahat olduğumuz, uzakta kaldığımızda özlediğimiz, sonsuza dek duygularımızla bağlı olduğumuz bir yerdir. Köyden başlayıp, şehir veya ülke bizim anavatanımız olabilir. Tabii bunları evimiz gibi sahipleniriz.

Aile, anne, vatan, ülke ve benzer kelimeleri inceledikten sonra “Ev nedir?” sorusuna daha kısa ve net bir cevap verebiliyoruz: ev 1) rahat olduğumuz ve 2) uzaklaştığımızda özlediğimiz bir yerdir.

Şimdi konunun en önemli noktasına geldik. Doğa. Doğanın cömertliğini ve güzelliklerini elbette görmüş, temiz havayı içimize çekmiş, ormanlarda yürüyüşlere çıkmış ve göz alıcı manzaraları görmüşüzdür. Bir insanın doğayla ilgisi olmaması, aynı zamanda koca dağlar ve denizlere hayran olmaması mümkün değildir ama maalesef insanlar öyle bir ayarda çalışıyor ki, şu an dünya bile dayanamıyor. İnsanlar sadece kırıp yıkmayı ve dökmeyi başarabiliyor. Başkalarıyla önem arz etmeyen şeyler hakkında ilişkilerimizi kesiyoruz ve etrafımızdaki enfes doğal ortamı yok ediyoruz. Bu zor durumlarda beraber olmamız, geleceğimizi garantilemek için dünyamızı korumamız gerekiyor. Bunu şimdi düşünmemiz gerekiyor çünkü dünya sonsuza dek var olacak bir yer değil.

Konumuza dönecek olursak efsane yeşilliklerin içinde, deniz kıyısında, sahilde, şelalede ve güzel bahçeler içinde kendimizi bir rahatlık içinde hissediyoruz. Yani doğanın içinde başka bir rahatlığa ve mutluluğa kavuşuyoruz. Doğanın içinde oturduğumuzda mutlu oluyorsak doğadan ayrı kaldığımızda da bu mutluluğu özleyordunuzdur mutlaka. Rahatlık ve

özlem. Bir şeyi hatırlatıyor mu? Ev için genelleştirdiğimiz iki nitelik: rahatlık ve özlem. Önceki saydığımız kelimelere doğayı da ekleyebiliriz. ‘Ev nedir?’ sorusuna doğa cevabını da bulduk!

Doğa sadece bizim evimiz değil, tüm yaratılmışların evidir. Dünya güzeli kuşlar ve bitkiler bizim etrafımızı güzelleştiriyor. Bu güzelliklerden istifade etmek yerine onları yok ediyoruz, yerlerine binalar dikeyiyoruz, yollar yapıyoruz. Tabii ki binalara da ihtiyacımız var ama biraz daha tasarruflu olmamız gerek. Karbon yakıtlarımızdan dolayı dünyamızın doğal kanunları yerinden oynuyor: iklim değişikliği, buzulların erimesi ve başka doğal afetler gerçekleşiyor. Kendimizi ve dünyamızı korumak için daha dikkatli olmamız gerekiyor. Peki, bu konuda kendimizi nasıl geliştirebiliriz? İlk önce konuyu öğrenmemiz gerekiyor. Çoğu bilimler bu konu üzerinde çalışıyor. Yazarlar yazıyor, bilim adamları araştırıyor, siyasetçiler tartışıyor ve kanunlar çıkarıyor, matematikçiler hesap yapıyor. Her birimiz bir şey yapabiliriz. Biyoloji biliminde küçük bir hayvanın bile dünyamıza ne kadar çok katkıda bulunduğu kanıtlanmış. Hayvanların birbiriyle bağları var. Bir tanesi bile eksilirse ekolojik sistemde çok büyük sarsıntı yaşanabilir. Benzer şekilde her birimizin de etkisi var. Her birimiz içinde bulunduğumuz müşterek evimizi korumalıyız. Ailemizle nasıl bağlarımız varsa ve ailelerimize nasıl sahip çıkıyorsak doğayı paylaştığımız canlılarla da bağlarımızı güçlendirelim ve birbirimizi koruyalım.

Doğa bizim evimiz, doğayı koruyalım.

TOLGA ATABAŞ

2001 yılında ABD/Philadelphia’da dünyaya geldi. Lisans eğitime Swarthmore College’de Matematik ve Arapça bölümlerinde devam ediyor.

Hangi Almanya

Ubeydullah Çavuş

Dâhi Almanlar”dan bahsediyor İngiliz gazeteci Peter Watson “The German Genius” adlı kitabında. Almanların dünyanın ortak mirasına yaptığı katkıları anlatıyor. Bu katkılarıyla onlar, bugün de medeniyetin öncülerinden kabul ediliyor. Öte yandan Mehmet Akif, Batı medeniyetini “tek dişi kalmış canavar” olarak tasvir ediyor. Hangisi medeniyet? Peki, biz hangi Almanya’da yaşıyoruz?

Bir gün Berlin’e bir ziyarete gidiyorum. Türkiye’den gelen hukuk öğrencileriyle tanışıyorum. Hukuk doktorasının Almanya’da epey prestijli ve zor olduğunu öğreniyorum onlardan. “Burada doktora yapmak, adamı ağlatır” diyenler oluyor içlerinde. Demek ki sadece mühendislik değilmiş ekol yaratıcıları alan diye düşünüyorum kendi kendime. Zira birçok teknoloji devinin ana vatanı Almanya. Volkswagen’den tut Mercedes’e, Siemens’ten Bosch’a kadar daha niceleri. Bununla da kalmıyor. İstanbul Üniversitesinden bir anısını anlatıyor kardeşim. “Arapça ve Farsça kaynaklar Türkçeden önce Almancaya, İngilizceye çevrilmiş” diyor. Sonra bir gün bir fizik dersindeyiz. Einstein’lar, Leibniz’ler, Hertz’ler havada uçuşuyor. Hepsı Alman. Başka bir gün. Konumuz sosyoloji. Max Weber’den söz ediyor. Modern sosyolojinin kurucusu deniyor. O da Alman. Sporu da atlamamışlar. Dünya Kupasına en fazla sahip olan ülkelerden biri Almanya.

Bir de işin estetik, mimari ve şehircilik boyutu var. Parklar ne kadar da bakımlı. Hem temiz ve düzenli hem de doğallığını kaybetmeyecek kadar yapaylıktan uzak. Denge muazzam. Trafik kuralları hakeza, uymayan yok! Şu muntazam bisiklet yolları yok mu? Bisiklet sürücüleri bu kadar saygıyı başka nereden görüyordur acaba? Yaya geçidini kullanmak dahi keyif veriyor, öyle ki kaldırımlarda ne bir çıkıntı-çöküntü var ne de çer-çöp. Sürücüler yayayı görünce nasıl da efendice duruyor.

Bunu yanı sıra şehirleşme ve adabımuâşeret gibi konularda da oldukça önemli noktada oldukları söylenebilir. Almanya şehirlerindeki düzen; çöplerin türlerine göre ayrılmasından tutun ağaçlandırmalar, doğa ve yapıların birbirleriyle muhteşem uyumu takdire şayan. İnsanların birbirlerine olan saygısı, çeşitli mekânlarda sıra düzenine olan uyumu, toplu taşıma araçlarına inip binerken önceliği olana yer vermesi, bu öncülüğe delil olarak gösterilebilir.

Peki, madalyonun öteki yüzü? Lise eğitimim Almanya’da geçiyor. Lise öğrencilerinde ödev yapma gibi konularda bir bilinçsizlik ve sorumsuzluk olduğuna tanık oluyorum. Ders çalışarak hayatı kaçırabileceklerini düşünüyorlar.

Alman gençleri kitap da okumuyor sanki. Yeni tanıştığım bir Alman genciyle muhabbet ederken “Tarih kitapları okumak hoşuma gidiyor” dediğimde çok şaşırıyor. Şaşkınlığını saklayamayıp “Gerçekten mi? Ve bunu gönüllü yapıyorsun?” karşılığını alıyo-

rum. Ona göre bu düşünülemez bir şey sanki. Sıkıcı buluyor.

Bir araba fabrikasında staj yaptığım dönemde şefim anlatıyor: “Çocuklarım on sekiz yaşından sonra kalamazlar benim evimde,” diyor. Epey sert geliyor bu düşüncesi bana.

Çevre demiştik. Güzel parklar. Almanya’da meşhur “Babalar Günü” kutlamasının ertesi günü ne oluyor o parkların durumu? Bilen var mı? Çöp yığını. Keza yılbaşı sonrası sokaklar bir savaş alanından farksız. Medeniyet bu mu? Sanki özel günü kutlamıyorlar da âdeta sene boyunca çevreyi temiz tutmanın acısını çıkarıyor, biriktirdiklerini pervasızca çevreye saçıyorlar.

Peki, hangisi gerçek Almanya? Almanya hangi medeniyetin öncüsü? Sahi nedir medeniyet? İngiliz yazar Gerald Heard, “Man The Master” adlı eserinden aktarıyor: “Medeni insanlarla artık sanayileşmiş insanları, mekanize olmuş toplumları kastediyoruz.” Öyleyse Alman insanı bir robot mu? Kibarlığı da anlayışı da sahte mi? Bencilliğin doruk noktası bu belki de. “Ben ona iyi olayım ki o da bana iyi olsun” zihniyeti? Peki, altındaki niyeti sorgulama yetkimiz var mı? Önemli olan somut davranışlar değil mi? Cevap yok! Komplike bir labirent bu. Aynı zikzakları çizdiğin, hedefe tam ulaştım sanıp başladığın yere geri geldiğin ama hedefi bulmadan da zihninin seni rahat bırakmadığı bir labirent. Çelişkilerle dolu bir uçurum.

Aramaya devam...

UBEYDULLAH ÇAVUŞ

1993 yılında İstanbul’da doğdu. Liseyi Hannover’de okudu. Braunschweig Teknik Üniversitesi endüstri mühendisliği bölümünde lisansını ve yüksek lisansını tamamladı.

Bir Küçük Harçlık Meselesi

Belkıs Kılıç

Her şey sahil yolunda oturduğum bir kafe başladı. Uzun sahil yoluna bakan bir masada defterime seyahat notları alıyordum. Elime çay fincanımı almış dudaklarıma götürmek üzereydim ki masama on yaşlarında bir çocuk yaklaştı. Çocuğun görünümüyle alakalı herhangi bir detay vermeyeceğim keza yazımın devamında okuyucuların kafalarında bir silüet canlanacaktır mutlaka.

Çocukla benim aramda alçak boylu bir süs ağacı vardı. Böyle basit bir şekilde alçak boylu bir süs ağacı dediğime bakmayın. Aslında o alçak boylu süs ağacı oracıkta iki farklı dünyayı birbirinden ayırıyordu ve aslına bakılırsa dünyaları ikiye ayıran da yine bu alçak boylu süs ağacıydı. Kafeyi çevrelemiş süs ağaçlarının içinde ve dışında kalanlar... Ben içerideyim, o dışarıda.

Çocuk gözlerimin içine baktı ve boynunu yana eğerek bir şeyler söyledi. Hangi kelimeleri sarf ettiğini zerre anlamadım. Benim aklım yana eğdiği boynunda takılı kalmış. Çay fincanı tutan elimin havada kaldığının da daha sonra ayırımına vardım. Nasıl olduysa bir anda çocuktan bakışlarımı kaçırıp defterime götürdüm ve az önce gördüklerimi yok saydım. Önce bekledim. Daha sonra hararetle

bir şeyler yazıyormuş gibi görünmeye çalıştım. Kim bilir ne kadar komik ve itici bir hâle soktum kendimi o anda. Gitmiş miydi çocuk acaba? Bakışlarımı defterden kaldırdığımda sahil yolundan denizi görebiliyordum. Çocuk gitmişti.

Olaya verdiğim tepkiden – duyarsızlığımdan – katı kalpliliğimden – vicdansızlığımdan – biraz utandım. Ben nasıl böyle bir şey yaptım? Aslında söz konusu benim çocuğun avucuna birkaç demir parçası koymuş veya koymamış olmam değildi. Söz konusu olan benim gerçekten başımı çevirmiş ve böyle bir gerçeğin var olduğunu geçiştirmiş olmamdı. Ne oldu yani şimdi? Ben boynunu yana eğişine aldırmadım diye bir şey mi değişti? Çocuk değişti mi? Ben değiştim mi? Yine olsa yine aynı tepkiyi vermeyecek miydim sanki? Niye kendime yükleniyorum? Neden – ben – utanıyorum?

Neyse ya, diye düşünüyorum. Zaten yiyip içtiklerim boğazıma dizildi. Hesabı ödemek istediğimi söylüyorum. Genç garsonun beceriksiz kahve servisine rağmen bahşiş bırakma mecburiyeti hissediyorum. Peki, bu hissiyat nereden geliyor? Neden bahşiş bırakma gereksinimi duyuyorum? Buna da neyse. Teşekkür edip istemsizce on Türk lirası bırakıyorum masaya. Sonra şimşek hızıyla

aklıma boynunu bükten çocuk geliyor. Başımı ellerimin arasına alıp ne kadar aptal olduğumu tekrarlıyorum kendi kendime. Garsona verdiğimin onda birini çocuğa verseydim en azından vicdan azabı çekmezdim. Sahil yolunda çocuğu görürsem istediğini ona vereceğim diye niyetlenip otele doğru yola çıkıyorum.

Sahil yolunda ilerlerken arkamdan “Abla, abla” diye seslenişler duyuyorum. Sesin geldiği yöne doğru baktığımda elinde bir boya sandığıyla arkamdan koşturan yaşça daha büyük bir çocuk görüyorum. Bu çocuğun dış görünüşüyle alakalı da bir bilgi vermek istemiyorum. Verecek olsam kendime çok kızarım. Velhasıl çocuk adımlarını hızlandırarak yanıma geldi, başını yana eğdi ve yavaşça birbiri ardına kelimeler sıraladı. Nedense bu çocuğun da ne söylediğini algılayamıyorum. Sarf ettiği kelimelerden birini dahi hatırlamıyorum ama başını yana eğişi dün gibi aklımda. O anki duygularımı tarif etmem imkânsız demeyeceğim, çünkü sanıyorum ki ne hissettiğimi hâlâ çok iyi biliyorum. Müthiş sinirlenmiştim. Neden böyle bir duyguya kapıldığıma ben de çok şaşıyorum. Ben bu çocuklara neden bu kadar çok öfkeleniyorum? Beni bu kadar yıpratın ne? Sokaktaki

insanlar bu çocukları görmezden gelip yanlarından geçiyorlar. Tamam, ben de yapıyorum aynıını, yanlarından geçip gidiyorum – bunu yapmak zorunda hissediyorum – ama onları görmezden gelemiyor olmak beni çıldırtıyor!

Çocuğun anlattıklarına sadece başımı sağa sola sallamakla karşılık veriyorum. Ne anlattı, neler söyledi, zerre fikrim yok ama anladım. Nasıl anlamış olabildiğime de kızıyorum. İnsan karşısındakini dinlemeden ne söylediğini nereden bilebilir? “Bu çocuklar konuşmasa da olur, dertlerini her şekilde anlarım” diye geçiyor içimden. Ama niye? Nasıl? Bir öfke patlaması yaşamamak için çocuktan yüzümü çeviriyor ve yoluma koyuluyorum. Arkamdan, “Abla” diye seslenmeye devam etmesi sinirlerimi bozuyor. Adımlarımı hızlandırıyorum. Bir çay bahçesinin önünden geçerken çocuğun hâlâ arkamdan seslendiğini ve beni takip ettiğini anlıyorum. Tam arkamı dönüp çocuğa kontrol etmekte zorlandığım öfkemi püskürtmek üzereyken, çay bahçesinden bir delikanlı çocuğu yanına çağırıyor. Çocuk peşimi bırakıp delikanlının yanına gidiyor. Olan biteni daha net anlamak için adımlarımı yavaşlatıp çocuğu izliyorum uzaktan. Delikanlı çocuğa bir simit veriyor ve yanında çay

içmek isteyip istemediğini soruyor. Çocuk sağ elini kalbine götürürken başını öne eğiyor.

“Ne yani, derdi bu muymuş? Simit miymiş? E söyleseydi ben de alırdım ona simit!” İçimdeki öfke yerini yine utanca bırakıyor. Bu sefer kendime sinir oluyorum. Çay bahçesinden ayrılan çocuk da artık yüzüme bakmıyor.

Bana bu duyguları hissettirmeye ne hakkı var? Bir daha etrafıma bakınmadan oradan uzaklaşıyorum. Otele dönüp yorganın altında bir süre saklanmak istiyorum.

Ama ne mümkün?

Yolumun üzerinde ellerinde boya sandıkları olan iki çocuk daha bana doğru yürüyor. Beni henüz görmediler. Konuşup gülerken yere bakıyorlar. “Ben yanınızdan geçene kadar lütfen başınızı yerden kaldırmayın, lütfen beni görmeyin, lütfen, lütf...” diye içten içe temennide bulunurken çocuklardan büyük olanı beni görüyor. Tam o esnada dirseğiyle arkadaşının dirseğine dokunuyor ve kendisine bakan çocuğa gözleriyle beni işaret ediyor. Küçük çocuk beni görmesine görüyor ama benimle ne yapması gerektiğini hiç bilmediği yüz ifadesinden belli. Büyük çocuğa dönüp kaş göz işaretleriyle, “Ne oldu, ne var?” dediğine yemin edebilirim! Bunun üzerine birkaç salise geçmiyor ki, büyük çocuk bana doğru geliyor ve yavaştan boynunu yana eğdiğini görüyorum. İnanamıyorum ya, ne boyun eğmemiş arkadaş! Daha az önce gülen eğlenen çocuk ne ara çaresiz ve yardıma muhtaç bir duruma soktu kendini?! Bu hareketini gördüğüm anda soğuyorum çocuktan. “Abla bir yardım be!” diyor çocuk. E elinde boya sandığın var işte, çalış kazan paranı. Bana da gökten düşmüyor ya bu para!

“Bak kardeşim, ben de çalışıyorum para kazanmak için. Kolay olmadığını biliyorum ama doğru olan bu. Para bu şekilde kazanılır. Sen de kendi paranı kazan.” diyorum.

Ama çocuk bunu dinler mi hiç? Boynu bükük avucunu gösteriyor bana. Tahmin edersiniz ki beni yine bir öfke sarıyor. Neden bana kendimi zalim gibi hissettiriyorsun be çocuk? Neden böyle yapıyorsun? Ben senin avucunu doldurunca sen bu cesaretle başkasına da avucunu açmayacak mısın? Boynunu eğmeyecek misin? Bunu yapma-

yacağına güvenebilir miyim? Elindekiyle yetinebilecek misin?

Kötü söz sarf etmekten korkup arkama bakmadan uzaklaşıyorum oradan. Nihayet otel odama girdikten sonra planladığım gibi yorganın altına giriyorum. Normalde sinirden boşalan gözyaşları yoktu aklımda ama hazır yeri gelmişken gözyaşlarımı da bol bol akıtıyorum. Akşam yemeğine kadar bu şekilde verimli bir vakit geçiriyorum.

Akşama doğru kendimi toparlıyorum çünkü acıkıyorum. Acıkınca sabahki vicdansızlığımı unutuyorum. Çarşıya uğrayıp bir dürüm hazırlatıyorum kendime. Yanına satın aldığım ayranla birlikte sahile geçiyorum. Denize karşı bir çiğköfte dürüm yemeden uğurlanmamak gerekir bu dünyadan, öyle değil mi? Bir bankta oturmuş dürümün son lokmasını mideye daha yeni yuvarlamışken kocaman bisikletinin üzerinde balık etli bir çocuk yaklaşıyor yanıma. Dış görünüşü hiç diğer çocuklara benzemiyor, hem de hiç ama bu çocuğun nasıl gözüktüğünden de bahsetmek istemiyorum. Böyle bir çocuğun bana ne demek isteyebileceğini düşünüyorum. Çocuk beni baştan aşağıya süzdükten sonra hiç istifini bozmadan birkaç cümle sarf ediyor bana.

“Abla, ben de açım. Bana birkaç bozuk para verebilir misin, yemek alayım kendime. Günlendir ben de, kardeşlerim de açız.”

Daha öfkelenmeye fırsat bulamamışken dudaklarımdan içimde tutamadığım bir cümle kayıp çıkıyor:

“Günlendir aç olduğuna emin misin? Bakıyorum da göbeğin önden gidiyor maşallah. Pek aç a benzemiyorsun ama sen bilirsin yine de.”

“Yok abla, valla açım! Sen göbeğime bakma, o hep vardı!” diye diyor çocuk.

İster istemez sırtıyorum. Çocuk resmen göbeğini savunuyor ya, ne sevimli! Çocuğun bisikletini süzüyorum ve içime gömdüğüm epey eski bir ukdeyi hatırlıyorum. Bir anda hüzünleniyorum. Benim hiçbir zaman bisikletim olmamış, hep arkadaşlarımdan külistür bisikletlerine binmek için ağız kokularını çekmiştim. Ne yalvarmıştım zamanında anneme ama bir türlü alıramamıştım. Oysa bu çocuğun bisikletine değer biçmek dahi imkânsızdı. O kadar iyi ve kaliteli duruyordu ki bunun üzerindeki bir çocuğun aç olabileceğine

insan inanmak istemiyordu - en azından ben istemiyordum. Bu sefer ben hiç istifimi bozmadan ciddi bir ses tonuyla çocuğa cevap verdim:

“Bak çocuk, sen eğer bana gelip ‘Abla, bana harçlık verir misin?’ diye sorsaydın, ben sana para verirdim. Bana herhangi bir açıklama yapmana da gerek kalmazdı. Ama böyle ‘Açım, açlıktan ölüyorum’ laflarıyla gelirsene sana tek kuruş vermek gelmiyor içimden çünkü sözüne güvenemiyorum!”

“Öyle desem verir miydin gerçekten?”

“Verirdim. Benim de küçük bir erkek kardeşim var. O da benden devamlı harçlık istiyor. Bana ‘Abla bana harçlık verir misin?’ diye sorduğunda, ben ona elimde varsa harçlığını veririm. Mesela benim abim bana hiç harçlık vermedi. Ben de bu duruma hep çok üzülüm. Kardeşim de üzülün istemem. Zaten harçlık küçük çocuklara verilmez mi?”

“Ben de mi öyle diyeyim?”

“Bence bir şansını dene.”

Merakla çocuğun tepkisi bekliyorum. Zannımca çocuk da benim ciddi olup olmadığımı anlamaya çalışıyor. Hiçbir şekilde gülümsememeye çalışıyorum. Çocuk konuşmaya yelteniyor gibi olsa da çıtı çıkmıyor. Bir müddet sonra sesini işitiyorum kulağımda.

“Abla, bana harçlık verir misin?”

Nedense duyduklarıma çok sevinyorum ve gözlerime yaşlar doluyor. Çantamda cüzdanımı ararken gözyaşlarımı görmesini engellemeye çalışıyorum. Bir kâğıt para çıkarttığımı görmeden bozuk para için avucunu açıyor çocuk. On Türk lirasını görünce çok şaşıyor.

“Gerçekten bunu mu vereceksin?” diye soruyor hayretle.

“Evet, harçlık istedin, ben de veriyorum. Al, bu senin!”

Çocuğun yüzündeki mutluluk ve şaşkınlık karışımı ifadeyi büyük ihtimalle tarif edemeyeceğim, o yüzden hiç girişmiyorum o işe. Parayı cebine koyarken sesini işitiyorum yine.

“Abla sen bana beş kuruş verseydin, ben yine çok mutlu olurum ama böylesi daha güzel oldu tabi.”

Bu cümlesinin peşine o kadar çok ve o kadar samimi dua ediyor ki bana, sevincimden hiçbirini aklımda tutamıyorum ama tam o sırada aklımdan şu düşüncenin geçtiğini unutmuyorum: “Bu dualardan sonra artık bana bir şey olmaz evvelallah!”

Vedalaştıktan sonra çocuk yanımdan uzaklaşıyor. Ben de deniz anayla bakışıyorum. Bugün ilk defa huzurlu olduğumu hissediyorum. Vicdan azabı yok, öfke yok, sinir yok. Hafiflediğime eminim. Artık rahatlamış vicdanımla bir Türk kahvesi içmeden dönmem otele diye düşünüyorum. Oturduğum bankta toparlanmaya başladığımda bir iki bank öteden ‘harçlık’ kelimesini işitiyorum. Bizim bisikletli çocuk bu sefer bir çifte musallat olmuş. Çiftin çocuğa para uzattığını görüyorum. İstemsizce gülmeye başlıyorum. Düşünüyorum. Evet, çocuk değişmedi. Çocuğun tavrı da değişmedi ama kullandığı kelimeler değişti. Bakış açısı değişti. Ufak da olsa bir adım ilerledik diye düşünüyorum.

Bu umut, birazdan içeceğim kahvenin yanına lokum olsun.

Daha ne olsun?

Göge Bak

Elif Kılıç

Bir bank düşünün. Belki yüzlerce kez önünden, hiç farkına varmadan bazen hızlı bazen de yavaş ve sessiz adımlarla, kimi zaman düşüncelerde kaybolduğunuz yağmurlu bir günde yahut soğuk bir kış ayında öylece yanından geçtiğiniz bir bank.

Hâlbuki bize ne çok şey anlatır tek kelime etmeden. Cansız bir nesne gibi görünse de her karşılaştığında duraklar insan ve düşüncelere dalar. Bir an olsun içinde bulunduğumuz zamanı unutup farklı duygulara teslim oluruz.

O banka oturanın bir amacı vardır. Bitmek bilmeyen düşünceler, önemli kararlar, içini kemiren bir sıkıntı, mutlu bir haber veya sadece seyre dalmak için gözümüz bir bank arar.

Yine böyle düşüncelerle dolu olduğum bir günde, boş bulduğum bir banka oturdum. Acaba bugün beni neler bekliyordu? Meraklı bir öğrenci misali beklemeye koyuldum. Çok zaman geçmeden yaşlı bir adam yandaki banka ağır adımlarla yaklaştı ve

bastonunu bankın yanına yerleştirip gökyüzünü izlemeye koyuldu. O kadar dikkatli ve gözünü hiç kırpmadan dalmıştı ki seyre, ben de merakıma yenik düşüp başımı gökyüzüne çevirdim. Acaba orada benim göremediğim ne vardı ki böyle uzun uzun bakıyordu? diye sordum içimden.

Yaşlı adam beni fark etmiş kısık sesle, “Sen de mi arıyorsun, evlat?” dedi. Hiç beklemediğim bu soru karşısında bir an irkildim. “Bana mı dediniz?” diye sordum. “Evet.” dedi, “Gökyüzünü seyre dalmışsa bir insan, mutlaka bir arayışa girmiştir. Sen neyi kaybettin?”

Bu soru beni bir an için bu dünyadan alıp sanki başka bir âleme götürmüştü. Uzun bir süre derin bir sessizlik çöktü sokağa.

Bu hayatta neyi kaybedersek, neyi bulmak için bir arayışa çıkmışsak gözümüz hep onu arar. Sanki bulutlarla, yıldızlarla konuşuyormuşuz gibi, içimizden geçenleri söyleriz, anlatmak isteriz, semaya ellerimizi açarız.

Yaşlı adam çok haklıydı. Ne zaman bir şeye üzülsem, bir şeyin olmasını çok istesem, başımı gökyüzüne çevirip dalıp giderdim. Kalbinin sesini belki de bir tek o duyuyordu.

Hayat yolculuğunda kaç kez bir banka oturup gökyüzünü izledin? Sanki bir durağa gelmiş ve artık inmem gerektiğini hissetmişim. Hangi düşünceyi bırakacaktım? Sesimizi her daim işiten, bizi kabul edecek miydi? Üzerimdeki hangi yükü alacaktı bu sefer? Bu sorularla yüzleşirken, yaşlı adamın gittiğini fark etmemiş olacağım ki başımı çevirdiğimde artık orada yoktu.

Bugünkü dersimi almıştım. Ağır adımlarla ayağa kalktım, sanki birkaç yıldır bu bankta oturuyordum. Başımı gökyüzüne çevirdim, uzun uzun baktım, o şahitti burada yaşananlara. Derin bir nefes alarak yürümeye başladım. Sanki yıllardır kaybettiğim o cümleyi bulmuştum:

“Gökyüzüne çok sık bakalım, ne varsa orada var...”
(Nuri Pakdil)

ELİF KILIÇ

1989 yılında Avusturya'nın başkenti Viyana'da doğdu. İlk, orta, lise ve üniversite eğitimini burada tamamladı. 2012 yılından bu yana Viyana'da ilkokul sınıf öğretmenliği yapmaktadır.

Deyimler

Esra Hanım Akdeniz

Deyimler kullandıkları toplumun kültürel ve dilsel yapısını içinde barındıran kodlar gibidir. Aynı deyimlerin farklı ülkelerde ifade edilme biçimine baktığımızda, aslında o ülkeyle ilgili birçok bilgi edinmiş oluruz. Kullanılan kelimelerden asırlardır süregelen kültürel aktarımları görmek mümkün. Mesela Türkçede: “Kurt gibi acıkmak” deyiminin Almanca karşılığı: “Einen Bärenhunger haben” (“Bär”: Ayı)

Aklı, cesareti ve aynı zamanda bağımsızlığı temsil eden kurt, Türkçe deyimlerde sık rastlanılan bir ögedir. Kurt, Türk mitolojilerinde destan ve efsanelerinde önemli bir simgedir. Gücü sembolize eden bu hayvanı elbette Türklerin benimsemesine şaşırmamalıyız.

Aynı şekilde Almancada kullanılan ayı (Alm: Bär) imgesi orta çağlardan itibaren devlet armalarında yer almaktadır. Başkent Berlin’in bayrağında gücü, aklı ve kararlılığı simgeleyen ayıyı görmek mümkün.

Deyimleri değerlendirirken her iki ülkenin iklimini ve coğrafyasını göz önünde bulundurursak, yüzü asık birine Türkçede: “Karadenizde gemilerin mi battı?” deyimini kullanırken Almancada değişken hava durumuna atıf yapmadan deyim kullanmak neredeyse saygısızlık olurdu. Bu yüzdendir ki Almanlar: “Ein Gesicht machen wie drei Tage Regenwetter” (“üç günlük yağmurlu hava gibi surat yapmak”) diyerek deyimlerinde hava durumuna yer vermişlerdir.

Farklılıkların yanı sıra diller arasında benzerlikler de kaçınılmazdır. Tıpkı birebir aynı anlama gelen “göz yummak”, “Ein Auge zudrücken” ve “kedi köpek gibi”, “Wie Hund und Katze” deyimlerinde olduğu gibi.

Anlatılmak istenilen durumun farklı dillerde söyleniş şekli, o toplumun geçmişine, kültürel ve tarihi dinamiklerine bağlı olarak şekillenir. Batı toplumunun kullandığı ve Türkçede karşılığı olmayan: “Alle Wege führen nach Rom” (İngilizce: “All roads lead to Rome”) (“Bütün yollar Roma’ya çıkar”) anlaşı-

dığı üzere Hristiyanlığın merkezi olarak kabul edilen Roma’yı esas alarak oluşmuş bir deyimdir.

Aynı şekilde Türkçedeki “Kervan yolda düzülür” atasözünün Alman toplumunda karşılığı yoktur. İş disipliniyle dünyaya nam salmış Almanların yola çıkmadan önce “kervanlarının” tüm koşullarını ve ihtimallerini hesaplayarak, A, B, C hatta Z’ye kadar uzanan planlar yaparak yola çıkacağından olsa gerek, böyle bir deyime gerek duyulmamıştır.

Gelelim en dikkat çeken deyimlere. Türkçede kullandığımız: “Gözden ırak olan gönülden de ırak olur” deyimini Almancada “Aus dem Auge aus dem Sinn” diye ifade edilir. Buradaki “Sinn” akıl, hafıza, gibi kelimelerle tercüme edilebilir. Almanların akıl kelimesini tercih ederken Türk topluluğun gönül kelimesini tercih etmesi, deyimlerin ait olduğu ulusun iç dünyasının, geçmişinin ve dünya görüşünün yansımasıdır. Bu deyim mantık, soğukkanlılık ve akıl gücünü kullanma şekilleriyle bilinen Alman topluluğunun, uzun süre görmedikleri insanları zihinlerinden sürdüklerini ifade eder. Nitekim bilimsel verilere bakılırsa, zihin unutma organıdır ve sadece sınırlı bir görsel hafıza alanına sahiptir dolayısıyla orada gözden ırak olan kişilere yer vermek Alman rasyonel düşünce yapısına uygun olmayacaktır.

Türkçede gönül kelimesinin tercih edilmesini toplumun duygusal yapısının bir yansıması olarak kabul edebiliriz. Yüzyıllardır şefkat, merhamet ve vicdanıyla bilinen, karşılaştığı canlılara gönül hanelerinde yer veren ve gönüller yapmaya gelen bir milletin kültürünü mükemmel yansıtıyor.

Nitekim büyük halk düşünürleri gönlün, insanın merkezi olduğunu vurgulamışlardır. O yüzdendir ki Türk kültüründe gönül yıkmak, bir kutsalı yıkmakla eş değerdir çünkü tüm kâinat, her canlı biricik ve kutsaldır. Şairin dediği gibi dalı, yolu, kulu, hiçbir şeyi incitme gönül.

Sonuç olarak gözden ırak olan biri, yine de o gönülden bir iz bırakır. Akıl unutsa da gönül hatırlar.

Üç Erkek Kardeş

Türkçesi: Bahar Akar

Bir varmış bir yokmuş, bir adamın üç oğlu ve içinde yaşadığı evden başka hiçbir şeyi yokmuş. Hâl böyleyken adam öldükten sonra her oğlu evi kendisi için istemiş. Babaları hepsini birbirinden çok severmiş, ne yapacağını bilememiş. Ev aile yadigârı olduğu için satmak da istemiyormuş. Öyle olmasa satıp parasını aralarında bölüştürebilirdi. Sonunda aklına bir fikir gelmiş ve oğullarıyla konuşmuş: “Diyâr diyâr gezin ve kabiliyetlerinizi keşfedin, bir zanaat öğrenin. Geri geldiğinizde kim en güzel ustalık eserini yaparsa ev onundur.” Bu fikir oğullarının aklına yatmış. En büyük oğlu nalbant, ortancası berber, en küçüğü ise eskrim ustası olmak istemiş. Ne zaman eve döneceklerini belirleyip yola çıkmışlar. Öyle ki her biri iyi bir usta bulmuş ve yanlarında önemli meziyetler edinmişler. Nalbant olan kralın atlarına nal çakıyormuş ve düşünmüş: „Bu iş tamam, ev senin olacak.” Berber olan hep asil beyleri tıraş ediyormuş ve o da evin kendisinin olacağına inanıyormuş. Eskrim ustası olan bazı zorluklar çekmiş ama dişini sıkmış, pes etmemiş. Kendi kendine demiş ki: “Bir darbeden korkarsan ev asla senin olmaz.” Anlaştıkları zaman geldiğinde babalarının evinde buluşmuşlar: Ama sanatlarını nasıl fırsat bulup da göstereceklerini bilememişler. Beraber oturup düşünürken birdenbire tarladan bir tavşan çıkıp gelmiş. “Ay,” demiş berber, “tam zamanında geldi.” Kâse ve sabunu almış, tavşan yaklaşana kadar köpürtmüş, sonra onu bir çırpıda sabunlayıp yine bir çırpıda sakal tıraşı etmiş. Bunu yaparken de ne bir yerini kesmiş ne de bir kılına zarar vermiş. “Beğendim,” demiş babası,

“eğer diğerleri seni geçmezse ev senin.” Kısa bir süre sonra bir asilzâde faytonuyla koştura koştura gelmiş. Nalbant, “Şimdi de benim ne yapabildiğimi görün baba.” demiş ve faytonun arkasına atlamış, atın dört nalını çıkartmış ve bir çırpıda dört yeni nal çakmış. “Yetenekli adamsın,” demiş babası “işini kardeşin kadar iyi yapıyorsun. Evi kime versem bilmiyorum.” O an üçüncü oğlu: “Baba, bana da kendimi göstermeme izin verin.” demiş. Yağmur yağmaya başladığı için kılıcını çekmiş ve babasının başı üzerinde çapraz kesimler sergileyerek başının ıslanmasını engellemiş. Yağmur şiddetlenip bardaktan boşanırcasına yağarken kılıcını öyle hızlı kullanmış ki babası bir çatının altında beklemiş gibi kupkuru kalmış. Babası bunu görünce şaşırılmış ve “Sen en usta meziyeti sergiledin, ev senin.” demiş.

Diğer iki kardeş, başta sözleştikleri gibi durumu kabul etmiş. Birbirlerini çok sevdikleri için evde üçü beraber yaşamış ve her biri kendi bildiği işle uğraşmış. Zanaatlarını iyi öğrendikleri ve yetenekli oldukları için çok para kazanmışlar. Böylece yaşlanana kadar birlikte mutlu mesut yaşamışlar. Kardeşlerden birisi hasta olup ölünce diğer iki kardeş o kadar üzülmüş ki onlar da hastalanıp aradan fazla zaman geçmeden ölmüşler ve birbirlerini bu kadar çok sevdikleri için üçü de yan yana defnedilmişler.

Kaynak: *Die Drei Brüder* in: Grimms Märchen - Vollständige Ausgabe, 2009, Anaconda: Köln, S.619-621.

Sait Faik'le Tanışma Maceram

Erik Weststrate

Bu sayfalarda genellikle Avrupa'da veya dünyanın başka yerlerinde yaşan Türk kökenli gençler konuşuyor. O açıdan bu yazı biraz farklı olacak. Çünkü ben Türk kökenli değilim ve Avrupa'da da yaşamıyorum. Adım Erik Weststrate. Türkiye'deki Hollanda Büyükelçiliği'nin elçi müsteşarıyım (büyükelçiden sonra gelen kişi). Türkiye ve Türkçe ile olan bağım onlarca yıllık bir geçmişe dayanıyor. Aslında bu kültür ve dille tanışmam o kadar beklendik bir şey değildi, çünkü ben Hollanda'nın Türklerin hiç yaşamadığı bir köyünde büyüdüm. 15 yaşına kadar tek bir Türk görmemiş-tim.

Bu durum, beklenmedik bir şekilde değişti. Rotterdam'da okula gitmeye başladım. Sınıfımda Elazığlı bir çocuk vardı. Adı Ahmet. Ahmet'le sohbet etmeye başladık ve arkadaş olduk. Ondan sonra onun evine gitmeye başladım, Türk yemeklerini hayatımda ilk defa orada tattım. Hollandaca bir atasözü var, "de liefde van de man gaat door de maag" yani "erkeğin sevgisine ulaşan yol mideden geçer". Belki bu benim için de geçerliydi ve yemeklerin ne kadar büyük bir etkisinin olduğunu bilmiyorum ama Türkiye'ye, Türk diline ve Türk kültürüne merakım başladı.

Bu merak sonucunda, 1992 yılında Hollanda Leiden Üniversitesi'nde Türk dili ve edebiyatı okumaya başladım. Tabii ki bilmeyenler için Türkçe öğrenmek bölümdeki en zor şeylerden birisiydi. Çok şükür ben üniversiteye başlamadan kendi kendime epey bir Türkçe öğrenmişim ve o yüzden dil dersleri bana pek zor gelmedi. Dil öğrenimimizin bir parçası, Türk edebiyatından bazı metinleri Hollandacaya çevirmektir. O metinlerden bir tanesi, Sait Faik'in "Balıkçısını Bulan Olta" adlı öyküsüdür. İşte Sait Faik'le tanışmam böyle oldu ve onunla olan maceram böyle başladı...

O dönem kendisi hakkında öğrendiğim bilgilere göre Sait Faik (Abasıyanık) 1906 yılında Adapazarı'nda dünyaya gelmiş, lise yıllarını İstanbul ve Bursa'da geçirmişti. Sonra 1928 yılında İstanbul Üniversitesi'nde Türkoloji okumaya başlamıştı. Ancak babası onun iş adamı olmasını istiyordu ve bu yüzden onu İsviçre'de bir ticaret üniversitesine göndermişti. Sait Faik ise üniversiteyi terk edip beş yıl boyunca Fransa'da yaşamıştı. O dönemde ilk öykülerini, birçok meşhur yazara yer veren ve hâlâ yayın hayatına devam eden Varlık edebiyat dergisinin de yayımlamaya başlamıştı. 1934 yılında İstanbul'a

dönmüş ve 1936 yılında Semaver adlı ilk öykü kitabını yayımlamıştı.

Yıllar önce Sait Faik’le “Balıkçısını Bulan Olta”yla başlayan tanışıklığım yıllar sonra “Semaver” sayesinde tatlı bir karşılaşmayla devam edecekti. Bununla bağlantılı olarak yine kısa kişisel bir anımı paylaşmak istiyorum. Kızım Ankara’da uluslararası bir okulda okuyor. Edebiyat dersinde, kendi ülkesinin edebiyatından kısa bir hikâye seçip onun analizini yapması gerekiyordu. Biz de kızımınla birlikte güzel bir Hollandaca hikâye aramaya başladık. Hollandaca hikâyeler çok güzel ama hepsi uzundu. Bizim daha çok 3-4 sayfalık bir hikâyeye ihtiyacımız vardı. Aniden aklıma bir fikir geldi, “Kızım annen Türkiye’den geliyor, neden Türkçe bir hikâye seçmiyorsun?” diye sordum. Öyle de oldu ve tabii ki Sait Faik’in bir hikâyesini seçtik. Seçimimiz “Semaver”di.

Hem “Balıkçısını Bulan Olta” hem “Semaver”, İstanbul’da geçen hikâyeler. İkisi, aslında Sait Faik’in hikâye anlatma stilinin çok güzel örnekleri. Onun stilinin iki unsuru var: İnsanın bulunduğu dış dünya ve insanın içindeki iç dünya. Sait Faik yazılarında bu iki dünyayı devamlı anlatıyor. Anlattığı dış dünya genellikle İstanbul ve Adalar. Özellikle İstanbul’u çok gerçekçi bir şekilde anlatıyor, olduğu gibi, güzel taraflarıyla ve çirkin taraflarıyla. Hikâyelerinde Boğaz geçiyor, martılar, sabah sisi, İstanbul’un güzel sesleri. Ama aynı zamanda dar sokaklar, kirlilik ve fakirliği de görüyoruz. Hem de bunlar detaylı bir şekilde anlatılıyor, hiçbir ayrıntı yazarın gözünden kaçmıyor. Faik’in bu yönü hep çok hoşuma gitmiştir. Onu okuduğunuz zaman ve gözlerinizi kapadığınız zaman, o zamanki İstanbul’u sanki duyuyorsunuz, hissediyorsunuz ve kokusunu alıyorsunuz. Okuyucuyu başka bir dünyaya götürebilmek, kanaatimce bir yazarın en büyük başarılarından biri.

Sait Faik bizi hikâyelerinde çoğu zaman kahramanlarının iç dünyasıyla da tanıştırıyor. Hem “ben” anlatıcılığı hem de üçüncü tekil şahıs anlatıcılığı öykülerinde, kişilerin iç dünyası büyük bir rol oynuyor. Okuyucu olarak, kahramanın kafasındaki düşünceleri ve kalbindeki hisleri keşfediyorsunuz. Faik bunları çok güzel bir incelikle anlatıyor ve çoğu zaman düşünceler ve hisler size tanıdık geliyor, “bu bende de var” diyorsunuz.

Onun hikâyelerinin bence başka bir iyi tarafı da, genellikle gerçekten kısa olması. Bir yazıyı kısa

tutmak ve anlatmak istediğinizi az sözle aktarmak ayrı bir sanattır. Bir yazara “Bir hikâye yazmak ne kadar zaman alır?” diye sormuşlar. Yazar da “Yirmi sayfalık bir hikâye bir günümü alır, ama üç sayfalık bir hikâye bir haftamı alır.” diye cevap vermiş. Gerçekten de öyle, kısa bir hikâyede her şeyi özüne indirmeniz gerekecek, hiçbir füzuli kelime kullanamazsınız ve her sözün anlamlı olmasını sağlamanız lazım. Sait Faik bunun ustası. Her öyküsü anlam dolu ve üç dört (veya daha da az) sayfalık bir hikâyesini okuduktan sonra kendinizi zenginleşmiş hissediyorsunuz.

Semaver’dan sonra hayatına yazları Burgazada’da babasının aldığı köşkte kışları ise Nişantaşı’ndaki apartman dairesinde geçirerek devam etmişti Sait Faik. Uzun öyküler de yazdı ama kısa öyküleri hep gözde kaldı.

Sait Faik Abasıyanık’ın henüz bir hikâyesini okumadıysanız, okumanızı tavsiye ederim. Bir kez başlayan artık duramaz, göreceksiniz...

ERIK WESTSTRATE

29 Mart 1973’te Hollanda’nın Zevenhuizen kasabasında dünyaya geldi. 1992-1997 yılları arasında Leiden Üniversitesi’nde Türk dili ve kültürü bölümünü okudu ve üstün başarı ile mezun oldu. 2001’de Lahey’de Hollanda Dışişleri Bakanlığı Diplomatik Akademi’den mezun oldu. 1996-1999 yılları arasında Amstelveen’de Hollanda Sosyal Güvenlik Kurumu’nda Türkçe mütercim tercüman ve Türkiye uzmanı olarak çalıştı. 1999-2001 Hollanda Göç ve Vatandaşlık Kurumu’nda, 2001-2004 Lahey’de Hollanda Dışişleri Bakanlığı’nda Göç Politikası Sorumlu Memuru olarak, 2004-2007 yıllarında Berlin’de Başkâtip, Değişim Diplomati, 2007’de Almanya Dışişleri Bakanlığı’nda AB Dönem Başkanlığı Çalışma Grubu Başkan Yardımcısı, 2007-2011 arası Hollanda Moskova Büyükelçiliği Başkâtibi olarak, 2011-2013 yılları arasında Lahey’de Hollanda Dışişleri Bakanlığı’nda Müsteşar Özel Kalem Müdür Yardımcısı ve Avrupa Muhabiri Yardımcısı, 2013-2017 yıllarında Lahey’de Hollanda Dışişleri Bakanlığı’nda Kral, Başbakan ve Dışişleri Bakanı Ziyaretleri için Dosya Hazırlama Bölümü Başkanı olarak görev aldı. 2017’den bu yana Hollanda Ankara Büyükelçiliği’nde Elçi Müsteşar olarak görev yapıyor. Erik Weststrate Hollandaca, Türkçe, Almanca, İngilizce, Fransızca ve Rusça biliyor. Evli ve iki kız çocuğu babasıdır.

M a s a b a ş ı
Telve Konuşmaları

M o d e r a t ö r : M e h m e t B o l a t

Sanat Köşesi

Merhaba arkadaşlar, hoş geldiniz. Telve dergisinde önceki sayılarda 'Telve Konuşmaları' başlığında bir oturum dizisi yaptık. Bu sayıdaki oturumun ana başlığı 'Sanat Köşesi' olacak. Dergimizin siz değerli çizerleriyle çizgi üzerine bir sohbet gerçekleştireceğiz.

K a t ı l ı m c ı l a r

A y l i n Y ı l m a z , G ö k ç e A r s l a n , T u ğ b a E r d o ğ a n

Aylin Hanım sizinle başlayalım isterseniz. Fırçayı elinize almadan, kendinize bedenlen ve ruhen nasıl bir ortam hazırlıyorsunuz?

Aylin Yılmaz: Yer, zaman ve ortamdaki önce ruh hâlimin hazır olması gerekiyor. Sonrasında kendimi ya masa başında, tuval başında ya da bir sokağın köşesinde buluyorum.

Ruh hâlim eğer iyi değilse hiç başlamıyorum veya kendimi motive edip fırçayla iyileşiyorum.

Fırçayı elime almadan önce herhangi bir ritüel veya totem gibi alışkanlıklarım yoktur, genelde ruhum ve bedenim bana hazır olup olmadığını anlatır.

Gökçe Arslan: Çalışmak için sessiz, ferah ve sıcak ortamları tercih ediyorum ve genelde atölyemde çalışıyorum. Yeşil bitkiler, güzel kokular ve çay bulunduruyorum. Çalışma esnasında mutlaka müzik, podcast veya röportajlar dinliyorum.

Fırçayı elime almadan önce ruhum ve bedenimin sağlam olmasına özen gösteriyorum. Çalışma süreci aynı anda yüzleşme sürecidir. Bu süreç sanatsal ve zihinsel anlamında verimli geçmesi için ciddi bir zaman ayırıyorum.

Tuğba Erdoğan: Hayatın yoğunluğu ve kalabalığı arasında çizim yapmak, benim için her zaman ferahlamak, dinlenmek anlamına gelmekte. Kendimle baş başa kalmamı sağlar.

Sonu inanılmaz bir karmaşaya yol açacağını bilsem dahi, ilk önce masamın düzenini kurmakla başlar her şey. Teker teker malzemelerimi defterimin kenarına düzer, biraz müzik açar ve pamuk kokulu bir mum yakarım.

Bu nezih ortam, fırçayı elime almadan, ilham bulmama yardımcı oluyor diyebilirim.

TUĞBA ERDOĞAN

1998 yılında Fransa'nın Cluses şehrinde dünyaya geldi. Grenoble Alpes Üniversitesi'nde biyoloji bölümünde lisansını tamamladı. Aynı üniversitenin sağlık mühendisliği bölümünde yüksek lisansına devam ediyor.

Çok teşekkür ederiz. Bu sayıda olduğu gibi, size önceden verilen konular için yaptığınız çalışmalara kendinizi nasıl hazırlıyorsunuz? Ve bu sayıda yaptığınız çalışma için ilhamınız neydi?

Aylin Yılmaz: Her konu farklı bir süreç farklı bir evreden geçer. Bana gelen her konuyu öncesinde bir hoş geldin ile selamlayıp anlamaya çalışıyorum. Örneğin RENK denilince sizin aklınıza ne gelir? Yeşil mavi kırmızı vs. Ben uzun zamandır renkler üzerine çalışmalar yapıyorum. Benim için renk ilk temas, duygu, enerji ve bir ifade biçimidir. Hayatıma yeni gelen konular veya motiflerle ilgili bazen özel araştırmalar,

bazen arkadaşlarımla sohbet ve bazen sadece kendi dünyamda hazırlanır ve ilham alırım.

Gökçe Arslan: İlk içime dönüyorum ve benim için ne ifade ediyor diye düşünüyorum. Konuya göre zaman yolculuğu yapıyorum, okuyorum, bilgi topluyorum. Bu çalışma için en büyük ilhamım duyularım ve tecrübemdi.

Tuğba Erdoğan: Şimdiye kadar çok fazla ön çalışma yaptığım söylenemez lakin eskiz ve çizim hazırlıklarına dair bir eğitim almayı, kendimi geliştirmeyi çok isterim.

Genel olarak aklımdan geçenleri önce bir kurşun kalem yardımıyla şekillendiriyor daha sonra boyama faslına geçiyorum. Dijital çizim konusuna gelirsek daha çok illüstrasyon tarzı çizimler yapıyorum.

7. sayı için benden “Fernweh” ve “Heimweh” anlatan bir çizim istenildiğinde öncelikle sözlükten Fransızca ve Türkçe anlamlarını araştırdım. Aklıma o an alt komşum Barbara geldi. Kendisi 19 yaşında Anthonio ile evlenmiş, önce Belçika’ya, daha sonra Fransa’ya yerleşmiş. Üzerinden yirmiyi aşkın sene geçmişine rağmen Barbara o koşturduğu sokakları, annesinin pişirdi zeytinyağlı ekmekleri, saçını savuran Sardinya rüzgârlarının özlemini taşıyor.

Ben ise gözümün erişemediği ama ruhumun kaybolmak istediği yolların, manzaraların özlemini yaşıyorum.

İkimizin aynı şehirde, farklı yerleri düşünerek farklı hissetmesi bana bu çizim için ilham kaynağı oldu.

Peki, çift kültürlü olmanın eserlerinize etkisini veya yarattığı farkı hakkında ne söyleyebilirsiniz?

Aylin Yılmaz: Zenginlik. Avrupa’da doğup büyümek, Türk-İslam kültürüyle büyümek en büyük şansım olabilir sanat dalında. İnsan sürekli bir arayış içinde. Herkes farklı şeyler arıyor bu hayatta. İster istemez insan köklerini arıyor. Almanya’da doğup büyüdüm ama İstanbul’da yaşadığım süreçte tamamlayıcı hisler oluştu ve köklerimi bulmak yerine, köklerimi istediğim yerlere salabileceğimi anladım. Nerede, ne zaman kendime yakın bir yer fark ettiysem, oraya ait olabileceğimi anladım. Dünya bize büyük gelebilir fakat ne kadar küçük olabildiğini fark ettim. Hislerime yoğunluk vererek kendi doğrularıyla bir duruşa sahip olabilmek. Ben kendimi hiçbir yere sabitleyemiyorum ve bunu da istemiyorum. İstersem her yer benim evim olabilir, her insan ailem olabilir, yeter ki ufkumu, algımı açık tutayım. Resim hocam, „Aylin sen bu dünyaya sığamıyorsun.” diyor. Ne kadar da doğru.

Çift kültürlü olmaktan ziyade farklı kültürleri de tanıdım. Bugünkü dünyamızda dijitalleşmenin ve küreselleşmenin bize katmış olduğu güzel bir bakışın olduğunu düşünüyorum. Kültürlerin sadece tek- veya çift değil -daha çok-, çok kültürlükten oluşabileceğini gösterdi. Bu anlamda sanatın hakikaten evrensel olduğunu bir kez daha anlamış oldum. Empati duygusu yüksek olan insanların belirli sınırları daha azdır. Eğer o sınırlar dil, din, ırk ve kültür gibi değerlerde bulunursa çift kültürlülüğün, daha doğrusu çok kültürlülüğün kolay kolay o insanda barınabileceğini düşünmüyorum. Örneğin İspanya’da yaşadığım dönemde o ülkenin değer ve yaşam biçimlerine zorlanmadan uyum sağlayabildim. Adapte olmaktan kastım kesinlikle asimile olmak değil. Daha çok benim değerlerime, inancıma, hayata bakışıma ve sanatıma o kültürün katabileceği zenginlikleri gördüm. Bunun en büyük örneği Endülüs oldu. Bugün çeşitli dinlerin, dillerin ve kültürlerin barış ve hoşgörü içerisinde bulunabileceğini bana gösterdi.

Gökçe Arslan: İki bakış açısı, fırça dili ve tarih bana bir yol açtı ve araştırmanın ve öğrenmenin

heyecanını yaşattı. Eserlerimde iki kültürün fırçasını harmanlayabilmek ve özgün bir eser çıkarmak muazzam bir özgürlük sağladı ve iki önemli noktayı hatırlattı. Sanatta sınır yoktur, sanat duygudan ibaretir.

Tuğba Erdoğan: Çift kültürlülüğü, biyolojide kullanılan “simbiyoz” kelimesine benzetiyorum. Canlılar arası bir ilişki türüdür ve bu ilişki tüm canlıların fayda görmesi sonucu oluşur. Hayatımın her döneminde, her kararında çift kültürlülüğün, sembiyotik faydasını görmekle beraber hep yardımı dokunmuştur. Bu zenginlik tabi ki çizimlerime de yansıyor. Kâh İstanbul’da bir simitçiye çizmek gelir içimden, kâh “baguette” satan tatlı bir “boulangerie”yi.

“Göç, Fernweh, Heimweh” bu kelimeleri ortak bir kelimede toplansanız bu kelime ne olurdu?

Aylin Yılmaz: Yolculuk.

Gökçe Arslan: Özlem. Göç etme nedeni her zaman bir arayıştır benim için. Bilgi açlığı ve köklerimin izleri beni İstanbul’a götürdü fakat Özlem sadece bir yer veya insan değil. Daha çok insanları, doğayı ve evreni anlamak.

Tuğba Erdoğan: Bu kelimelerin toplamı bana “Gurbet” kelimesini çağrıştırıyor. “Gurbet kuşları” şarkısındaki gibi, terk ettiği iklimleri düşünerek uçan o kuşlar, bir sonraki konacakları sıcak yuvanın özlemini taşıyorlar.

Eseriniz içerisinde bu üç kelime (Göç, Fernweh, Heimweh) ve genel olarak Diaspora konusu hangi biçimde işlendi?

Aylin Yılmaz: Kök ve Yol adlı eserim benim yolculuğumun haritası olarak sembolize ve inşa edilmiştir. Asıl doğduğum yaşadığım ülkeyi bırakarak İstanbul’a yerleştikten sonra geçirdiğim vaktin, yaşadığım yeni duyguların, tecrübelerimin, gözlemlerimin, değişimin ESERİ bu dergide yer alan eser olmuştur.

Her ne kadar diasporada yaşasam da köklerimin olduğu yere gitmenin, daha çok şey kattığını gördüm ama daha önce de değerlerimi koruyup sanatıma yansıttığımı fark ettim çünkü gelip görüp burada yaşadığımda, bu gözlemimi idrak edip farkına vardım. Bilinçsiz özlem ve bilinçli hasret gibi, belki de gurbet dedikleri o duygulara barınarak yola çıktım ve aradığım şeye bir adım daha yaklaşmış gibi hissettim.

Aslında insanların herhangi bir ülkeye ait olmaktan ziyade bu dünyanın misafirleri olduğunu unutmamamız gerektiğini idrak ettim.

Gökçe Arslan: Fernweh ve Heimweh bu konuda benim için örtüşen kelimeler. İstanbul'a karşı hem özlem duyuyorum hem de ait hissediyorum. Sanatın izleri, eski mimariler, insanların bakış açısı, müziği ve boğazı beni besliyor. Almanya'da büyümem bana İstanbul'a başka bir gözle bakmamı sağlıyor.

Tuğba Erdoğan: Bu üç kelimeyi sevimli bir illüstrasyon şeklinde canlandırmak istedim. Oto portremi "Fernweh" kelimesinin simgesi olarak kullanırken alt komşum Barbara'yı "Heimweh" simgesi olarak kullandım.

Bilhassa bu eserinizde renk seçiminizden bahseder misiniz?

Aylin Yılmaz: İstanbul'a yerleşmeden önce renk seçimim mavi ve yeşil tonları ağırlıklıydı. İstanbul'daki yaşam sürecinde renk seçimim ve renklerle ısınmaya başladı ve nadir kullandığım turuncu, bordo, kırmızı gibi renkler ön plana çıkmaya başla-

dı. Neticede paletimin renkleri değişti diyebilirim. İstanbul'un altından girip üstünden çıkarak, en tanınmadık sokakları gezerek ve sindire sindire gözlemlediğim renklerin ruhuma işlediğinin farkına vardım. Aynı zamanda yeni insanların renkleri bulaştı bana. Bu yolculuk hem ufkumu açtı hem de paletimin renklerinin zenginleşmesine vesile oldu. Benim baktığım pencereden eserimin renkleri İstanbul'dan ve kendimden kaynaklanıyor. Birçok renk bakımından İstanbul benim penceremden, en sıcak ve derin renklerini taşıyor. Ortada bir mavi deniz iki yakayı birbirinden ayırıyor.

Gökçe Arslan: Renk kullanımım içten gelen bir karar. Bu eserde çoğunlukla turuncu ve mavi, kırmızı ve yeşil kullandım. Bu renkler zıt olmasına rağmen birbirlerini tamamlayan renkler.

Tuğba Erdoğan: Bu çizimde geniş bir renk paleti kullanmayı tercih ettim.

"Fernweh" kelimesi bana daha çok sıcak ve pastel renkleri çağırıyordu.

"Heimweh" kelimesi ise biraz daha eskileri düşündürüyor, bu yüzden krem renkli bir fon kullanıp biraz da mürekkep sıçrattım.

Dışardan bakanlar için eserinizin ilk olarak hangi duyguyu çağırmasını istersiniz?

Aylin Yılmaz: Eserim bir harita çağırıştırdığı için izleyici önce bir şekilde kendi oryantasyonunu bulmak için bir arayış içinde olup, sonrasında adım adım derinlere yani detaylara bakmasını istiyorum. Ne kadar uzun süre bakarsa o kadar detay görebileceğini ve daha fazla hislere ulaşabileceğini ümit ediyorum.

Herkesin kendine göre bir şeyler bulabileceğine eminim. Ben sokağı eve taşıdım, daha doğrusu evi sokaklara taşıdım. İllaki Asya kültürüne ait olması gerekmiyor seyirci, kilimler yine de sıcaklık, ev hissi verebilir. Yakınlık, sıcak bir ev gibi.

GÖKÇE ARSLAN

Almanya'nın Duisburg şehrinde 1994 yılında dünyaya geldi. İstanbul Marmara Güzel Sanatlar Fakültesinde eğitim aldı. Şu an Duisburg-Essen Üniversitesinde biyoloji ve sanat bölümünde yüksek lisansını tamamlıyor. Aynı zamanda Oberhausen'da orta okulda sanat öğretmeni olarak çalışıyor. Edebiyata, sanata ve müziğe büyük bir ilgi duyuyor.

olarak, bu dünyada izler bırakmak gayretindeyim. Kendimden ve çevremden başlayarak etrafımı güzelleştirerek, girdiğim ortamları da güzelleştirmek isterim. Bir ressam farklı ruhlara dokunabilmeli, sanatla uğrasan biri, evrensel olan sanat için ufkunu açık tutabilmeli.

Bir insanın her an her yere kök salabileceğine inanıyorum. Belki de hiç kök salmamalıdır?

Gökçe Arslan: Hangi coğrafyada doğduysan, ister bilinci veya bilinçsiz, gözlemlediğimiz bilinçaltımıza işler. Eğitimimde ve Almanya mimarisinde Avrupa sanatını gözlemledim, öğrendim ve üretim fakat yüzde yüz tatmin olmadım. Eksiklik vardı. Onun için İstanbul’da Geleneksel Türk Sanat dalında eğitim aldım. O yıl demlendim. Topraklarımı anladım. İslam sanatında görsel güzelliğinden öte bir mana buldum ve alt düşünceyi anladım. Eğer coğrafyamda kalıp kaderime boyum eğseydim hep yarım kahlırdım ve iki kültürü harmanlayamazdım.

Bence coğrafya kaderimizin bir parçasıdır. Düşün-
cemiz ve adımlarımız kaderimizi belirler.

Tuğba Erdoğan: Gönül coğrafyamız da kaderdir, biz bu coğrafyayı zenginleştirdikçe, sanatın her yerde olduğunu görebiliriz. Sanat, sınırları olmayan bir kavramdır ve ancak Allah'ın bir tecellisidir. Fırçanın kâğıda değmesi, renklerin uyumu, çizgilerin ve detayların güzel görünmesi, hepsi O'ndandır ve insan sadece bu muhteşem sanatın bir parçasıdır.

Değerli Necip Fazıl'ın ifadeleriyle cümlelimi tamamlamak istiyorum, “Anladım işi, sanat Allah'ı aramakmış; Marifet bu, gerisi yalnız çelik-çomakmış...”

Hepinize çok teşekkürler. Çok keyifli bir sohbet oldu. Çalışmalarınızda başarılar dileriz.

Tuğba Erdoğan: İlk bakışta, çiziminin tatlı bir te-
bessüme sebep olmasını istedim. Detaylı bir şekilde
bakıldığında biraz hüzünlü ve düşündürücü olabilir
(örneğin Barbara'nın yanağından akan gözyaşı, asılı
siyah beyaz resim).

Biraz daha felsefi bir soru: Diaspora ve göç, coğrafyayla alakalıdır. İbn-i Haldun da “Coğrafya kaderdir.” der. Sanat bu denklemin neresinde sizce?

Aylin Yılmaz: Coğrafya kader olabilir ama bazen de kendi kaderimize müdahale edebiliriz diye düşünüyorum. Eğer iki kültürü veya birden fazla kültürü kabul edersen, -kendi kültürünü yanında taşıdığın sürece- ufkunun yanında, coğrafyan yani dünyanın büyüyor ve sınırlara maruz kalmıyor insan.

Evet, iki veya birçok kültüre sahip olabilirim ama kendimi sınırlamaktan kaçınırım. İstediğim vakitte ve şartlar izin verdiği ölçüde, kendimi her yerde evimde hissedebilirim. Kendime özel oluşmuş kendi kültürümü yanımda taşıdığım sürece istediğim an kök salabilme şansım olduğunu hissediyorum/ düşünüyorum. İlk önce bir insan sonra bir ressam

Arka Kapaktaki Gazel Günümüz Türkçesiyle

Dünyanın süsü bezeği olanlar, dünya içindedirler ama süs, bezek (veya süslenmek) nedir bilmezler. (Tıpkı) suyun içinde olup da suyun farkında olmayan balıklar gibi...

Ey sofı! Meyhane yolcularına cehennem azabından bahsetme!
Çünkü bunlar zamanın çocuğu olmuşlardır; yarınların getireceği dertlerden anlamazlar.

Âşıklar (göğüsleri üzerinde) şafak renkli kan içinde (kanayan) yaralarına baksalar; güneşte zerre (kadar değer) göremez, gökyüzünde ayın farkına varamazlar.

Bunlar (gam yüzünden) iki büklüm olmuş boylarına gözyaşlarının ipliğini takarak dileklerinin okunu atarlar, ama nedendir (bilinmez), yayın (kendi varlıklarının) farkında değildirler.

Ey Hayalî! Çıplak bedenlerini yoksulluk şalına büründüren (âşık) lar onunla övünür de, atlastan ve ipekten giysileri tanımazlar.

Kaynak: Muhammet Nur Doğan; *Şiiristan İzahlı ve Şerhli Divan Şiiri Antolojisi*.

